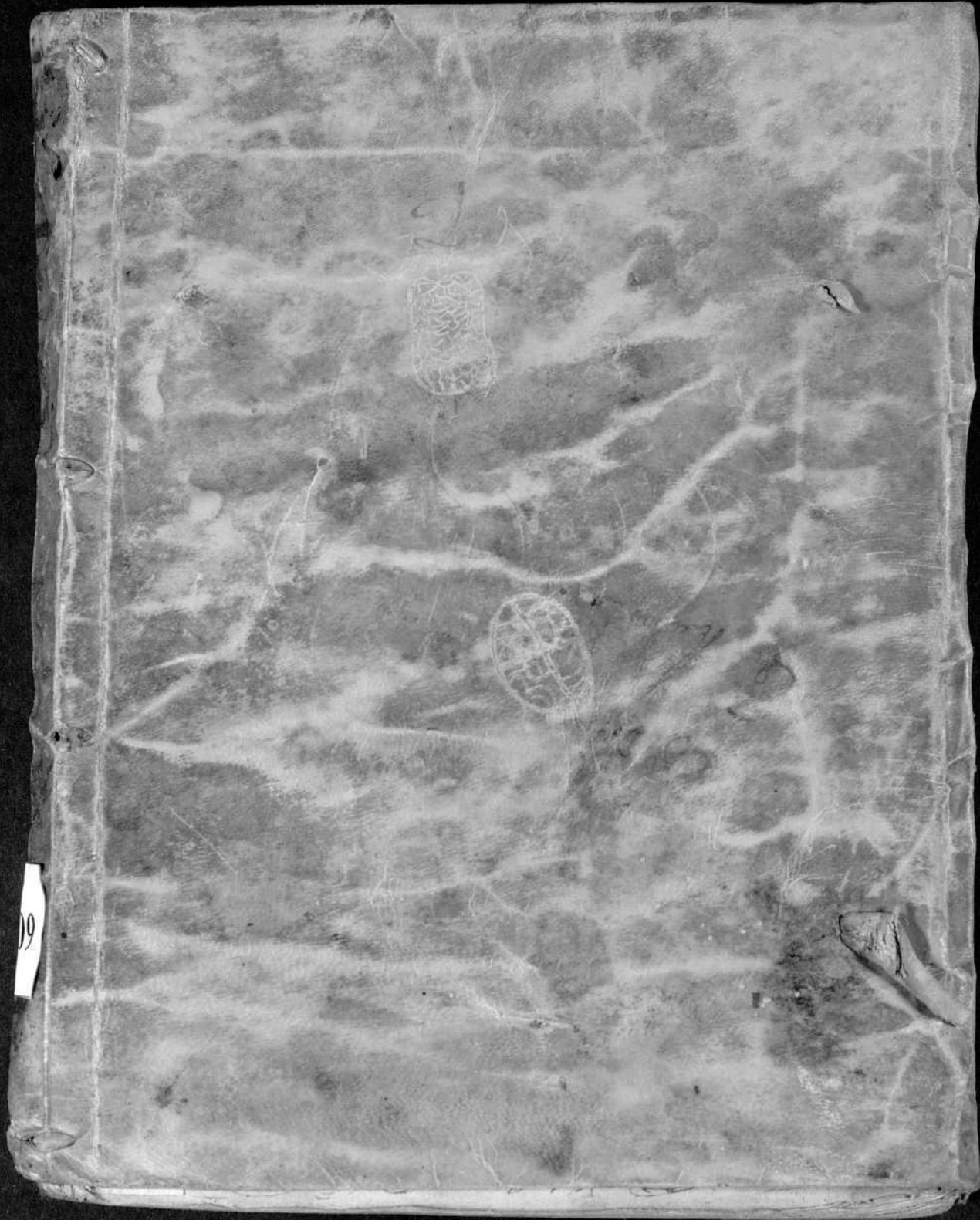

[illegible]

PHYSICAE SECUNDA PARS IN QUA.

QUATUOR LIBRI IN PRIMA NON
ab ori, in hac secunda simul cum duobus de Generatione
& Corruptione, de Elementis, & Caelo elucidantur.
Opere, & labore

FRATREM FR. IOANNIS A TRINITATE,
*Salmantini, Sacrae Theologiae Lectoris, Ordinis Seraphici
Patris nostri Francisci Discalceatorum, Provinciae Divi
Pauli veteris Castellae Diffinitoris, Provinciae quoque
S. Gabrielis, Commissarii Visitatoris, &
illius Capituli praesidis.*

ET FRATRIS FR. IOANNIS A
*Nativitate (alias Villa-Castlin) eiusdem Provinciae
D. Pauli Lectoris Sacrae Theologiae, non semel
ad officium Guardianatus assumpti.*

Probatur TOMUS QUARTUS. *Probatur*

Superiorum licentis, & permissu, ut constat ex
Tertio Tomo.

In Conventu Sanctae Mariae, vulgo de los Huertos,
civitatis Segoviensis excudebat. Anno 1712.
Sebastianus Rodriguez.

CLARIS-
NOBILITATIS
inexpug-
ri fortitu-
dentiæ, &

S I M Æ
EMPORIO,
nabili tur-
dinis, pru-
fidelitatis

coruscanti Speculo, Senatui amplissi-
mo, antiquissimæ Civitati Segovien-
si, à vetustissimo Hercule Ægyp-
tio iactæ, dignissimo Ex-
tremaduræ Capiti.

On tam gloriæ tuæ præclarissimi nominis
(Princeps Illustrissime) quam propriæ
consulit dignitati hoc Philosophicum
Opus, Dominationi Tuæ per multis titu-
lis

lis debitum, dum tuarum victricium palmarum umbram desiderabilem ambit; etenim, ut Guilielmus Piel Turonensis cecinit,

*Virides refert Sego-via palmas,
Tempora frondenti cingens victricia lauro.*

Tanto si quidem praesidio munitum, conquiescet securum, nec ullatenus flectetur infra, aut opprimetur; quamvis forsam fortiter virgeatur, graviterve oneretur, cum palma eius indolis sit, ut importabilibus praegravata ponderibus, non deorsum cedat, sed adversus pondera resurgat, sursumque nitatur, ac recurvetur.

Statura tua, Civitas procera, profecto similis facta est palmae; si enim, ut D. Ambrosius ait: *Palma virens semper manet conservatione, & diuturnitate, non immutatione foliorum*; virtutis tuae folium nunquam defluit, semper idem, semper stabile perseverat. *Palmam*, inquit Hugo Victorius, *nec frigus hyemis, vel nimius calor aestatis impediunt,*

S. Amb.
lib. 2.
Hexa.
cap. 17.

Hugo
Vict.
lib. 1.
de
Bellis,
cap. 2.

quin semper vire scat. Bellici tui ensis nitidissimum folium radiantia referens umbrosae palmae folia, quae cultrato sunt mucrone lateribus in se bifidatis, nec decedit, nec mutatur unquam. Hac tempestate virescit, radiat, strepit, & triumphat. Et licet non curaveris membraniscritos tradere insignes natorum triumphos, circumlare volitans fama vulgavit per Orbem, nobiliumque palmarum comantia folia tibi pro papyro fuere, & facino-

ra egregia, quæ produxisti semper, sæper prodidere. Ipsa
nobis memorant duo illa fulmina belli Ferdinandum
Garcia, & Dia Sanz, celeberrimos Matriti Expugnato-
res, quorum sedes occupas, & sanguinem refers; clarissi-
mum Heroem Carum, cuius Mavortius ensis Romanis
Copijs excidium fatale fuit; bellicos, ac præpotentes Du-
ces Petrum, & Guterrum Bezudo, Conchæ insignes
Domitores, à quorum præclara stirpe originem ducere
gloriatur Hispaniæ prima nobilitas; Martinum Fernan-
dez Portocarrero, Comitum de Palma clarissimum
progenitorem, Principis D. Petri OEconomum Maxi-
mum, qui Castellæ agminum Generalis Dux ex Antri-
gonibus illustrissimos triumphos reportavit; Magnum
Dominicum Muñoz, celebratissimæ expugnationis Cor-
dubæ authorem præclarissimum, à quo trahunt origi-
nem Marchiones de Pliego, Comites Agabræ, Mar-
chiones de Comares, Comites de Alcaudete, & Duces
de Sella; Ferrum Arias, patrio idiomate, *el Justador*, ap-
pellatum, filium fortissimi viri Petri Arias cognomina-
ti *el Valiente*, Comitem de Puñoenrostro, Hispani pedi-
tatus Tribunum, qui in Bugiæ debellatone anno millesi-
mo quingentesimo decimo primus scandit muros, &
Mahometanum perimens vexillarium, extulit Chri-
stianum signum, posteaque custodiæ Castelli præposi-
tus, strenuè defendens illud ab ingenti Maurorum
multitudine, solis quatuordecim, novem pestifera lue
per-

perculsis, Christianis militibus stipatus, abstulit septem, quas admove re scalas, quibus simul cum vexillo, octoque Castellis in purpureo campo, significandæ causa plurimæ Maurici sanguinis effusionis, cuius causa exitit ipsius fulmineus ensis, ut refert meriti privilegium, clarissimo insigni donatus est à Catholico Ferdinando; strenuum Ducem Ioannem de Roca Maldonado, qui solus, non tantum velut Ægeon, sed longissime præstantior ipso, centum cui brachia dicunt, centenarumque manus, quinquaginta oribus ignem, pectoribusque arsisse, Ioviscum fulmina contra, tot paribus streperet clypeis, tot stringeret enses, verè inexpugnabilis murus, vere adamantina rupes (mirabile dictu) sola hasta bipenni, tutelare Numen Deiparæ Virginis de la Fuen cista suppliciter poscens, à Christo nato anno millesimo quingentesimo octogesimo nono restitit integro Anglorum exercitui, Cluniæ pontem invadentium, eisque aditum omninò præcluserit, illæ sese evadens, victor, & triumphator inclytus; atque (ut præteream plurimos alios magnanimos Heroes, è quibus nonnunquam aliqui in Lucenti campis tres barbaras Coronas calcavere) insignem Christophorum Xuarez de la Concha, mira facinora patrantem in navali Lepanti celeberrimo bello: Sunt igitur natorum Dominationis Tux enses palmarum virentia folia, staturaque tua palmarum assimilata, adeoque procera, ut giganteam pertingat. Quare iure
qui

quidem optimè meritò Guilielmus Petii Columbarien-
sis, cuiusdam Dominationis Tuæ filij, insignis Theolo-
gi, laudes celebrans, sic cecinit:

Urbs micat, & pulchro splendet lumine famæ:

Dicitur, & celebri sublima Segovia cultu:

Splendicat à longis laribus, pinnacula scandunt

Æthereas nubes, & Regna superba Gigantum.

Propriæ igitur dignitati, vtilitatisque consulit hoc qua-
lecumque Opus, dum sedere anhelat sub tam potenti
vmbra, Dominationis Tuæ nomini consecratum. Enim
verò cum in tuo, velut in patrio solo, exortum sit, & lu-
cem aspicere cæperit, tuum debet esse, ac Dominatio-
nis Tuæ nomini illustrissimo inscribi. Quod & exigit,
quam pertractat materia; agit enim de Cœlo, Genera-
tione, & Metheoris: & tu quidem, in primis, Cælum es,
stellis nitidis coronatum, claro splendore coruscum Fir-
mamentum: si enim, vt sacra testatur Pagina: *Qui docti*
fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; & qui ad insti-
tiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas Æternitates;
cum tribus suprâ quadraginta sapientissimis glorieris
filijs, qui sua doctissima scripta in magnum Reipublicæ
Christianæ emolumentum typis tradidere, quatuor
OEcumenicæ Tridentinæ Synodi præclaris Oratoribus,
Eximijsque Theologis, Andrea de Vega, Dominico
Soto, Petro de Fuentidueña, & Gaspare de Villalpar-
do, vno Basileensis Concilij Paure, Ioanne de Segovia,
quem

Dan.

12.

V. 3.

Castro
Hitor.
Conv.S.
Domi-
nici de
Silos.

quem Reverend^{mus} & vsque ad stuporem eruditus P. Fr.
Petrus de Alva & Astorga, veteris Castellæ præclarissi-
mum decus, maximumque Seraphici Ordinis Orna-
mentum asserit, ingenio, & subtilitate pari passu decur-
rere cum Subt. Doct. quod equidem est ad supremi in-
genij laudem pervenire; haud immeritò appellari pote-
ris Cœlum, & Firmamentum, præsertim cum Domina-
tionem Tuam illustrent tria illa fulgentissima Astra,
Sanctus Fructus Confessor inclytus, Sanctus Valenti-
nus, invictus Martyr, & ut quidam gravis testatur Au-
thor, Segovienſis Episcopus, atque Sancta Engratia,
virgo Cœlica, & constantissima Iesu-Christi Martyr,
lilium puritatis, ac purpurea Rosa.

Deinde generationis, vel originis claritas Domina-
tionem Tuam gloriosissimam reddit, ut ex relatis (plu-
ra omitto relatu dignissima, necessaria brevitate com-
pullus) satis superque constat. Sed prætereundum non
est, quod Serenissimus Aquitanie Dux Carolus Falco-
ni de Borbòn, filius Caroli septimi de Valois, Regis
Francie, cognomento Sapientis, & Ducissæ de Borbòn
nuptias celebraverit cum D. Catharina de las Aguilas,
faustæ prolis nobilissimæ Segovienſis familiæ cognomi-
ne de las Aguilas insignite, à quibus legitime originem
ducit non exigua pars tue nobilitatis. Nec præterire li-
cet tres alios gloriosos Dominationis Tue filios, Exce-
lentissimū Dominum D. Gasparem de Mendoza & Segovia,

Via,

via, Marchionem Mondejarensem, de Valhermoso, & de Agropoli, Excel. item Dominum D. Gasparem Ramirez de Arellano, Ducem de Sotomayor, & Comitem de Peñarrubias, necnon Illustrissimum Dominum D. Franciscum de Contreras, Granatensem Senatorem, Ordinum Militarium Censorem, Iacobeorum Equitum Legionensem Pro Magistrum, & Regni Castellę Pręsidem. Denique Metheora ignita sunt tot, taliaque Militiarum Christianę, Mavortię, ac litterarię fulmina, quot mira Dominationis Tuę fecunditas edidit, quam admirans præallegatus Guilielmus Piel in vno eorum, Ludovico Nuñez Coronel, Parisiensi Doctore, ita cecinit:

*Fausta quid in celebres non is Segovia cultus,
Cum sis tam magnę laudis adepta virum.*

Ceterum cum plurimis alijs, Ludovico haud inferioribus gaudeat clara Dominationis Tuę fecunditas, sic expedit legere:

Cum sis tam magnę laudis adepta viros.

Tot igitur titulis Dominationi Tuę debitum suscipere ferena fronte opus, vt observantię symbolum, venerationis monumentum, & amoris, quo Dominationem quam prosequor, qualecumque pignus. Faxit autem

Deus Optimus Maximus, vt Dominatio Tua ter foeli-
citer eternetur. In hoc Summæ Virginis Paranympo
sacro, Segovienſi Cœnobio.

Dominationis Tux obsequentiſſimus
ſervus.

Fr. Ioañnes à Trinitate.

FEE

FEE DE ERRATAS.

Pag. 8. column. 1. lin. 26. *primum*, *primo*. Pag. 23. column. 2. lin. 19. *poneretur*, *penetreniur*. Pag. 32. column. 2. lin. 11. *loci*, *locijs*. Pag. 47. column. 2. lin. 27. *est*, *ex*. Pag. 77. column. 2. lin. 5. *terminativum*, *terminativo*. Pag. 78. column. 2. lin. 17. *conservare*, *conservari*. Pag. 120. column. 1. lin. 20. *negatione*, *negationes*. Pag. 131. column. 2. lin. 36. *communicitur*, *communicetur*. Pag. 132. column. 2. lin. 24. *pus* *producit*. Pag. 166. column. 1. lin. 17. *corruptas*, *corrupens*. Pag. 176. column. 2. lin. 37. *aut*, *ait*. Pag. 178. column. 1. lin. 1. *existit*, *resistit*. Pag. 181. column. 2. lin. 37. post *ly* junta adde *est*, ita vt legas *inuncta est*. Pag. 233. column. 1. lin. 27. *mutilationem*, *multiplicationem*. Pag. 252. column. 1. lin. 30. *palmeri*, *palmarum*. Pag. 264. column. 1. lin. 15. *aperiatur*, *operiatur*. Pag. 279. column. 2. lin. 24. De exhalationibus, De exhalationibus. Pag. 288. column. 1. lin. 10. *conservationis* *conservationis*.

He visto este libro, intitulado: Segunda parte de Phylosophia, y con estas erratas corresponde con su original.

Lic. D. Benito de Rio Cordido,
Corrector general por su Mag.

SUMA DE LA TASSA.

Tassaron los señores del Consejo este libro, intitulado: *Segunda parte de Physica*, compuesto por Fr. Juan de la Trinidad, à seis maravedis cada pliego, sin principios, ni tablas, à cuyo precio mandaron se vendiesse, y no à mas, segun parece del despacho que para en el oficio de Don Juan del Varco y Oliva, Secretario de Camara.

SE-

SECUNDA PARS PHYSICAE.

CUM in prima Physicæ parte iam quatuor libri Physicorum sint completi; hæc secunda pars ad alios quatuor gradum facit, Incipit quæ à tractatu de Loco, de quo etiam Phylosophus Libro Quarto Physicorum.

LIBER IV. PHYSICORUM.

QUIA metus physicus fit in loco, idè Phylosophus cum in præcedenti libro de natura motus egisset, iam in hoc Libro Quarto disputationem de loco aggreditur; ubi etiam de vacuo propter affinitatem quam habet cum loco sermonem instituit. Et quia omnis motus fit, vel in tempore, vel in instanti, etiam de tempore, & duratione disserit, quem ordinem, & nos sequentes in tres disputationes de loco, vacuo, & duratione materiam præsentis libri dividemus.

DISPUTATIO PRIMA.

De Loco.

Non loquimur in presenti de loco metaphoricè sumpto, scilicèt, pro subiecto, in quo inheret forma; quo sensu materia solet dici locus formarum, & intellectus specierum intelligibilium. Nec de loco artificiali; quo sensu, vas dicitur locus aquæ, sed de loco physico, seu immobili extrinseco rei locatæ, & ab ipsa separabilis; & qui necessariò requiritur ad motum localem, tanquam eius terminus à quo, vel ad quem. De quo inquirimus, in quo consistat?

Quest. I. Quid sit locus, & in quo consistat?

Supponimus, dari locum, & eius constitutum inquirimus; non quidem pro formali, sic enim est ipsum ubi consistens in relatione extrinsecus adveniente; sed pro materiali, scilicèt, quæ sit res illa; cui conveniunt manera loci, & in qua ubi activum fundatur.

§. I.

Triplex sententia circa constitutum loci refellitur.

1 **R**elictis quibusdam minoris momenti placitis. Prima sententia tenet, locum nihil aliud esse, quam spatium inter latera corporis continentis inclusum, & à corpore contento occupatum; asserunt que, tale spatium esse ens reale positivum, scilicet

cèt, corpus aliquod de genere substantiæ, aut quantitatis. Sed hæc sententia, & rejicitur à Phylol. & ferè apud omnes malè audit. Vndè impugnatur. Tum: Quia si tale spatium esset corpus de genere quantitatis, daretur accidens naturaliter sine aliquo subiecto; sed hoc repugnat; ergo. Tum: Quia si est corpus de genere substantiæ, quando lapis, v. g. est in loco, esset eum tali corpore compenetratus; sed hoc naturalitèr implicat; ergo. Tandem: illud corpus debet etiam esse in loco, cum omnia corpora de facto in loco sint: ergo designari debet aliud corpus, quod sit locus istius, & sic in infinitum, quod est absurdum.

2 Secunda sententia asserit, locum quidem in spatio consistere, non ita ut spatium sit aliquod corpus, sed intervallum illud vel inane, in quo nunc intelligimus esse corpora realia, v. g. cum aqua est in vase, totum illud spatium, quod est

est ab vno latere vasis ad alterum, seu vacuum illud internum, quod remaneret, si Deus extraheret à tali vase omne corpus; in tali spatio, inquit, locum consistere.

Sed rejicitur primo: quia cum res aliqua dicitur esse in loco, debet ipse locus permanere; aliàs esset nullibi, vel esset in loco, quando non est locus; sed spatium illud, adveniente corpore, tollitur, & non est: ergo implicat tale spatium esse locum. Mai. est nota. Min. probat. spatium illud in se est mera negatio repugnantiae ad capienda corpora. Vnde etiam ab ipsis appellatur quedam capedo negativa; sed talis negatio tollitur per adventum corporis, sicut cæcitas per adventum visus: ergo spatium illud tollitur, & non est adveniente corpore; & consequenter corpus erit in spatio sine spatio, erit in loco sine loco. Secundo: de ratione loci est recipere rem locabilem, ab ipsa repleti, eamque continere, sed hæc nequeunt de spatio illo verificari: ergo. Prob. min. recipere, continere, & repleti sunt munera realia, & positiva; sed spatium non est aliquid reale positivum; immò adhuc negativè non est, dum ibi est corpus: ergo illa munera nequeunt de spatio illo verificari.

3 Respondet Palanc. illa munera convenire loco extrinseco, qui propriè, & rigorosè dicitur locus; & sic ab Arist. definitur; non autem convenire loco intrinseco

occupato, qui tantum improprie dicitur locus, & non pertinet ad Physicam; & hunc locum, ait, esse spatium. Et si ab illo inquiras, quid sit illud spatium, seu capacitas? Resp. non esse puram privationem, aut aliquid chymericum; sed esse corpus extensum possibile, cum determinata vicatione; per hoc enim, quod imaginamur extensionem possibilem sub vicatione illa, imaginamur spatium replebile per realem existentiam corporis extensi. Vnde dum sub illa vicatione imaginamur corpus extensum possibile, est spatium imaginarium; dum autem redditur corpus realiter existens sub illa vicatione, iam spatium est realiter occupatum, actuaturn, & repletum.

4 Sed solutio parvi momenti est; quia omnino distingui debet corpus, vt locabile, & locatum ab ipso loco locativo, & locante: ergo capacitas corporis locabilis non est eadem cum capacitate loci, sed distincta. De illa ergo capacitate spatij, inquirimus, quid sit? Et cum nequeat esse aliquid reale positivum; quia vel illud esset corpus; & sic daretur naturaliter cōpenetratio, vel spirituale? & sic ad nihilum deserviret; necesse est, vt sit mera negatio existentiae corporis extensi; sed negatio tollitur per adventum positivi: ergo adveniente corpore, destruitur spatium; ac proinde non remanet in loco ratione spatij.

Confirm. Vel talis locus intrinsecus est idem cum corpore extenso possibili, aut realiter existenti, vel quid ab illo distinctum? Si hoc secundum, vrget ratio supraposita. Si primum: ergo corpus posse esse in loco, nihil aliud est, quam posse esse in se; & esse in loco nihil aliud est, quam esse in se ipso, quod ridiculum est. Demum: Quia licet talis negatio ex parte spatij concipiatur à nobis per modum receptaculi, & capedinis; revera tamen non est aliud, quam possibilitas obiectiva corporis, ut ibi existat; sed possibilitas obiectiva corporis ad ibi existendum non est capacitas loci ad recipiendum corpus; erg. etià ex parte loci debet assignari alia capacitas locativa corporis; sed hæc in spatio non est actu, & quando advenit corpus, tollitur; erg. implicat, in capacitate spatij rationem loci consistere.

5 Arg. I. Si Deus destrueret omnia corpora, quæ sunt inter coelum, & terram, adhuc nos verè essemus in loco; sed hoc non alia ratione, nisi quia repleremus aliquam partem illius magni spatij; erg. in spatio locus consistit. Secundo omnes proprietates, quæ loco tribui solent, conveniunt spatio; est enim omnino immobile, repletur à corpore, corpus continet, recipit in se locatum, separatur à loco; & quandiu corpus in spatio manet, dicitur esse in eodem loco; & mutato spatio dicitur mutare locum; erg. idè quod prius.

Tert. Ex translatione corporum suc-

cedentium in eundem locum colligimus locum; sed corpora succedunt in idem spatium; nam ubi nunc est aer, postea erit homo: ergo spatium habet rationem loci. Quart. Motus in vacuo factus, dicitur motus localis; sed in vacuo non est aliquod corpus continens, sed solum spatium; erg. sufficit spatium ad constituendum locum.

6 Resp. ad primum, neg. mai. In casu enim nusquam essemus localiter, sed solum in loco imaginario; quod adhuc non esset spatium, quia hoc tollitur per adventum corporis, sed esset superficies imaginaria nos ambiens. Undè existeremus realiter, & entiativè, sed non in loco. Ad secundum, neg. antec. & implicit prob. Cū enim spatium sit quiddam negativum, nequit illa munera exercere, quæ positiva sunt, & modo reali exercentur; imò cum spatium tollatur per adventum corporis, nequit adhuc negativè illa munera exercere; & solum merè ficticiè, & per apprehensionem nostram concipimus spatium talia munera exercere respectu corporis. Ad tertium, conc. mai. neg. min. Nam corpora, non succedunt in idem spatium, quia adveniente corpore, spatium tollitur; sed succedunt in idem concavum corporis ambientis; & ratione illius concavi dicimus, unum corpus nunc esse, ubi erat aliud. Ad quartum, neg. mai. Talis enim motus non esset localis, quia cum ibi non sit locus, non esset ad locum.

sed esset motus locationis ad aliam, & aliam praesentiam in ordine ad partes virtuales divinarum substantiarum; quatenus mobile non coexistit illi toti, & totali. Vnde potius debet dici motus praesentialis; & adverbialia *hic, ibi, ubi*, quibus utemur ad explicandas illas praesentias, non essent adverbialia, sed praesentialia.

Tert. Tandem sententia docet, locum consistere in situ, quem habent corpora in universo, quatenus quodlibet corpus situm quemdam occuparet in mundo: qui situs designari solet per comparisonem ad puncta fixa universi, scilicet, ad polos, & centrum mundi, quia per comparisonem ad ipsa, dicimus, rem esse hic, aut ibi. Haec autem sententia dupliciter, intelligi potest, vel ita, ut constituat locum in superficie cum ordine tantae, vel tantae distantiae ad polos mundi, & centrum terrae; quae ratione defenditur communiter à Thomistis, & quid circa hoc sententiamus; postea dicemus, vel praescindendo à quacunque superficie, & constituendo locum in solo situ, aut positione. Et

Contra istam insurgimus primò: de ratione loci est, quod sit extrinsecus rei locatae; quod sit in locante, & non in locato; quod contineat & recipiat locatum; sed haec omnia non conveniunt positioni, aut situi: ergo. Prob. min. situs enim aut positio est relatio intrinsecus adveniēs (siquidem enim mediata supra res,

& immediate supra ubicationes, & nihil aliud est, quam tanta, vel tanta distantia locatorum inter se, aut cum polis, & centro. De quo videat Mast. disp. 8. Log. q. 12. art. 2. §. *Queritur hic*) sed relatio est intrinseca rei locatae, non continet, nec recipit locatum, nec est ipsi aequalis; nam relatio non habet aequalitatem, aut inaequalitatem: ergo munera loci non conveniunt positioni, aut situi.

Secundo: Si quiescente aliqua columna in eodem numero aere, Deus comprimeret, aut ampliaret Sphaeras, variaretur positio, seu distantia, quam nunc habet ad polos; sed tamen columna maneret immota in eodem loco: ergo. Tert. Si, & contra: Deus totum mundum moveret per spatium imaginarium, servata dispositione omnium corporum, ac nunc iacent; tunc corpora, quae sunt inter corpora, quae sunt inter Caelum, & Terram, mutarent locum, sed non mutarent situm, aut positionem, cum aequè distarent à polis, & centro: ergo.

§. II.

Nostra sententia ex definitione Aristotelica loci depromitur.

8

Dicimus ergo: Locus materialiter sumptus consistit in superficie ultima corporis continentis primò, & immobilitè. Ita Arist. hic text. 41. sic definiente locum: *Est ultimum corporis continentis immobile primo.*

Ex qua deducitur communis definitio: *Locus est superficies corporis continentis immobilis primo*; seu, ut alij legunt *prima*. Probinunc generatim concussio, & posset particulam definitionis evolueremus. Locus nihil aliud est, quam aliquod extrinsecum continens, & recipiens rem locatam; nam esse in loco nihil aliud est, quam esse in aliquo extrinseco ambiente, & continente locatum; sed hæc munera soli superficiem corporis continentis conveniunt: ergo in sola superficie ratio loci materialiter sumpti consistit. Min. patet ex dictis; non enim convenit ratio loci spatio, aut situi, nec etiam ubi passivo; quia spatium non remanet cum corpore; & situs, aut ubi passivum sunt intrinseca, & recepta in re locata; locus autem non recipitur, sed rem ipsam locatam recipit, & continet: ergo. Circa definitionem autem.

9. Prima particula, scilicet, *superficies* ponitur loco generis, non propriè, sed substitutivè sicut in definitione cuilibet concreti accidentalis. *Subiectum* ponitur loco generis, quatenus superficies est subiectum rationis formalis constituentis locum, scilicet, continentiam, vel ubi activi; nam sicut ex subiecto, & albedine resultat album; ita ex superficie, & continentia, seu ubi activo resultat locus. Ex quo colliges contra aliquos, locum esse nomen concretum primariò significans continentiam, & secundariò,

seu de connotato superficiem; nam universaliter concreta accidentalia de principali dicunt formam, & connotant subiectum.

10. Dices primo: id est principale significatum in definitione, quod ponitur in recto; & id est connotatum, quod ponitur in obliquo; sed in data definitione *superficies* ponitur in recto, & *continentia* in obliquo: ergo. Secundo: illa est ratio formalis loci, cui competunt ipsius proprietates; sed ille conveniunt superficiem; nam ipsa est, quæ continet, est equalis locato, est immobilis, &c. ergo.

Resp. ad primum, conc. mai. neg. min. Nam illa prædicatio: *Locus est superficies* est prædicatio materialis, & sensus est: *Locus est relatio continentia fundata in superficie*; & sic generatim explicantur definitiones concretorum; cum per subiectum definiuntur. Unde si resolvantur per prædicationem formalem, forma erit in recto, & subiectum in obliquo. Vel neg. mai. Quia non est bona regula attendere rectum ad dignoscendam rationem formalem concretorum; quia omnia solent definiri per rationem materialem in recto. Ad secundum, dist. mai. proprietates consequentes rationem formalem, conc. mai. consequentes rationem materialem, neg. mai. & dist. min. in eodem sensu, neg. consequ. Perè enim omnes proprietates ab Arist. enumeratæ sunt loci materialiter sumpti; nam

Phy.

Phylos. in hoc libro precipuè agit de loco pro materiali; de qua re erat cum veteribus controversia.

11 Dicitur *superficies ultima*, quia corpus locans non locat immediatè secundum omnes dimensiones, seu partes, sed secundum ultimam, & indivisibilem superficiem; nam continens aliquod debet esse indivisibile, quia debet esse immediatè applicatum contento; divisibile autem ut tale, nequit immediatè applicari alicui, ut continens ipsum. Undè si per impossibile daretur superficies concava separata à corpore, haberet rationem loci; ac proinde, per se, non requiritur, quod sit ultima; sed dicitur talis, quia nequit illa superficies, per se, existere, nisi in aliquo corpore. Subditur *corporis continentis*, & non superficies continens, quia licet casu, quo daretur superficies concava à corpore separata, verè esset locus, sicut modo coniuncta; tamen quia de facto non datur talis superficies, nisi in corpore, idè dicitur *corporis continentis*, id est, id ratione cuius corpus continet locatum.

12 Dices: Locus debet esse æqualis locato; sed continentia non dicit æqualitatem, sed maioritatem respectu corporis contenti: ergo nequit formalitas loci in continentia consistere. Resp. conc. mai. dist. min. Dicit maioritatem ratione corporis, cui est coniuncta, conc. min. ratione sui præcisè sumptæ,

neg. min. & consequ. Defacto enim illa superficies est maior locato, quia est coniuncta cum corpore maiori; at si esset separata, esset æqualis, & non maior contento; nam superficies concava continens, & convexa contenti non facerent maiorem extensionem, quam si esset tantum una superficies; quia indivisibile non facit maius.

13 Instabis: continens ut tale, est maius contento; aliàs non esset ratio, cur unum potius esset continens, quam alterum; ergo adhuc illa superficies separata esset maior locato. Resp. omnes teneri hanc difficultatem solvere. Quia locus in quocumque consistat, debet continere locatum, ac proinde in quocumque ponatur consistere, erit maior, & non æqualis. Neg. ergo antec. Nam licet imaginatio ita percipiat, ratio tamen mathematica oppositum suadet; cum enim superficies convexa locati, & concava locantis se mutuò tangant ad æqualitè, implicat, quod superficies continens, ut talis, sit maior; aliàs secundum aliquid sui maneret intacta, & daretur naturaliter vacuum. Ad implicit prob. resp. potius superficiem concavam continere convexam, quam è contra, quia concava convexam includit, ita ut nihil huius sit extra illam; & consequenter concava superficies continet convexam.

Additur, *immobilis*, quia locus, ut talis, non debet localiter move-

ri. Ratio est: Quia moveri localiter idem est, ac recedere ab vno loco, & tendere in alium; sed locus nequit sic moveri; aliās maneret idem locus, vt supponitur; & non maneret idem; quod implicat: erg. Secundo: Quia si locus moveretur localiter, losi daretur locus, & sic processus in infinitum. Per quod excluduntur loca artificialia, quæ simul cum locato moveri possunt; vt patet in vase aquæ, in navi, in carru, &c. Hæc autem particula non ponitur loco differentię, vt non benè advertit Froyl. hic; nam immobilitas non includitur in conceptu loci, tanquam ratio formalis constitutiva, aut principale significatum; sed tantum veluti connotatum; ideòque Arist. 4. Physic. text. 41. ait: Quod in ratione formali, & principali significato loci conveniant vas, & locus; & consequenter immobilitas est connotatum respectu loci.

Tandem dicitur *primum*, aut *prima*, quod appellat supra ly *superficies*; ac si diceret immediata, ac proxima; quia hic non loquitur Arist. de loco communi, qualis est ille, qui ita continet locatum, vt etiam alia plura contineat; vt aqua dicitur locus piscium, terra quadrupedum, aer avium, quia præter illa, alia continent, sed de loco proprio, qui ita continet locatum, vt sit immediatè coniunctus, & *prima* superficies, quæ ad extra in ipso corpore continente reperitur.

Arg. contra illam particulam *immobile*: superficies aeris ambientis turrim, & aquæ circumdantis arborem in medio fluvij fixam, sunt locus turris, & arboris; sed tales superficies moventur localiter, quia flante vento, movetur aer circumstantis turrim; & aquæ decurrentes continuò transeunt, & succedunt, cum tamen turris, & arbor maneant immotæ; ergo de ratione loci non est immobilitas.

Resp. communiter thomistæ, quod licet moveatur superficies aeris, vel aquæ, non tamen mutatur, seu movetur locus; sed turrim, & arborem in eodem loco consistere; & rationem reddant; quia locus non consistit in superficie materialiter sumpta, sed formaliter accepta; qua ratione dicit superficiem cum determinata distantia ad polos mundi, & centrum terræ, & cum superficies aquæ, & aeris succedentes, succedant in eadem distantia ad centrum, & polos; inde est, quod formaliter in ratione loci semper est eadem, licet entitative, & materialiter diversa.

Sed solutio, nisi melius explicetur, sustineri non debet; quia si Deus dilataret sphaeras, vt potest, aut ipsas comprimeret, manente terra immota; adhuc turres, & vrbes essent in eodem loco, vt nunc; sed non retinerent eandem distantiam à polis, vt patet: ergo talis distantia non ita per se requiritur ad identitatem, vel distinctionem loci;

vt illa variata, non possit adhuc locus idem manere; & consequenter possit turris; & arbor, variatis superficiebus ambientibus, & distantia à polis manere in eodem loco.

19 Resp. ergo dist. mai. superficies sunt locus materialiter, seu fundamentaliter remotè, conc. mai. sunt locus fundamentaliter proxime, neg. mai. & dist. min. tales superficies materialiter, & in esse entis moventur localiter, conc. min. in ratione loci, neg. min. & conseq. Ita que succedente aere, & aqua mutantur illæ superficies, sed non locus. Et ratio est: quia superficies est quid materiale, & indifferens ad constituendum hunc, vel illum locum; & determinantur per tantam, vel tantam distantiam; non quidem ad polos, & centrum mundi, vt dicebant Thomistæ, sed per ordinem, quem res dicunt ad partes virtuales divinæ substantiæ, quæ ob suam immensitatem est ubique diffusa etiam extra vniuersum.

20 Pro cuius intelligentia nota, quod licet divina substantia non habeat partes formaliter, quia sic est indivisibilis, & tota in toto vniuerso, & tota in qualibet eius parte; habet tamen partes virtualiter. Nam cum substantia spiritalis ob sui imitationem quasi extendatur per locum, non minus ac si esset corporea, & divisibilis; necessariò in ipsa concipere debemus pluralitatem partium virtualem, vt patet in anima rationali, quæ esto sit indivisi-

bilis, tamen virtualiter est divisibilis, quia coexistit partibus divisibilibus. Dicimus: ergo locum consistere in superficie ambiente, non vt cumque, & nudè sumpta, sed per intimam præsentiam ad hanc partem virtualem divinæ substantiæ, & non ad illam: nam cum quælibet superficies sit limitata, non potest esse præsens toti, & totaliter divinæ substantiæ; aliàs esset immensa. Licet erg. superficies aeris, & aquæ, in casu argumenti, mutantur, non tamen mutatur locus, quia superficies transiens derelinquit ibi distantiam ad determinatam partem virtualem divinæ substantiæ, & alia succedens acquirit talem distantiam; & consequenter est idem locus cum variatione superficierum.

Et quidem melius constituitur immobilitas loci per respectum ad partes virtuales divinæ substantiæ, quam ad polos, & centrum mundi; quia cum divina substantia, & quælibet eius pars virtualis sit prorsus immobilis, etiam erit immobilis respectus præsentis, quem dicit superficies ad ipsam; respectus enim non est mobilis, nisi vtrumque extremum mobile sit: ergo ex tali intima præsentia, desumi debet loci immobilitas; at centrum, & poli, licet de facto sint immobiles, absolute tamen moveri possunt; & ideo per ordinem ad ipsa non bene desumitur loci immobilitas. Bene verum est, quod ex suppositione

immobilitatis polorum, & centri benè desumi potest loci immobilitas per tantam, vel tantam distantiam ad illa. Et si alicubi Doct. Subt. per ordinem ad hæc loci immobilitatem desumit, intelligi debet, facta suppositione immobilitatis; absolutè tamen, & per se loquendo desumi debet in ordine ad partes virtuales divinæ substantiæ; quia hæc omnino immobilis est.

21 Inquires hic: in quo formaliter consistat locus? Resp. formaliter consistere in respectu extrinsecus adveniente, & spectante ad prædicamentum vbi. Ita Subt. Doc. quolib. 11. per tot. Ratio est: Quia illa continentia activa, qua dicitur locus continere locatum nequit formaliter intelligi sine ordine ad locatum: ergo est respectus continentis ad contentum; & proinde appellatur vbi activum. Quod autem sit relatio extrinsecus ad veniens, patet ex dictis in Logica; & similiter, quod realiter distinguatur à superficie. Idemque proportionabiliter dicendum est de vbi passivo; nam potest esse hoc corpus v. gr. in rerum natura, & etiam hæc superficies absque eo, quod tale corpus dicatur esse hic, seu in tali loco: ergo corpus esse hic seu in tali loco aliquid super addit entitatibus loci, & corporis. Nec hic aliquid addendum, cum satis constet ex principiis iactis de vnione, & relatione extrinsecus adveniente.

Quæst. II. Quibus rebus conveniat esse in loco, & quomodo?

1 **C**irca primam partem quæstionis, supponimus, omnia corpora, quæ ab ultimo Cælo, seu Empyreo continentur, esse propriè in loco; cum omnia illa habeant extra se aliud corpus continens. Supponimus etiam, Deum propriè non esse in loco; quia nequit habere extra se aliud quod corpus, quod ipsum contineat, & localiter terminet. Et quando scriptura; & Patres insinuant, Deum esse in loco, non loquuntur de loco, ut locus est, seu ut exercet munus continendi locatū, sed ut res quædam est, idèdque non est in illo per continentiam passivam, sed per simplicem indistantiam; sicut est in alijs rebus. Unde dubium est de Cælo Empyreo, & de substantijs spiritualibus creatis. Circa quod.

2 Dicimus 1. ultimum Cælum non esse in loco. Ita Subt. Doct. in 2. dist. 2. q. 6. §. ad quæstionem num. 6. & quolib. 11. §. de primo. & ad tertium n. 5. Prob. ex Arist. 4. Physic. text. 43. ut aliquid sit in loco debet habere extra se aliud corpus continens; sed ultima sphaera non habet extra se aliud corpus, ut patet: ergo ultima sphaera non est in loco.

3 Arg. 1. corporeitas est ratio essendi in loco circumscriptivè; sed

Quaest. II. Quibus rebus contr. esse in loco, & quomodo? II

sed vltima sphaera habet corporeitatem: ergo necessario est in loco. Nec dicas, corporeitatem esse rationem solum fundamentalem essendi in loco circumscripivè, non verò formalem. Nam contra est: quia saltem quantitas est ratio formalis essendi in loco circumscripivè; sed vltima sphaera habet quantitatem: ergo habet rationem formalem essendi in loco, & consequenter in loco est. Resp. solutionem inter arguendum datam esse bonam. Et ad impugnationem, dist. mai. est ratio formalis remota essendi in loco circumscripivè, conc. mai. est formalis proxima, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Nam quantitas sè sola non constituit in loco, nisi etiam locus sit, in quo constituat; & cum vltima sphaera, licet habeat quantitatem, non tamen habet locum, quia non habet aliud corpus ipsam continens; idèd non est actualiter, & formaliter in loco.

4 Arg. 2. vltimum Cœlum, saltem in sententia Arist. movetur localiter: ergo habet locum, in quo moveatur; quia locus inventus est propter motum localem; & consequenter est in loco. Resp. ex Subt. Doct. quodlib. cit. dist. antec: movetur localiter secundum locare, conc. antec; secundum locari, neg. antec. & conseq. est dicere, vltimam sphaeram per illum motum acquirere aliam, & alium respectum in suis partibus conti-

nemiam activam ad alia, & alia corpora contenta; non tamen alium, & alium respectum continenciæ passivæ; quia non habet actu aliud corpus extra sè continens, cum quo tamen stat, quod per talem motum acquirat distinctum vbi præsentiale passivum in ordine ad diversas partes virtuales divinæ substantiæ, ubique diffusæ; quod propriè per sè est motus lationis, vt dicemus agentes de motu in vacuo.

5 Dicimus 2. omnes substantiæ spirituales creatæ sunt in loco. Prob. 1. ex illo Apoc. 12. vbi de Angelis repro bis dicitur: *Nec locus inventus est cornu amplius in cœlo.* Secundo ratione: id propriè dicitur esse in loco extra quod est ipsum corpus continens; sed extra Agelos (existentes in hoc mundo) est aliquod corpus ipsos continens: ergo. Prob. min: Angeli, vt potè entia limitata, non adeò replent, & diffunduntur per orbem, quin habeant terminum suæ sphaeræ localis: ergo in circuitu designari potest certa superficies, quam pertingant nec ulterius progrediantur; ac proinde infra talem superficiem continentur; quod est esse in loco. Idem dicendum de anima rationali, sive intra corpus, sive à corpore separata.

6 Arg. locus debet esse proportionatus locato; sed superficies non est proportionata Angelis: ergo Prob. min. substantia spiritua-

Ita est indivisibilis; sed indivisibile non est proportionatum divisibili, quale est superficies: ergo. Prob. min. quia aliis punctum, quod est omnino indivisibile, posset se solo esse in loco, quod est falsum. Secund. quod est in loco facit distare latera corporis continentis; sed Angelus id nequit facere; quia nequit abrumper aliquod corpus, ut intra eius superficiem concavam recludatur: ergo. Tercio. Nequit Angelus contineri adæquatè ab aliqua superficie: ergo nequit verè, & propriè esse in loco. Prob. antec. & ponamus, Angelum esse in aere, & replere palmum, v.g. tunc Angelus, si est in loco, utique pertingeret totum palmum, & non pertingeret superficiem immediatam, quæ continet palmum intra se; sed hoc implicat: ergo. Prob. min. attingens totam magnitudinem divisibilem, attingit quoque indivisibile terminativum, quia indivisibile additum divisibili non facit maius: ergo. implicat, quod Angelus contineatur superficie, quam intrinsecè non attingat: ergo illa superficies non erit locus Angelus, quia locus debet esse extrinsecus rei locatæ.

7 Resp. conc. mai. dist. min. ut ipsos contineat circumscriptivè, conc. min. definitivè, neg. min. Ad probat. dist. min. in eodem sensu. Non enim omnia, quæ sunt in loco, sunt in ipso circumscriptivè; sed aliqua, ut Angeli, sunt in eo definitivè; ita ut verum sit dicere, Angelum infra hanc superficiem contineri, & non esse extra illam. Ad illud de puncto, dicimus, esse indivi-

libile tam formaliter, quam virtualiter; Angelum verò esse formaliter indivisibilem, sed divisibilem virtualiter, non ita ut Angelus replicetur in singulis partibus corporis, sed ita ut coextendatur in loco adæquato per unam totius sui esse diffusionem, ita ut sit totus in toto loco, & totus in qualibet loci parte.

Ad secundum dist. mai. quod est in loco circumscriptivè, conc. mai. definitivè neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Abrumper enim corpus continens, & facere distare eius latera solum convenit locabilibus corporeis, non verò si spiritualibus; ita enim non sunt in loco per superficiem terminantem, sed per hoc, quod infra unam superficiem ita contineantur, ut nihil eorum sit extra. Undè si Angelus esset in aere, non ipsum abrumperet; sed tamen in extremitatibus loci assignari posset in circuitu quædam superficies, ad quam pertingeret, nec ultra progrediretur, & ab illa diceretur actu contineri.

Ad tertium neg. antec. Ad prob. conc. mai. neg. min. Ad prob. conc. enthym. dist. secund. conseq. Illa superficies, quæ est extra palmum, conc. conseq. intra neg. conseq. In hoc enim differt spiritus à corpore: quod corpus nequit esse inimè præsens superficiè concavæ corporis continentis. At spiritus potest spatium ipsum, quod est intra concavam superficiem, perungere, quia eius extensio est indivisibilis. Undè in locatione spirituum superficies est terminus intrinsecus, in locatio-

ne corporum est extrinsecus; quia moles corporis nequit esse intimè præsens spatio correspondenti superficie concavæ corporis continentis. Et quando Arist. dixit, locum esse terminum extrinsecum rei locatæ; debet intelligi, quod locus non sit pars rei locatæ, vel aliquid eius. Itaque Angelus pertingit intrinsecè, & inclusivè ultimam superficiem palmi; illam verò, quæ est extra palmum, nullo modo attingit. Nec hoc repugnat, quia corpus non componitur ex solis superficiebus, ut postea dicemus.

8 Circa secundam partem questionis nota, quod locus est duplex, circumscriptivus, scilicet, & definitivus. Circumscriptivus est ille, qui continet locatum; & ita cum illo commensuratur, ut totus locus toti locato correspondeat, & partes partibus. Definitivus est sine vlla commensuratione; sed ita ut res sit tota in toto loco, & tota in qualibet parte loci.

Nota etiam, quod non solum quantitas, sed etiam corporeitas est ratio fundamentalis essendi in loco circumscriptivè. Ratio est: quia accidens corporeum, & substantia materia is adhuc sunt divisibilia in partes integrales, secunda quantitate; nam quantitas solum affert illis impenetrabilitatem; ideoque substantia corporeæ quantitate destituta, adhuc divisibiliter, & circumscriptivè in loco maneret per commensurationem suarum partium ad partes loci. Unde ratio fundamentalis essendi in loco divisibiliter provenit

à corporeitate; sed ratio fundamentalis essendi in loco impenetrabiliter à sola quantitate. Hoc notato supponimus, quod res corporeæ sunt in loco circumscriptivè; & res spirituales definitivè. Quare disidiū est, an substantia spiritualis sit in loco per suam substantiam, vel per suam operationem? Et an sufficiat vnum vbi, ut partes essentielles, & accidentia in composito existentia sint formaliter in loco?

9 Dicimus 1. Loquendo de vbi circumscriptivo impenetrabili sufficit vnicum vbi, ut corpus, & eius partes essentielles, ac cetera accidentia, quæ in eo inveniuntur, dicantur vbicatas; ac loquendo de vbi circumscriptivè sine impenetrabilitate multiplicandum est ad multiplicationem rerum corporearum, quæ sunt in composito. Prima pars prob. in vno quoque composito vna sola quantitas reperitur, qua omnes partes essentielles, & eius accidentia extenduntur; & impenetrabilia redduntur, ut patet: erg. si sufficit vna quantitas, ut omnia, quæ sunt in composito dicantur quantitativè, & impenetrabiliter extensa, etiam vnicum sufficit vbi circumscriptivum, ut omnia, quæ sunt in composito, dicantur impenetrabiliter vbicata. Unde sicut corpus, per se primò, dicitur extensum quantitativè, & impenetrabiliter; cetera verò concomitantia, & per se secundo, ita quantitas, per se primò, dicitur circumscriptivè vbicata; cetera verò, quæ in composito reperiuntur, solum secundo, concomitantia, & per accidens.

Prob.

10 Prob. secunda pars: Multiplicata ratione proxima fundandi, debet multiplicari relatio in ipsa fundata; sed corporeitas est ratio formalis fundandi ubi circumscriptionum sine impenetrabilitate; & in composito substantiali, v.g. in lapide multiplicatur; si enim substantia materialis, & accidentia corporea, quæ sunt in lapide conservarentur, sine quantitate, modo adhuc extenso, & divisibili conservarentur: ergo multiplicari debet ubi circumscriptionum saltem penetrabile. Ex quo colligitur, quod etiam situs multiplicari debet. Et ratio est: quia esse in loco circumscriptionum, est esse in loco dimensionum, ita ut totum locatum toti loco correspondeat, & partes locati partibus loci; sed situs nihil aliud est, quam prædictus ordo partium locati ad partes loci: ergo multiplicato ubi, situs etiam debet multiplicari.

11 Dicimus 2. Substantia spiritualis creata, ut Angelus, & anima rationalis est in loco fundamentaliter per suam substantiam, non per suam operationem. Ita Subt. Doct. in 2. dist. 2. quæst. 6. quem sequuntur discipuli, & Iesuitæ contra Thomistas. Prob. Angelus potest à quacumque operatione cessare, vel ob suam libertatem, vel ob denegatum à Deo concursus; & tamen eius substantia in eodem loco remaneret, ubi prius operabatur: ergo non est in loco per suam operationem, sed per suam substantiam. Prob. mi-

nor. Angelus ille per solam negationem concursus Dei ad eius operationem non est annihilatus: ergo Deus videt illum esse in universo, v.g. in hoc gymnasio: ergo Angelus in tali casu remaneret alicubi; & consequenter eius substantia est in loco independentem ab operatione.

Confirm. Angelum esse hic, & non alibi, nihil aliud est, quam hic, & non alibi habere præsentiam entitativam sine locali circumscriptione, sed in casu posito, in hoc gymnasio haberet Angelus entitativam præsentiam sine circumscriptione locali: ergo. Prob. min. entitativa præsentia unius ad aliud connotat negationem distantie unius ab alio; sed Angelus independentem ab operatione esset indistans ab hoc gymnasio: ergo in hoc gymnasio haberet entitativam præsentiam, quam fundaret eius substantia independentem ab operatione. Sed de hoc latius in Theolog. tract. de Immensitate Dei. Videat. Subt. Doct. cit. & Mast. hic disp. 11. quæst. 5. art. 2.

12 Inquirimus hic: An Deus actu sit in spatijs imaginarijs? Pro resolutione nota, quod spatium imaginarium est illud inane, quod dicitur esse extra cælum; & est negatio realis corporum, cum non repugnantia ex parte eorum, ut ibi sint, nullo intellectu consideranti. Dicitur autem imaginarium, non quia sit merum ens rationis; sed quia à nobis concipitur per modum extensionis positivæ realis, imaginando

Quaest. II. Quibus rebus conveniat esse in loco, & quomodo. 15
do in eo trinam dimensionem realibus dimensionibus corporum correspondentem. Hoc notato.

Dicimus, Deum actu esse in spatijs imaginarijs, ita ut ratione suae immensitatis, non solum sit in toto hoc mundo, sed etiam extra hunc mundum per illud inane reperiatur diffusus. Sed ante probationem, nota, quod spatium imaginarium, cum sit mera negatio, nequit veram, & positivam relationem praesentiae fundare, aut terminare. Unde, cum dicimus, Deum actu esse in spatijs imaginarijs, sensus non est, quod spatia imaginaria praesentiam realem, & positivam terminare possint sed quod Deus illi negationi coexistit, seu quod ab ea negatione non est distans, nec absens. Conclusio sic explicata.

Prob. si Deus actu non esset in spatijs imaginarijs, posset verè, & propriè moveri; hoc implicat: ergo. Prob. mai. Posset hunc mundum, v. g. movere de hoc spatio ad aliud, & simul eum ipso transferri, velut navita movetur ad motum navis: ergo verè, & propriè moveretur. Patet consequ. verè enim hoc spatium deferretur, cui modo est praesens cum mundo; & alium de novo acquireret, in quo prius non erat, & consequenter moveretur.

13 Prob. 2. Extra caelum, seu in spatijs imaginarijs potest Angelus, vel lapis moveri; nam iuxta principia Subr. Doct. & secundum veritatem, motus potest fieri in va-

cuo: ergo iam in illis supponitur Angelus, vel lapis existere: ergo sicut in vacuo tunc verè existeret lapis, vel Angelus absque existentia alterius corporis; ita Deus modò est in spatio inani extra caelum, & in spatijs imaginarijs; sed Angelus, vel lapis non existerent in vacuo per positivam, & realem praesentiam defectu termini, sed per simplicem indistantiam, seu per negationem absentiae: ergo similiter Deus nunc est in spatijs imaginarijs per simplicem indistantiam.

14 Dices: si Deus esset in spatijs imaginarijs, posset etiam dici esse in negationibus, privationibus, in chymeris, & rebus possibilibus, v. g. in Antichristo; hoc est falsum: ergo. Confirm. 1. Quia spatium non est quid positivum, & reale: ergo non potest verè dici, quod Deus in eo existit. Patet consequ. quia unum esse in alio dicit existentiam absolutam illius, in quo dicitur esse. Confirm. 2. Spatium nihil est: ergo quod est in spatio est in nihilo; sed quod est in nihilo, nullibi est: ergo idem est dicere, Deum esse in spatio, ac esse nullibi; & consequenter non est in spatijs imaginarijs.

15 Resp. neg. seq. Inter negationes enim, & privationes datur suo modo distinctio; ac proinde non quaelibet negatio tollitur per quamlibet formam, sed per hanc, & non per illam; sic caecitas tollitur per visum, non per lucem, & tenebrae tolluntur per lucem, non per visum.

visum. Sic in proposito, negatio per spatium importata est negatio à ceteris distincta, cui convenit reperi; & ideo dicitur, Deum esse in hac negatione, & non in alijs. Ad illud de chymicis, & rebus possibilibus, dicimus, quod reperi est denominatione, quæ loco, & huic soli negationi per spatium importatæ specialiter convenit. Unde res possibiles, & chimeræ sunt omnino ad talem denominationem ineptæ. Præterquam quod res possibiles, & chimæ omni prorsus realitate actuali carent; præinde que non potest cum veritate dici, Deum eis actu coexistere; ac spatium importat negationem realem actualem, cui potest coexistere.

Ad primam confirm. conc. antec. dist. consequ. Non potest dici, quod Deus in eo existit, tanquam in aliquo reali, & positivo, conc. consequ. tanquam in aliquo reali, & negativo, neg. consequ. Deus enim non est in spatio, tanquam in aliquo reali positivo, quia spatium positivè, & realiter non existit; tamen coexistit ei, sicut oculus cæcitati, & mundus tenebris; & consequenter, tanquam in aliquo reali negativo; quod sufficit, ut dicatur, Deum esse in spatio. Ad secundam dist. antec. spatium nihil est positivè, conc. antec. nihil est absolutè, neg. antec. & eodem modo, dist. consequ. & dist. subsumpt. quod est in nihilo absolutè, nullibi est, conc. min. quod est in nihilo positivè, neg. min. Licet

enim Deus non sit in spatio, ut in loco; ad hoc enim requiritur existentia positiva; est tamen in spatio per simplicem indistantiam; & hoc sufficit, ut dum est in spatio, sit alibi; & consequenter ut non possit dici, esse nullibi.

Quest. III. An idem numero corpus possit circumscribivè bilocari?

HÆc est præcipua difficultas in hac materia, in qua Thomist. & Scotist. agmina totis viribus inter se digladiantur. Sensus autem illius est, an corpus unicum existens circumscribivè hic, possit divinitus esse circumscribivè alibi? Et ut ad rem accedamus, aliqua, quæ apud omnes certa sunt, licet ab aliquibus latè disputentur, breviter supponere oportet.

§. I.

Aliqua supponuntur.

i. Supponimus i. Duo corpora quanta naturaliter non posse esse simul in eodem loco. Cuius ratio est: Tum experientia ipsa, qua videmus, duo corpora quanta se invicem expellere, nec vlla vi naturali fieri posse, ut vnum ingrediatur locum alterius; quin illud locum derelinquat. Tum: Quia quantitas, ut potè impenetrabilitatem rebus afferens, naturaliter exigit esse extra

locum alterius; sed duo corpora habent quantitates distinctas: ergo. Neque experientia aliqua oppositum suadent; nam inferro candenti non penetratur ignis cum ferro, sed partes ignis introducuntur in poris ferri continentibus aerem, qui per ignem applicatum accenduntur. Idem dic de vino in pane recenti incluso. Similiter cum ex aqua, & farina fit panis, aqua miscetur farinae, non per penetrationem, sed per iuxta positionem utriusque corporis. Et cum vas aque plenum admittit secum multum auri, non adest penetratio, sed aqua intumescit, & elevatur; sed non statim diffunditur ob siccitatem labiorum vasis. Pariter, cum vas cinere plenum admittit multum aque, aqua, & cinis non penetrantur invicem, sed aqua resolvitur à cinere in crassos vapores, qui etiam secum elevant aliquas partes ipsius cineris; ideòque partes, quæ in vase remanent, comprimuntur. Per quod patet ad alias similes experientias.

2. Supponimus 2. cum communi sententia contra Durand. posse divinitus duo corpora esse penetrata in eodem loco. Id que patet ex Scriptura, & Patribus; valde que consonum est nostræ Fidei Mysteriorum, nam Christus D. natus est in violato virginis utero; surrexit de sepulchro, immoto lapide; ingressus est ad discipulos, ianuis clausis; & in Ascensione penetravit cælos, ut ait Paul. ad Heb. 4. sed hæc omnia facta

sunt per penetrationem corporum coexistentium in eodem loco: ergo. Prob. ratione. Non minus exigua quantitas, quod eius partes sint ad invicem impenetratæ, quam quod sint impenetratæ cum partibus alterius quantitatis; sed partes unius quantitatis possunt supernaturaliter ad invicem penetrari: immò de facto in venerabili Eucharistia sunt penetratæ partes quantitatis corporis Christi D. ut patet: ergo. Confirm. quantitas corporis Christi D. & quantitas specierum sunt duæ quantitates; & tamen sunt in eodem spatio compenetratæ: ergo.

3. Vbi adverte, quod ex quantitate oritur duplex potentia, & aptitudo. Prima est aptitudo replendi locum divisibiliter. Secunda, quæ, quasi ex priori oritur, est potentia expellendi aliam quantitatem ab eodem spatio, quæ dicitur impenetrabilitas. Cuilibet autem ex his proprius actus correspondet: primæ actualis occupatio loci, & repletio, qui est effectus positivus; secundæ actualis expulsio alterius quantitatis ab eodem spatio, qui est effectus negativus. Possunt ergo duo corpora esse in eodem loco duobus modis; vel ita, ut Deus impediatur utrumque effectum, ita ut unum corpus repleat, & occupet unum locum, & alteram non, & sic contingit in Eucharistia, ubi quantitas specierum replet locum, sed non quantitas Christi D. neutra tamen se invicem expellit; vel ita, ut impediatur solum esse

atum negativum, scilicet, expulsionē quo casu ambo corpora repletive, & circumscripivē essent in loco; & in hoc sensu præcipuē procedit suppositio.

4 Quæ ulterius prob. quia expulsio actualis vnius corporis respectu alterius est effectus accidentalis, & secundarius quantitatis; sed potest Deus impedire quemlibet effectum secundarium; ergo. Prob. min. ideo potest Deus impedire effectum extensionis in ordine ad locum, ut patet in Eucharistia, quia actualis extensio partium in ordine ad locum est effectus secundarius quantitatis; sed expulsio alterius corporis etiam est effectus accidentalis, & secundarius quantitatis; imò minus intrinsecus, quam extensio, aut repletio, quia in illa fundatur ergo.

5 Dices 1. Sic se habent partes quantitatis continuæ permanentis ad suum totum, sicut partes quantitatis successivæ ad suum; sed partes quantitatis successivæ nequeunt adhuc divinitus penetrari, seu simul existere in eodem spatio durationis; ergo nec partes quantitatis permanentis possunt esse simul in eodem loco. Secundo: Sequeretur, locum non esse adæquatum locato, quia postquam continet vnum corpus, posset aliud continere. Tertio: Si duo corpora penetrarentur in eodem loco, tunc essent duo locata, & non esset, nisi vnum locatum; hoc implicat; ergo. Mai. quoad primam partem, constat, quia re vera essent

duo corpora contenta; & consequenter locata. Quoad secundam verò partem prob. Si duæ superficies se compenetrarent; & sic compenetratæ idem corpus ambirent, non constituerent, nisi vnum locum: ergo duo corpora penetrata sub eadem superficie non constituunt, nisi vnum locatum.

Resp. neg. maiorem, & paritatem. Discrimen est: quia successio essentialiter importat vnum esse post aliud, seu præteritum, præsens, & futurum; ac proinde nequeunt esse simul; alias præteritum, & futurum essent præsentia, & destrueretur essentialis conceptus quantitatis successivæ; partes verò quantitatis permanentis possunt esse simul in eodem loco, quia hoc nullatenus opponitur essentiali permanenti, nec illam destruit.

6 Replicabis: Impenetratio, vel est effectus primarius quantitatis ut sic communis permanenti, & successivæ; vel secundarius, & impedibilis? Si primum: ergo nulla quantitas poterit cavere impenetrationem. Si secundum: ergo adhuc quantitas successiva poterit penetrari. Patet consequ. quia quod convenit accidentaliter generi, cuilibet speciei accidentaliter convenit. Resp. impenetrationem esse effectum accidentalem, & secundarium quantitatis ut sic; ac proinde omni veræ quantitatis accidentaliter convenit. Successivæ autem non sunt veræ species quantitatis, ut diximus

Quest. III An idem num. corpus possit circumscribi bilocari? 19

in Logica; ac proinde non est necessesse, ut eis accidentaliter conveniat impenetratio; immò nulla impenetratio eis convenit, quia illa integritas, aut repugnantia simultatis partium verè impenetratio non est; hæc enim est repugnantia corporum circa eundem locum.

7 Ad secundum dist. seq. non esse adequatum secundum magnitudinem, & extensionem, neg. seq. secundum multitudinem subdist. seq. iuxta capacitatem naturalem, neg. seq. obedientialem, conc. seq. Locus itaque est adequatus locato secundum extensionem, quia nihil maius continere potest, quam sit eius ambitus; nec locatum habere potest minorem locum. At secundum multitudinem est naturaliter adequatus locato, quia naturaliter nequit nisi vnum corpus recipere obedientialiter verò non est adequatus, quia potest plura corpora continere.

Ad tertium neg. mai. quoad secundam partem. Ad prob. conc. antec. neg. conseq. Casu enim, quo duæ superficies compenetratæ idem corpus ambirent, dicerentur duo continentia, & duo locantia, sed tamen vnus numero esset locus, quia continerent, & locarent cum ordine ad easdem partes divinæ substantiæ; iuxta quem ordinem, præsertim, attenditur unitas, vel multiplicitas loci. Et pariter duo corpora compenetrata essent duo locata; quia habent duplex vbi passivum.

Vndè in primo casu essent duo locantia, sed vnus locus; & in secundo essent duo locata, sed in vno loco.

8 Adverte tamen, quod si vna superficies contineret duo corpora compenetrata, non dicerentur duo locantia, licet haberet duas continentias, aut locationes activas; quia concreta accidentalia non multiplicantur ad multiplicationem formæ; diceretur tamen vna superficies habens duas continentias activas, aut locationes.

9 Supponimus 3. Idem numero corpus posse divinitus esse simul in pluribus locis, ita ut in vno sit circumscriptivè, & in alio, vel in alijs definitivè; nam Corpus Christi D. est circumscriptivè in cælo, & definitivè, seu sacramentaliter in pluribus Ecclesijs; immò posset esse in pluribus locis definitivè, quin in aliquo esset circumscriptivè; in hoc enim nulla apparet repugnantia. Supponimus denique, nullum corpus posse naturaliter simul esse in pluribus locis, neque adequatis neque inadæquatis extra suam spheram naturalem, nec circumscriptivè, nec definitivè. Quare difficultas adhuc devolvitur, an, scilicet, idem corpus possit divinitus replicari in pluribus locis adequatis circumscriptivè, id est, cum correspondentia partium corporis ad partes cuiuslibet ex illis locis? In qua.

Thomistæ partem negativam communiter tuerentur; affirmativam verò Subt. Doct. in 4. dist. 10. quest.

2. & quodlib. 10. §. *Uterius. 7. Præterea* à num. 13. quem sequuntur discipuli, & ferè omnes Iesuitæ. Valdè immeritò Palanc. hanc sententiam Patri Suario attribuit, quasi Doct. Subt. non fuerit illius ante signanus. Iuxta quam sit.

§. II.

Nostra sententia proponitur, & probatur.

10 **D**icimus ergo: Idem numero corpus potest divinitus esse in pluribus locis circumscriptivè. Hæc est aded consona venerabili Mysterio Eucharistice, ut eximius Suarez miretur, quo modo catholici Doctores oppositum dicere potuerint, tenentes de fide, corpus Christi D. esse in pluribus locis simul; idèdque receptissima est inter Scriptores dogmaticos contra Hereticos; valdè enim conducit ad retundendam eorum impietatem circa maximum Sacramentum fidei. Prob. ratione fundamental. Corpus Christi D. defacto est in pluribus locis, in vno circumscriptivè, & in alijs definitivè, seu Sacramentaliter, ut docet fides: ergo divinitus potest esse simul in duplici loco circumscriptivè. Prob. conseq. nam facilius est illud, quam illud; magis enim consentaneum est corpori existenti in vno loco modo quantitativo, & naturali, constitui in alio loco modo etiam natu-

rali, & quantitativo, quam modo definitivo, & sacramentali, seu absque vilo modo extensionis in ordine ad locum; ergo, &c. Prob. antec. facilius est, rem conservari eum modo naturali, quam sine illo; nam ad hoc ultimum necessarium est novum miraculum, cum res nequeat absque miraculo privari suo modo, ac proprietate naturali; sed præsentia circumscriptiva est modus, & quasi proprietas naturalis corporis: ergo, &c.

11 Respondent Thomist. negando paritatem. Quia ut corpus sit in vno loco circumscriptivè, & in alijs sacramentaliter, non requiritur duplex extensio localis; sed ad primum sufficit quantitas cum propria extensione locali; & ad secundum sufficit eadem quantitas, & conversio sacramentalis; ratione cuius substantia panis convertitur in substantiam corporis Christi D. At verò ut corpus sit in duplici loco circumscriptivè, requiritur, quod multiplicetur realiter extensio localis, non multiplicata quantitate; quod repugnat, quia nequit multiplicari effectus secundarius, non multiplicata forma præbente talem effectum.

Sed contra primo: Quia quantitas non est ratio essendi in vno loco tantum, sed indifferens, ut sit in vno vel in pluribus; ergo ex ratione quantitatis, & extensionis eius non repugnat, eandem quantitatem, aut idem corpus esse in pluribus locis.

Prob. antec. ratio formalis essendi in

Quest. III. An idem num. corp. poss. circumscripi. bilocari? 21

vno loco est vbi falsum, quod est determinata ratio, quare corpus sit hic, vel ibi: ergo talis ratio non est quantitas, nec extensio; & consequenter multiplicata quantitate, & eius extensione, poterit corpus esse in pluribus locis adæquatis. Confirm. quia albedo non est ratio formalis, sed solum fundamentalis assimilandi, potest vnum album esse simile pluribus per solam multiplicationem relationis similitudinis absque multiplicatione albedinis; sed quantitas tantum est ratio fundamentalis præsentia localis: ergo immultiplicata quantitate per multiplicationem præsentiarum locorum, poterit idem corpus esse circumscriptivè in pluribus locis.

Contra 2. transubstantiatio panis in substantiam Christi D. non est ratio formalis, quare Christus D. sit hic; transacta enim transubstantiatione, manet hic corpus Christi D. ergo ratio formalis, quare Christus D. est in pluribus locis definitivè, est aliquid distinctum ab ipsa transubstantiatione. Confirm. quia, vt ait Doct. Subt. in 4. dist. 11. quest. 3. §. *Hic duo. v. Pro prima opinione, n. 3.* Sacramentum Eucharistia potuit institui absque eo, quod designaret substantiam panis: *Æquè enim potest salvari verum corpus Christi cum substantia panis, sicut cum accidentibus:* ergo potest aliquid poni in pluribus locis sine conversione alterius in ipsum.

22. Nec dicas cum Complan.

conversionem esse rationem causalem, quare Christus Dominus sit præsens in hostia, substantiam verò esse rationem formalem. Vndè hæc duo (addit Palanc.) inter se non opponuntur, quia conveniunt sub diversis rationibus. At verò esse in duobus locis circumscriptivè conveniret corpori sub eadem ratione, scilicet, ratione eiusdem quantitatis, & vt effectus formalis illius. Quare cum repugnet ab eadem quantitate resultare duplicem effectum formalem naturaliter; inde est, quod hoc repugnat, secus autem primum.

Sed contra: Tum: Quia falsum est rationem formalem essendi in loco circumscriptivè esse quantitatem; hæc enim tantum est ratio fundamentalis; ratio autem formalis est vbi, vt diximus: erg. esse in loco circumscriptivè non convenit rei, secundum eandem numero rationem formalem; & consequenter nulla implicantiæ in hoc apparet; sicut non apparet repugnantia in eo, quod eadem quantitas pluries sit alba casu, quo plures haberet albedines. Tum: Quia substantia corporis Christi D. in qualibet hostia habet propriam quantitatem, licet non ex vi conversionis, concomitanter tamen: ergo potest eadem quantitas esse in eo loco circumscriptivè, & modo extenso; & in Sacramento definitivè, seu per vbi inextensum, & indivisibile: ergo poterit quoque habere duplex vbi extensum, cum hic sit modus illi connaturalis.

Con-

Confirm. hoc: Quantitati Christi D. existenti modo extenso in cælo non repugnat absolute in pluribus locis esse: ergo nec repugnat esse in pluribus locis circumscriptivè. Probat. conseq. præsentia definitiva, & indivisibilis omnino est contra naturam quantitatis; hæc enim modo extenso, & divisibili petit naturaliter esse: ergo quantitati Christi D. in se existenti sub pluribus hostijs magis connaturale est ubi circumscriptivum, quam definitivum. Prob. conseq. ubicumque est quantitas, servat suam naturam, & existentiam: ergo adhuc in hostia habet existentiam, ut sit modo extenso (non quidem reduplicativè, & provt in hostia, ut respondet Froyl. sed specificativè, & secundum suam naturam) ac proinde facilius est, quantitatem esse in duplici loco circumscriptivè, quam in vno circumscriptivè, & in alio definitivè.

13 Aliter respondet Palanc. Corpus Christi D. posse considerari, vel provt est sub speciebus Sacramentalibus, & in ipso Sacramento contentum; vel in ordine ad locum, in quo sunt species Sacramentales, v.g. sacramentum. In primo sensu ibi non est localiter, seu tanquam in loco, sed ad modum substantiæ occultatæ, & velatæ ipsis accidentibus modo mirabili, & præsentia non locali, sed Sacramentali. In secundo sensu corpus Christi D. est quidem in pluribus locis; sed hoc accidit per plures quantitates, nem-

pè, in cælo per propriam in vno sacrario per quantitatem vnius speciei, in alio per quantitatem alterius. Hoc autem non repugnat, quia multiplicata quantitate, bene possunt multiplicari præsentiaæ locales; at in casu quæstionis idem corpus per eandem quantitatem esset in pluribus locis adæquatis, quod repugnat.

Sed contra 1. Quia si quantitas panis esset corpori Christi D. ratio essendi in loco, tunc esset in loco circumscriptivè, & modo extenso; sed hoc est falsum: ergo quantitas panis non est corpori Christi D. ratio essendi in loco. Prob. mai. quantitas panis est ratio essendi in loco modo extenso, & circumscriptivè: ergo non potest aliam præsentiam, quam extensam, & circumscriptivam præstare: ergo corpus Christi D. esset modo extenso in loco, si esset in illo ratione quantitatis specierum. Confirm. ideò quantitas Christi D. est in Sacramento indivisibiliter, quia est ibi præsens ratione substantiæ, quæ solum præsentiam indivisibilem afferre potest: ergo si esset præsens localiter ratione quantitatis panis, esset circumscriptivè in loco.

Contra 2. Quantitas panis non est formaliter in corpore Christi D. ergo non est illi ratio essendi formaliter in loco; sed corpus Christi D. est formaliter præsens: ergo non est præsens huic loco per speciem panis, sed per aliquid aliud, scilicet, per

Quæst. III. An idem num corpus possit circumscribi bilocari? 23

per propriam substantiam, & quantitatem. Et reddit argumentum: si non repugnat esse in vno loco circumscriptivè, & in alijs definitivè per eandem entitativè quantitatem, & substantiam; quare repugnabit esse in pluribus locis circumscriptivè, cum hoc sit connaturalius corpori ex suppositione, quod ponatur in pluribus locis?

14. Prob. 2. conclusio: Duo corpora quantitativè extensa possunt divinitus esse simul in eodem loco circumscriptivè: ergo etiam idem corpus quantitativè extensum poterit divinitus esse circumscriptivè in duplici loco.

15. Respond. Froyl. quod sicut duplex corpus penetratum potest esse in eodem loco, quia corpora penetrata se habent per modum unius formaliter; ita propter eandem rationem, idem corpus potest esse in duplici loco, dummodo loca penetrentur. Sed contra 1. duo corpora penetrata in eodem loco, nec sunt unum materialiter, & entitativè; nec formaliter, & in ratione locati. Ergo si duo corpora, sic distincta, possunt esse in eodem loco, etià corpus indistinctum poterit esse in duplici loco. Prob. antec. quia duo corpora, & sunt duo entia completa corporea, & sunt in loco per distinctas ubicationes, & presentias: ergo tam entitativè, quam formaliter in ratione locati sunt distincta.

Contra 2. locus, quem habet Christus D. in celo non penetratur

cum loco, quem habet in Sacramento: ergo non est necesse loca penetrari, ut corpus sit in duplici loco. Contra 3. idè per te, duo corpora possunt esse in eodem loco, quia se habent per modum unius formaliter; sed corpus existens in pluribus locis circumscriptivè, se habet formaliter per modum plurium; quia licèt esset eadem quantitas, quæ solum est ratio fundamentalis, essent tamen in illo plures præsentia, & ubicationes, quæ sunt rationes formales essendi in loco: ergo sicut unitas formalis duorum corporum sufficit, ut sint in eodem loco; ita multiplicitas formalis eiusdem sufficit, ut sint in pluribus, quamvis loca non ponerentur.

16. Respond. aliter Palanc. duo corpora posse existere in eodem loco; quia bene potest Deus, quantitate integra permanente, impedire effectum secundarium illius, qui est expulsio unius corporis ab altero. At unum corpus esse in duobus locis nequit fieri, nisi multiplicando effectum formalem quantitatis; quod repugnat, quia nequit multiplicari effectus formalis, non multiplicata forma. Sed hæc solutio satis improbata est: nam quantitas nō est forma constituens formaliter locatum; posset enim corpus quantum esse sine omni loco, casu, quo poneretur à Deo in spatio imaginario. Forma ergo constituens rem formaliter in loco est ubicatio, quæ in casu non esset unica, sed multiplex;

& consequenter tot essent formæ, quot effectus formales.

17 Prob. 3. conclusio ex historiis ecclesiasticis: plures enim sancti simul extiterunt in duobus locis circumscriptivè, ut legitur de S. Martino Episcopo, de S. Antonio Paduano, de magno parente Ignatio, eximio Xaverio, & alijs; & quod caput est, Christus D. apparuit post Ascensionem Petro Apostolo Romam deferenti, & etiam Paulo Damascum petenti, ut ipse testatur 1. Corinth. 5. sed non apparuit deferendo cælum; nam act. 3. dicitur: *Quem oportet cælum suscipere usque ad tempus resurrectionis hominum.* Et D. Aug. in decreto de consec. dist. 2. cap. prim. hæres, ait: *Donc finiatu r sæculum, sursum est Dominus;* ergo simul fuit circumscriptivè in cælo, & extra cælum.

18 Nec dicant contrarij Scripturam solum velle, Christum D. non recessurum à cælo ante diem iudicii per notabile tempus; ac proinde non esse inconveniens, in aliquo casu cælum relinquere per brevem morulam. Nam contra est: quia Scriptura asserit, Christum D. non relinquitur cælum usque in diem iudicii; sed in die iudicii non relinquet ipsum, nisi per brevem morulam, in qua fiet iudicium: ergo ante illum diem, nec per brevem morulam relinquet cælum.

19 Nec dicant alij, tales apparitiones fuisse imaginarias, aut medio Angelo factas; nam illæ ap-

paritiones assumuntur à Paulo ad probandam veritatem resurrectionis; sed non satis probaretur ex apparitione imaginaria, aut angelica, cum Christus D. ad hanc veritatem statuendam semetipsum videndum, & palandum exhibere consueverit.

Solvuntur argumenta.

20 Arguant Thomist. 1. Quilibet locus in illo eventu, esset adæquatus corpori, ut supponitur, & non esset adæquatus: ergo implicat contradictionem, idem corpus esse simul in duplici loco circumscriptivè. Prob. antec. quoad secundam partem: locus adæquatus est ille, quem corpus non excedit, sed adæquat sed in casu corpus excederet quemlibet ex illis locis, quia esset extra quemlibet illorum, & non solum repletet unum, sed etiam extra illum se extenderet, & repletet alium: ergo locus esset adæquatus, & non esset adæquatus corpori.

Confirm. sequeretur, idem corpus esse æquale maiori, & minori loco; & consequenter æquale, & maius se ipso, quod implicat. Prob. seq. Corpus positum in duobus locis esset æquale cuilibet ex illis, & etiam utrique simul; sed uterque simul est maior quolibet seorsim: ergo esset æquale maiori, & minori loco; & se ipso æquale, & simul maius. Obiectio hæc, & similes aperte impugnant præsentiam sacramen-

talem Christi D. in Eucharistia; cum enim sit circumscriptivè in cælo, ille locus erit utique adæquatus corpori Christi D. & aliunde non erit adæquatus, quia extra cælum reperitur in qualibet hostia consecrata; parum enim refert, quod sit extra cælum hoc, vel illo modo, si de ratione præsentia circumscriptivæ est, quod corpus extra illum non reperitur.

21 Resp. ergo neg. antec. quoad secundam partem. Ad prob. conced. mai. neg. min. & dist. implic. prob. esset extra quemlibet illorum, id est haberet aliquam partem non contentam ab aliquo ex illis locis, neg. haberet easdem partes contentas ab vno etiam contentas ab alio, sub dist. ratione eiusdem præsentia, neg. ratione multiplicis præsentia, conc. & neg. consequ. De ratione enim adæquationis loci cum corpore solum est, quod totum corpus, & omnes eius partes contineantur intra ambitum loci; ita ut nihil illius sit, quod à tali loco non contineatur; non tamen tollit, quin idem corpus, posset etiam ab alio loco contineri. Sicut de ratione comprehensionis intellectualis est, quod totum, & totaliter obiectum cognoscatur; ita ut non excedat cognitionem, & tamen potest per duplicem cognitionem comprehensive cognosci. Nec inde sequitur contradictio, quia non secundum eandem rationem formalem esset corpus hic & ibi, seu intra, & extra; sed secundum diversam rationem formalem, seu diversa ubi in eadem quantitate fundata.

Ad confirm. instatur argum. sicut locatum debet esse æquale loco, ita locus locator; erg. duo corpora penetrata nõ possunt esse in eodem loco. Patet cõseq. quia si locus habeat amplitudinem unius vlnæ, non poterit esse equalis duplici corpori ad vlnæ extensio; aliàs locus esset unius vlnæ, ut supponitur; & aliàs duplicis vlnæ, quia contineret duas quantitates ad vlnam extensas. Resp. neg. seq. & dist. mai. esset æquale semel sumptum, & secundum eandem præsentiam, neg. mai. replicatum, & secundum diversas præsentias, cõc. mai. & conc. min. neg. consequ. Itaque corpus est equaliter fundamentaliter pluribus locis; formaliter verò erit solum æquale vni, si non multiplicantur præsentia & pluribus simul, si illæ simul multiplicantur; sicut palmus quater replicatus adæquat vlnam; & si simul replicaretur, ipsam adæquaret, nõ quia haberet tantam quantitatem, sed quia haberet vnam quater replicatam per acquisitionem quadruplicis præsentia.

22 Dices: quælibet præsentia localis est terminatio passiva adæquata corporis; erg. implicat, quod per aliam præsentiam adæquatam terminetur. Antec. est certum. Prob. consequ. natura adæquata terminata per vnam personalitatem, non potest ad hoc divinitus per alteram terminari; & quantitas adæquate figurata, non potest terminari per alteram figuram; erg. corpus adæquate terminatum per vnam præsentiam, nequit per aliam terminari.

Resp. conc. antec. in sensu supra explicato, neg. conseq. Ad primam partem prob. conc. antec. neg. conseq. Discrimen est: quod altera subsistentia præstaret eundem effectum formalem; ac proinde nequit eadem natura duplici subsistentia terminari; quia idem effectus nequit à duplici causa totali præstari. At duplex præsentia præstaret duplicem effectum formalem, quia ratione unius esset corpus hic, & ratione alterius ibi. Vide dicta lib. 1. disp. 3. quæst. 3. à num. 9. Ad secundam partem dist. antec. adæquatè figurata per figuram intrinsecam, conc. antec. extrinsecam, neg. antec. Licet enim quantitas nequeat habere duplicem figuram intrinsecam, quæ consistit in positione de genere quantitatis. seu attenditur penes ordinem partium in toto, & ad invicem, quia nequit habere plures partes, quam habet, aut aliter ordinatas, servata eadem figura; potest tamen habere duplicem figuram extrinsecam. Cum enim hæc attendatur penes ordinem partium in loco, quia fundatur in positione de genere situs: ideò multiplicem figuram simul habere potest, quia accidentia, quæ sunt posteriora, aut simul natura loco, & ab ipso dependent, multiplicari possunt, ut postea dicemus.

23 Arg. 2. Implicat, effectum radicatum multiplicari, non multiplicata radice; & effectum secundarium, non multiplicato primario;

quia effectus secundarius essentialiter à primario dependet, & adæquatur cum illo; sed præsentia localis radicitur in quantitate, saltem dependenter à loco; & est effectus secundarius quantitatis: ergo in eodem corpore, & in eadem quantitate implicatoria erit præsentia localis, ratione cuius corpus possit esse in duplici loco simul. Instatur argumentum, implicat, effectum radicatum, & secundarium multiplicari, non multiplicata radice, & effectum primario; sed cum corpus est successivè in duplici loco, multiplicantur successivè effectus radicati, & secundarii: ergo debet etiam multiplicari radix, & effectus primarius; ac proinde nequit una, & eadem quantitas esse in duplici loco adhuc successivè.

24 Resp. ergo dist. mai. effectum radicatum, & secundarium adæquatum, conc. mai. inadæquatum, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Quælibet enim præsentia localis determinata est inadæquata respectu quantitatis. Quod patet ex eo, quod naturaliter successivè potest habere plures præsentias; effectus verò adæquatus, est omnis locus possibilis; ideòque naturaliter potest esse in quolibet loco possibili; successivè, & divinius potest esse simul in pluribus.

25 Dices: Corpus nequit habere naturaliter duplicem præsentiam localem simul: ergo nec supernaturaliter. Prob. conseq. Quantitas

Quæst. III. An idem num. corpus possit circumscribi bilocari? 27

ratione suæ naturæ, & intrinsecæ entitatis est prima ratio per quam corpus redditur aptum ad præsentiam localem; sed quod non est naturaliter aptum ratione suæ entitatis, & naturæ, nequit fieri, adhuc divinitus, in genere causæ formalis, aut radicalis aptum ad aliquem effectum: ergo si quantitas ratione suæ entitatis naturalis est inepta ad duplicem præsentiam localem simul habendam, etiam divinitus erit inepta. Confirm. Potentia obedientialis est in ordine ad ea, quæ excedunt facultatem naturæ; sed effectus, quem forma præstat in genere causæ formalis, non potest excedere facultatem naturalem illius; calor enim, ut quatuor, non potest adhuc divinitus constituere subiectum calidum ut quinque; nec albedo, ut duo facere album ut octo: ergo nequit à quantitate supernaturaliter provenire simul duplex præsentia localis.

26 Resp. conc. antec. neg. conseq. Ad prob. conc. mai. neg. min. Quantitas enim naturaliter est apta ad habendam duplicem præsentiam localem successivè, & divinitus ad duplicem præsentiam simul; sed non est imaginandum, quod potentia naturalis, & obedientialis distinguantur entitativè, sed in ordine ad agens. Undè eadem potentia, & entitas quantitatis, aut corporis dicitur naturalis per comparisonem ad agens naturale, & obedientialis per ordinem ad agens supernaturale. Quare istæ potentiæ quantitas solum est ratio fundamen-

non arguunt distinctionem in ipsa entitate, sed solum connotationem diversorum agentium; ac proinde eademmet entitas quantitatis, ut subest actioni agentis naturalis, solum potest esse in duplici loco divisim; ut verò subest actioni agentis supernaturalis, potest esse in duplici loco simul. Malè ergo dicitur in replica, quod quantitas sit naturaliter inepta ad duplicem præsentiam simul, si per hoc significetur, id esse contra naturam ipsius; nam eius natura absolute est indifferens ad duplicem præsentiam simultaneam, vel successivam; & per connotationem ad diversa agentia quasi determinatur ad unum, vel ad aliud. Ex quo.

Ad confirm. dist. mai. quæ excedunt facultatem naturæ in se, & entitativè sumptæ, neg. mai. nature comparatæ ad agens limitatum, & sub illa connotatione, conc. mai. & conc. min. neg. conseq. Effectus enim, quem forma præstat in genere causæ formalis, nequit adhuc divinitus præstari, si naturaliter à forma præstari non potest; quia talis effectus est ipsa forma, secundum suum esse naturale, & proprium communicata subiecto, ut bene probatur in calore, & albedine. Sed restat probandum, quod quantitas sit ipsa forma constituens rem formaliter in loco; talis enim forma est ipsum ubi, ut iam diximus. Ex quo solum sequitur, quod res ratione huius ubi, & præsentia non possit esse in alio loco, quod verum est; at

talis essendi in loco; ac proinde potest esse in duplici loco simul per distinctam præsentiam illi simul superadditam.

27. Arg. 3. si corpus esset in duplici loco esset idem, ut supponitur, & etiam non esset idem; sed hoc contradictionem involvit; ergo. Prob. mai. quoad secundam partem 1. Tale corpus esset divisum à seipso; sed corpus divisum non est idem; ergo. Prob. mai. quantitas, ratione cuius esset in vno loco, non esset continua cum quantitate, ratione cuius esset in alio; nam inter quantitatem ut in vno loco, & quantitatem, ut in alio mediarent plura corpora non continua cum prædictis quantitibus; sed hoc arguit discontinuationem; erg. & divisionem. Secund. Tale corpus haberet diversas positiones partium in loco, seu diversos situs; sed cum unitate reali non potest stare diversa positio partium in loco; ergo non esset idem realiter. Tert. Tale corpus posset esse sibi ipsi cōtiguū; nam illa duo loca, in quibus corpus posset existere, posset esse contigua; sed contigua non sunt vnum, & idem, sed sunt plura, quorum vltima sunt simul; erg. Quart. Tale corpus haberet duplicem extensionem in ordine ad locum; si quidem haberet duplex esse in loco, & esse in loco habetur per extensionem localem; erg. haberet etiam duplicem quantitatem; & consequenter non esset vnum.

28. Resp. neg. mai. quoad secundam

partem. Ad prob. dist. mai. vnum entitativè, neg. mai. divisum localiter, conc. mai. & dist. min. eodem modo, neg. conseq. Solum ergo sequitur, quod idem corpus indivisum entitativè, & substantialiter, ut existens in vno loco, esset distans, & divisum localiter à se ipso reduplicativè, ut existenti, & presenti in alio; sicut idem corpus Christi D. ut existens sacramentaliter in hac hostia, est divisum localiter à se ipso, ut presenti circumscripтивè in cælo, & sacramentaliter in alia hostia; & sicut anima rationalis, ut existens, & præsens in pede, est divisa à se ipsa, ut presente, & existente in capite. Ratio huius est: quia unitas, & pluralitas subiecti non sumitur ex unitate, vel pluralitate accidentis, qualis est præsentia respectu corporis, sed ex aliquo intrinseco ipsi subiecto. Vnde, sicut ex unitate præsentie duorum corporum, quando penetrantur, non sequitur, quod sint vnum; ita neque ex pluralitate præsentie sequitur pluralitas corporis.

Ad 2. conc. mai. neg. min. & conseq. Nam situs est accidens corporis, ac proinde multiplicabilis, stante corporis unitate. Sola ergo positio, quæ dicit ordinem partium in toto, quæ non est situs, multiplicata, argueret distinctionem quantitatis, aut corporis. Ad 3. neg. mai. In tali enim casu illud corpus esset sibi continuum absolute, & in se; ac ut existens in duplici loco nec esset sibi continuum, nec contiguū; nam tā

Quæst. III. An idem num. corp. possit circumscribi bilocari? 29

continuatio, quam contiguitas requirunt duplex extremum. Corpus autem, ut in duobus locis non fieret extremum a se ipso condistinctum, ac proinde nec posset sibi, ut alteri, extremo continuari per unionem, nec contigui per immediationem. Solum ergo diceretur sibi ipsi immediatum secundum præsentiam, quia hæc immediatio fundaretur super vicationes multiplicatas in eodem corpore.

Ad 4. conc. tale corpus habere duplicem extensionem in ordine ad locum, sed negamus, habere duplex esse in loco, quia aliud est duplex locatio passiva, & aliud duplex esse locatum seu res locata. Unde proprius modus loquendi debet esse, quod idem esse corporeum haberet duplicem præsentiam, seu locationem; inde tamen non sequitur, habere duplicem quantitatem, quia non habet duplicem extensionem quantitatis in se, sed solum in ordine ad locum. Illa autem extensio esset prior, & veluti fundamentum illius; ac proinde potest illa una, & eadem manens fundare plures extensiones locales, quia non est necesse multiplicari prius ad multiplicationem posterioris; aliàs dicant contrarij, an multiplicetur successivè quantitas, quando multiplicantur successivè extensiones in ordine ad locum per acquisitionem plurium locorum successivè?

29. Arg. 4. si corpus posset esse in duplici loco simul, posset etiam esse in quadruplici, & sic ultra, usque in

infinitum: ergo posset esse ubique, & consequenter immensum, quod implicat. Instatur argum. 1. Corpus Christi Domini potest esse sacramentaliter in hac, & illa hostia; imò infinitis, si essent creabiles: ergo posset esse ubique, & immensum. Neq; dicant contrarij, quod in infinitis speciebus esset ratione diversi principij; & quando ratio formalis esset diuinitè multiplicatur, ut est in præsentij sacramentalibus, non arguitur infinitas; illam tamen arguit esse in infinitis locis per eandem quantitatem, & ratione eiusdem forme qualiter esset corpus replicatum in casu. Resp. enim, etiam corpus replicatum esset in duplici loco ratione diversi principij formalis, seu præsentiarum. Præterquam quod falsum est, quod conversio sit ratio formalis, cur corpus Christi D. sit præsens in hostia, ut iam diximus. Instatur 2. ex eo, quod corpus crearetur ab æterno, non participaret æternitatem Dei, licet replet totum spatium durationis imaginariæ: ergo neque esset immensum, quantumvis replet infinitum spatium loci. Disparitatem expectamus, & interim.

30. Resp. directè, permissio antec. neg. consequ. Nam licet corpus possit esse in infinitis locis, non tamen ubique; quia cum ad essendū in loco requiratur corpus locans, cum quo locatum non penetraretur, non posset corpus replicatum occupare illud spatium, quod occuparent corpora locatæ; ac proinde neque esse ubiq;

Neque imaginandum est, quod corpus replicatum per totum spatium aeris, v.g. haberet unicam præsentiam, ac si esset vnum corpus replens totum spatium aeris; quia nequit adhuc divinitus corpus palmarum ratione vnius præsentie occupare maius spatium, quam palmi; sed in casu haberet plures repletiones, & præsentias palmares replicatas, & invicem interruptas; ideoque ex replicatione in infinitis locis non sequitur ubiquitas.

Resp. 2. Permissio, quod tale corpus posset esse ubique, negando, hinc sequi, fore immensum. Nam ad immensitatem requiritur, sicut ad æternitatem, quod conveniat rei ex principiis intrinsecis, & non merè contingenter, sed necessariò; & etiam, quod à nullo loco possit circumscribi; & pariter quod per unicam præsentiam sit necessariò in pluribus locis, etiam infinitis; si darentur; & denique, quod sit totum in toto spatio, & totum in qualibet parte; quæ omnia nullatenus convenirent corpori etiam in infinitis locis replicato.

31 Dices ex Complut. si aliqua creatura posset tanquam causa principalis producere aliquid ex nihilo, licet per participationem à Deo, illa esset & non esset creatura, quia haberet; & non haberet omnipotentiam: ergo si aliquod corpus haberet à Deo virtutem principalem repletivam in actu primo omnium locorum, tale corpus esset, & non esset

immensum. Resp. instando argumentum in creatura producta ab æterno, & responsum contrariorum adhibemus pro solutione. Deinde resp. 1. neg. seq. Si enim esset participabilis virtus productiva ex nihilo, creatura illam participans, non esset omnipotens, quia haberet virtutem cum dependentia ab alio. Resp. secundo, conc. antec. neg. conseq. Disparitas est: quia potentia creativa est virtus activa, quæ perfectionem importat; at potentia repletiva loci in corpore est potentia merè passiva ad plura, & plura ubi recipienda, quæ nullam dicit perfectionem. Unde ex hoc non argueretur infinitas, bene tamen ex illo.

32 Urgebis adhuc: corpus replicatum in infinitis locis produceret simul, tanquam fundamentum infinitas præsentias; sed hoc arguit infinitatem: ergo. Resp. neg. mai. Quia corpora locantia tale corpus replicatum, etiam haberent relationes præsentie; nam deberent esse etiam in alio loco, ut diximus; ac proinde impossibile est, tale corpus infinitas præsentias producere. Vel dic, & melius, ubi passivum, seu præsentiam produci in re locata per motum, seu per actionem moventis. Cum ergo illud corpus non posset virtute propria se movere versus infinita loca; ideo infinitæ illæ præsentie producerentur à solo Deo replicante illud corpus; proindeque tale corpus merè passivè se haberet ad illa ubi recipienda.

Quæst. III. An idem num. corpus possit circumscribi. bilocari? 3 I

33 Arg. 5. Implicat, aliquid simul esse in pluribus temporibus: ergo implicat, idem corpus esse in duplici loco simul. Conc. antec. neg. conseq. Disparitas est: quod plura tempora sunt essentialiter successiva; & idèd nequeunt esse simul, nec aliquid ipsis simul coexistere; plura verò loca simul coexistunt; atque ita idem corpus potest simul illis esse præsens. Præterquam quod argumentum, sicut, & reliqua, impugnat Mysterium Eucharistiæ, ut ex se patet.

34 Denique obijciunt contrarij plura inconvenientia, quæ ex nostra sententia sequuntur. Primum est: quod corpus positum in duplici loco posset etiam naturaliter se ipsum in duplici loco constituere; nam tale corpus in quolibet loco posset naturaliter sua virtute moveri; & consequenter viribus naturæ acquireret duas novas præsentias. Ex quo sequitur secundum; nam posset tale corpus naturaliter tibi ipsi occurrere; & tunc vel se ipsum expelleret; vel se ipsum penetraret, quorum utrumque repugnat. Tertium: posset idem homo magnum exercitum conficere, & secum Chæreas ducere, quod est ridiculum. Quartum: posset eadem gutta aquæ toties replicari, ut inundaret universam terram, & super illam solam navale prægium, sicut super totum mare, posset committi.

Quintum: homo in vno loco existens posset comedere, & nutrirî, &

in alio egere, & esurire; immò posset homo in vno loco comedere, & in alio à Leone discerpî, vel in ore conrundi, & dentibus destitui; & idem panis in vno loco manducari ab homine, & in alio à cane. Sextum: si eadem aqua esset in duplici vase Romæ, & Matriti, posset in vno loco effundi, & non in alio, ut patet; ac proinde fieret discontinuatio partium existentium in vno loco, & non in altero; eademque quantitas esset sibi continua, & à se ipsa divisa. Septimum: corpus existens Romæ, & Matriti posset Romæ calefieri ab igne approximato, & non Matriti; & consequenter erit calidum in vno loco, & non in alio.

Octavum: si in vno loco corpori applicaretur ignis, & in alio nix; in vno loco calefieret, & in alio frigeret; ac proinde naturaliter esset simul calidum, & frigidum. Nonum: idem diaphanum, v. grat. idem crystalum, aut aer posset esse lucidus Romæ, & Matriti tenebrosus, præcipuè si Matriti poneretur in loco tenebroso, & Romæ in loco lucido, & claro; quod quidem ait Pailanc. non minus contradicit, quam esse mortuum, & vivum; nam sicut mors est privatio vitæ, ita tenebræ lucis. Decimum: posset corpus moveri ad terminum *ad quem*, non recedendo à termino *à quo*, quod implicat; quia omnis accessus ad terminum *ad quem* essentialiter est recessus à termino *à quo*. Sequi prob. si enim Deus vellet in homine

se movente conservare omnes præsentias circumscriptiones, quas successivè acquirerebat per motum, tunc accederet ad terminum *ad quem*, & non recederet à termino *à quo*. Ex quo sequitur, hominem posse currere, & non moveri, quod implicat. Undecimum: posset homo in vno loco infirmari propter aeris intemperiem, & in alio habere sanitatem. Duodecimum: posset in vno loco videre, quia adesset obiectum præsens, & in alio non videre, quia non adesset tale obiectum.

Hæc, & alia similia innumera, quæ intellectus contrariorum deterrere, sublimi Doct. Subt. ingenio facillima sunt; pendent enim ex deceptione imaginationis innitentis sensui; qui assuetus est corporibus in vno loco tantum existentibus. Sed ut fundamentaliter solvantur, dubium sequens excitat Subt. Doct.

DUBIUM INCIDENS.

*An corpus in duobus locis existens
habeat utroque eadem ac-
cidentia?*

Supponimus 1. Corpus non fore ponendum in duplici loco per replicationem substantialem; ita ut iam productum in hoc loco, reproduceretur iterum in alio; & toties de novo produceretur, quoties poneretur simul in distincto loco; sed solum id contingeret per simplicem adductionem

eiusdem corporis, producendo in ipso plura vbi. Et quidem primum constat ex eo, quod eadem res semel producta, & existens nequit iterum substantialiter reproduci, quin prius destruat, sicut res semel corrupta, & destructa, nili prius iterum producat, non potest esse terminus alterius corruptionis, & destructionis. Secundum vero patet: quia per positionem rei in pluribus loci corpus tantum acquirit esse accidentale, ratione cuius dicitur, esse, vbi prius non erat; & consequenter solum per simplicem adductionem poneretur in pluribus locis. Et confirm. quia rem esse in loco, est accidens respectu illius; ergo esse in pluribus locis nihil aliud est, quam habere plura accidentia.

2. Dices: si res primo produceretur à Deo in pluribus locis, nequit assignari, cur in vno sit substantialiter producta, & ad alium adducta, cum æquè primo supponamus à Deo creari, & in pluribus locis poni; ergo semel producta in vno nequit in alijs simul poni, quin de novo producat. Resp. in tali casu rem fore substantialiter producendam in pluribus locis, non per plures productiones, sed per unicam cum pluribus præsentijs. Sicut enim quando est successivè in pluribus locis, succedunt distinctæ præsentie, sed non distincta substantia præsens; ita cum primo produceretur in pluribus locis, esset substantialiter producta in omnibus, sed unica substantia, &

Dub. incid. an corp. in duob. loc. exist. hab. utrob. ead. accid. 35

vnica actio, seu substantialis productio; quia ex multiplicatione posterioris, seu accidentis non habetur multiplicatio prioris, aut substantiæ, licet hæc substat omnibus illis simul.

3 Supponimus secundo, accidentia, quo ad præsens, esse in duplici differentia: alia sunt essentialiter priora ipso vbi, seu præsentia locali, id est, nullomodo in suo esse à præsentia corporis in loco dependent, licet petant, tanquam conditionem insupplebilem produci per motum in aliquo loco facto; huiusmodi sunt calor, frigus, mors, vita, scientia, ignorantia, &c. Alia sunt vel simul natura cum ipso vbi, vel essentialiter posteriora ipso, id est, dependent in suo esse à præsentia in loco; vt sedere, ambulare, esse distans, vel propinquum, esse sursum, vel deorsum, videre, calefieri, percuti, & alia similia. Hoc supposito. Triplicem propositionem suo ingenio dignam affert Subt. Doct. in 4. dist. 10. quæst. 2. §. *Et pro istis per tot.* quibus omnia inconuenientia contra replicationem corporis in duplici loco adducta, tanquam Sol nebulas dissolvit.

4 Prima propositio est: *Quæcumque sunt priora essentialiter ipso vbi, uniformiter insunt corpori, quamvis habenti diuersa vbi; nec variabuntur, variato ipso vbi. Quæ verò posterius, vel simul natura, variantur secundum varietatem ipsius vbi.* Hoc patet: quia prius essentialiter non variatur propter variationē

posterioris, sed posterius bene variatur ad varietatem prioris. *Quæ verò sunt simul natura cū illo, variantur cū illo.* Secūda pars huius propositionis à nullo Auctore nostræ sententiæ negatur; atque ita corpus in duplici loco existens, posset habere aliquod accidens in vno loco, & non in alio; quia posset in alio scribere, & non in alio; & similiter posset habere accidentia opposita, vt hic esse sursum, ibi deorsum.

Quoad primam verò partem negatur ab aliquibus Iesuitis contendentibus posse corpus in vno loco esse calidum, in alio frigidum hic egrum, ibi sanum, hic mori, ibi vivere. Pontius tamen cum aliquibus Sco- tistis sentit, quod licet naturaliter accidentia, quæ sunt priora, seu independentia à loco deberent cum corpore replicari, tamen supernaturaliter posset aliter evenire, ita vt corpus posset hic esse album, ibi nigrum, hic esse calidum, & non illic.

Sed falluntur, quia accidentia independentia à loco, non possunt non comitari corpus vbicumque illud sit. Prob. corpus existens in duplici loco est idem numero: ergo omnia, quæ ei conueniunt absolute, & independentes à loco, debent illi conuenire vbicumque sit. Prob. consequ. implicat, quod aliquid absolute conueniat alicui, & quod absolute non conueniat; sed talia accidentia corpori conuenirent absolute, & independentes à loco: ergo implicat, quod illi ratione loci non conueniant.

5 Prob. 2. ex Sacro Sancto Eucharistiæ Sacramento, in quo ex vi verborum sub speciebus panis tantum ponitur corpus, sub speciebus autem vini tantum sanguis; attamen quia naturale est, corpus comitari à sanguine, & utrumque à quantitate determinunt concilia, sub utraque specie esse corpus, sanguinem, & reliqua accidentia Christi D. ergo omnia accidentia absoluta (idem que potiori iure dicendum de partibus essentialibus, & integralibus) comitantur corpus, ubicumque fuerit.

6 Prob. 3. præcipue contra Scotistas: duo contradictoria, adhuc divinitus verificari non possunt; sed si corpus replicatum haberet accidens absolutum in vno loco, & non in alio, sequeretur contradictio; nam esset album, & non album, v.g. ergo adhuc divinitus repugnat habere aliquod accidens in vno loco, & non in alio.

7 Nec respondere valet, illam non esse contradictionem, quia non est secundum idem, quia solum sequitur, corpus esse album hic, & non ibi ratione diversorum locorum; si enim non est contradictio: *Petrus currit in foro, Petrus non currit in Ecclesia*. Nam contra est: quia ut arguit Subr. Doct. in 4. dist. 10. quæst. 4. §. De secundo membro à num. 10. licet responsio teneat de affectionibus, quæ conveniunt subiecto ratione loci, ut sedere, & non sedere, &c. non tamen est vera de accidentibus absolutis, quæ rebus non con-

veniunt ratione loci; quia sicut affirmatio albedinis, v.g. non est nata convenire ratione ubi sita nec negatio albedinis: ergo esse in hoc, vel illo loco non potest efficere, quod Petrus sit, vel non sit albus; ac proinde nequit ratione loci esse albus hic, & non albus ibi. Confirm. vrgenter. idem, (per vos) corpus potest esse album in vno loco, & non in alio, quia potest replicari corpus, non replicata albedine; cum utrumque habeat distinctum ubi locale; sed corpus equi, v.g. & eius anima habent etiam distinctam præsentiam, & sunt entia separabilia: ergo poterit Deus replicare corpus equi, & non eius animam; & consequenter ratione diversorum locorum, posset verificari, quod equus hic esset vivens, ibi mortuus, in vno loco genitus, & in alio corruptus, quod nullus Scotist. admittit.

8 Arg. 1. Licet albedo, v.g. in se, & secundum suam entitatem absolutam non dependeat à loco, dependet tamen, quatenus informans, quia nequit dari informatio, nisi extrema sint intinè præsentia in eodem loco: ergo præsentia localis conducit ad hoc, quod corpus sit album, vel non album. Confirm. licet formam esse ut cumque unitam subiecto non dependeat à loco, eam tamen esse Materiæ unitam est dependens à loco: ergo ex independentia unionis à loco, ut absolute existat, malè inferitur independentia à loco, ut illa unio sit Materiæ: ergo

vt corpus sit album hic, & ibi debet albedo esse hic, & ibi; sed potest albedo esse hic, & non ibi: erg. Secundo: accidens, & subiectum realiter distinguuntur, & utrumque habet proprium vbi: ergo poterit Deus producere in subiecto duplex vbi, & non in albedine inhaerente; & consequenter poterit subiectum esse Romæ, & Mariti, & albedo inhaerens solum Romæ. Tert. quæ contingenter inter sè, & cum tertio coniunguntur, potest vnum coniungi cum tertio sine altero; sed albedo, & præsentia huius loci coniunguntur contingenter inter sè, & cum corpore: ergo poterit accidens esse in corpore, & non coniungi cum aliquo loco, in quo est corpus. Quart. humanitas Christi D. est vnita Verbo Divino independentè à loco; sed tamen non est in omni loco, vbi est verbum: ergo non est necesse, quod forma vnita corpori independentè à loco sit, vbicumque est corpus.

9 Resp. ad primum dist. antec. dependet à certò, & determinato loco, neg. antec. dependet à loco vagè, subdist. tanquam à causa, neg. antec. tanquam à conditione, conc. antec. & neg. consequ. in sensu explicato. Licet enim anima, & albedo, vt corpus informet, petant intimam præseutiam (tanquam conditionem) cum corpore in eodem loco, non tamen petunt hanc, vel illam præsentiam determinatè; & ideo variato hoc, vel illo loco, ad-

huc corpus dicitur animatum hac anima, & dealbatum hac albedine; sed non dicitur præsens eadem præsentia, nec distans eadem distantia; ac proinde ad salvandum contradictionem de formis absolutis à loco, diversitas locorum impertinenter se habet.

10 Dices: Tempus ita limitat, & afficit huiusmodi prædicata, etià absoluta, vt diversitas temporis tollat contradictoria: potest enim Petrus esse hodie iustus, & cras peccator; sed talia prædicata non insunt ratione temporis: ergo licet illæ formæ non insint ratione vbi, diversitas tamen loci poterit contradictoria tollere.

Resp. conc. mai. dist. min. non insunt ratione temporis, nec illud con significant, neg. min. non insunt præcisè ratione temporis, conc. min. & neg. consequ. Disparitas inter tempus, & locum in ordine ad contradictionem salvandam est, quod ad veritatem propositionum contingentium maximè facit temporis diversitas; quia cum verbum in illis significet cum tempore, ideo veritas talium propositionem respicit determinatum tempus consignificatum, in quo exerceatur. At talis veritas non semper respicit determinatum locum, quia verbum non con significat locum; ideoque in hoc instanti potest esse vera hæc propositio: *Petrus est albus*, vbicumque sit Petrus. Clarius: propositio contingens idem sonat ac *Petrus nunc est*

albus; non verò sonat: *Petrus est albus hic*; & cum hoc sit non absolvi à tempore, pendet eius veritas à tempore consignificati; cum verò sit ab soluta à loco, nullomodo à loco pendet eius veritas; ac proinde poterit esse vera, aut falsa ratione diverſi temporis consignificati, sed non ratione loci.

II Ad confirm. princip. argum. conc. totum vsque ad subſumpt. quæ sic diſt. ſtante vnione eius ad ſubiectum in aliquo loco, neg. ſubſumpt. non ſtante tali vnione, conc. ſubſumpt. de quo poſtea. Licet ergo *Petrus* eſſe album *Matriti* reduplicatiue pendeat ab vicatione *Matritenſe*; tamen eſſe album abſolutè à nulla determinata vicatione dependet, ſed à qualibet præſcindit; ac proinde nequit ſalvari contradic-tio, quod ſit albus, & non albus per hoc quod ſit albus *Matriti*, & non compluri.

Ad 2. conc. antec. neg. vtraque conſeq. Quia licet quando accidens, & ſubiectum ſunt ſeparata, poſſit Deus replicare vnum, aut præſentiam in illo ſine alio, non tamen quando ſunt coniuncta; neceſſatur enim ex ſuppoſitione ad replicandum vtrumque, vt vñetur contradic-tio, quæ vitari non poteſt per di-verſitatem locorum, cum illæ for-mæ ſint abſolutè à loco.

Ad 3. conc. mai. diſt. min. quoad ſecundam partem, albedo abſolutè ſumpta, conc. min. ex ſuppoſitione vnionis cum ſubiecto, neg. min. & conſeq. Licet enim albedo abſolutè

ſumpta contingenter reſpiciat ſubie-ctum, & locum, in quo eſt ſubiectum, tamen ſuppoſito, quod ſit vnita, & informans ſubiectum in aliquo loco, neceſſariò eſt præſens cuicumque loco ſubiecti; quia vbiicumque corpus eſt tale, neceſſariò habet illud, per quod eſt tale.

Ad 4. conc. mai. & min. neg. conſeq. Diſparitas eſt, quod humanitas ob eius limitationem eſt in adæquatè vnita verb. quod illimitatum eſt. At forma totaliter, & adæquatè vñitur ſubiecto, ſi illud ſit adæquatum. Vnde benè arguitur: *Corpus eſt hic, & ibi*; ergo *albedo ipſi vnita*, etiam *eſt hic, & ibi*; non tamen valet: *Verbum Divinum eſt vñitum humanitati in calo*; ergo *humanitas eſt vbiicumque eſt verbum*; quia ille modus arguendi ab vnione ad præſentiam ſolum valet, quando vnio eſt totalis, & adæquata, vt eſt in corpore, & albedine; non verò quando eſt in adæ-quata, vt eſt in humanitate reſpectu verbi divini. Id conſtat in exemplo de anima: licet enim caput ſit illi vñitum, non ſequitur: ergo *caput eſt vbiicumque eſt anima*; hæc enim eſt in pede, vbi nō eſt caput. Videat. Subr. Doct. cit. q. 3. §. *Concluſ. v. ad tert. n. 6*

12 Dices cum Pontio: ſicut verbum divinum eſt naturaliter illimitatum, ita corpus quoad eſſe in loco eſt illimitatum ſupernaturaliter; ſed propter illimitationem naturalem verbi divini non eſt neceſſe, quod humanitas ſit, vbiicumque eſt verbum; ergo propter illimitationem ſupernaturalem corporis non eſt neceſſe, quod

quod prædictæ formæ sint, ubicumque est corpus.

Respondent aliqui, disparitatem esse quod illimitatio, & immensitas verbi divini necessariò præsupponitur ad unionem naturæ humanæ; ac proinde unio naturæ ad ipsum se habet sicut formæ posteriores ubi respectu corporis, quæ idèd possunt in vno, & non alio loco inesse corpori. At verò illimitatio supernaturalis corporis non præsupponitur necessariò ad formas, quæ sunt priores ubi, idèdque debent esse ubicumque est corpus.

13 Sed contra 1. quia formæ absolute, v.g. calor adveniens corpori iam replicato, etiam sunt posteriores replicatione, non quidem essentialiter, sed accidentaliter: ergo poterit Deus non replicare formam, & illā unire subiecto in vno tantum loco: erg. saltem per accidens poterit forma absoluta non esse, ubicumque est corpus. Patet consequ. quia tunc corpus in ordine ad locum se haberet, ut illimitatum respectu formæ limitatæ. Secund. ad unionem naturæ humanæ, ut unio est, non præsupponitur per se, & essentialiter immensitas verbi; licet enim per impossibile verbum divinum non esset ubique, posset æquè benè terminare unionem naturæ humanæ, sicut modò erg. talis unio non est posterior per se, & essentialiter verbo, ut immenso; ac proinde si hæc accidentaliter præsuppositio sufficit ad vitandam contradictionem, etiam accidentaliter præsuppositio corporis replicati sufficit ad illam tollendam. Tert. humanitas

verbo unita, si esset ubique, etiā ubique absque nova unionem esset unita verbo (nō enim de novo unitur millies replicata in sacramento) erg. immensitas parum conducit ad salvandam contradictionem unionis hic, & non ibi. Patet cōseq. quia novitas præsentia non conducit ad novitatem unionis; ac proinde sola immensitas non est ad rem, ut humanitas dicatur hic unita, & non ibi.

14 Melius erg. resp. neg. mai. Quia verbum divinum est illimitatum, non solum in ratione immensi, sed etiam in ratione vniibilis; ac proinde se habet ac si haberet plures partes vnam unitā, & alias non unitas; proindeque ob novam virtualitatem potest esse in hoc loco unitū, & non in alio. At corpus non est illimitatū in ratione vniibilis, quia nec formaliter nec virtualiter habet partes unitas, & partes non unitas; idèdque ubicumq; ponatur, secum fert suam vniibilitatem ad actum reductā, & nequit esse sua entitas sine tali actuatio-
ne; & consequenter verbū potest esse unitum hic, & non ibi, secus autē corpus. Nec vltima impugnatio ad solutionē precedentē nos urget. Vbi cumq; enim ponatur humanitas verbi divini, semper est similitudinē vniibile, ac limitatē, seu in adæquatē unitatē; nec magis unitur per novā præsentia, quā antea; consequenterq; fieret de novo præsens, sed nō de novo unita; semper enim manerēt illæ partes virtuales verbi divini non unitæ respectu humanitatis, quia non est idèd esse præsens, & unitū. Hoc autē, iuxta solutionē impugnatam, non benè
salvatur.

15 Secunda propositio Doct. Subt. hæc est: *Sicut passum existens in uno ubi acciperet formam à duobus agentibus sibi ibidem approximatis; sic ipsum in duobus locis existens patitur ab eisdem sibi in illis duobus ubi approximatis; & hoc intelligo de passione, quæ est ad formam absolutum.* Cuius sensus est: quod quotiescumque passum existens in duobus locis immutatur ab aliquo agente extrinseco per receptionem alicuius entitatis absolutæ, & independentem à loco; eandem receptionem utrobique præsentem habet; intellige, materialiter; id est utrobique habet formam absolutam, licet non utrumque agens in utroque loco producat, sed vnum hic, & aliud alibi.

Ubi adverte, quod quando Doct. Subt. ait: *Secundum formam absolutam*, non idcirco excludit quatenusque formam relativam à coexistentia cum corpore in diversis locis, sed solum illas, quæ sunt posteriores ubi; si enim formæ relativæ sunt à loco independentes, ut similitudo, identitas, æqualitas, &c. etiam essent replicatæ cum corpore in pluribus locis. Prob. Subt. Doct. suam propositionem: ut aliquod subiectum patiatur ab agente, solum requiritur forma activa ex parte agentis, potentia passiva ex parte passi, & approximatio utriusque; sed lignum; v.g. approximatum igni Romæ, & idem lignum approximatum igni Martii hoc haberet; ergo posset

pati ab utroque igne in utroque loco; id est calor ab utroque igne productus, qui est actio, & passio materialiter, esset in utroque loco cum ligno, licet nec actio, nec passio formaliter essent in utroque loco, sed una hic, & alia ibi.

16 Tertia propositio est: *Sicut corpus in uno ubi existens se haberet in ratione activi ad diversa sibi approximata in illo ubi, sic ipsum, ut existens in duobus ubi, se haberet ad eandem sibi in illis ubi approximata.* V. g. pone mille ligna in uno loco penetrata, & debite approximata huic igni; si ignis posset simul illa ligna comburere, hoc etiam posset replicatus in distincto loco cum quolibet ligno; si verò non posset nisi centum penetrata comburere, non amplius posset, etiam si in infinitis locis simul replicaretur, quia per replicationem præsentiarum, non augetur virtus activa rei locatæ, nec intensivè, nec extensivè. His propositionibus benè intellectis, facile est, omnia inconvenientia excogitabilia dissolvere. Quare.

17 Ad primum quæst. antea obiectum, conc. seq. & neg. id esse absurdum, ut patet ex tertia propositione Doct. Subt. sicut enim cæcus naturaliter videret (post receptum visum à Deo) & movens se moveret virtute propria per vacuum à Deo divinitus factum; & Christus D. ambulavit super aquas, quia illæ actiones essent naturales quoad substantiam, & solum supernaturales quoad

modum; ita supposita replicatione corporis, posset virtute propria moveri in pluribus locis; illæ tamen præsentia, quas de novo acquireret essent naturales secundum substantiam, licet simulas cum alia, & cum alijs solum refunderetur in Deum volentem adhuc corpus conservare in multis locis, in quo staret supernaturalitas talis motus.

18 Ad secundum conc. tale corpus posse sibi occurrere; loquendo tamen de expulsioue distinguendum est. Si enim corpus sibi occurreret secundum eandem partem quantitatis, nec se penetraret, nec se expelleret, sed solum esset sibi incompatible reduplicativè ut locatum, seu sub tali præsentia (intellige casu, quo Deus vellet adhuc in duplici loco illud conservare & aliàs non se expelleret, nec de novo uniretur, sed solum amitteret unam ex præsentijs sibi invicem immediatis, & conjunctis.) Si verò sibi occurreret secundum diversas partes quantitatis, v.g. parte dextra occurrendo sinistra, non se penetraret, sed se expelleret quovsque per eandem partem sibi occurrat, & Deus non esset amplius esse replicatum, quia pars sinistra cum dextra adhuc defacto impenetrabilis est.

19 Ad tertium conc. totum, sed notando, iuxta secundam propositionem, quod ille homo replicatus non maiori virtute pugnaret, quam si esset in vno tantum loco. Ad quantum patet per idem, adverten-

do, quod illa gutta posset omnia animalia sommergere; ad hoc enim non requiritur additio virtutis, sed sufficit replere guttur animalis impediendo ingressum aeris, quo respirare non possent; non tamen posset supra illam committi navallè bellum, quia hoc in ipsa videtur arguere maiorem virtutem activam, vel sustentativam. Casu tamen, quo Deus vellet guttam aquæ immotam manere, & cum præsentijs, quas antea habebat, posset fieri bellum supra illam; tunc enim nullum pondus, aut corpus ipsam posset ab aliquo ex illis locis expellere.

20 Ad quintum: ille homo in vno tantum loco comederet, quia hæc actio est motus localis pendens à præsentia loci; immò haberet cibum intra se in vno loco, & non in alio, quia cibus incoctus, cum non sit vnitus viventi, sed tantum approximatus, posset esse cum ipso in vno, & in alio non. At in omnibus locis nutritur, quia nutritio fit per vnionem continuativam partis noviter aggeneratæ cum vivente, & cum vnio sit independens à loco, nequit nutriri hic, & non ibi. Unde in nullo loco ægeret, si saturitas consistat in acquisitione partium; si verò consistat in repletionem corporali stomachi, posset in vno ægere, & non in alio. Videat. Subr. Doct. quæst. 2. cit. num. 16. Ex quo patet, quod si à Leone discerperetur in vno loco, non posset in alio comedere; præcipuè si in primo impetu ora commi-

nueret, quia destrueret vnionem partium, quibus sit comestio. Tandem: possent homo, & canis comedere eundem panem, ac si inuicem compenetrari, iuxta secundam propositionem; notando, quod cum panis frangatur per destructionem vnionis continuativæ, pars discontinuata ab vno non posset ab alio discontinuari; nam vnio, vel carentia illius præscindunt à loco; & nequit dari discontinuatio in vno, quin detur etiam in alio. Vndè non posset totaliter ab utroque discontinuari. Si autem totus panis immitteretur in stomachum hominis, & canis, vna pars converteretur in substantiam hominis; & alia in substantiam canis, iuxta maiorem, vel minorem activitatem virtutis convergentis cuiuslibet.

21 Ad sextum concedimus casum, & neg. seq. Duplex enim continuïtas potest considerari in aqua, vna per comparisonem ad totum, & ista si deperditur in vno loco, etiam deperderetur in alio, licet divisio in vno tantum loco fiat. Alia continuïtas est per comparisonem ad locum; & hæc, si amittitur in vno loco, non idèò amittitur in alio. Nunc ergo si aqua effunderetur in vno loco; non idèò effunderetur in alio, sed cum hac differentia, quod si effunderetur tota in vno loco absque discontinuatione partium, tunc in alio loco neque esset effusa, neque discontinuata. Si verò in vno loco effunderetur pars, remanente parte

in vase, cum per hanc effusionem tollatur continuatio partium, etiam in alio debèret tolli, quia hæc vnio non dependet à loco. Vndè in illo alio loco semper maneret collecta in illo vase; nam figura situalis, & extrinseca dependet à loco; & sic mutata in vno, non mutaretur in alio; atque ita in alio vase aqua collecta, vel esset continua, vel solum contigua, iuxta modum effusionis, nunquam tamen esset ibi effusa.

22 Ad septimum: vel calefactio sumitur pro actione, vel pro termino actionis, seu pro forma producta, & vnione illius ad subiectum. In primo sensu calefieret in vno loco, & non in alio; quia actio, & passio, cum fiant per contactum, & approximationem agentis ad passum, dependent à loco. In secundo sensu in quolibet loco haberet calorem sibi unitum. Vndè calor non produceretur in eo, nisi hic, nec calefieret nisi hic; sed tamen esset calidum in quolibet loco; non quia agens creatum habeat virtutem ad agendum extra propriam spheram; sed quia per se primo producit formam in hoc loco; & concomitanter ratione identitatis subiecti tenetur Deus ex vi prioris miraculi, seu replicationis replicare etiam formas, (quæ non dependent à loco) ab agente naturali hic, vel ibi productas; ad quod necessitatur ex suppositione replicationis, ne sequatur contradictio.

23 Dices vnio pertinet ad prædicam

dicamentum Passionis, vt diximus ex Subt. Doct. lib. 1. disp. 4. quæst. 3. num. 3. sed vnio replicatur per nos: ergo, & passio; & consequenter etiã actio; ac proinde vel ignis Romæ non producit calorem, vel producit in omni loco, quod implicat agenti creato. Resp. vnionem esse passionem, non relatè ad formam habitam, sed etiã ad agens; idèdque solum erit passio in instanti, & in sphaera activitatis agentis; ac proinde post tale instans, & extra illam sphaeram non erit passio, cum ei deficiat correlativum, scilicèt, agens, & remanet in ratione vnionis, non passionis. Præterquam quod Subt. Doct. ibi non assertivè, sed conditionatè loquitur.

24 Ad octavum dicant contrarij, quid contingeret si corpori nunc existenti in vno loco simul nix, & ignis applicarentur? Et suam solutionem adhibemus. Dicimus ergo in tali casu, vel vnam causam impedire aliam; ita vt neutra ageret, vel illa tantum ageret, quæ prævalet; vel agerent ad effectum quemdam medium; atque ita illud corpus esset remissè frigidum, & calidum, quod modo naturaliter contingit. Nota tamen, quod ignis, & nix si applicarentur corpori in vno tantum loco, se impedirent, vel remitterent per se primo propter approximationem ad invicem; si verò applicarentur corpori in diversis locis, non per se primo, sed tantum concomitanter se impedirent, vel remitterent: quatenus Deus replicaret calorem, aut

frigus, quo redderet corpus indispotum ad recipiendam actionem ignis, vel nivis; vel saltem temperaret connotatum utriusque.

25 Ad nonum conc. casus. Quia esse lucidum, vel illuminari dependet in fieri, & conservari ab agente; & cum hoc non possit agere ad quamcumque distantiam, solum posset illuminare corpus intra sphaeram suæ activitatis. Vndè posset crystallum esse lucidum hic, & non Romæ absque contradictione, quia illæ propositiones dependent à loco in sui verificatione; nec sunt sicut vita, & mors, quæ non dependent à loco, sed sunt absolute ab illo.

26 Ad decimum. Casu, quo Deus conservaret in homine præsentias, quas successivè acquireret, non idèd absolute maneret immotus, sed immotus in vno loco, & motus ad aliud. Et cum dicitur, quod accessus ad terminum *ad quem* est recessus à termino *à quo* distinguitur: loquendo de terminis secundarijs, & concomitantibus, qui sunt positivi, neg. loquendo de terminis primis, quales sunt forma, & privatio; vel esse, & non esse in hoc loco, sub dist. accessus ad terminum *ad quem* essentialiter est recessus à termino *à quo* secundum eandem præsentiam, neg. secundum diversas, conc. corpus igitur successivè motum cum conservatione præsentiarum maneret in vno loco, & recederet ab illo, non ratione illius præsentie, sed alterius absque

contradictione; quia cum motus localis fiat in loco, posita distinctione loci, potest poni distinctio motuum; imò quies in vno, & motus in alio. Et cum additur, quod posset homo currere, & non moveri, resp. implicare cursum sine motu in aliquo loco, sed non requiritur motus in omnibus; & idè bene sequitur: *Currit; ergo movetur*, sed non sequitur: *Currit; ergo in omni loco, in quo est movetur*. Nam casu quo Christus D. curreret in cælo, moveretur ibi, & non in Eucharistia; & si Sacerdos successivè consecraret mille panes ordinatim positos, acquireret Christus D. alium, & alium locum absque definitione prioris.

27 Ad undecimum iuxta qualitatem activitatis aeris proficui, vel noxij deberet attendi infirmitas, vel valetudo hominis, ut dicebamus de igne, & nive. Undè qualitates impressæ in omni loco replicarentur; sed quilibet aer non nisi in suo loco exerceret actionem, iuxta dicta.

Ad ultimum conc. seq. Nam visio pendet à præsentia locali obiecti. Undè extra spheram suæ activitatis videre non posset, cum hac

tamen differentia: quod si actus vitales identificant secum respectum tendentiæ in obiectum, tunc homo nec videret, nec haberet qualitatem absolutam visionis, nisi in illa sphaera, in qua obiectum esset præsens; nam ex duobus realiter identificatis nequit vnum esse in loco, in quo non sit aliud. Si verò respectus tendentiæ est separabilis à qualitate absoluta actus, haberet qualitatem unitam in omni loco, quia hæc à præsentia locali præscindit; non tamen haberet respectum attingentiæ obiecti, quia id dependeret à præsentia locali; & idè hic videret, non ibi, quia ad exercitium visionis non sufficit qualitas absoluta, sed requiritur etiam respectus attingentiæ obiecti. Loquendo verò de intellectu, volitione, imaginatione, & alijs, quæ non dependent ab actuali præsentia obiecti in se, licet in vno solo loco occasionarentur, quia tamen permanent, deberent in omni loco exerceri, & concomitanter replicari. Undè cogitationes, vel volitiones bonæ, vel malæ, peccatum internum, & actus virtuosus in omni loco deberent esse.

DISPUTATIO II.

De Vacuo.

Quia ad eandem scientiam pertinet agere de contrarijs, idè postquam egimus de loco, modò de vacuo, quod privativè illi opponitur, hic breviter egemus.

QUAESTIO VNICA.

Continens plura dubia circa vacuum.

UAcuum, aliud est negativum, seu interminatum; aliud privativum, seu terminatum. Primum est inabe illud extra caelum, seu spatium imaginarium; & vocatur interminatum, quia non terminatur, aut cingitur aliquo loco, vel corpore. Secundum est locus non repletus corpore; vt si Deus ab hoc gymnasio auferret omnia corpora contenta, quæ sunt intra illum, tale spatium diceretur vacuum, aut locus vacuus; & de isto agimus cum Arist. in præsent. Definitor que ab Arist. hic: *Est locus non repletus corpore, aptus tamen reple-ri.* Ly locus ponitur loco generis, non tamen sumitur formaliter, seu pro respectu ad locatum, sed materialiter pro superficie corporis potentis aliud continere; nec est propriè genus, sed subiectum, per quod tanquam per genus concretum accidens vacui, sicut, & cætera definitur. Additur *carens corpore*, quia si existeret ibi aliqua substantia spiritalis, aut corporea sine quantitate, neutra impediret vacuitatem. Licet enim substantia se sola repleat & occupet locum, non tamen tollit vacuum in sensu, quo hic loquimur; sed sola quantitas, siue corpori vnita, siue separata id præstat; nam repletio opposita vacuo est illa, quæ

facit partes loci extensas, & distantes, ne in vnum coeant. Vnde aliqui (nec immerito) addiderunt definitioni *corpore quantitativo*. Denique dicitur *aptus tamen repleri*, ad denotandum, quod negatio, quam vacuum importat, non est simplex; sed privatio, quæ connotat aptitudinem subiecti. De hoc ergo vacuo.

2 Inquires 1. An detur de facto in rerum natura? Resp. negativè cum communi. Et ratio probativa desumitur ex varijs experiencijs cerè mirabilibus, quibus apparet, naturam maximopere vacuum refugere; nam aqua, quando per fistulam atrahitur, ascendit sursum ad replendum locum relictum ab aere; & quando tabula super aquam expansa vndeque simul eleuatur, tunc aquam sursum attrahit, ne detur vacuum inter ipsam, & aquam, adhuc per brevissimum tempus; similiter scopletum, cum tormentum bellicum proijcit, magnum sonitum efficit ratione aeris subintrantis per foramen, in quo prius accenditur sulphureus pulvis; item aqua contra propriam inclinationem detinetur in clisidra, clauso superiori orificio, quanquam inferius sit apertum pariter latera follium nulla vi separari possunt, si impediatur aeris ingressus ad implendum vacuum. Ex quibus, & alijs experiencijs colligunt Philosophi, hanc esse rerum naturam, vt vacuum abhorreat. Sed licet hoc ita sit, non tamen facile invenitur ratio, cur natura tantopere

vacuum refugiat? plures enim quæ adducuntur ab Auctoribus, nihil convincunt. Quare illis omisissis.

5 Resp. cum Subt. Doct. in 3. dist. 27. §. *Ista rationes*, num. 12. totam rationem esse voluntatem Dei, seu extrinsecum Dei decretum, quo determinavit hoc univcrsum unitum, & contiguum conservare. Sed tamen huius voluntatis aliqualis congruentia assignari potest: unitas enim est perfectior, quam pluralitas, & discontinuitas; ideoque natura semper tendit ad unum eo modo, quo possibile est; sed mundus, non potest esse unus unitate cōtinuitatis; alias non possent corpora moveri, quin totus mundus moveretur: ergo saltem erit unus contiguitate, & connexione; sed bonum totius debet preferri bono particulari alicuius: ergo ratio, cur multi effectus eveniunt contra proprias, & peculiares affectiones rerum, non alia esse potest, nisi ut salvetur ista contiguitas, quæ est bonū commune.

Nec experientia aliquæ adduci solite oppositura suadent; nam cum vas plenum aqua, & omnino coopertum hiemis tempore exponitur frigori, & aqua congelatur, minoremque occupat locum, quo videtur, aliquod vacuum remanere, revera non datur vacuum, quia vel ingreditur aer per tenuissimas rimulas, vel si illæ non sunt, rumpetur vas per partem debiliorem, vel designandam ab Auctore nature, si omnes sint æquales in fortitudine, ut sæpè experiri est, & nos vidimus.

Similiter, cum duæ tabulæ perfectè planæ sunt coniunctæ, & una elevatur, tunc nec datur vacuum in centro, nec datur motus instantaneus aeris ingredientis; sed una ex tabulis nequit naturaliter elevari æqualiter secundum omnes partes, sed prius secundum unam, quam secundum aliam; atque ita aer successivè ingreditur ad replendum illud spatium. Si verò secundum omnes partes simul elevaretur, vel elevaretur utraque tabula, si agens ad id haberet virtutem, vel nulla elevaretur, ut videtur in ipsa tabula existente in aqua, quæ ipsam aquam elevat, quovisque partes aquæ discontinuantur, incipiendo ab extremitatibus, faciendū gibositatem, seu pyramidationem versus medium. Pariter licet cœli sint sphericæ figuræ, & Empyreum sit quadratum, iuxta illud Apoc. 21. *Civitas in quadroposita*, tamen inter Empyreum, & primum mobile non sunt cavitates aliquæ vacuæ, quia Empyreum solum est quadratum, quoad superficiem convexam, quoad concavam verò est sphericum; atque ita ex illa parte non habet angulos, in quibus vacuitas dari possit.

4 Inquires 2. an naturaliter possit dari vacuum? Et supponimus, vacuum dari posse de potentia Dei absolutæ; quis enim neget, posse Deum expellere totum aerem ab hoc gymnasio, non permittendo, aliud corpus succedere? Aut annihilare omnes creaturas sublunares, conservatis cœlis? Unde dubium ad agentium naturalium

virtutes devolvitur. Resp. ergo sub distinctione: quod, stante divino decreto, nullum agens naturale potest causare vacuum; at præcisivè ab illo, & attentis solum naturæ viribus, posset agens naturale causare vacuum. Prim. pars faciliè prob. ex Subt. Doct. in 2. dist. 2. q. 12. n. 3. 7. *Videatur*: ordo præfixus à superiori agente est necessarius cuicumque agentis inferiori, quia non potest agens inferior virtutem superioris superare; sed Deus determinavit univ. esse contiguum; nec in illo dari vacuum: erg. non potest talis ordo à creatura immutari; quo sensu Paulus ad Heb. 2. dicit: *Non enim subiecit Deus Angelis orbem terræ.*

5 Secunda verò pars prob. Magis inclinatur res ad coniunctionem cum alia eiusdem rationis, quam cum alia diversæ rationis; nam duo carbones accensi, v.g. coniuncti conservantur, & vnum contiguum aquæ destruitur quoad ignem, & calorem; sed non obstante tali inclinatione, potest agens creatum illos separare: ergo poterit saltem Angelus expellere aerem ab hoc gymnasio, & arcere quodlibet aliud corpus, ne huc ingrediatur. Confirmat. ex Subt. Doct. in 3. dist. 27. 8. *Alte rationes*, num. 12. corpus, v.g. aqua ascendens sursum non movetur naturaliter, sed violenter ad replendum vacuum, movetur enim extrinsecè à Deo, seu virtute regitiva univ. ergo præsciend. à regimine Dei aqua naturaliter quiesceret: ergo naturaliter posset dari

vacuum, attenda natura rerum, & præcisivè à decreto.

6 Dices: qualibet res magis inclinatur in bonum totius, quam in bonum proprium, ut apparet in manu se se ictui offerente ad protegendum caput, ut potè magis bonum; sed contiguitas est bonum totius univ. versi: ergo magis inclinatur in illud quam in se; & consequenter nullum agens creatum potest causare vacuum. Neg. mai. Nec exemplum de manu quidquā probat. Solum enim sequitur, quod totum, scilicet, homo magis diligit bonum sui, vel partis principalioris, quam minus principalis. Unde manus ex suo appetitu non se exponit, sed homo exponit ipsam, quia magis vult perdere partem minus principalem, quam totum aut partem principaliorem. Et sic se habet Deus relatè ad univ. sum; quia cum bonum totius magis diligit, quam bonum partis, movet illas violenter; & contra suam naturam propter bonum totius, seu univ. versi.

7 Inquires 3. à quo moveantur corpora ad replendum vacuum? Circa hoc dubium variè discurrunt Auctores. Sed breviter dicimus, duo concurrere. Primum est Auctor nature volens, univ. sum esse vnum contiguitate, & ad eius colligationem semper concurrere; qua supposita generali voluntate, illud corpus immediatè movetur ab agente movente illud corpus, in cuius locum aliud corpus violentè movetur, v.g. cum quis per

fistulam attrahit aerem, & post ipsum, aquam, aqua illa movetur ab attrahente aerem. Prob. ex Doct. Subt. in 4. dist. 43. quæst. 5. §. *De secundo. v. Nunc autem*, num. 6. quod effectivè movet vnum corpus localiter effectivè, quoque expellit aliud: ergo pariter quod effectivè movet vnum corpus, effectivè quoque movet aliud naturali colligatione coniunctum. Patet consequens. Ideo qui movet vnam tabulam conglutinatam alteri, movet quoque alteram, & plures, si conglutinata essent, quia supposita colligatione utriusque, nequit vnam movere, quin & alias moveat; sed corpora universi, quasi conglutinata sunt, & colligata ex divina lege: ergo illa supposita, & conservante contiguitatem illud agens, quod effectivè movet vnum corpus, non potest non movere etiā effectivè aliud sibi succedens. Ex quo.

Constat, quod quando Doct. Subt. ait, virtutem regitivam totius movere partes universi, prout congruit bono totius; non ita debet intelligi, ut solus Deus sine media causa secunda talia corpora moveat, sed ita, ut volens Deus conservare contiguitatem partium, agens illud, quod movet corpus recedens, moveat quoque succedens, saltem mediātē, quia supposita colligatione à Deo statuta, connaturale est, quod agens movens effectivè vnum corpus moveat consequenter aliud ei naturali vinculo coniunctum.

8 Dices: ex illa alligatione non potius debet corpus recedens trahere posse corpus subsequens, quā corpus subsequens impellere corpus recedens: ergo motus corporis ascendentis ad impediendum vacuum provenire potest à corpore impellente, & succedenti ipsi. Resp. negativè. Nam corpus succedens non potest virtute innata movere corpus recedens, quia grave ex se non habet virtutem sursum impulsivam, sed deorsum; at agens habet virtutem attrahendi aerem ex fistula, & cum videamus aquam ascendere talis motus tribui debet attrahenti aerem, præcipuè; quia talis motus non incipit ab aqua, sed ab aere, ut patet: quod fieri non posset, si aqua aerem moveret, & activè expelleret. Sed

9 Insuper: si aer fistulæ est colligatus aquæ, cur aqua non detinet aerem, ne discedat; imò aer attrahit aquam, cum utroque modo impediretur vacuum? Resp. Deum suaviori modo res, quas condidit, administrare; suavius autem est sinere causas secundas motus suos agere, quam illos impedire. Si ergo aqua detineret aerem fistulæ, impediret motum attrahentis; ac proinde melius vitatur vacuum per hoc, quod attrahens aerem moveat aquam, quam è contrā; imò illa aqua non ab alio detineri posset, nisi à Deo, ad quem non est recurrendum, dum adsunt causæ naturales; & idèò connaturalius est, aquam attrahi ab agen

te naturali, quam aquam detineri.

10 Inquires 4. An motus gravium sursum, & levium deorsum ad impediendum vacuum sit illis naturalis, an violentus? Resp. esse absolute, & simpliciter violentum respectu aquae, v. g. Prob. ex Subt. Doct. in 3. cit. ab eadem forma ad vnum determinata nequeunt duo oppositi motus provenire simul, & semel; sed cum aqua attrahitur sursum ad impediendum vacuum, resistit, & conatur detinere, & impedire motum illum; nam in fistula sentitur pondus aquae, quod est signum resistentiae: ergo nequit simul concurrere ad motum sursum. Confirm. si aqua naturaliter concurreret ascendendo ad replendum vacuum, tunc exercitium illius inclinationis, aut tolleretur, aut minueret resistentiam gravitatis; sed hoc est contra experientiam; nam eadem portio aquae in vase, & in clypsidragqualiter ponderatur, & eadem resistentia sentitur in elevatione vnius lapidis alteri uniti ad replendum vacuum, ac si propter aliam causam elevaretur: ergo. Prob. mai. quia nequit eadem virtus activa duos motus oppositos eodem conatu exercere: erg. si aqua causaret motum sursum, non posset simul eodem conatu propendere ad motum deorsum. Secund. multoties res ad replendum vacuum destruitur; ut si calor contiguaretur aquae; vel frangitur, ut cum congelatur aqua in amphora omnino clausa; sed destructio repugnat esse connaturali alicui: ergo.

turalis alicui: ergo.

11 Dices ex Doct. Subt. in 4. dist. 49. quaest. 13. §. *Ad rationes.* 7. *Ad tertium*, num. 13. *Aquam esse sursum, ut salvetur plenum in universo, non est simpliciter violentum; imò si tunc descenderet, relicto vacuo esset simpliciter violentum, & secundum quid naturalis:* ergo. Resp. hunc textum non bene intellectum plures Scotistas decepisse, distinguentes in aqua, v. g. duplicem inclinationem; vnam secundum propriam, & peculiarem naturam, qua appetit descensum; aliam, secundum quod est pars universi, qua appetit ascensum; ac proinde talis ascensus ad impediendum vacuum esse simpliciter naturalem aquae, quia est iuxta inclinationem superiorem, & secundum quid violentum, quia est iuxta inclinationem inferiorem. Sed falluntur, quia Doct. Subt. non comparat motum sursum ad aquam secundum se, & ut pars universi, sed ad aquam ex vna parte, & ad universum est alia; si comparatur ad aquam, & omnino violentus; si ad universum est omnino naturalis. Unde cum addit, quod simpliciter loquendo motus ille diceretur naturalis, & secundum quid violentus, non comparat naturalitatem, & violentiam ad aquam; sed ait, quod absolute, & simpliciter loquendo, motus ille esset naturalis, quia natura totius universi, cui motus ille est conformis, est magis principium naturalitatis, quam natura peculiaris

ris aquæ, cui motus ille opponitur; v; diximus de manu, quam homo exponit ad protegendum caput; legatur attente Doct. Subt. ibi.

12 Inquires 5. an corpus possit moveri per vacuum? Resp. posse moveri tam in vacuo interminato, quam terminato. Prob. nunc absolute: ad motum sufficit, quod datur movens, mobile, & extrema, à quorum vno possit mobile transire ad aliud; sed tam in vacuo terminato, quam interminato est movens, scilicet Deus, & potest esse mobile, v.g. lapis, & extrema, nimirum presentie correspondentes diversis partibus divinæ substantiæ: ergo.

13 Dices: motus localis non potest esse sine loco; sed in vacuo nullus est locus, quia nulla est superficies corporis ambientis: ergo. Resp. ex hoc solum colligi non posse corpus per vacuum localiter moveri; quia ad motum localem requiritur superficies immediate, & proxime continens, & ambiens locatum, non tamen, quod absolute non moveretur, quia moveretur motu lationis, qui attenditur penes determinatas partes virtuales divinæ substantiæ per totum illud spatium diffusæ. Unde per motum in vacuo acquireret ubi præsentiale, quod est terminus per se motus lationis, seu in vacuo factus.

14 Prob. 2. descendendo ad motus in particulari; nam in primis posset Angelus se ipsum, & aliud mobile localiter movere, quia à

medio pleno nullomodo dependet. Similiter: posset in vacuo fieri motus projectorum, præcipue si talis motus fieret per impulsus, seu qualitatem impressam. Et ratio est: quia defectus corporis in medio potius iuvaret ad motum, quam eum impediret, deficiente enim corpore in medio, nihil datur, quod resistat motui: ergo in vacuo posset fieri motus projectorum. Pariter: posset agens naturale proprijs viribus motus suos agere, quia in agendo non dependet essentialiter à motu celestiali; ita ut isto cessante, etiam illi cessare debeant; nam dum tempore Iosue Sol stetit, adhuc causæ sublunares proprias actiones exercebant. Unde si aliquod vivens haberet alimentum applicatum, & respiratio non impediret, posset nutriri, augeri, & generare; si materia feminis esset in loco proportionato; & si esset homo, posset intelligere; immod sensationes tactus, & gustus exerce-re, si sensibilia essent approximata; quia non dependent istæ operationes à medio pleno; non tamen posset videre, & audire, quia ad visionem, & auditionem requiruntur species sensibiles in medio ab objectis productæ; & in vacuo nullum esset medium, seu subiectum, in quo illa accidentia reciperentur.

15 Deinde gravia, & levia possent naturaliter in vacuo terminato localiter moveri, quia ad rationem loci naturalis non tantum corpus continens attenditur, quam

stus

situs vniversi, vt videtur innuere Subr. Doct. in 2. dist. 2. quæst. 10. §. *Concedo.* §. *Ad istam conclusionem,* num. 5. vbi ait: *Quia si per impossibile nullum grave esset in centro, sed tota terra amata ab eo, & remanente centro sub sola ratione centri, vt prius adhuc grave naturaliter tenderet ad centrum.* Sed in vacuo terminato verè essent centrum sursum, & deorsum: ergo possent naturaliter moveri. Patet conseq. quia ad motum naturalem gravium, & levium ista solum prærequiruntur; in vacuo autem interminato non possent naturaliter moveri; ibi enim neque esset sursum, nec deorsum, quas positiones petit motus naturalis gravium, & levium. Tandem possent animalia in vacuo interminato motu progressivo moveri, quia ad talem motum non determinantur à tali positione, seu situ vniversi, sed à virtute motiva, scilicet, à suo appetitu, seu imaginatione, à qua determinantur, dum moventur in pleno; imò & in vacuo terminato moveri possent, quia utrobique eandem virtutem haberent.

16. Adverte tamen, quod dum animalia motum progressivum in vacuo interminato exercerent, non indigerent aliquò niti, quia hoc solum indigent, quando sunt capacia motus deorsum, in quem propter suam gravitatem, inclinantur; in tali enim casu non essent capacia talis motus vt patet. At in vacuo terminato, vbi ad situm attenditur, non possent moveri sine sustentaculo

sub pedibus; aliàs deorsum descenderent, cum essent gravia, sicut modo. Vnde sine sustentante non posset in tali vacuo volatus avium consisti.

17. Inquires denique: an talis motus foret successivus. Resp. affirmativè. Ita Subr. Doct. cit. quæst. 9. §. *Ad quartum,* num. 40. Prob. Successio motus provenit ex aliqua resistantia; sed in vacuo datur huiusmodi resistantia: ergo. Prob. min. licet enim in vacuo non esset resistantia accidentalis; nempe, illa, quæ provenit ex raritate, vel densitate medijs; esset tamen resistantia essentialis, scilicet illud spatium, & distantia terminorum, quæ nequit simul pertransiri; sed prius debet secundum vnam partem pertransiri, quam secundum aliam: ergo in vacuo datur aliqua resistantia, & consequenter motus in vacuo debet esse successivus.

18. Prob. 2. quia si inter terram, & lunam esset columna, & reliquum spatium vacuum; & propè columnam descenderet corpus palmare, v. g. tunc tale corpus palmare non descenderet in instanti: ergo descenderet motu successivo. Conseq. teneret. Antec. prob. tale enim corpus palmare in tali casu non esset simul præsens omnibus partibus columnæ; alias esset æqualis longitudinis cum illa, quod est absurdum: ergo deberet modo esse præsens vni parti columnæ, & postea alijs; & consequenter successivè moveretur. Confirm. quia si vnus lapis poneretur in su-

mitate istius columnę, & alter in medio, non possent æquę cito pertingere tertiam, si essent æqualis gravitatis, & æquali impulsu impellerentur à causis moventibus: ergo vnus moveretur citius altero; & consequenter motus esset successivus.

19 Dices: si corpus moveretur à Deo per vacuum, moveretur in instanti; divinę enim virtuti non repugnat, corpus in vnico instanti movere: ergo etiam corpus in instanti in vacuo moveretur. Secund. vbi nulla est resistentia, nulla est successio; in vacuo nulla est resistentia: ergo nulla est successio. Prob. min. in primis non est resistentia ex parte mediij, vt supponimus; deinde nec ex parte distantię, seu spatij: ergo. Prob. antec. quoad secundam partem. Tum: Quia hæc distantia nihil est; & consequenter nequit successione realem causare. Tum: Quia hæc distantia non impedit, quin illuminatio in instanti fiat: ergo.

Resp. ad primum, neg. antec. Licet enim non repugnet ex parte virtutis divinę, corpus moveri in instanti; repugnat tamen ex parte distantię, & ex parte corporis. Cum enim corpus sit divisibile, & distan-

tia quoque sit divisibilis, resistentia potentię agentis etiam increati; ita vt non possit tota illa distantia simul acquiri, sed divisibiliter, seu prius secundum vnā partem, quam secundum aliam.

Ad secundum conc. mai. dist. min. nulla est resistentia accidentalis, conc. min. essentialis, neg. min. Ad prob. neg. antec. quoad secundam partem. Ad primam prob. conc. antec. dist. consequ. nequit causare effectivē, conc. consequ. quasi formaliter, neg. consequ. Ille enim motus in tantum est successivus, in quantum mobile nequit simul habere distantiam illam, à qua exceditur. Vnde distantia illa privativa non causat illam successionem effectivē, sed quasi formaliter. Ad secundam probat. conc. antec. neg. consequ. Disparitas stat in hoc, quod lux nullum habet contrarium; vnde nihil est, quod illuminationem possit retardare; proindeque potest fieri in instanti. At verò motus adhuc in vacuo habet, à quo possit retardari; retardatur enim ab illo spatio, & distantia privativa, quę habet plures partes, & nequeunt omnes simul pertransiri.

DISPUTATIO III.

De Tempore.

IN hoc libro non solum agit Philosophus de loco, & vacuo, sed etiam de tempore, quod est ipsius motus mensura, & duratio. At quia durare non

non solum convenit motui, sed etiam alijs rebus naturalibus; ideo non solum de tempore, verum de alijs quoque durationibus prestat agere, & prius de duratione.

Quaest. I. In quo duratio formaliter consistat? ubi de eius divisione.

1. **P**RO resolutione nota, quod nomine durationis intelligimus id, quo res est, & persistit in rerum natura; & proprie importat quamdam permanentiam inesse, & perseverantiam in eodem statu. Unde ad durationem, prout à nobis explicatur, & adæquatè concipitur, duo instantia requiruntur; nam res in primo instanti tantum dicitur esse, & existere; in sequenti verò dicitur durare; proindeque existentia correspondet productioni, velut effectus eius; at duratio correspondet conservationi; quia nihil aliud est quam existentia rei continuata, & conservata. Hoc notato.

2. Dicimus: duratio formaliter consistit in sola existentia rei, connotat tamen respectum coexistentiæ alicui durationi extrinsecæ, saltem imaginariæ. Ita colligitur ex Subt. Doct. in 2. dist. 2. quaest. 2. §. *Ad secundam. v. Ad propositum*, num. 11. Et quodlib. 6. §. *Restat nunc. v. Hec conclusio*, num. 15. quæ sequuntur Scotistæ. Prob. impugnando alios modos dicendi. Duratio enim non consistit in ratione mensuræ, nam mensura dicit ordinem ad intellectum; sed res independen-

ter ab intellectu dicitur durare: ergo. Mai. est certa; quia mensurare est intellectum certificare de quantitate ignota; proindeque dicit ordinem ad intellectum. Prob. min. per accidens enim est respectu rei durantis, quod intellectus sit, vel non sit certus de duratione ipsius, ut patet: ergo res independenter ab intellectu dicitur durare.

Deinde neque consistit in negatione desitionis; quia ut ait Subt. Doct. cit. quaest. 1. §. *Hic dicitur. v. Et confirmat*, num. 7. negatio negationis est formaliter affirmatio positionis oppositæ; ut negatio negationis entitatis est ipsa entitas; & negatio negationis humanitatis est humanitas; sed destructio, seu desitio est formaliter negatio existentiae rei: ergo negatio desitionis erit formaliter ipsamet existentia rei; & consequenter si duratio consistit in negatione desitionis, consistit in ipsamet existentia rei, & non in aliquo negativo ab illa distincto.

3. Præterea neque consistit in respectu permanentiæ; duratio enim est quid reale, ut patet; sed respectus iste est rationis, quia est eiusdem ad se ipsum; ergo. Denique non consistit in aliquo reali ab existentia distincto; quia illud, vel est res, vel modus; neutrum dici potest: ergo. Prob. min. duratio sive sit res,

sive modus præsupponeret existentiam rei: ergo existentia posset separari à duratione. Antec. patet; quia existentia est prior duratione; ac proinde independens ab ea. Prob. conseq. omne prius realiter distinctum à posteriori, à quo nulla ratio ne dependet, potest ab eo separari; & separatim conservari: erg. si existentia est prior, & realiter distincta à duratione, posset ab illa separari, & sic separata conservari: ergo non consistit in aliquo realiter distincto. Prob. conseq. quia rem durare, nihil aliud est, quam permanere, & ipse conservari: ergo si independenter ab aliquo realiter distincto permanet, & conservatur, duratio non consistit in illo, sed solum in existentia rei. Sed

4. Nota, quod licet duratio, & existentia de principali significato idem omnino impertent, scilicet, actualitatem rei extra causas, vel in rerum natura, non tamen id eodem modo significant, existentia enim importat actualitatem, vel absolute, vel cum respectu ad non esse præcedens; duratio vero cum respectu ad esse præhabitu; aut potius cum coexistentia ad extrinsecam durationem. Ex quo sequitur, quod formale significatum durationis est existentia rei; respectu vero coexistentiæ alicui durationi extrinsecæ tantum est connotatum; est enim relatio rationis, aut realis secundum quid, quæ nequit à duratione formaliter importari; quia nullum tale

potest esse de ratione formali alicuius entis realis positivi. Vnde licet in duratione creata respectus iste possit esse realis, si ad tempus reale comparatur, non tamen est necessaria hæc realis coexistentia ad conceptum durationis; sufficit enim si coexistentia intelligatur terminari ad durationem imaginariam; & sic terminata esset respectus rationis, aut realis secundum quid defectu existentia terminari.

Arg. 1. duratio separatur ab existentia: ergo in illa formaliter non consistit. Prob. antec. in primo enim instanti res existit; sed propria duratione non durat: ergo. Confirm. existentia invariata, variatur duratio: ergo. Prob. antec. quia Petrus, v. g. eandem retinet existentiam, non verò eandem retinet durationem; aliàs quoties Petrus duraret, esset eadem duratione; & consequenter quoties Petrus existit in rerum natura duraret hodie, quia manus durationis hodiernæ Petri, est constituere Petrum durantem hodie; sed non quoties existit Petrus in rerum natura, durat hodie; nam cras existet, & cras non durat hodie: ergo duratio variatur, existentia invariata.

Resp. dist. antec. duratio separatur ab existentia, quoad connotatum, conc. antec. quoad formale significatum, neg. antec. Ad prob. conc. mai. neg. min. Duratio enim separatur ab existentia eo modo, quo prædictum separatur à tempore matutino,

no & cæna à vespertino. Sicut enim ista solum, quoad connotatum separantur; nempe, quoad diversa tempora; non verò quoad significatum formale, quod est commectiosita duratio in secundo instanti solum quoad connotatum separatur ab existentia in primo, quia, scilicet, in secundo instanti connotat coexistentiam ad durationem successivam temporis saltem imaginarij, quam non connotat in primo; non verò separatur quoad significatum formale, quod est existentia. Et in hoc sensu intelligendus est Subr. Doct. dum in 2. cit. quæst. 4. §. *Contra*, num. 4. ait: quod si Angelus unico tantum instanti existeret, adhuc duraret. Per quod patet ad confirm. In quocumque enim tempore, aut instanti duraret Petrus, eadem duratione durat quoad principale significatum; non verò quoad connotata, quæ sunt diversa tempora; proindeque solum ratione connotati, scilicet, coexistentiæ ad plus, vel minus temporis, verificatur, quod Petrus eadem duratione non durat hodie, & cras; & quod plus durat pater filio.

6 Dices: aliquod fundamentum reale debet assignari, ratione cuius duratio sit maior in patre, quam in filio; sed hoc fundamentum non est ipsamet existentia præcisè absque aliquo alio realiter distincto; in utroque enim est æqualis & indivisibilis: ergo debet aliud connotatum assignari distinctum ab illo respectu, quo semel assignato, superfluous erit respectus ille coexi-

stentiæ, ut verificetur, quod plus, vel minus res durat. Resp. conc. mai. neg. min. Licet enim existentia sit indivisibilis formaliter; est tamen divisibilis virtualiter; & per hanc divisibilitatem maiorem, vel minorem potest dici res fundare maiorem, vel minorem respectum coexistentiæ. Vnde ratio, cur Pater fundat maiorem coexistentiam, est: quia ipso existente plures partes temporis fluxerunt, quam existente filio; proindeque existentia Patris est magis virtualiter extensa per spatium temporis, quam existentia filij.

7 Arg. 2. sicut se habet res ad essendum in loco, ita se habet res ad durandum; sed res est in loco per relationem realiter distinctam: ergo res est durans per aliquid realiter distinctum. Neg. mai. Disparitas stat in hoc: quod res non habet necessariò esse in loco ex eo, quod sit; posset enim produci, & non esse in loco; habet tamen durare eo ipso, quod producat, & conservetur. Vnde ut sit in loco, aliquid aliud debet advenire; non autem debet aliquid advenire, ut duret; & consequenter erit formaliter in loco per aliquid realiter distinctum, & formaliter durans per aliquid reperiendum in ipsa re semper permanens: quod est existentia rei.

8 Inquires hic: cur res non dicitur plus, vel minus durare per respectum ad divinam æternitatem, ut virtualiter divisibilis; sicut dicitur esse in hoc vel illo loco per respectum ad divinam

immesitatem virtualiter divisibilem? Discrimen est: quod ad successionem, & multipliciter presentiam localis non adest solummodo virtualis divisio immesitatis, sed etiam variatio formalis ex parte fundamenti; adest enim distinctum ubi, quod est fundamentum immediatum propinquitatis, & distantie; Ideo enim Petrus, qui modo distat à Paulo vno stadio, postea distat duobus, quia prius erat hic, & postea ibi. Vnde ut sit alia relatio presentialitatis, requiritur distinctum ubi, ita ut sola distinctio virtualis immesitatis ad hoc non sufficiat, quia ad causandam actualem, & formalem diversitatem, & multipliciter, sola virtualis diversitas non est sufficiens; aliàs contradictoria à parte rei de eodem solum virtualiter diverso possent verificari; & sic rueret ratio, quia Subt. Doct. sæpe probat distinctionem actualem, & formalem ex verificatione contradictoriorum à parte rei. Requiritur ergo distinctio formalis, aut fundamenti, aut termini ad multipliciter presentiam localis, & durationis. Vnde quia in duratione hodierna, & crastina non adest, nisi distinctio virtualis æternitatis per respectum coexistentiæ ad divinam æternitatem, ut virtualiter divisibilem, non potest verificari, quod res plus, vel minus daret, sed solum per respectum coexistentiæ ad formalem durationem extrinsecam, scilicet imaginariam.

9 Circa secundam partem questionis, tres solem communiter assignari species durationis, scilicet, eternitas, ævum, & tempus. Eternitas, iuxta Boetium, 5. de consolatione Prof. 6. sic definitur: *Interminabilis vita tota simul, & perfecta possessio*. Vnde formaliter dicit existentiam divinam connotando respectum apuditudinalem coexistendi necessario, & independenter ab alio cuicumque differentiæ temporis etiam imaginarij. *Ævum est duratio rei permanentis creata, seu defectibilis*. In hoc enim eternitas differt ab ævo, quod æternitas est duratio rei permanentis necessario, simpliciter, & ab intrinseco coexistentis cuicumque differentiæ temporis; at ævum est duratio rei ex propria natura diu permanentis; & consequenter potentis coexistere, etiam cuicumque temporis differentiæ, si ab æterno fuisset producta; non tamen ab intrinseco, necessario, & simpliciter, sed contingenter, & ab extrinseco. Vnde omnia entia permanentia, quæcumque illa sint, non mesurantur tempore, sed ævo. Et ratio est: quia omnia permanentia, quamvis inter se specie differant, conveniunt in hoc, quod est indivisibiliter permanentes; ergo debet dari duratio omnibus communis talem exprimens conceptum, qualis est ævum; quod quidem non est unum unitate specificæ athomæ, sed dividitur specificè, iuxta diversitatem specificam existentiarum rerum durantium, ita

Quest. I. In quo duratio formaliter consistat, ubi, &c. 33

ut tot sint æva specie diversa, quot æviterna, seu existentia specie diversa. Tempus denique est *Duratio entis successivi*. De quo in quaest. seq.

Quest. II. Continens plura dubia circa tempus.

1 **D**Imissis varijs, & improprijs acceptionibus temporis; propriè accipitur pro duratione successiva rei per partes continuo fluentis. Vnde secundum communem, & vlitatam acceptionem non mensurantur tempore, nisi res successiva, illa, scilicet, quarum nulla pars est simul cum altera. Hoc igitur tempus est duplex: intrinsecum, scilicet, & extrinsecum. Primum est propria cuiuslibet motus successiva duratio. Secundum est duratio alicuius successivi; à qua ceteri motus mensurantur, ipsi quo coexistunt, & in illa exercentur; & est duplex; reale, & imaginarium. Tempus reale est duratio alicuius motus realis, qua ceteri motus mensurantur; talis est motus primi mobilis, qui est vniformis, & ita per eius durationem omnes alij motus extrinsecè mensurantur. Tempus imaginarium est duratio alicuius motus non actualis, sed possibilis; imaginari tamen à nobis ad modum actualis, & positivè: v.g. si hodie non esset motus hodiernus cæli, totum hoc intervallum successive, quod modo concipitur repleti, & pertransiri à motu diurno cæli, dice-

retur tempus imaginarium; quia conciperetur motus possibilis in tali spatio, & capacitate exerceri. De utroque tempore aliquæ difficultates sunt hic expediendæ.

2 Inquires primo: an partes temporis intrinseci existant ratione sui, an existant solum ratione instantis? Hoc dubium supponit, dari tempus intrinsecum, & durationem successivam. Quod patet, nam Actor. 1. dicitur: *Non est vestrum nosse tempora, & momenta, &c.* D. Aug. lib. 11. confess. cap. 14. ait: *Nihil notius, quam tempus esse; nihil verò cognitum difficilius, quam quid sit.* Patet etiam ratione; nam à parte rei non solum datur ens permanens, verum etiam ens successivum; sed duratio entis successivi est tempus intrinsecum; ergo præter durationem permanentem, debet dari duratio successiva; & consequenter tempus intrinsecum supponit etiam, tempus componi ex partibus medijs indivisibilibus, seu instantibus copulatis. Hoc supposito.

3 Dicimus: partes temporis non existunt ratione instantis, sed ratione sui. Ita Subt. Doct. quodlib. 12. §. *De secundo. V. De tertio, n. 9.* Prob. quod non existit secundum se non est ens actuale secundum se, sed per aliud: ergo si partes temporis non existunt, nisi per instans temporis, non erunt entia secundum se, sed per instans, quod est absurdum. Confirm. quia existens instantis est simultanea, & indivisibilis: ergo

partes temporis nequeunt tali existentia existere. Prob. conseq. partes temporis sunt successivæ, & divisibiles: ergo nequeunt existentia indivisibili existere; existentia enim cum entitate debet proportionari.

Prob. 2. quia pars temporis, scilicet, futurum desinit per primum sui non esse; est enim ens successivum, de quo valet dicere, nunc non est, & immediatè, ante erat: ergo habet propriam existentiam. Prob. conseq. quod enim non est, nec existit, non desinit esse: ergo si pars temporis desinit esse, habet propriam existentiam. Confirm. non potest aliqua pars futura transire ad statum præteritionis, nisi prius fiat præsens, & existens; idem enim est dicere, existere partem præteritam in ratione præteritæ; ac non esse, sed extitisse: ergo datur aliqua pars temporis ratione sui existens.

4 Resp. Froyl. quod ut pars futura transeat in præteritam, necessarium non est, quod aliquomodo sit existens existentia propria; sed pars futura redditur initiativè existens ratione instantis, & ratione eiusdem instantis redditur existens consummativè; dum eadem pars transit ad statum præteritionis.

Sed contra: præteritum existere consummativè, & futurum existere initiativè idem est, ac non esse actu, sed fuisse, & fore; sed fuisse, & fore nequit verificari sine propria existentia: ergo. Prob. min. desinitio, & inceptio requirit propriam existen-

tiam; quod enim non est, non desinitur desinere esse; & quod non existit, non incipit esse; sed fuisse est desinitio, & fore est inceptio: ergo. Secund. pars futura nequit transire ad statum præteritionis, nisi sit existens existentia propria; sed ratione instantis non est sic existens: ergo. Prob. mai. pars futura nequit transire ad statum præteritionis, nisi extrahatur à statu futuritionis; sed non potest extrahi à tali statu, nisi per propriam existentiam: ergo. Prob. min. debet extrahi à tali statu per aliquod medium, quod nec sit futurum, nec præteritum: ergo per propriam existentiam, seu presentiam, quia non est aliud medium assignabile.

5 Prob. denique: quia post instantis, vel existit pars temporis, vel non? Si primum: ergo iam tempus existit secundum proprias partes. Si secundum: ergo unum instans immediatè sequitur post aliud; ex quo sequitur, vel quod unum instans sit copulativum alterius, quod est falsum; vel quod non sit copulativum partium; ad hoc enim requiruntur extrema copulata actu existentia, & in rerum natura.

6 Arg. repugnat essentialiter, partes entis successivi existere ratione sui; sed tempus est ens successivum: ergo implicat, quod partes temporis existant ratione sui. Prob. mai. si aliqua pars entis successivi existeret ratione sui, partes illius partis existerent simul; quia existens

stente toto existere illius partes; sed implicat partes entis successivi existere simul; quia ens successivum habet partes essentialiter sibi succedentes, & solum priores, & posteriores: ergo implicat, partes entis successivi existere ratione sui. Confirm. partes temporis sunt præteritum, & futurum: ergo nulla potest ratione sui esse præsens; & consequenter nulla potest ratione sui esse existens. Prob. consequ. quod existit, dicitur nunc esse; sed præterito, ut præterito, & futuro, ut futuro repugnat nunc esse; ergo repugnat nunc existere; at quod existit, existit nunc ergo nulla pars temporis ratione sui existit. Confirm. 2. si aliqua pars temporis esset præsens ratione sui, & ratione sui duraret, instantia terminativa, & continuativa illius essent præsentia; quia nullum datur continuum præsens ratione sui sine aliquo indivisibili terminativo, & alio saltem continuativo partium; sed hoc implicat; aliàs duo instantia temporis assent præsentia; & consequenter instans temporis duraret pro tempore præsentis, & non solum pro unico instanti: ergo nulla pars temporis ratione sui potest esse præsens.

Resp. hæc, & similia argumenta procedere ex non advertentia discriminis entis successivi, quale est tempus, à permanenti. Differunt enim in eo, quod permanentis habet omnes suas partes simul; successivum verò non habet omnes simul,

sed unam post aliam. Et cum omne continuum, sive successivum, sive permanentis, habeat partes in infinitum divisibiles; hinc est, quod in tempore nulla pars designari potest, quæ tota simul, & permanentiter existat. Unde si in tempore inquiras existentiam successivam, invenies quidem, sed simultaneam non invenies, nisi in instanti, quod cum non habeat partes, est simul, & totaliter; ac proinde argumenta procedunt ex æquivocatione, qua iudicatur, nihil existere, nisi simul existat.

7 Resp. ergo ad argum. neg. mai. Ad prob. neg. mai. & dist. implic. prob. existente toto, existunt illius partes eo modo, quo existit totum, conc. aliter neg. De ratione enim totius successivi est successiva existentia; & cum quælibet pars illius designabilis sit totum adhuc in infinitum divisibile; inde est, quod nulla pars designari potest, quæ simul existat; semper enim successio, seu prius, & posterius reperienda est; sed inde non bene inferitur, tales partes non existere; existunt enim successivè modo sibi proportionato, non tamen permanentes, & simul.

Ad primam confirm. neg. antec. Nam partes actuales temporis non sunt præteritum, & futurum reduplicativè ut talia, quia præteritum, dum est præteritum, & futurum, dum est futurum non existunt; sunt ergo partes actuales ut præsentia sunt; non quidem simultaneæ, sed successivè. Unde ly secundum prius,

Et posterius non significat idem, ac secundum præteritum, & futurum; sed significat partes temporis presentis successivè, quia prius tunc est prius, quando est ante posterius; & posterius est tale, quando subsequitur prius. Vndè habent præsentiam, & existentiam successivam, non permanentem, & simultaneam.

Ad secundam confirm. dist. mai. si esset præsens ratione sui, & ratione sui duraret simultaneè, & permanentem, conc. mai. si duraret successivè, neg. mai. & min. in sensu distinctionis. Cum enim partes temporis non durent simultaneè; sed successivè; ideo duo instantia non sunt simul præsentia, sed vnum tantum, & postea aliud, &c. Ex quo non sequitur, instans temporis durare pro tempore præsentis, quia duratio primi instantis tota est simul, & tota simul raptim transit, cum advenit aliud instans.

8 Dices: aliqua pars temporis est præsens saltem successivè; sed hæc includit plura instantia: ergo etiam instantia existunt successivè. Patet conseq. quia nequit compositum existere, quin existat id, ex quo componitur. Resp. conc. mai. & min. neg. conseq. Et dist. prob. compositum permanentis, conc. conseq. successivum, subdist. conseq. si est pars, conc. si est indivisibile copulativum partium, neg. Cum enim tempus sit compositum, non perma-

nens, sed successivum; & aliàs quælibet pars designabilis sit compositum, quia est tempus, nulla pars determinata potest existere simul, sed successivè. At instantia non sunt partes, sed indivisibilia continuativa partium; quibus proinde repugnat successiva existentia, cum indivisibile nequeat dividi in prius, & posterius. Vndè non benè arguitur: pars temporis existit successivè; sed pars temporis componitur ex instantibus: ergo instantia existunt successivè; fit enim transitus à divisibili ad indivisibile. Et sicut malè argueretur: homo existit, ut ens compositum; sed componitur ex partibus: ergo partes existunt, ut ens compositum; sic in presenti.

9 Inquires secundo, in quo formaliter consistat tempus intrinsecum? Resp. tempus intrinsecum propriè sumptum formaliter consistere in existentia entis successivi, seu in successione partium. Prob. duratio ut sic formaliter, & intrinsecè consistit in existentia rei durantis: ergo duratio temporanea debet consistere in existentia temporali rei, sed non in existentia permanenti; sic enim non distingueretur ab æternitate, aut ævo: ergo consistit propriè in existentia rei successiva, seu in successione partium eiusdem.

Diximus propriè sumptum; quia si tempus intrinsecum sumatur latè, & prout amplectitur omnem durationem

essent in eodem tempore extrinsecum, non tamen intrinsecum; quia plures partes essent in motu Aquilæ, quam testudinis; nam sicut duæ quantitates inæquales in partibus possunt occupare æqualem locum, si vna sit rara, & altera densa; ut patet in cucurbitulis, quæ possunt repleri à maiori aere condenso, & à minori raro; sic idem tempus extrinsecum, v. g. potest commensurare maius, vel minus tempus extrinsecum, seu velociorem, & minus velocem motum, quia motus Aquilæ, v. g. habet partes quasi densas, & magis contipatas; & ided hora quasi capit plures partes talis motus; testudo autem habet partes motus quasi raras; idedque hora pauciores complectitur. Vnde idem motus Aquilæ, quo replet hominem, quia habet partes densas, posset replere duas horas, si haberet partes raras, & seignius moveretur, non in sensu composito maioris velocitatis, sed in sensu diuiso; ac proinde idem tempus intrinsecum potest coexistere duplo maiori extrinsecum; sicut eadem quantitas rarefacta potest occupare duplo maiorem locum, quam densa. Quod valde nota ad aliqua argumenta solvenda in hac materia.

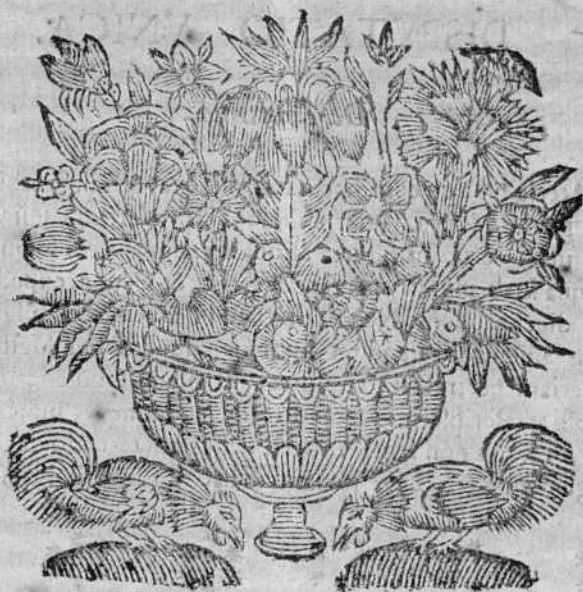
12 Inquires 3. quid sit tempus extrinsecum? Resp. illud sic ab Arist. definiti: *Est numerus motus secundum prius, & posterius.* Dicitur *numerus*. Pro cuius intelligen-

tia nota, quod numerus, vel sumitur purè activè, & pro numero numerante; & sic formaliter est actus intellectus, & materialiter numerus abstractus ab entitatibus numeratis, ut binarium, ternarium, &c. vel sumitur purè passivè, seu pro numero purè numerato; & sic dicitur plures res numeratas ulterius ad aliquid numerandum non deservientes, v. g. tres homines, quatuor lapides, &c. vel denique sumitur pro numero mixto, qui nec purè est numerus, nec purè numeratus; ita ut non solum numeretur, sed etiam deserviat ad aliquid numerandum; ut globuli rossarii, qui, & numerantur, & etiam deserviunt ad orationes numerandas. In præsentia ergo non sumitur numerus, nec pro purè numerante, nec pro purè numerato, sed pro mixto, qui simul est numeratus, & numerans; & talis numerus, seu tempus extrinsecum est motus primi cæli; hic enim inter omnes motus habet conditiones ad rationem numeri, seu mensuræ aliorum motuum; est enim certissimus, & vniformis, est omnium notissimus; quia licet aliquando utamur inferioribus motibus, v. g. Solis, Lunæ, horologii ad mensurandum motum primi cæli, non utimur illis, ut mensuris, sed ut signis, quibus distinguimus partes motus primi mobilis; proindeque rectè motus primi cæli ab omnibus constituitur tempus extrinsecum.

13 Dices : tempus est quantitas continua, & numerus est quantitas discreta ; sed quantitas continua nequit per discretam definiiri : ergo malè tempus per numerum definitur. Dist. mai. numerus purè numerans, vt sunt actus intellectus numerantes, conc. mai. numerus mixtus, subdist. omnes, neg. mai. aliquis, conc. mai. & conc. min. neg. conseq. Numerus enim mixtus, quandoque est discretus, vt patet in globulis, quandoque verò est continuus, cum, scilicet, est conflatu ex unitatibus non re ipsa discretis, sed solum mente se iunctis ; qua ratione dicimus, vnam vnam habere quatuor

palmos ; & sic est in presenti.

14 Additur in definitione ly *motus* per quam intelliguntur omnes alij motus primi caeli numerabiles, vt motus localis, augmentationis, alterationis, &c. Cum enim tempus, vt mensura sit relativum, debet per suum correlativum definiiri ; & idè bene definitur per alios motus, per tempus extrinsecum numeratos. Additur denique : *Secundum prius, & posterius*, id est secundum partes priores, & posteriores sibi que invicem succedentes secundum quas motus est à tempore mensurabilis.

LIBER VI.

PHYSICORUM.

UT melius naturam moris, qui quoddam continuum est, Philos. explicaret, egit in hoc sexto Libro de compositione continui, cum quo & nos de eius compositione differemus; & inde occasione desumpta de terminis magnitudinis, & parvitatibus continui permanentis, de quæ inceptio, & desitione rerum agemus. Hæc enim omnia in hoc libro communiter disputari solent.

DISPUTATIO VNICA.

De Continuo.

Materia hæc de continuo admodum implexa, & insuperabilis est, ut ingeniosi, & præstantes philosophi, præsertim Iesux in omne latus se verterint, si forte aliquam rationabilem viam veritatis invenirent, qua se ab angustiis sententiæ Arist. & Cenon. expedirent; sed an feliciter iudicet prudens. Nos Arist. viam insequemur cum Doct. Angel. & Subt. vnum tamen advertendum duximus, quod noster Mast. admodum ingeniosè materiam pertractat, ut plures post ipsum, si quæ rationabilia afferunt, ex ipso transcripserint; suppresso tamen nomine, ut moris illorum est; & mutata forma, ut non semel experti sumus, conferendo doct. inam, solutiones, argumenta, &c. Lege ipsum si in hac re aliquàlter quiescere vellis.

Quest. I. Ex quibus componatur continuum?

Continuum nihil aliud est, quam compositum quoddam ex pluribus physice vnitis, & continuatis; in hoc enim distinguuntur ea, quæ continuantur ab his quæ contiguantur; nam contigua sunt, quæ tangunt se invicem absque vnione physica, vt locus, & locatum; & ideo dixit Philos. continua facere vnumquid, non verò quæ contiguantur. Duplex autem est continuum, alterum permanens, cuius, scilicet, componentia simul coexistunt, vt lignum, aqua, &c. alterum successivum, cuius componentia non coexistunt simul, sed fluxu quodam alia alijs succedunt, vt motus, & tempus. Continuum non solum dicitur quantitas permanens, aut successiva, sed etiam substantia, & omnia accidentia materialia; cum enim hæc omnia, seclusa quantitate, habeant partes entitativas, vt diximus in Logic. ideo hæc omnia sub nomine continui comprehenduntur.

2 Querimus ergo an continuum componatur ex solis indivisibilibus, an verò ex solis partibus divisibilibus, an ex vtrisque simul? Qua in re triplex est sententia. Prima est Zenonistarum asserensium, continuum ex solis indivisibilibus componi; lineam, scilicet, ex solis punctis; superficiem ex solis lineis, & corpus ex solis superficiebus. Hu-

ius sententiæ princeps fuit Zenos; & ideo Zenonistarum sententia appellatur. Secunda est Nomin. negantium in continuo indivisibilia, illud quæ componentium ex solis partibus in infinitum divisibilibus. Tertia denique docet, ex vtrisque componi, scilicet, ex partibus in infinitum divisibilibus, vt componentibus, & integrantibus continuum; & ex indivisibilibus, vt continuantibus & terminantibus partes. Hæc est Arist. & ferè communis, eamque tenet Subt. Doct. in 2. dist. 2. quest. 2. §. *Ad secundum*, num. 10. & deinceps.

3 Prima conclusio: Implicat continuum ex solis indivisibilibus componi. Hæc est Arist. expressa, & Subt. Doct. cit. contra Zenonem. Ante probationem, supponimus, non loqui de indivisibilibus physicis, qualia sunt minima naturalia, vt oculus pulicis, & similia, quæ indivisibilia dicuntur, non quia carent partibus, in quas à Deo possent dividi, & à nobis saltem mente distribui; sed quia talis divisio nequit fieri ab agente naturali. Nec de metaphysicis, vt sunt res spirituales, quæ licet careant partibus integrantibus, vt mathematica, possunt tamen ratione extensionis virtualis, qualem non habet mathematica, occupare locum divisibilem. Sed de indivisibilibus mathematicis, vt sunt puncta; lineæ, & superficies, quæ nullas prorsus habent partes ex eo capite, quo indivisibilia sunt. Hoc supposito.

Prob.

4 Prob. conclusio ratione Arist. indivisibile additum alteri indivisibili non facit maius; sed datur vnum continuum maius alio, ut est evidens: ergo implicat continuum ex solis indivisibilibus. Conseq. patet; nam si vnum indivisibile additum alteri non facit maius, quantumvis plura indivisibilia aggregentur, non facient maius, quam vnicum indivisibile; & consequenter non efficient continuum. Prob. mai. nam vel vni indivisibile tangit aliud secundum se totum, vel solum secundum aliquid sui? Hoc secundum repugnat; aliis iam haberet aliquid tactum, & aliquid non tactum, & non esset indivisibile, sed divisibile: ergo primum est verum; qui enim indivisibile attingit, vel totum attingit, vel nihil attingit? Modo sic; sed si vnum indivisibile attingit aliud secundum se totum non potest cum illo facere maius; sic enim ambo se penetrarent, & quæ penetrantur, non faciunt maius, seu magnitudinem molis, quia non faciunt maiorem extensionem in ordine ad locum: ergo.

5 Adverte hic, ne in æquivo- co labores, quod cum dicimus, indivisibilia penetrari; debet intelligi ex ea parte, qua indivisibilia sunt. Vnde punctum, quod non est quantum, sed omnino indivisibile, omnino penetratur; duæ verò lineæ non penetrantur secundum longitudinem, sic enim sunt quantæ, & divisibiles; sed secundum latitudinem, &

profunditatem; duæ denique superficies non penetrantur secundum latitudinem, sed secundum profunditatem. Vnde vis rationis consistit in eo; quod cum puncta omnino penetrantur, non possunt facere maius secundum longitudinem; nec consequenter constituere lineam; & cum lineæ se penetrant secundum latitudinem, quia secundum istam sunt indivisibiles, non possunt constituere superficiem, & cum superficies se penetrant secundum profunditatem, quia non habent partes versus illam, ideo non possunt constituere corpus; ac proinde lineæ sunt impenetrabiles versus longitudinem, superficies versus latitudinem, cum sint veræ species quantitatæ.

Confirm. hæc ratio: quantumvis dividatur continuum, semper ea, in quæ dividitur, manent divisibilia, quia remanent quanta, vel quantitates, quæ necessario debent esse divisibiles: ergo implicat, continuum ex solis indivisibilibus constare; aliàs ita posset dividi à Deo saltem, ut remaneret aliquid indivisibile, quod quantitati repugnat.

6 Prob. 2. etiam ratione Arist. ex sententia Zenonis sequeretur, vnum motum non esse alio velociorem; ac proinde mobile velocissimum, ut Aquilam, & tardissimum, ut testudinem, æquali tempore, æquale spatium percurrere; quod est contra experientiam. Prob. seq. & penamus, quod spatium percurrendum sit centum punctorum, &

utrum-

utrumque cernino simul incipiat moveri; certè Aquila in quovis instanti, in quo movetur, non potest acquirere, nisi vnum indivisibile spatij; cum enim successivè acquirat, implicat, duo indivisibilia spatij simul acquirere; nam cum instans temporis sit indivisibile, non potest ipsi, nisi vnum indivisibile spatij correspondere; sed etiam testudo in quolibet instanti aliquod indivisibile pertransit; nam quantumvis eius motus tardissimus sit, non potest in vno instanti acquirere minus, quam vnum indivisibile spatij: ergo tandem in fine horæ tot indivisibilia percurreret testudo, quot Aquila; & consequenter in æquali tempore æquale spatium percurrent.

7 Explicatur hoc: cum Aquila pertransit vnum punctum, vel testudo pertransit aliquid, vel non? Si primum: ergo cum non possit minus, quam indivisibile acquirere æqualiter cum Aquila movebitur. Si secundum: ergo testudo quiescit; quod est contra hypothesein, quam supponimus, continuo moveri.

8 Respondent aliqui motum non esse quantitatem continuum, sed discretam per morulas inperceptibiles; & ideo, cum mobile maiori conatu movetur, ut Aquila, habet breviores morulas, & motum velociorem efficit; cum verò minori conatu, ut testudo, habet morulas longiores, & motum tardiorum efficit; & consequenter Aquila velocius movetur, quia minus in morulis sistit; testudo verò tardius, quia ma-

gis sistit in ipsis.

Sed contra: ponamus rotam lapideam molendini, v.g. ita magnam, ut habeat mille vltas in exteriori gyro, & moveatur citissimè ab Angelo, tunc sic arguitur: si distinctio motus tardi à veloci oritur ex morulis: ergo partès illius rotæ propinquiores centro, multo maiores morulas habebunt, quam partes exteriores; istæ enim velocius moventur, quam illæ, ut patet ad sensum, quia æquali tempore maius spatium percurrunt: ergo partes interiores rotæ aliquando quiescent; cum exteriores moventur; & consequenter tunc rota non movebitur secundum omnes partes, quod est impossibile; alias frangeretur, quia dum una pars transit, altera quiescit, ut patet; & consequenter non sunt admittendæ morulæ in motibus; sed dicendum, motum non fieri per indivisibilia præcisè, sed per partes indivisibiles copulatas. Hanc eandem veritatem demonstrat Subt. Doct. duabus rationibus mathematicis ubi suprà, quæ apud illum videri possunt; nos illas omittimus, quia nolumus his difficillimis iuvenum mentes onerare.

9 Arg. 1. indivisibile additum indivisibili potest facere maius: ergo continuum ex indivisibilibus potest componi. Prob. antec. Primum unitas, licet sit indivisibilis addita unitati constituit numerum divisibilem: ergo continuum, licet sit divisibile potest ex indivisibilibus componi. Secundo. Si vnus

Angelus duraret per horam, & alter per horam, & instans terminativum eius, plus duraret iste, quam ille: ergo indivisibile facit maius; nam per totam horam verum esset dicere, uterque Angelus est; & in instanti terminativo esset verum dicere, quod vnus Angelus exiit, alter non: ergo. Tert. anima rationalis & Angelus per plures spirituales, & indivisibiles replicationes se possunt extendere ad maius spatium, quam per pauciores: ergo. indivisibilia possunt accere extensionem; ac proinde idem dicendum de indivisibilibus mathematicis.

Resp. neg. antec. loquendo de indivisibili materiali. Ad prob. dist. antec. constituit numerum divisibilem, id est pluralitatem, conc. antec. extensionem magnitudinis, & continuationis, neg. antec. & conseq. Aliud enim est facere plus, & aliud facere maius, aut extensius; ad pluralitatem sufficient plures unitates, quæcumque illæ sint; ad extensionem verò ultra pluralitatem requiritur divisibilitas, quæ non adest in indivisibilibus.

ro Dices: cum omnimoda im- pluralitate ex parte cuiuslibet unitatis seorsim stat, quod utraque simul faciat plus: ergo cum omnimoda in extensione ex parte cuiuslibet indivisibilis seorsim stabit, quod simul sumpta faciant extensionem. Resp. neg. conseq. & paritatem. Discrimen est: quod continuum est totum homogeneum (ia ratione continui

extensi, & divisibilis, licet in alia ratione etherogeneum possit esse;) & de ratione huius est, quod partes sint eiusdem rationis, & denominationis cum toto. Unde non potest reddi extensum, nisi id, ex quo constituitur, sit etiam extensum, & quantum; & ideo ex indivisibilibus resultare non potest. Numerus verò est totum etherogeneum; in quo partes non debent habere eandem denominationem cum ipso; ac proinde potest constitui ex rebus seorsim carentibus pluralitate. Quam doctrinam valde nota.

Ad secundum conc. vnum Angelum plus duraturum, quam alterum; non tamen haberet maiorem durationem, seu extensionem in duratione, quia res in instanti potest indivisibiliter durare, non tamen ratione instantis potest talis duratio magis extensa esse. Vel dic, quod concessio, vnum Angelum ratione illius instantis habere maiorem extensionem in durando, adhuc replica nihil concludit; posset enim dici, vnum indivisibile additum divisibili facere maius, non tamen si duo indivisibilia coniungantur; sicut Arithmetici dicunt, quod circulus (hispane Zerro) additus alteri nihil facit, additus verò numero facit maius. V. g. 20. vel 30. atque ita Angelus magis duraret, quia illud indivisibile adderetur horæ divisibili, non tamen si per pura indivisibilia duraret.

Ad tertium neg. supposit. Res enim spiritualis non est in loco adæquato

quato per replicationes eiusdem esse indivisibilis, sed per vnam, & æquabilem totius sui esse diffusionem, ita ut tota sit in qualibet loci parte, & in quolibet puncto; licet enim sit formaliter indivisibilis, est tamen divisibilis virtualiter, & æquivalenter. Unde quoad hoc ratione suæ illimitationis perinde se habet, ac si haberet partes; ideoque non coextenditur loco, quatenus indivisibilis formaliter, sed quatenus divisibilis virtualiter; indivisibilia autem corporea non sunt virtualiter extensa, aut divisibilia, quia res corporeæ sunt in loco per entitatem extensam formaliter, quæ extensio, cum in puncto non reperitur, non poterit loco coextendi. Videatur Malt. hic à num. 65.

11 Arg. 2. si daretur globus perfectè sphaericus, & moveretur super corpus perfectè planum, semper illud tanget in punctis: ergo totum planum erit ex punctis compositum. Prob. antec. quia toto tempore, quo sphaera planum percurrit, semper tangit illud in aliquo indivisibili, cum non sit maior ratio nunc, quam antea; ergo.

Resp. aliqui, corpus illud sphaericum moveri quidem per aerem circumfusum motu continuo; at per ipsum planum non moveri, nisi discretè, & quasi per saltus de puncto in punctum, ita ut inter vnum, & aliud punctum tantisper elevetur, & partes intermedias relinquit. Sed contra: quia ut bene ait Malt. potius

saltant, qui sic respondent, ut argumenti vim effugiant; quod ut pateat ponamus, globum non moveri per volutationem; sed apprehendi ab Angelo, & moveri per raptum innitendo semper eidem indivisibili, in quo erat prius; certè tunc non poterunt ad saltus recurrere; & urget argumentum, quod semper per indivisibilia tanget planum.

12 Resp. ergo neg. antec. Ad prob. neg. antec. licet enim cum sphaera quiescit super planum, solum tangat illud in puncto, dum tamen movetur, non tangit in puncto, sed in linea; quia quodlibet corpus, dum movetur, occupat maius spatium, quam dum quiescit. Cuius ratio est: quod dum quiescit, solum occupat tantum spatium, quanta est eius extensio; nam occupatio in quiete est simultanea; at dum movetur, cum hæc sit occupatio successiva, qualis est motus localis; inde est, quod successivè occupet maius spatium. Idè igitur dicendum de corpore sphaerico, quod licet semper, id est, in quolibet indivisibili sit in spatio sibi æquali, quia hæc est simultanea occupatio; non tamen semper, id est, in quacumque temporis parte; quia hæc est occupatio successiva; & sicut successio temporis nequit instanti convenire, quia instans est totum simul; ita successio motus in corpore sphaerico nequit occupationi punctuali convenire, quia hæc est tota simul.

Itaque hoc argumentum fami-

geratum non magis vrget in corpore sphærico, quam in quolibet alio; dum enim corpus movetur; vel semper est in æquali loco, vel successivè in maiori? Si in equali: ergo cum locus sibi equalis sit indivisibilis secundum profunditatem, quia est superficies ipsum immediatè circumdans, totum illud spatium, quod percurrit, erit ex solis superficiebus sibi immediatè succedentibus compositum; atque ita, vel non mutabit locum secundum profunditatem, vel movebitur per indivisibilia secundum profunditatem, quod est idem argumentum, ac de puncto. Si occupat maius spatium: ergo idem possumus de corpore sphærico dicere. Cum ergo ad argumentum de corpore moto respondeat Arist. 6. Physic. text. 74. & cum illo omnes, quod dum movetur, occupat maius spatium; idem dici debet de corpore sphærico, quin hæc sit nova difficultas. Videat. Subt. Doct. in 2. dist. 2. quæst. 9. §. *Ad tertium. V. Ad propositum.* in m. 39.

13 Arg. tertio impugnando secundam rationem probativam: ideò per nos continuum non componitur ex solis indivisibilibus mathematicis, quia tunc unus motus non esset velocior altero; sed hoc idem sequitur; si componitur ex indivisibilibus physicis: ergo vel componitur ex indivisibilibus mathematicis, vel non componitur ex physicis. Prob. min. vel utrumque mobile in quolibet instanti pertransit vnum

indivisibile; & sic in fine horæ utrumque æquale spatium percurreret, vel vnum in quolibet instanti pertransit vnum indivisibile, & aliud medietatem illius; & sic indivisibilia physica dividerentur per instrumenta naturalia, scilicet, per motum, quod repugnat: ergo.

Resp. conc. mai. neg. min. Ad prob. resp. neutrum mobile in solo instanti pertransire vnum indivisibile physicum; hoc enim repugnat, sed mobile velox in minori tempore pertransit vnum physicè indivisibile; & mobile tardum medietatem illius indivisibilis. Nec inde sequitur, physicè indivisibile dividi per instrumenta naturalia, scilicet, per motum; nam continuum per motum non dividitur, sed indivisum pertransitur, & non in instanti, quia à parte rei est divisibile in duas medietates, quarum vna per transiri nequit, nisi prius alia pertransseat; sed successivè, & in tempore, quod de indivisibili mathematico dici nequit, quod tam à parte rei, quam per instrumenta naturalia indivisibile est.

14 Arg. 4. linea componitur ex solis punctis: ergo superficies ex solis lineis, & corpus ex solis superficiebus. Prob. antec. & assumamus primum, & secundum punctum lineæ; vel inter hæc duo puncta mediat aliqua pars interiecta, vel non? Si hoc secundum: ergo puncta sunt sibi immediata, & linea ex solis punctis componitur. Si primum cum in qua-

qualibet parte lineæ sint infinita puncta, tunc inter primum, & secundum punctum mediabunt infinita puncta, quod est contra hypothesin; alias secundum punctum non esset secundum, quia inter primum, & secundum darentur alia.

Resp. neg. antec. Ad prob. resp. inter primum, & secundum punctum determinatè sumpta interficere partem, & infinita puncta; non quidem determinata, sed indeterminata, & confusa. Vndè inter primum punctum, & secundum determinatè sumpta nullum determinatum mediat; bene tamen infinita indeterminatè. Neque inde sequitur, puncta esse sibi immediata; quomodoque enim linea dividatur, semper remanet pars dividenda; & consequenter nunquam ita pervenitur ad indivisibiles; & sic in illa adhuc remanent infinita puncta indeterminatè.

15 Dices: in linea à parte rei est actu primum, & secundum punctum independentè à qualibet divisibilibus; sed inter hæc duo puncta non potest interficere pars; alias cum pars constet ex punctis, iam non esset à parte rei primum, & secundum: ergo à parte rei solum indivisibilia sunt sibi immediata. Respond. dist. mai. est primum, & secundum punctum determinatè, neg. mai. indeterminatè, & confusè, conc. mai. & neg. suppositum min. Nam ly hæc cum sit demonstrativum, sonat determinationem, & sig-

nationem, quæ in compositione continui ex partibus indeterminatis, nequit admitti. Ex quo patet quod cum puncta indeterminata non habeant determinatam positionem, non potest dici, quod inter primum, & secundum indeterminatè aliud interficere, vel non interficere, quia inter indeterminata nequit ordo reperiri.

16 Secunda conclusio: continuum non componitur ex solis partibus divisibilibus, sed dantur in illo indivisibilia, tam terminativa, quam continuativa à partibus realiter distincta. Hæc est etiam fere communis. Sed ante probationem, nota indivisibilia, nihil aliud esse, quam veras, & reales entitates positivas carentes partibus. Hæc autem indivisibilia, alia sunt terminativa, & alia unitiva, seu continuativa. Terminativa sunt illa, in quibus continuum terminatur, seu finitur; quia post talia indivisibilia non manet ultra aliqua pars quantitatis. Continuativa, vel unitiva sunt illa, quibus partes ununtur; & continuantur, sic se habent puncta in linea; & lineæ in superficie, & superficies in corpore.

17 Ubi adverte, quod unio est duplex: alia informationis, & altera continuationis, & per modum nexus. Prima est relatio, & denominatur unitum subiectum, in quo fundatur; nam extrema ratione illius dicitur unita immediatè inter se. Secunda

da non denominat vnitum subiectum, in quo recipitur (recipitur enim in indivisibili substantiali, si est continuum in ratione accidentis;) sed partes, quas afficit; imò neque istæ per talem vnionem dicuntur immediatè vnitæ, sed mediatè solum, & tanquam in aliquo tertio, modo, quo duæ tabulæ vniuntur glutine; & ratio est, quia vnio non inhæret in partibus, sed tantum adheret. Vndè solum in hoc sensu indivisibilia dicuntur vniens partium. Nota etiam, quod in continuis successivis, si continuum sit motus, indivisibile appellatur mutatum esse, si verò sit tempus, nuncupatur instans. Hoc notato.

+ 18 Prob. primo conclusio de indivisibilibus continuativis; continuum est, cuius partes aliquo communi termino copulantur; sed si non dantur indivisibilia continuativa, eius partes non copularentur ad aliquem terminum communem; ergo. Prob. min. idèd contigua non habent continuationem, quia non habent aliquem terminum communem, quo copulentur: ergo si continua non haberent talem terminum communem, non essent continua, sed contigua. Confirm. continua sunt, quorum vltima sunt vnum; contigua verò, quorum vltima non sunt vnum, sed sunt simul; sed vltima esse vnum, est aliquo vnico termino copulari, & vniri; alioquin contigua essent continua, si non requireretur vltimum, quo partes copulentur: ergo.

19 Prob. 2. si corpus perfectè sphericum tangeret perfectè planum, non tangeret illud, nisi in puncto: ergo dantur indivisibilia. Prob. antec. quia si sphericum tangeret planum in aliquo divisibili, sequeretur, quod esset in corpore spherico aliquod planum; sed hoc repugnat: ergo. Prob. seq. quando corpora divisibiliter se tangunt, adæquantur in eo, secundum quod fit contactus; sed planum non potest, nisi plano adæquari: ergo si sphericum tangit planum in aliquo divisibili, esset in ipso aliquod planum; & consequenter non esset perfectè sphericum contra hypothesim.

20 Tercio idem prob. de continuis successivis: nulla pars temporis, v. g. potest esse tota simul, cum enim tempus verè sit, necesse est, quod successionem habeat, & non sit tota simul: erg. debet dari de præsentis aliquod instans vnitivum partium. Prob. consequ. quia si non daretur tale instans, tunc partes temporis essent interruptæ, & consequenter non continuæ: ergo. Prob. antec. nunc de præsentis, nec est pars præterita, nec futura; aliàs non existit indivisibile, per te: ergo nihil, & consequenter tempus interruptipitur, & non est continuum.

21 Quarto prob. de terminativis: vel terminus quantitatis est aliquod divisibile, vel indivisibile? Si secundum; habetur intentum. Si primum; cum terminus divisibilis non possit esse vltimus, quia est amplius di-

divisibilis in alias partes; sequitur, non dari ultimum in quantitate, sed processus in infinitum. Confirm. vel duæ quantitates se tangunt secundum extremitatem ultimam divisibilem, vel secundum extremitatem indivisibilem? Si secundum: ergo terminativum utriusque erit indivisibile. Si primum: ergo naturaliter se tangunt secundum se totas; & consequenter naturaliter penetrantur, quod implicat. Explicatur hoc: cum corpus est in loco, vel tale corpus tangit locans solum secundum superficiem, vel amplius? Non secundum; alias tangeret secundum profunditatem, & naturaliter utrumque corpus penetraretur: ergo primum; & consequenter datur superficies unitiva, & terminativa partium corporis. Et idem est de linea unitiva, & terminativa partium superficiei, & de puncto unitivo, & terminativo partium linearum.

22 Arg. 1. indivisibilia sunt realiter distincta à partibus: ergo saltem divinitus ab illis separari possunt. Ponamus, quod Deus destruat omnia puncta, remanentibus partibus: in hoc casu, vel partes sunt continuæ, vel non? Si primum: ergo sine indivisibilibus potest dari continuum. Si secundum: ergo partes non erunt partes, sed indivisibilia; & consequenter continuum ex solis indivisibilibus constat. Confirm. quia saltem Deus posset cognoscere omnia puncta, quæ sunt in linea palmarum, v.g. vel ergo præter omnia

puncta cognita superest aliquid, vel non? Si secundum: ergo illa linea ex solis indivisibilibus constat. Si primum: ergo illud, quod superest non includeret puncta; & consequenter continuum indivisibilibus non egeret.

Resp. conc. antec. dist. consequ. omnia puncta collectivè, neg. consequ. divisim. id est, hoc, vel illud determinatum, conc. consequ. Ad casum prob. resp. implicare, Deum destruere omnia puncta collectivè, quin destruat omnes partes; cum enim quælibet pars determinata assignabilis sit continua, & extensa adhuc includit, tum, infinitas partes, tum, infinita puncta. Undè vel Deus destruet omnem partem, vel non potest destruere omnia puncta collectivè, sed hoc, & illud, & illud, & quodlibet signabile, non tamen omnia.

Ad confirm. dist. antec. omnia puncta determinatè, & collectivè, neg. antec. indeterminatè, & non tot, quin plura, conc. antec. Ad consequ. dicimus, præter puncta esse aliquid aliud, nempe, partes continuæ includentes puncta, & neg. consequ. Licet enim partes cognoscantur ut distinctæ à punctis, & è contra; semper tamen cognoscuntur partes, ut includentes puncta, & puncta ut inclusa in partibus. Unico verbo: partes cognoscuntur, ut distinctæ à punctis. non tamen ut excludentes puncta; idèque præter puncta nonquam superest aliud non includens puncta.

23 Arg. 2. si dantur hæc indivisibilia, etiam darentur in materia prima; hæc repugnat: ergo. Mai. patet; nam materia prima est materialis, & corporea; habet que partes integrantes. Min. verò prob. 1. quia vel illa indivisibilia creantur, vel educuntur? Non primum, quia tunc agens naturale non posset dividere aliquod corpus; nam divisio fit per corruptionem unius puncti antea continuativi; & per productionem duorum de novo terminantium; agens autem naturale nequit aliquid creare, aut annihilare. Si secundum: ergo habent subiectam, ex qua educantur; quod etiam implicat, quia nihil materiæ primæ habet aliud subiectum, cum ipsa sit primum; & aliis non subiectantur in partibus, quas unire, ut diximus. Secund. si substantia materialis haberet hæc indivisibilia, haberet sufficiens principium impenetrationis, quod est proprium solius quantitatis. Prob. seq. munus indivisibilium quantitatis nedum est terminare partes, sed etiam illas ita unire, ut inter se dicantur continuæ, & non compenetratæ; si enim non unirentur per extremitates, sed se totis se penetrarent, & una intraret divisibilitatem alterius: ergo si substantia ex se habet hæc indivisibilia, habet sufficiens fundamentum impenetrabilitatis.

24 Resp. conc. mai. neg. min. Ad prob. resp. hæc indivisibilia materiæ primæ non creari, sed educi

de potentia ipsius materiæ, non quidem rigorosa educatione, quia non sunt in partibus materiæ, ut in subiecto inhæssionis, aut informationis; sed quasi adhæssionis, seu ut terminus in suo terminabili; sicut substantia, si consistit in positivo, non creatur, sed à natura substantiæ dimanar ut terminus. Neque est inconveniens non materiam, sed aliquid materiæ esse in hoc sensu generabile, & corruptibile, quia hæc non est rigorosa generatio, cum non educantur de potentia subiecti informationis.

Ad 2. neg. seq. Ad prob. neg. antec. quod secundam partem. Indivisibilis enim quantitatis solum terminant, & continuant, non autem extendunt partes, quia indivisibile non potest facere maius. Partes erg. sive substantiæ materialis, sive quantitatis, se ipsis extenduntur, & extraneantur ad invicem cum hac differentia: quod streitas partium substantiæ, non facit repugnantiam ad penetrationem, quia non sunt partes ex natura sua impossibiles; bene verò partes quantitatis, quæ essentialiter est radix impenetrabilitatis. Unde tam longè abest, ut indivisibilia sint radix impenetrabilitatis, quod nec adhuc sunt radix extensionis.

25 Arg. 3. Si in continuo dantur hæc indivisibilia: erg. dum continuum dividitur, perditur unum indivisibile, & duo generantur de novo: ergo in speciebus vini consecrati, dum agitantur, vel dividuntur,

utrumque enim simul incipiat moveri; certe Aquila in quovis instanti, in quo movetur, non potest acquirere, nisi vnum indivisibile spatij; cum enim successivè acquirit, implicat, duo indivisibilia spatij simul acquirere; nam cum instans temporis sit indivisibile, non potest ipsi, nisi vnum indivisibile spatij correspondere; si d. etiam testudo in quolibet instanti aliquod indivisibile pertransit; nam quantumvis eius motus tardissimus sit, non potest in vno instanti acquirere minus, quam vnum indivisibile spatij: ergo tandem in fine horæ tot indivisibilia percurreret testudo, quot Aquilas; & consequenter in æquali tempore æquale spatium percurrent.

7 Explicatur hoc: cum Aquila pertransit vnum punctum, vel testudo pertransit aliquid, vel non? Si primum: ergo cum non possit minus, quam indivisibile acquirere æqualiter cum Aquila movebitur. Si secundum: ergo testudo quiescit; quod est contra hypothèsim, quam supponimus, continuum moveri.

8 Respondent aliqui motum non esse quantitatem continuam, sed discretam per morulas imperceptibiles; & ideo, cum mobile maiori conatu movetur, ut Aquila, habet breviores morulas, & motum velociorem efficit; cum verò minori conatu, ut testudo, habet morulas longiores, & motum tardiozem efficit; & consequenter Aquila velocius movetur, quia minus in morulis sistit; testudo verò tardius, quia ma-

gis sistit in ipsis.

Sed contra: ponamus rotam lapideam molendini, v.g. ita magnam, ut habeat mille vlnas in exteriori gyro, & moveatur citissimè ab Angelo, tunc sic arguitur: si distinctio motus tardi à veloci oritur ex morulis: ergo partes illius rotæ propinquoires centro, multo maiores morulas habebunt, quam partes exteriores; istæ enim velocius moventur, quam illæ, ut patet ad sensum, quia æquali tempore maius spatium percurrunt: ergo partes interiores rotæ aliquando quiescent; cum exteriores moventur; & consequenter tunc rota non movebitur secundum omnes partes, quod est imp. sibi-les; alias frangeretur, quia d. in vna pars transit, altera quiescit, ut patet; & consequenter non sunt adinittenda morula in motibus; sed dicendum, motum non fieri per indivisibilia præcisè, sed per partes indivisibilibus copulatas. Hanc eandem veritatem demonstrat Subt. Doct. duabus rationibus mathematicis ubi suprâ, quæ apud illum videri possunt; nos illas emittimus, quia velimus his difficilissimis juvenum mentes onerare.

9 Arg. 1. indivisibile additum indivisibili potest facere maius: ergo continuum ex indivisilibus potest componi. Prob. antec. Prim. unitas, licet sit indivisibilis addita unitati constituit numerum divisibilem: ergo continuum, licet sit divisibile potest ex indivisibilibus componi. Secundo. Si vnus

Angelus duraret per horam, & alter per horam, & instans terminativum eius, plus duraret iste, quam ille: ergo indivisibile facit maius; nam per totam horam verum esset dicere: uterque Angelus est; & in instanti terminativo esset verum dicere, quod unus Angelus existit, alter non; ergo. Tert. anima rationalis & Angelus per plures spirituales, & indivisibiles replicationes se possunt extendere ad maius spatium, quam per pauciores; ergo. indivisibilia possunt facere extensionem; ac preinde idem dicendum de indivisibilibus mathematicis.

Resp. neg. antec. loquendo de indivisibili materiali. Ad prob. dist. antec. constituit numerum divisibilem, id est pluralitatem, conc. antec. extensionem magnitudinis, & continuationis, neg. antec. & consequ. Aliud enim est facere plus, & aliud facere maius, aut extensius; ad pluralitatem sufficiunt plures unitates, quæcumque illæ sint; ad extensionem verò ultra pluralitatem requiritur divisibilitas, quæ non adest in indivisibilibus.

10 Dices: cum omnimoda impluralitate ex parte cuiuslibet unitatis seorsim stat, quod utraque simul faciat plus; ergo cum omnimoda in extensione ex parte cuiuslibet indivisibilis seorsim stabit, quod simul sumpta faciant extensionem. Resp. neg. consequ. & paritatem. Discrimen est: quod continuum est totum homogeneum (ita ratione continui

extensi, & divisibilis, licet in alia ratione etherogeneum possit esse;) & de ratione huius est, quod partes sint eiusdem rationis, & denominationis cum toto. Unde non potest reddi extensum, nisi id, ex quo constituitur, sit etiam extensum, & quantum; & ideo ex indivisibilibus resultare non potest. Numerus verò est totum etherogeneum; in quo partes non debent habere eandem denominationem cum ipso; ac proinde potest constitui ex rebus seorsim carentibus pluralitate. Quam doctrinam valde nota.

Ad secundum conc. vnum Angelum plus duraturum, quam alterum; non tamen haberet maiorem durationem, seu extensionem in duratione, quia res in instanti potest indivisibiliter durare, non tamen ratione instantis potest talis duratio magis extensa esse. Vel dic, quod concessio, vnum Angelum ratione illius instantis habere maiorem extensionem in durando, adhuc replica nihil concludit; posset enim dici, vnum indivisibile additam divisibili facere maius, non tamen si duo indivisibilia coniungantur; sicut Arithmetici dicunt, quod circulus (hisp. ane Zero) additus alteri nihil facit, additus verò numero facit maius. V. g. 20. vel 30. atque ita Angelus magis duraret, quia illud indivisibile adderetur horæ divisibili, non tamen si per pura indivisibilia duraret.

Ad tertium neg. supposit. Res enim spiritualis non est in loco adæquato

quato per replicationes eiusdem esse indivisibilis, sed per unam, & æquabilem totius sui esse diffusionem, ita ut tota sit in qualibet loci parte, & in quolibet puncto; licet enim sit formaliter indivisibilis, est tamen divisibilis virtualiter, & æquivalenter. Unde quoad hoc ratione suæ illimitationis perinde se habet, ac si haberet partes; ideoque non coextenditur loco, quatenus indivisibilis formaliter, sed quatenus divisibilis virtualiter; indivisibilia autem corporea non sunt virtualiter extensa, aut divisibilia, quia res corporeæ sunt in loco per entitatem extensam formaliter, quæ extensio, cum in puncto non reperiatur, non poterit loco coextendi. Videatur *Mast.* hic à num. 65.

11 Arg. 2. si daretur globus perfectè sphericus, & moveretur super corpus perfectè planum, semper illud tanget in punctis: ergo totum planum erit ex punctis compositum. Prob. antec. quia toto tempore, quo sphaera planum percurrit, semper tangit illud in aliquo indivisibili, cum non sit maior ratio nunc, quam antea: ergo.

Resp. aliqui, corpus illud sphericum moveri quidem per aerem circumfusus motu continuo; at per ipsum planum non moveri, nisi discretè, & quasi per saltus de puncto in punctum, ita ut inter unum, & aliud punctum tantisper elevetur, & partes intermedias relinquat. Sed contra: quia ut benè ait *Mast.* potius

saltant, qui sic respondent, ut argumenti vim effugiant; quod ut pateat ponamus, globum non moveri per volutationem; sed apprehendi ab Angelo, & moveri per raptum innitendo semper eidem indivisibili, in quo erat prius: certè tunc non poterunt ad saltus recurrere; & urget argumentum, quod semper per indivisibilia tanget planum.

12 Resp. ergo neg. antec. Ad prob. neg. antec. licet enim cum sphaera quiescit super planum, solum tangat illud in puncto, dum tamen movetur, non tangit in puncto, sed in linea; quia quodlibet corpus, dum movetur, occupat maius spatium, quam dum quiescit. Cuius ratio est: quod dum quiescit, solum occupat tantum spatium, quanta est eius extensio; nam occupatio in quiete est simultanea; at dum movetur, cum hæc sit occupatio successiva, qualis est motus localis; inde est, quod successive occupet maius spatium. Idè igitur dicendum de corpore spherico, quod licet semper, id est, in quolibet indivisibili sit in spatio sibi æquali, quia hæc est simultanea occupatio; non tamen semper, id est, in quacumque temporis parte; quia hæc est occupatio successiva; & sicut successio temporis nequit instanti convenire, quia instans est totum simul; ita successio motus in corpore spherico nequit occupationi punctuali convenire, quia hæc est tota simul.

Itaque hoc argumentum fami-

geratum non magis urget in corpore sphærico, quam in quolibet alio; dum enim corpus movetur; vel semper est in æquali loco, vel successive in maiori? Si in equali: ergo cum locus sibi equalis sit indivisibilis secundum profunditatem, quia est superficies ipsum immediate circumdans, totum illud spatium, quod percurrit, erit ex solis superficiebus sibi immediate succedentibus compositum; atque ita, vel non mutabit locum secundum profunditatem, vel movebitur per indivisibilia secundum profunditatem; quod est idem argumentum, ac de puncto. Si occupat maius spatium: ergo idem possumus de corpore sphærico dicere. Cum ergo ad argumentum de corpore moto respondeat Arist. 6. Physic. text. 74. & cum illo omnes, quod dum movetur, occupat maius spatium; idem dici debet de corpore sphærico, quin hæc sit nova difficultas. Videat. Subt. Doct. in 2. dist. 2. quest. 9. §. *Ad tertium. V. Ad propositum.* in m. 39.

13 Arg. tertio impugnando secundam rationem probativam: ideo per nos continuum non componitur ex solis indivisibilibus mathematicis, quia tunc unus motus non esset velocior altero; sed hoc idem sequitur; si componitur ex indivisibilibus physicis: ergo vel componitur ex indivisibilibus mathematicis, vel non componitur ex physicis. Prob. min. vel utrumque mobile in quolibet instanti pertransit unum

indivisibile; & sic in fine horæ utrumque æquale spatium percurreret, vel unum in quolibet instanti pertransit unum indivisibile, & aliud medietatem illius; & sic indivisibilia physica dividerentur per instrumenta naturalia, scilicet, per motum, quod repugnat: ergo.

Resp. conc. mai. neg. min. Ad prob. resp. neutrum mobile in solo instanti pertransire unum indivisibile physicum; hoc enim repugnat, sed modice velox in minori tempore pertransit unum physicè indivisibile; & modice tardum medietatem illius indivisibilis. Nec inde sequitur, physicè indivisibile dividi per instrumenta naturalia, scilicet, per motum; nam continuum per motum non dividitur, sed indivisum pertransitur, & non in instanti, quia à parte rei est divisibile in duas medietates, quarum una pertransiri æquit, nisi prius alia pertransseat; sed successive, & in tempore, quod de indivisibili mathematico dici nequit, quod tam à parte rei, quam per instrumenta naturalia indivisibile est.

14 Arg. 4. linea componitur ex solis punctis: ergo superficies ex solis lineis, & corpus ex solis superficiebus. Prob. antec. & assumamus primum, & secundum punctum lineæ; vel inter hæc duo puncta mediat aliqua pars interiecta, vel non? Si hoc secundum: ergo puncta sunt sibi immediata, & linea ex solis punctis componitur. Si primum cum in qua-

qualibet parte linear sit infinita puncta, tunc inter primum, & secundum punctum mediabunt infinita puncta, quod est contra hypothesin; alias secundum punctum non esset secundum, quia inter primum, & secundum darentur alia.

Resp. neg. antec. Ad prob. resp. inter primum, & secundum punctum determinatè sumpta interiaccere partem, & infinita puncta; non quidem determinata, sed indeterminata, & confusa. Undè inter primum punctum, & secundum determinatè sumpta nullum determinatum mediat; benè tamen infinita indeterminatè. Neque inde sequitur, puncta esse sibi immediata; quomodo cumque enim linea dividatur, semper remanet pars dividenda; & consequenter nunquam ita pervenitur ad indivisibiles; & sic in illa adhuc remanent infinita puncta indeterminatè.

15 Dices: in linea à parte rei est actu primum, & secundum punctum independentè à qualibet divisione; sed inter hæc duo puncta non potest interiaccere pars; alias cum pars constet ex punctis, iam non esset à parte rei primum, & secundum: ergo à parte rei solum indivisibilia sunt sibi immediata. Respond. dist. mai. est primum, & secundum punctum determinatè, neg. mai. indeterminatè, & confusè, conc. mai. & neg. suppositum min. Nam ly hæc cum sit demonstrativum, sonat determinationem, & sig-

nationem, quæ in compositione continui ex partibus indeterminatis, nequit admitti. Ex quo patet quod cum puncta indeterminata non habeant determinatam positionem, non potest dici, quod inter primum, & secundum indeterminatè aliud interiaccat, vel non interiaccat, quia inter indeterminata nequit ordo reperiri.

16 Secunda conclusio: continuum non componitur ex solis partibus divisibilibus, sed dantur in illo indivisibilia, tam terminativa, quam continuativa à partibus realiter distincta. Hæc est etiam fere communis. Sed ante probationem, nota indivisibilia, nihil aliud esse, quam veras, & reales entitates positivas carentes partibus. Hæc autem indivisibilia, alia sunt terminativa, & alia unitiva, seu continuativa. Terminativa sunt illa, in quibus continuum terminatur, seu finitur; quia post talia indivisibilia non manet ultra aliqua pars quantitatis. Continuativa, vel unitiva sunt illa, quibus partes ununtur; & continuantur, sic se habent puncta in linea; & linear in superficie, & superficies in corpore.

17 Ubi adverte, quod unio est duplex: alia informationis, & altera continuationis, & per modum nexus. Prima est relatio, & denominat unitum subiectum, in quo fundatur; nam extrema ratione illius dicitur unita immediatè inter se. Secunda

da non denominat vnitum subiectum, in quo recipitur (recipitur enim in indivisibili substantiali, si est continuum in ratione accidentis;) sed partes, quas afficit; imò neque illæ per talem unionem dicuntur immediate unitæ, sed mediata solum, & tanquam in aliquo tertio, modo, quo duæ tabulæ uniuntur glutine; & ratio est, quia unio non inhaeret in partibus, sed tantum adheret. Unde solum in hoc sensu indivisibilia dicuntur uniones partium. Nota etiam, quod in continuis successivis, si continuum sit motus, indivisibile appellatur motatum esse, si verò sit tempus, nuncupatur instans. Hoc notato.

18 Prob. primo conclusio de indivisibilibus continuativis; continuum est, cuius partes aliquo communi termino copulantur; sed si non dantur indivisibilia continuativa, eius partes non copularentur ad aliquem terminum communem: ergo. Prob. min. idèd contigua non habent continuationem, quia non habent aliquem terminum communem, quo copulentur: ergo si continua non haberent talem terminum communem, non essent continua, sed contigua. Confirma. continua sunt, quorum ultima sunt vnum; contigua verò, quorum ultima non sunt vnum, sed sunt simul; sed ultima esse vnum, est aliquo unico termino copulari, & uniri; alioquin contigua essent continua, si non requiratur ultimum, quo partes copulentur: ergo.

19 Prob. 2. si corpus perfectè sphaericum tangeret perfectè planum, non tangeret illud, nisi in puncto; ergo dantur indivisibilia. Prob. antec. quia si sphaericum tangeret planum in aliquo divisibili, sequeretur, quod esset in corpore sphaerico aliquod planum, sed hoc repugnat: ergo. Prob. seq. quando corpora divisibiliter se tangunt, adæquantur in eo, secundum quod fit contactus; sed planum non potest, nisi plano adæquari: ergo si sphaericum tangit planum in aliquo divisibili, esset in ipso aliquod planum; & consequenter non esset perfectè sphaericum contra hypothesim.

20 Tercio idem prob. de continuis successivis: nulla pars temporis, v. g. potest esse tota simul, cum enim tempus verè sit, necesse est, quod successionem habeat, & non sit tota simul: erg. debet dari de præsentis aliquod instans unitivum partium. Prob. consequ. quia si non daretur tale instans, tunc partes temporis essent interruptæ, & consequenter non continuæ: ergo. Prob. antec. nunc de præsentis, nec est pars præterita, nec futura; aliàs non esset indivisibile, per tetergo nihil, & consequenter tempus interruptitur, & non est continuum.

21 Quarto prob. de terminativis: vel terminus quantitatis est aliquod divisibile, vel indivisibile? Si secundum; habetur intentum. Si primum; cum terminus divisibilis non possit esse ultimus, quia est amplius di-

divisibilis in alias partes; sequitur, non dari ultimum in quantitate, sed processus in infinitum. Confirm. vel duæ quantitates se tangunt secundum extremitatem ultimam divisibilem, vel secundum extremitatem indivisibilem? Si secundum: ergo terminativum utriusque erit indivisibile. Si primum: ergo naturaliter se tangunt secundum se totas; & consequenter naturaliter penetrantur, quod implicat. Explicatur hoc: cum corpus est in loco, vel tale corpus tangit locans solum secundum superficiem, vel amplius? Non secundum; alias tangeret secundum profunditatem, & naturaliter utrumque corpus penetraretur: ergo primum; & consequenter datur superficies unitiva, & terminativa partium corporis. Et idem est de linea unitiva, & terminativa partium superficiei, & de puncto unitivo, & terminativo partium lineæ.

22 Arg. I. indivisibilia sunt realiter distincta à partibus: ergo saltem divinitus ab illis separari possunt. Ponamus, quod Deus destruat omnia puncta, remanentibus partibus: in hoc casu, vel partes sunt continuæ, vel non? Si primum: ergo sine indivisibilibus potest dari continuum. Si secundum: ergo partes non erunt partes, sed indivisibilia; & consequenter continuum ex solis indivisibilibus constat. Confirm. quia saltem Deus posset cognoscere omnia puncta, quæ sunt in linea palmari, v. g. vel ergo præter omnia

puncta cognita superest aliquid, vel non? Si secundum: ergo illa linea ex solis indivisibilibus constat. Si primum: ergo illud, quod superest non includeret puncta; & consequenter continuum indivisibilibus non eget.

Resp. conc. antec. dist. consequ. omnia puncta collectivè, neg. consequ. divisim, id est, hoc, vel illud determinatum, conc. consequ. Ad casum prob. resp. implicare, Deum destruere omnia puncta collectivè, quin destruat omnes partes; cum enim qualibet pars determinata assignabilis sit continua, & extensa adhuc includit, tum, infinitas partes, tum, infinita puncta. Undè vel Deus destruet omnem partem, vel non potest destruere omnia puncta collectivè, sed hoc, & illud, & illud, & quodlibet signabile, non tamen omnia.

Ad confirm. dist. antec. omnia puncta determinatè, & collectivè, neg. antec. indeterminatè, & non tot, quin plura, conc. antec. Ad consequ. dicimus, præter puncta esse aliquid aliud, nempe, partes continuæ includentes puncta, & neg. consequ. Licet enim partes cognoscantur ut distinctæ à punctis, & è contra; semper tamen cognoscuntur partes, ut includentes puncta, & puncta ut inclusa in partibus. Vnico verbo: partes cognoscuntur, ut distinctæ à punctis. non tamen ut excludentes puncta; idèque præter puncta nunquam superest aliud non includens puncta.

23 Arg. 2. si dantur hæc indivisibilia, etiam darentur in materia prima: hoc repugnat: ergo. Mai. patet; nam materia prima est materialis, & corporea; habet que partes integrantes. Min. verò prob. 1. quia vel illa indivisibilia creantur, vel educuntur. Non primum, quia tunc agens naturale non posset dividere aliquod corpus; nam divisio fit per corruptionem vnius puncti antea continuativi; & per productionem duorum de novo terminantium; agens autem naturale nequit aliquid creare, aut annihilare. Si secundum; ergo habent subiectum, ex quo educantur; quod etiam implicat, quia nihil materia primæ habet aliud subiectum, cum ipsa sit primum; & alijs non subieciuntur in partibus, quas vniunt, vt diximus. Secund. si substantia materialis haberet hæc indivisibilia, haberet sufficiens principium impenetrationis, quod est proprium solius quantitatis. Prob. seq. munus indivisibilium quantitatis nedum est terminare partes, sed etiam illas ita vnire, vt inter se dicantur continuæ, & non compenetratæ; si enim non vniuntur per extremitates, sed se totis se penetrarent, & vna intraret divisibilitatem alterius: ergo si substantia ex se habet hæc indivisibilia, habet sufficiens fundamentum impenetrabilitatis.

24 Resp. conc. mai. neg. min. Ad prob. resp. hæc indivisibilia materia primæ non creati, sed educi

de potentia ipsius materiae, non quidem rigorosa educatione, quia non sunt in partibus materiae, vt in subiecto inhæssionis, aut informationis; sed quasi adhæssionis, seu vt terminus in suo terminabili; sicut substantia, si consistit in positivo, non creatur, sed à natura substantia. li dimanat vt terminus. Neque est inconueniens non materiam, sed aliquid materiae esse in hoc sensu generabile, & corruptibile, quia hæc non est rigorosa generatio, cum non educantur de potentia subiecti informationis.

Ad 2. neg. seq. Ad prob. neg. antec. quoad secundam partem. Indivisibilis enim quantitas solum terminant, & continent, non autem extendunt partes, quia indivisibile non potest facere maius. Partes erg. si vè substantia materialis, si vè quantitatis, se ipsis extenduntur, & extrancantur ad invicem cum hac differentia: quod streitas partium substantia, non facit repugnantiam ad penetrationem, quia non sunt partes ex natura sua incompatibiles; bene verò partes quantitatis, quæ essentialiter est radix impenetrabilitatis. Vnde tam longè abest, vt indivisibilia sint radix impenetrabilitatis, quod nec adhuc sunt radix extensionis.

25 Arg. 3. Si in continuo dantur hæc indivisibilia: erg. dum continuum dividitur, perditur vnum indivisibile, & duo generantur de novo: ergo in speciebus vini censecrati, dum agitantur, vel dividuntur,

Quest. II. An continua habeant termin. magnitud. &c. 80

viventia in quacumque minima extensione conservari; & consequenter habent terminum intrinsecum parvitatís.

4 Dices 1. Si homo esset in termino magnitudinis, & aliquid comederet, tunc cibum in propriam substantiam converteret, quia haberet potentiam nutritivam: erg. non erat in termino magnitudinis. 2. virtus activa, quantum est ex se, tendit in infinitum; unde crocodilli, dum vivunt, semper crescunt; & Gigantes excreverunt extra statum nature humanæ: erg. idem 3. Corpus Christi D. in Eucharistia est in puncto: erg. animata non habent terminum versus parvitatem.

Resp. conc. antec. neg. conseq. Nam ille homo tot partes acquireret per conversionem alimenti, quot perderet ex proprijs per actionem caloris naturalis; vt patet in senibus, qui non augentur ex quotidiana sumptione cibi, & potus. Ad 2. neg. ant. Cum enim augmentum viventium fiat per alimenti intus sumptionem, quamvis semper sit nutritio, non tamen semper sit augmentatio; sed quandoque est restauratio perditæ. Unde quando vivens est in termino, sumit ex alimento novas partes ad compensandum damna ab agentibus extrinsecis illata; ideoque non potest ulterius crescere. Quare crocodilli, si diu viverent, non semper augerentur, sed tandem ad statum per-

venirent. Nec verum est, Gigantes præterisse terminum magnitudinis nature humanæ; sicut nec Pigmæi terminum parvitatís; nam inter hos terminos datur latitudo, iuxta conditionem temporis loci materie, &c. vt experientia constat. Ad 3. Corpus Christi Domini in Eucharistia est in puncto in ordine ad locum; nullum tamen corpus potest esse in ordine ad se, ita vt partibus omnino careat.

5 Dicimus 3. Viventia habent terminum intrinsecum versus magnitudinem; non verò extrinsecum; at versus parvitatem habent terminum intrinsecum, & extrinsecum. Ante probationem nota, quod terminus alicuius rei, quoad præsens, non sumitur pro quodcumque indivisibili; sic enim quælibet quantitas habet terminum; sed sumitur pro illo indivisibili ipsam terminante, in quo res sistit, & completur, ita vt non possit ulterius progredi; v. g. terminus vine, vt talis, est illud indivisibile, ultra quod nequit procedere; si enim ulterius procedit, iam non vine, sed plusquam vine erit. Unde habere terminum intrinsecum est habere totam magnitudinem, & illud indivisibile, in quo sistit, & completur; habere verò terminum extrinsecum est habere partem magnitudinis, & non posse pervenire ad terminum, sistentiam, seu complementum in illa linea. Patet hoc in quantitate, v. g. quæcumque in

ta dicta de infinito, possit augeri magis, ac magis, quin perveniatur ad terminum, & complementum; ideo numquam habet, nec potest habere terminum intra se, seu intrinsecum, sed semper extra se, & extrinsecum. Hoc notato.

6 Prob. prima par conclusio- nis ex subit. Doct. in 1. dist. 2. q. 9. §. ad aliud n. 31. Ubi loquens de principio augmentativo in animatis ait, quod debet esse determinatum ad quantitatem perfectam illius speciei, ut illam solam producat & non ultra illam. Ex quo sic depromitur ratio; viventia sunt determinata ad certam magnitudi- nem, ita ut ultra illam nequeant procedere (sit talis magnitudo octo palmorum) erg. possunt ha- bere totam illam magnitudinem. Modo sic; sed implicat, viventia posse habere totam illam magnitu- dinem, & non posse habere indivi- sibile illam terminans, quia indivi- sibile additum indivisibili non fa- cit maius: erg. implicat, dari ali- quod vivens termino tantum ex- trinseco terminatum. Prob. con- seq. tunc talis terminus esset ex- trinsecus, quando haberet totam quantitatem, & non haberet indivisibile illam complens; sed si vi- venti non reponat magnitudo octo palmorum, non potest repugnare indivisibile illorum; quia non ex- cedit suam magnitudinem natura- lem, cum non faciat maius: erg.

7 Quod verò versus parvita-

tem habeant terminum intrinse- cum, prob. supponendo, quod mi- nimum quod sic in quantitate ho- minis, v. g. sit palmus. Nunc sic arguitur: anima præsupponit cor- pus perfectè organizatum; ideo- que in instanti introducit in illo: erg. supponit corpus determina- tum, & completam, & cum termi- nativo illius; aliàs non essent per- fecta organa; sed si attingit mag- nitudinem palmi, non potest non attingere indivisibile terminati- vum illius, ut diximus: erg. Quod denique versus parvitatem habeant terminum extrinsecum, prob. ha- bere terminum extrinsecum est habere aliquam quantitatem, & non indivisibile terminativum il- lius; sed homo, v. g. habet quanti- tatem semipalmi (supponimus, hand esse *maximum quod non*) & non habet terminativum illius; suppo- nimus enim, in solo semipalmo reperiri: ergo. ex quo.

8 Colliges differentiam quo ad hoc inter terminos versus mag- nitudinem, & parvitatem in vi- ventibus. Si enim maior magni- tudo, sub qua homo reperiri po- test, sit octo palmorum; tunc ma- ior homo attingit illam magnitu- dinem, & indivisibile illius, ac proinde habet terminum intrinse- cum; non verò habet terminum extrinsecum; quia ad hoc requi- ritur, quod attingatur quantitas, & non terminativum illius; homo autem non potest attingere mag- nitu-

nitudinem novem palmarum. At versus parvitatem aliter contingit; nam si minor magnitudo, in qua homo reperiri potest, sit vnus palmi, homo minimus habebit intrinsecè palmum, & terminativum eius; & quia palmus componitur ex semipalmo, habebit semipalmum; sed non habebit terminativum illius; aliàs solum semipalmum habebit. Ratio à priori est: quia in quantitate maiori includitur quantitas, minor, sed non eius terminativum; in quantitate autem minori, v. g. octo palmarum, neque includitur quantitas novem palmarum, neque terminativum eius.

9 Dicimus 4. Non viventia ex propria ratione nullum habent terminum magnitudinis, & parvitat. Hæc conclusio, supposita doctrina de infinito syncategorematico, & de continuo faciliè prob. si enim res creatæ, sive in genere substantiæ, sive quætitatis aut qualitatis possunt magis, & magis in infinitum augeri, sequitur, nullum habere terminum versus magnitudinem; & si quodlibet continuum componitur ex partibus in infinitum divisibilibus; ita ut nequeat assignari minima ulterius indivisibilis, manifestè infertur non habere terminum versus parvitatem. Solum est aliqua difficultas de termino qualitatis versus minimum; ideoque, probatur qualitatem sic non habere

terminum: si datur minimum in qualitate: erg. qualitas in instanti, & non in tempore acquireretur. Patet conseq. quia indivisibile nequit in tempore prodci; hoc repugnat: erg. Prob. subsumpt. tunc enim agens, v. g. ignis produceret in hoc instanti minimum caloris, in alio aliud minimum, & sic deinceps: erg. ignis in productione caloris, quiesceret per tempus, quia post instans non est aliud instans immediatè, sed tempus; sed hoc repegnat; quia agens naturale debitè applicatum, & non impeditum non potest non agere: erg. implicat, quod calorem per indivisibilia, & in instantibus producat.

10 Dices quod solum in primo instanti produceret primum minimum, sed postea successivè ageret; & in tempore sequenti prius produceret medietatem minimi, quam aliud minimum. Sed contra, Tum: quia repugnat indivisibili produci in tempore. Tum: quia successio motus provenit ex aliqua resistantia, vel mobilis, vel formæ, vel agentis contrarij; sed hæc resistantia maior est in primo instanti, quam in sequentibus: erg. vel in primo non agit in instanti, vel in sequentibus sic agit. Prob. min. resistantia ad calorem inducendum est frigus; sed maius frigus est in primo instanti, quam in sequentibus, ut patet: erg.

11 Prob. 2. Si qualitas haberet minimum in extensione, tunc in ultima parte sphaerae agentis, v. g. ignis debet tale minimum qualitatis produci; supponamus, tale minimum esse spatium vnus palmi, & applicetur talis palmus ad ultimam partem minimam sphaerae; certè ignis produceret in palmo minimum caloris; tunc elonget homo ab illa sphaera dimidium illius palmi, & introducat aliud dimidium alterius manus in locum dimidij prioris; tunc vel uterque semipalmus recipiet calorem, vel vnus tantum? Si primum: erg. illae duae qualitates sunt actu diuisae, quia essent in subiectis diuersis, licet contiguis: erg. daretur minor qualitas, quam minima à te assignata. Si secundum, idem sequitur; nam daretur calor vnus tantum semipalmi. Si dicas in nullo ex semipalmis calorem producere; contra est: quia diuisio corporum non impedit actionem ignis; æquè enim calefacit duo lineae approximatae, ac vnum habens magnitudinem vtriusque.

12 Nota hic, quod improprie loquendo, posset dici, inanimata habere terminum extrinsecum versus magnitudinem, scilicet, insitum in actu; quia nullum continuum potest illam magnitudinem attingere; bene tamen quolibet minorem; & versus paruitatem, scilicet, punctum, quia

ex dictis continuum, cum sic essentialiter diuisibile, non potest in puncto reperiri; bene tamen sub quolibet quantitate maiori. Hæc tamen est impropria loquutio, quia inter punctum, & molem, inter finitum, & infinitum non est proportio; & consequenter nec propriè maioritas, aut minoritas; ideoque non bene infinitum in actu diceretur *minimum quod non*, nec punctum, *maximum quod non*.

Quest. III. Quomodo res incipiant, & desinant esse.

1 **P**RO intelligentia notandum duos esse modos incipiendi, & alios duos desinendi; vnus modus incipiendi est *per primum sui esse*, & exponitur cum affirmatione de præsentis, & negatione de præterito, dicendo: *Nunc primo est, & immediate ante non erat*; alius modus incipiendi est *per ultimum sui non esse*; & exponitur cum negatione præsentis, & propositione futuri, dicendo: *Nunc non est, & immediate post erit*. Primus modus desinendi est *per ultimum sui esse*; & exponitur per affirmationem præsentis, & negationem futuri, dicendo: *Nunc est, & immediate post non erit*. Secundus modus desinendi est *per primum sui non esse*, & exponitur per negationem præsentis, & affir-

affirmationem praeteriti sic: *Nunc non est, & immediatè ante erat.* Quando, erg. res incipit, vel desinit per suum esse, dicitur modus incipiendi, vel desinendi intrinsecus; quia primum instans, quo incipit res, aut ultimum, quo res durat inclusivè, spectant ad tempus durationis, seu existentie rei; cum vero incipit, aut desinit per suum non esse, dicuntur modi extrinseci incipiendi, & desinendi, quia illud instans spectat inclusivè ad tempus, non existentie rei, & exclusivè ad tempus existentie eius; & in hoc sensu dicuntur isti modi intrinseci, vel extrinseci comparativè ad existentiam.

2 Nota 2. Quod *ly nunc* in explicatione istorum modorum significat instans; & *ly immediatè antè*, & *immediatè post* significat tempus praecedens, vel subsequens. Unde quod incipit intrinsecè, incipit in instanti, & quod desinit intrinsecè, desinit in tempore. Similiter: quod incipit extrinsecè, incipit in tempore; & quod desinit extrinsecè, desinit in instanti. Ratio est: quia cum in eodem instanti non possit res simul esse, & non esse; neque vnum instans sit immediatum alteri; sed inter utrumque detur pars temporis, inde est, quod res, quæ incipit intrinsecè, incipit in instanti, quod subsequitur tempus, necessario est instans.

Similiter, quæ desinit intrinsecè, desinit in tempore; quia post ultimum instans esse rei sequitur tempus; & quod incipit extrinsecè, incipit in tempore; quia si *nunc non est* debet postea esse in illo tempore, quod sequitur ad nunc, seu instans praesens. Et demum, quod desinit extrinsecè, desinit in instanti, quia si *nunc non est*, & immediatè fuit: erg. in tempore praecedente erat, & in instanti immediato non est. Hoc melius patebit per conclusiones infra ponendas.

3 Dicimus 1. Res per se, & essentialiter successive, quatenus tales, ut motus, & tempus incipiunt, & desinunt esse extrinsecè, nempe, incipiunt per ultimum sui non esse, & desinunt per primum sui non esse; & consequenter incipiunt in tempore, & desinunt in instanti. Prob. prima pars: implicat, successiva incipere per primum sui esse, aut desinere per ultimum sui esse: erg. incipiunt per ultimum non esse, & desinunt per primum non esse, seu extrinsecè. Prob. antec. ut inciperent per primum sui esse, & desinerent per ultimum sui esse, deberet in principio verificari: *Nunc est motus, aut tempus, & immediatè ante non erat*; & in ultimo: *Nunc est motus, & immediatè post non erit*; sed numquam potest verificari: *Nunc est motus, aut tempus*: erg. Prob. min. *ly*

nunc, ut iam diximus, supponit pro instanti; sed in nullo instanti est motus, aut tempus; hæc enim sunt successiva, & in continuo fluxu, quæ nequeunt omnes partes habere simul: erg. nunquam potest verificari: *Nunc est motus, aut tempus.*

4 Dices: Propositio vera de præterito, vel de futuro, ideo est vera, quia potest resolvi per suam de in esse, seu de præsentī, v. g. ideo hæc est vera: *Adam fuit*, quia aliquando fuit vera: *Adam est*; & ideo est vera: *Anti-Christus erit*, quia aliquando erit vera: *Anti-Christus est*; sed istæ sunt veræ: *Nunc non est motus, aut tempus, & immediatè post erit, aut immediatè ante fuit*: erg. aliquando poterit dici: *Nunc est motus, aut tempus, & immediatè ante non erat, vel immediatè post non erit*; & consequenter adhuc successiva intrinsecè incipiunt, & desinunt.

Resp. dist. mai. per suam de in esse, & de præsentī, vel significante præsentiam permanentem, & totam simul; vel successivam, & partem post partes, conc. mai. semper permanentem, neg. mai. Et conc. min. neg. conseq. Ad verificationem enim propositionis de præterito, & futuro sufficit, quod verificetur de præsentī, iuxta existentiam rerum existentium; & cum motus, & tempus sint successiva, verificatur, quod fiat

præsentia tempore immediato post instantans, & existentia successiva; nunquam tamen dici potest, *nunc est motus, aut tempus*, quia ly *nunc* supponit pro instanti, non pro parte temporis; & consequenter ly *est* supponit pro existentia permanenti, & tota simul. Cum enim in presenti loquamur de prima inceptione, & desitione rerum, quæ nequit in tempore exerceri; quia tempus non habet primam partem determinatam, nec ultimam; sed ante, & post quamlibet est alia, & alia in infinitum; numquam potest dici, *nunc est pars*; quia adhuc ante illud *nunc*, & post illud sunt infinitæ partes. Assigna nobis primam, & ultimam; & habebis intentum.

5 Secunda pars constat ex probatione primæ. Si enim nunquam est verum dicere: *Nunc est motus, aut tempus*; sequitur, quod quando incipiunt, quia tunc sunt, incipiant in tempore; & similiter quando desinunt, desinant in instanti; quia cum desitio, quæ est negatio, debeat subsequi immediatè positivum, si successiva semper mesurantur tempore, illud immediatum tempore, in quo desinunt esse, debet esse instans; & consequenter in illo erit negatio, seu desitio.

6 Froylanus oppositum sentit quoad desitionem. Et arguit sic: si res successiva in instanti desineret,

neret, in illo instanti etiam esset; & consequenter simul in illo instanti omnes simul partes haberet. Neg. seq. ut implicatoria in terminis. Desitio enim, ut diximus, est negatio, quæ in eodem instanti incompatibilis est cum inceptio, seu esse rei; aliàs in eodem instanti verificaretur, rem esse, & non esse. Et miramur æquivocationem huius Doctoris; putat enim, in desitione dari rem, quod est falsum.

7 Dicimus 2. Res permanentes divisibiles, quæ habent totum esse simul, ut animata, incipiunt intrinsecè, & extrinsecè desinunt. Prob. prima pars: Quia si totum esse simul accipiunt: ergo de illis verificatur, *nunc res est, antea non erat*; & consequenter incipiunt per primum sui esse, seu intrinsecè; nam si aliquid accipiunt successivè post instans generationis, illud non est esse genitum, sed aggeneratum, seu augmentatum. Ex quo.

Secunda pars conclusionis prob. Nam quæ accipiunt totum esse simul possunt totum simul amittere ergo si animata accipiunt totum esse simul, totum simul amittunt; ergo valet dicere: *Nunc non est res, antea erat*; proindeque desinunt extrinsecè. Benè verum est, quod etiam possunt desinere intrinsecè, seu per ultimum sui esse, ut postea dicemus. Idem quoad utramque partem est dicendum de rebus permanentibus divisibilibus, quæ successivè, &

per partem post partem acquiruntur; ut composita substantialia inanimatorum, & formæ tam substantiales, quam accidentales, si considerantur ut certia certa, & determinata, ac completa sunt; ut sic enim se habent, ac si indivisibilia essent; nam tunc res intelligitur completa, cum acquirit proprium indivisibile terminans, & complens illam; ut patet in vna, v. g. quæ absque indivisibili terminante non intelligitur completa, & perfecta: sed acquisitio indivisibilis est tota simul: ergo verificatur: *Nunc res est, antea non erat*; consequenterque incipiunt intrinsecè, & propter eandem rationem desinunt extrinsecè; nam si in indivisibili consistunt, totum suum esse possunt simul amittere. Unde diceretur: *Nunc non est, antea erat*.

Si verò considerantur ut entia incerta, & indeterminata quomodo significant ens sine proprio indivisibili completivo, & ut actuali fluxui, & motui substant, incipiunt, & desinunt esse extrinsecè. Prob. nam talia entia sunt imperfecta, & incompleta: ergo solum in tempore possunt incipere esse. Patet conseq. quia dum res in tempore acquiritur, nunquam habet esse completum, sed imperfectum, & incompletum: ergo si sunt entia imperfecta, solum possunt in tempore incipere, & instanti desinere; quod est incipere, & desinere extrinsecè.

8 Dicimus 3. Formæ, quæ in eodem subiecto sunt simul incompossibiles, non possunt incipere, & desinere intrinsecè, dum sibi invicem succedunt. Prob. si tales formæ inciperent, & desinere intrinsecè, de illis verificaretur: *Nunc est, immediate ante non fuit; nunc est, immediate post non erit*; vel ly *nunc* supponit pro eodem instanti, vel pro diversis instantibus? Si primum; ergo darentur duæ formæ contrariæ simul in eadem materia, quod implicat. Si secundum: ergo vel vnum instans erit immediatum alteri, quod similiter implicat; vel in aliquo tempore erit materia naturaliter sine aliqua forma. Prob. consequ. quoad secundam partem: in illo tempore, quod mediat inter utrumque instans, materia nullam habet formam ut patet: ergo. Neque etiam possunt incipere, & desinere extrinsecè; quia saltem verificaretur, quod materia naturaliter posset esse sine aliqua forma; si enim sic inciperent, & desinere, posset dici: *Nunc non est, immediate post erit; nunc non est, immediate ante fuit*: ergo in aliquo instanti materia esset naturaliter sine forma. Unde necessario si vna forma incipit intrinsecè, altera desinit extrinsecè; vel si vna incipit extrinsecè, altera debet desinere extrinsecè.

9 Dicimus 4. Indivisibilia secundum durationem incipiunt,

& desinunt esse intrinsecè. Probat. talia enim indivisibilia solum possunt per intans indivisibile durare; unde in eodem instanti, in quo primò sunt, ultimò, & totaliter sunt: ergo necessario incipiunt in instanti, & desinunt in tempore; & consequenter incipiunt, & desinunt intrinsecè; nam si extrinsecè, & per primum non esse desinere, vel darentur duo instantia immediata, vel ista non essent indivisibilia secundum durationem, quia in tempore permancerent; quæ omnia sunt absurda. Ex quo sequitur, quod etiam mutationes instantaneæ ita incipiunt, & desinunt; licet enim sint divisibiles secundum entitatem, quia habent partes entitativas, sicut termini per ipsos acquisiti; tamen sunt indivisibiles secundum durationem; ac proinde solum per instans existunt. Unde incipiunt, & desinunt eodem modo, ac mutata est in motu, & instantia in tempore, quæ sunt indivisibilia secundum entitatem, & durationem.

10 Dicimus denique: indivisibilia secundum entitatem, quæ tamen sunt virtualiter divisibilia, quia æquivalent habenti plures partes, ut Angeli, & anima rationalis, incipiunt intrinsecè, & extrinsecè desinunt. Probat. Non enim possunt incipere successivè, & in tempore, cum sint indivisibiles, & careant partibus: ergo incipiunt in instanti. Unde quia diu perma-

permanere possunt, magis consentaneum est naturæ ipsorum, quod qui in instanti totum esse simul acquirunt, etiam in instanti amittant esse; & consequenter incipiant intrinsecè, & extrinsecè desinant.

11 Inquires: an ista indivisibilia possint de potentia Dei absoluta incipere extrinsecè. & desinere intrinsecè? seu an possint in tempore incipere, & in tempore desinere? Resp. 1. quod possunt desinere intrinsecè, seu in tempore. Ita Subt. Doc. in 2. dist. 2. q. 4. §. concedo v. ad 2. num. 13. ubi ait: *Tamen non est inconveniens, aliquid esse non in tempore, & statim non esse; sicut apparet de mutatione, & instanti, quæ non habent esse nisi raptum, & statim non sunt.* Ex quibus verbis depromitur ratio: mutata esse in motu, & instantia in tempore sunt indivisibilia; & tamen in tempore desinunt, quia desinunt intrinsecè: ergo non repugnat, indivisibilia desinere in tempore; & consequenter Angelus, & anima possunt intrinsecè desinere.

12 Prob. 2. Quia indivisibilia, quæ diù permanent, non solum coexistunt cuilibet instanti continuativo temporis, sed etiam tempori: ergo posset Deus conservare Angelum, v.g. usque ad instans determinatum inclusivè, & non amplius; in hoc enim nulla apparet contradictio: sed eo ipso alicui instanti coexisteret, & immediatè

post non esset: ergo desineret per ultimum sui esse, seu in tempore.

13 Dices: Indivisibile totum simul accipit: ergo totum simul amittit: ergo desinit in instanti, non in tempore, seu per partes post partes. Confirm. esse, & non esse sunt indivisibilia contradictoriè appositæ: sed contradictoriè oppositæ debent necessariò eadem duratione mensurari ut ait Philosoph. 6. Physic. tex. 67. ergo si Angelus incipit in instanti, debet in instanti desinere.

Resp. conc. antec. dist. conseq. Totum simul amittit, id est, in instanti, neg. conseq. id est, non per partes post partes, conc. conseq. Est enim manifesta disparitas inter productionem, & desitionem. Nam productio est actio realis, & positiva, determinata ad esse; unde petit determinatam durationem. Desitio verò est negatio actionis, neque ad aliquod esse, sed ad non esse terminatur; ideoque determinatam durationem non postulat. Hoc patet in motu: licet enim esse motus petat determinatam durationem, scilicet, esse in tempore, tamen simplex negatio motus, v.g. hesterni fuit ab æterno, & incipit intrinsecè; estò sit negatio alicuius successivi, cui repugnat incipere intrinsecè. Pariter licet Angelus incipiat in instanti, negatio Angeli potest esse in tempore; non enim est eadem ratio de esse, ac de non esse.

Ad confirm. conc. mai. neg. min.

Nom enim ait Philosophus, quod contradictoriè opposita debent necessariò eadē mensura mensurari, sed privativè opposita, ut patet in tex. Idem tenet Subt. Doc. in 2. d. lt. 2. q. 11. §. *Dico v. Respondeo.* n. 5. Quare si motus inest subiecto in tempore, etiam quies ei privativè opposita; ideoque idem erit ultimum non esse motus, & primum non esse quietis; & idem instans erit primum non esse motus, & ultimum non esse quietis. Unde motus, & quies privativè opposita necessario debent tempore mensurari; non autem quæ contradictoriè opponuntur.

14 Resp. 2. Ad quæsitum principale: indivisibilia diu permanentia non possunt in tempore, seu extrinsecè incipere adhuc de potentia Dei absoluta. Ita Subt. Doc. in 2. d. lt. 2. q. 1. §. *Ad argumenta pro prima opinione.* n. 19. ubi ait: quod creatio, seu productio, ut nova per hoc distinguitur à conservatione: quod illa suprà respectum ad causam addit respectum ad non esse immediate præcedens; conservatio verò respectum ad esse, ut præhabitu. Ex quo sequitur, quod actio Divina in ratione productionis non coexistit toti tempori, cui Angelus dicitur coexistere; sed in primo instanti dicitur creatio, & Angelus creatura; in tempore verò immediato dicitur Angelus conservari, & actio conservativa; ergo iuxta Subt.

Doc. creatio, & productio entis indivisibilibis, ut à conservatione distinguitur, est in instanti.

15 Prob. ratione: Ideò successiva possunt in tempore produci, quia habent novitatem successivam toto illo tempore; semper enim dicunt ordinem essentialem ad non esse partiale immediate præcedens: sed indivisibilibis non possunt hanc novitatem habere, quia partibus carent: ergo non possunt in tempore primo, & noviter produci, sed solum in instanti. Confirm. si Angelus posset extrinsecè incipere, in tempore inciperet: sed hoc est falsum: ergo non potest incipere extrinsecè. Prob. min. tempus est divisibile in partes priores, & posteriores; vel ergo productio, ut à conservatione distinguitur, exercetur in secunda parte, vel non? Si secundum; ergo productio non coexistit toti illi tempori. Si primum; vel producit novum esse Angeli, vel idem omnino permanet? Si primum: ergo Angelus erit physicè divisibilis, quod est falsum. Si secundum; ergo tunc non producit; de ratione enim productionis, ut nova est communicare primum esse, & dicere ordinem ad non esse ut immediate præcedens: ergo non potest in tempore incipere.

16 Dices 1. Pater æternus post hoc instans generat Filium: sed non per partem post partem, sed totum simul: ergo non repugnat produ-

productio simultanea in tempore. Confirm. Angelus coexistit tempori divisibili; ergo etiam in tempore potest produci; in ea enim mensura, in qua non repugnat, terminum existere, nec repugnat, productionem existere.

Resp. conc. mai. & min. neg. conseq. In verbo enim Divino nulla adest novitas essendi, nam essentialiter, & necessario est; necessarioque, & essentialiter generatur. Unde semper existit, & semper generatur. At Angelus, v. g. contingenter existit, & produci-
tur; ideoque adest novitas essendi; tamen quia indivisibile caret partibus, non habet novitatem essendi successivam, sed instantaneam, seu simultaneam; proindeque non potest in tempore produci, sed solum in instanti. Ad confirm. conc. antec. neg. conseq. Licet enim Angelus possit tempori divisibili existere, quia existentia est indifferens ad terminandam productionem, & conservationem; non tamen potest in tempore produci, nam terminus productionis est existentia ut prima, & ut nova; quomodo est solum in primo instanti productionis, nam immediate post est terminus conservationis, & novitatis tantum secundum quid, scilicet, ut conservata; qui respectus sunt realiter, & essentialiter distincti, quia sunt ad terminos realiter distinctos

immediate post alium creare, vel non? Si primum; habetur intentum, scilicet, posse Deum Angelum in tempore creare. Si secundum; ergo tunc Deus necessario, & non libere quiesceret. Resp. non posse Deum immediate post instans alium Angelum creare; non deesse actu virtutis in Deo, sed ex parte Angeli, quia natura eius petit solum in instanti produci; tunc enim Deus necessario quiesceret, non simpliciter, sed ex suppositione; sicut ex suppositione, quod nunc producat aliquod indivisibile secundum durationem, quiescit, quia nequit aliud indivisibile immediate producere.

18 Ex dictis colligitur, quod res, quæ indivisibiliter, & in instanti producuntur, aliæ solum per unicum instans possunt durare; nam instantia temporis, & mutata esse in motu hoc modo durant. Aliæ diu permanent, & durant, ut Angeli, animæ rationales, & composita substantialia perfecta, & completa; at solum in primo instanti terminant productionem, in sequentibus vero conservationem. Licet enim sit entitative eadē actio; tamen includunt distinctos respectus; nam productio ut nova terminatur ad non esse immediate precedens, conservatio vero ad esse ut præhabitū. Unde propter illos respectus includant, sunt realiter distinctæ, possuntque ad invicem separari. Et hæc de Libro Sexto Physicorum.

17 Dices 2. Si Deus crearet unum Angelum in instanti, vel posset

LIBER VII.

PHYSICORUM.

DUO præcipuè docet Phylol. in hoc Septimo Libro; primum est, mobile non moveri à se, sed quidquid movetur, ab alio necessario moveri; secundum: agens debere esse approximatum passo, ut in eo suam virtutem, & activitatem exercent, & effectum aliquem producat. Primum principium adducitur à Phylosopho ad probandum, dari unum primum motorem; & ad stabiliendum, quod nihil potest in se ipsum agere, seu se ipsum movere. De hoc tamen agemus in fine lib. 8. Unde in præsentem solum est nobis agendum de approximatione inter agens, & passum; & de distinctione inter movens, & motum.

DISPUTATIO VNICA.

De distinctione inter movens, & motum; ubi etiam de approximatione inter agens, & passum.

IN hac disputatione in examen vocantur duæ conditiones, quæ assignari solent, ut aliquid moveatur; scilicet, distinctio realis inter movens, & motum, & approximatio inter agens, & passum. De prima sit.

Quest. I. A quo gravia, & levia ad propria loca moveantur?

SUPPONIMUS, in gravibus, & levibus verè existere gravitatem, & levitatem;

quæ sunt formæ positivæ, & qualitates realiter distinctæ à substantia corporum gravium, & levium; in hostia enim consecrata manet gravitas panis, & substantia non manet, ut docet Fides: ergo est accie

accidens realiter distinctum ; & consequenter idem dicendum de levitate. Illæ ergo qualitates tales sunt, ut gravitas causet, & sit principium motus, & quietis deorsum ; levitas vero sit principium, & causa motus, & quietis sursum.

2 Supponimus etiam substantiam gravem, & levem esse principium passivum motuum sursum, & deorsum ; similiter locus naturalis est principium finale eorum ; in hunc enim suis motibus tendunt. Unde difficultas solum est de principio effectivo quod, & quo utriusque motus.

3 Dicimus 1. Gravitas, & levitas sunt principium quo immediatum, & proximum motuum gravium, & levium ad propria loca. Ita Subi. Doct. in 2. dist. 2. q. 10. §. Concedo. v. Respondeo tunc, num. 8. Prob. 1. ex Arist. 4. de cœl. cap. 1. text. 2. ubi ait: Gravia, & levia habere in se incitamenta, & suscitamenta quædam (id est fomites) quibus naturaliter moveri possunt ; per hæc enim non nisi gravitatem, & levitatem intellexit ; nam 4. Physic. cap. 5. text. 85. & 86. assignat principia motuum sursum, & deorsum ; & ait, esse gravitatem, & levitatem.

4 Prob. 2. ratione: Si aliquid grave esset impeditum à motu, per propriam gravitatem removeret impedimentum, si posset vincere virtutem impedientis ; ut patet, si superponatur alicui ligno, quod

propter gravitatem gravis frangeretur ; sed non frangit lignum, nec removel prohibens, nisi quia tendit ad centrum : ergo principium, quo grave tendit ad centrum, est gravitas.

5 Probat. 3. Nam posita gravitate, omni alio secluso, & ablato ponitur principium motus deorsum ; in hostia enim consecrata, ablata substantia adhuc manet motus deorsum, quia manet gravitas panis : ergo gravitas est principium quo proximum, & immediatum motus deorsum. Idem de levitate est dicendum ; quia videmus fieri motum sursum in vapore, quamvis adsit forma substantialis aquæ : sed etiam videmus, in eadem aqua fieri motum deorsum : ergo substantia aquæ est indifferens ad motus sursum, & deorsum : ergo à sola gravitate, & levitate provenire possunt tales motus ; & consequenter gravitas, & levitas sunt principium quo proximum, & immediatum motuum gravium, & levium.

6 Ex quo sequitur, quod forma substantialis solum est principium remotum, & radicale. Licet enim sit principium immediatum gravitatis, & levitatis ; ex hoc tamen non debemus necessario colligere, motum sursum, & deorsum ab ea immediate provenire ; nam etiam est causa immediata quantitatis, non tamen impenetrationis. Unde sicut substantia, solum est principium radicale impenetrationis ; sic

etiam

etiam est principium motus deorsum, & sursum.

7 Arg. 1. Si levitas esset principium proximum motus sursum: ergo aer, cum sit corpus leve, debet sursum ascendere, quovsque ad concavum lunæ perveniat (supponunt enim, concavum lunæ esse centrum, ad quod levia tendunt;) sed propriam regionem non transcendit: ergo non movetur levitate, sed propria vi motricè à levitate distincta. Confirm. Si aliqua pars aeris esset in elemento ignis descenderet: sed hoc non esset à levitate; quia proprium est levis, sursum ascendere: ergo à qualitate distincta; & consequenter levitas non est principium quo proximum motus sursum in levibus.

Resp. neg. conseq. Licet enim aer sit corpus leve, ad concavum lunæ non debet pervenire, quia non est eius centrum; est enim leve tantum secundum quid. Undè est ad locum sursum medium; ut, scilicet, sit suprâ terram, & aquam, sed infrâ ignem; non tamen est ad locum supremum, nam iste est proprius ignis, qui est corpus leve simpliciter. Ad confirm. conc. mai. dist. min. non est à levitate simpliciter, conc. min. à levitate secundum quid, subdist. min. dum est in loco supremo, seu suprâ proprium locum, neg. min. dum est infrâ proprium locum, conc. min. & neg. conseq. Aer enim licet sit corpus leve, non tamen est ita leve sicut ignis;

ideòque non quiescit in loco ignis, sed in proprio. Undè ut ad illud perveniat descendit. Nec hoc est inconveniens; quia dum ascendit, & descendit, est respectu diversorum; nam licet sit leve respectu terræ, & aquæ, est tamen ali-quomodo grave respectu ignis.

8 Arg. 2. Sunt multi motus locales, qui non causantur, nisi à forma substantiali: ergo ista immediate est productiva motuum sursum, & deorsum. Prob. antec. in primis dum aqua infunditur in pulvere conglobatur, & ita elevatur suprâ aerem, ut partes aquæ illi superemineant; ut experientia patet. Item si pars inferior ligni apponatur igni, humor aquæ usque ad superiorem partem refugit; sed illi motus non sunt à gravitate; non enim sunt motus deorsum, sed potius sursum: ergo. Demum flamma candellæ deorsum inclinat, præcipuè si ferrum frigidum offenderit: sed motus deorsum repugnat levitati ignis: ergo non provenit à levitate, sed à forma substantiali.

Resp. neg. antec. Ad exempla resp. Tales motus non esse naturales; sed violentos causarique ab extrinseco. Undè aqua pulveri infusa conglobatur, quia detinetur à pulvere, aut ab alio corpore sicco; cuius partes adherent aquæ, ipsamque cingunt; vel detinent primam superficiem, qua detenta, reliqua aqua detinetur. Similiter aqua inclusa in poris ligni fertur sursum ab igne,

igne, & fumo; cuius levitas vincit gravitatem illius humoris; quod clarius videtur in papyro, quæ projecta supra ignem aut fumum sursum fertur. Pariter candela descendit à ferro, ne sursum evolet; & licet videatur descendere, non ita est, sed partes de novo genitæ descendunt ab alijs partibus ab igne deventis ob incompossibilitatem quantitatum. Vide aliam solutionem apud Mast. hic disp. 3. de cœl. quæst. 3. num. 29.

9. Dicimus 2. Gravia, & levia non a generante, sed à se ipsis moventur; & consequenter principium quod immediatum, & per se motus localis non est generans; sed ipsum grave, & leve. Ita Subt. Doct. cit. 8. Respondeo, & dico, namer. 4. quem præter Scotist. sequuntur Thomist. Prob. 1. quia forma est ratio formalis agendi illius; quod constituit, si est substantialis; vel cui inexistit, si est accidentalis: sed gravitas existit in gravi: ergo erit ratio formalis agendi ipsius gravis; & consequenter grave erit principium quod immediatum, & per se non autem generans. Confirmat. Nam magis propria est gravis gravitas, quam calor aquæ; ut patet: sed quando aqua calore calefacit, principium quod huius calefactionis est aqua: ergo principium quod immediatum, & per se motus localis non est generans, sed ipsum grave.

10. Prob. 2. Quia quando aliquid habet potentiam activam respectu alicuius formæ, potest eam causare in quocumque passo proportionato, & approximato: sed grave habet potentiam activam ad producendum ubi deorsum: ergo potest tale ubi causare in quolibet passo apto, & sibi approximato. Modo licet: sed grave est subiectum aptum talis ubi; & nihil est magis approximatum sibi, quam ipsum met: ergo potest illud in se ipsum causare; & consequenter se ipso moveretur.

11. Prob. 3. Effectus qui actu causatur, requirit causam actu causantem; quod enim non est, nihil producit: sed dum grave movetur, potest generans esse corruptum, vel valde distans: ergo talis motus à generante provenire non potest.

12. Respondent Thomistæ, quod licet generans non sit formaliter in se ipso, tamen perseverat virtualiter in ipso gravi, tanquam in effectu proprio; quod satis est, ut motus generanti tribuatur. Sicut quando post semen decedens moritur pater, & nascitur filius, ipse filius genitus patri tribuitur; quia licet in se ipso non sit, in semine tamen virtualiter perseverat.

13. Sed contra: Ideo generanti posset attribui ille motus, quia gratias fuit à generante producta: sed hoc est falsum: ergo talis motus à generante non potest provenire. Prob. min. Actio productiva

generantis est substantialis: ergo non habet pro termino gravitatem; gravitas enim est accidens, quod nequit actionem substantialem terminare; & consequenter nihil perseverat in gravi, ratione cuius motus possit generanti attribui.

Contra 2. Adhuc admissio, gravitatem à generante immediatè produci, adhuc generans non dicitur illum motum causare; nam grave generans, per vos, potest esse causa immediata illius motus: ergo & grave genitum. Prob. consequ. grave generans, & grave genitum sunt eiusdem speciei; & gravitas est accidens connaturale sequens rationem specificam gravis: sed quando duo sunt eiusdem speciei, quod est vni connaturale, & proprium, est etiam alteri, si ex ratione specifica provenit: ergo non minus erit virtus propria generantis, quam geniti; & consequenter si grave generans potest esse causa immediata illius motus, etiam grave genitum.

Contra 3. Licet enim in viventibus potentia geniti esset à generante, actio geniti non est à generante, sed à genito, ut tenent Thomistæ: ergo licet gravitas sit à generante, motus geniti non est à generante, sed à genito. Consequ. patet: Idem enim motus esset à generante, quia gravitas est à generante producta, & illius est actus, cuius est potentia: sed in viventibus

potentia est producta à generante; & non actus: ergo potest esse gravitas à generante, & non motus. Unde solum colligitur, quod generans mediatè solum, & remotè sit causa motus, non autem proximè. Neque exemplum aliud convincit; nam pater est causa filij, non proximè, sed remotè, quatenus, scilicet, produxit semen (cætera verò agit mediante semine) idèoque postquam decidit semen non habet aliam actionem respectu filij. Vide quæ diximus lib. 2. Physic. disp. 4. quæst. 4. §. 2. à num. 44.

14. Ex quo manet præclusa solutio Froyl. & Palanc. docentium, motum naturalem gravium, & levium convenire ipsis per modum proprietatis debite pro primo instanti generationis; atque ita licet gravia, & levia habeant principium intrinsecum motus, scilicet, gravitatem, & levitatem; istæ tamen solum sunt principia dimanationis, quia ab illis verè motus dimanant; non tamen sunt principia absolute efficienter productiva. Unde motus ab illis procedit dimanativè, & à generante elicitivè.

Manet, inquam, præclusa: quia vel intendunt tales motus esse proprietates in quarto modo gravium, & levium, ita ut ab ipsis dimanent metaphysicè; & hoc est falsum, quia proprietates sic sumptæ sunt idem realiter cum essentia, ut diximus in Log. lib. 1. disp. 6. quæst. 1. à num. 5. Motus autem isti realiter distin-

quantur à subiectis, cum sint ab illis separabiles. Vel intendunt, non esse proprietates in tanto rigore, sed accidentia quædam connaturalia? Et hoc verum est; sed inde sequitur, fieri per aliquam veram actionem, & causalitatem. Cum ergo causa in actu, & effectus in actu simul sint, vel non sint, consequenter nequeunt à generante causari, quod potest esse valdè distans, vel corruptum. Undè contra hanc solutionem militant eadem rationes, quæ contra primam.

15 Arg. 1. ex Phyl. in præsent. dicente: Omne, quod movetur, non à se ipso, sed ab alio necessario moveri; ergo levia, & gravia à se ipsis non moventur; aliàs idem esset simul in actu, & in potentia respectu eiusdem, quod est falsum; nam actus, & potentia dividunt ens, & sunt inter se opposita. Secund. ex eodem 8. Phyl. cap. 2. text. 29. ubi ait: Omne, quod se movet, debet distingui in partem per se moventem, & in partem per se motam: sed hoc implicat in gravibus, & levibus: ergo à se ipsis non moventur. Prob. min. in gravibus, & levibus omnes partes sunt similes, & homogeneæ: ergo nullà est ratio, cur una sit movens, & alia mota. Undè vel omnes erunt moventes, vel omnes mote; & consequenter si non potest distingui in partem per se moventem, & in partem per se motam, nullum grave aut leve movet se ipsum. Tert. Qui dat for-

mam, dat etiam consequentia ad formam; sed generans dat virtutem motivam, scilicet, gravitatem: ergo, & motum.

16 Resp. ad prim. dist. antec. quod movetur univocè, conc. antec. quod movetur æquivocè, neg. antec. & dist. consequ. non moventur à se ipsis univocè, conc. consequ. æquivocè, neg. consequ. & dist. implicit. prob. idem esset simul in actu formali, & potentia formali, neg. in actu virtuali, & in potentia formali, conc. Philosophus enim solum intendit, idem non posse se ipsum actione univoca movere; si enim grave, v. g. per locum, quem habet, tanquam per rationem agendi, se moveret ad alium locum, esset, & non esset formaliter in loco; quia esset simul in actu formali, & in potentia formali; sicut si calidum formaliter se ipsum calefaceret, esset, & non esset formaliter calidum. Non tamen negat, idem posse se ipsum actione æquivoca movere; ex hoc enim non sequitur, idem esse, & non esse in actu formali; sed tantum sequitur, quod idem sit in potentia formali, & in actu virtuali; quod non repugnat, ut patet in aqua se ad pristinam frigiditatem restituentem; est enim in potentia formali, quatenus potest frigiditatem recipere; est verò in actu virtuali, quia potest producere illam. Cum dicitur, actum, & potentiam opponi, & ens dividere; est verum de potentia

obiectiva, & actu entitativo, quomodo nequit idem simul esse in actu, & in potentia; non verò de potentia subiectiva, seu formali, & actu sumpto pro principio activo, seu virtuali.

Ad secund. dist. mai. quod se movet organicè, ut est animal, conc. mai. quod se movet inorganicè, neg. mai. & min. in eodem sensu. Ad prob. conc. totum. Ut enim ait Subt. Doct. in 2. dist. 2. quest. 10. §. *Ad primum. v. Ad secundum*, num. 12. Solum movens per cognitionem distingui debet in partem per se moventem, & partem per se motam; nec aliud intendit Philosophus. Et ratio est: quia potentia motiva talis moventis est organica; idèdque est etherogenea, & dissimilis. Undè requirit diversitatem, non tantum inter corpus, & animam; sed etiam in ipso corpore, in quo est virtus organica; proindeque requirit partem corporis moventem distinctam à parte mota. In moventibus autem se non organicè, non est ita necessarium, quia sunt similia, & homogenea; idèdque totum est uniforme quantum ad actum primum, & totum in potentia quantum ad actum secundum.

Ad tert. dist. mai. qui dat formam, dat mediata, & remote consequentia ad formam, conc. mai. immediate, & proxime, neg. mai. & permiff. min. neg. consequ. Illud enim proloquium solum debet in-

telligi ita ut dans formam det etiam mediata, & consequenter omnes operationes, quas recipiens virtute illius elicit. Undè ex eo, quod generans tribuat gravitatem, v.g. solum sequitur, quod mediata tribuat motum; quatenus, scilicet, tribuit illi formam, qua se immediate movet; non tamen sequitur, quod prædictæ operationes, non fiant per se, & immediate à recipiente formam.

17 Arg. 4. Quod enim est proprium viventium, quatenus à non viventibus distinguuntur, non potest, non viventibus convenire; sed movere se ipsa est proprium viventium, quatenus distinguuntur à non viventibus, ut tenet Arist. pluribus in locis: ergo non viventibus non potest convenire. Quint. sagitta projecta à proiiciente dicitur moveri, licet illato impulsu, statim moriatur proiciens, solum quia dedit impulsus ad motum; sed gravia, & levia moventur per impulsus à generante acceptum: ergo ab illo moventur, quamvis sit corruptum, vel distans. Prob. min. gravia, & levia moventur vi suæ gravitatis, aut levitatis, ut omnes fatentur; sed gravitas, v.g. est quidam impulsus à generante acceptus: ergo.

18 Resp. ad quart. conc. mai. dist. min. movere se organicè, & post quietem in proprio loco est proprium viventium, conc. minor. movere se inorganicè, & ad propria

pria loca, neg. min. & conseq. In hoc enim animata à non viventibus distinguuntur: quod animata etiam in proprio loco possunt moveri; nam argentum vivum idem vivum appellatur, quia etiam post quietem movetur; inanimata verò in proprijs locis moveri non possunt. Unde vel à generante, vel ab aliquo alio in alijs locis debent poni, ut ad propria loca possint moveri. Et hæc est ratio, cur Arist. sæpè dixit, animalia à se ipsis moveri, non tamen inanimata.

Ad quint. dist. mai. à proijciente dicitur moveri mediata, conc. mai. immediata, neg. mai. & permis. min. neg. conseq. Ad prob. conc. mai. & permis. min. neg. conseq. Proijciens enim sagittam solum est causa motus, quatenus in ea produxit impulsu, quo impulsu ipsa immediate movetur. Unde solum mediata causat motum; in quo sensu libenter admittimus, quod generans in viventibus, & non viventibus sit causa motus. Neque aliud intendit Subt. Doct. quidquid dicat Froyl. efformando pro suo libito argumentum ad hominem contra ipsum.

19 Arg. denique: Ad generans pertinet constituere lapidem, v. g. ipsumque complere cum perfectione sibi connaturaliter debita pro instanti generationis: sed centrum debetur lapidi pro instanti generationis, quia pro illo instanti debetur quies naturalis, quam non

habet, nisi in centro: ergo. Contra firm. ab illo provenit passio, à quo provenit natura: sed motus gravium, & levium est illorum passio: ergo provenit à generante dante naturam. Prob. min. quia esse in centro est proprietas gravium, & levium; ad centrum enim naturaliter inclinantur, & in ipso naturaliter conservantur: ergo etiam motus ipse, quo moventur in centrum est proprietas naturalis. Patet conseq. quando enim terminus est proprietas debita subiecto, fieri, & acquisitio termini etiam est proprietas naturaliter debita.

Resp. dist. mai. radicaliter, & remote, conc. mai. immediate, & proximè, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Non enim tenetur generans immediate tribuere omne, quod est connaturale genito, sed tantum remote, & radicaliter; hoc autem tribuit generans genito, quando, scilicet, tribuit illi formam, per quam potest se movere ad acquirendum centrum, quod est illi connaturaliter debitum. Per quod patet ad confirm.

20 Ex dictis inferitur, idem posse actione æquivoca agere in se ipsum. Et patet quibusdam exemplis: in primis aqua calcfacta propria virtute reducit se ad pristinam frigiditatem; item, motus localis cordis ab ipso immediate provenit; rursus potentia sensitiva, & intellectiva agunt in se ipsis; alias nulla daretur actio imma-

nens ; denique ad omnia accidentia connaturalia forma activè , & immediatè concurrir. Et ratio est : quia quodlibet contentum sub obiecto alicuius potentie est per se obiectum illius potentie ; licet non primum , & adequatum , secundarium tamen , & inadequatum : sed possibile est , quod aliquid sit activum alicuius formæ , sicut aliud est activum eiusdem formæ ; & sit etiam passivum , sicut quodlibet aliud : ergo illud ita se ipsum respicit pro obiecto in ratione passivi , sicut quodlibet aliud ; & consequenter potest in se agere sicut in aliud.

Quest. II. Fbi aliqua dubia de motu gravium , & levium examinantur.

Licet agere de motu projectorum , reilientie , &c. ad motum localem , ut sic pertineat ; tamen quia huiusmodi motus sunt proprietates quædam gravium , & levium , in præfenti examinari debent.

1 Inquires 1. An motus gravium , & levium ad propria loca debeat fieri per lineas rectas ? Resp. affirmativè. Ratio est : quia agens naturale non impeditum agit secundum ultimum suæ potentie , & quam primum nititur propriam perfectionem acquirere : sed propria loca sunt perfectiones natura-

les gravium , & levium : ergo ad ea moventur per lineam rectam , quæ est omnium brevissima. Unde cum oblique ab extrinseco compelluntur moveri , ut apparet in pluvia , & grandine à vento impulsis , nituntur semper per minorem curvaturam descendere , vel ascendere , ut citius perveniant ad terminum.

2 Inquires 2. A quo proveniat , quod motus naturalis gravium & levium velocior sit in fine , quam in principio , & medio ? Motum naturalem velociorem esse in fine , est communis omnium consensus cum Arist. 1. de cœl. cap. 1. text. 88. & constat experientia : videmus enim lapidem , v. g. eo maiorem incutere ictum , quo altius cadit ; unde quo altius movetur , eo magis intenditur velocitas motus. Rationem huius inquirimus.

3 Aliqui dicant , non esse aliam rationem assignandam , quam naturalem sympathiam , quam habet locus naturalis cum locato. Unde fortius trahit è propinquo , quam è remoto. Sed contra. Tum : Quia , ut ait Doct. Subr. in 2. dist. 2. quæst. 10. §. Concedo. 7. Quid ergo , num. 5. centrum non est forma activa : ergo à centro nequit provenire. Tum secundum. Quia sequeretur lapidem eundem impetum causare è curri descendente , ac si decideret ex vno palmo distantie à terra ; dum enim est in illo palmo distantie , eadem esset sympathia : sed hoc est falsum : ergo non provenit à loco

naturali propter naturalem sympathiam, quam habet cum locato. Ante resolutionem.

4 Nota, quod impulsus est quædam qualitas à gravitate, vel levitate causata. Cum enim gravitas, & levitas sint virtutes motivæ, habent vim producendi impulsu. Tum: In externa corpora. Quod patet in fractione duorum corporum invicem occurrentium; quæ quidem fractio non provenit à gravitate; nam gravitas, cum sit ad motum deorsum determinata, nequit illos motus causare: ergo provenit ab impulsu. Tum etiam in ipsis gravibus, & levibus: nam grave, & leve est subiectum capax huius impulsus: ergo si potest causare impulsu in externa corpora, etiam in se ipsis; forma enim productiva alicuius actione transeunte, poterit etiam causare actione immanenti, si compositum est illius capax.

5 Nota etiam, quod iste impulsus non causatur, nisi medio motu locali; non quod motus sit ratio causandi, sed quia est conditio, sine qua non produceretur; & quo motus velocior, eo intensior est impulsus, ut constat. Cum enim volumus saltare, prius retrocedimus aliquantulum, & currendo pervenimus ad locum saltus, ut ex illo motu maior impetus ad saltum nobis imprimatur. Hoc notato.

6 Dicimus: Quod causa, cur motus sit velocior in fine, quam in principio, & medio; est impulsus à

gravitate causatus; & quia ad augmentum impulsus acceleratur motus, & ex motu celeriori magis intenditur impulsus; hinc est, quod grave, quo altius cadit, velocius movetur. Ita Subt. Doct. cit. 7. Item, n. 7. ubi ait: *Motus naturalis intenditur in fine secundum Philosophum; cuius difficile esset assignare causam, si effectivum illius motus esset præcisè aliquid extrinsecum; ergo causa maioris velocitatis in motu gravium, & levium est ipsemet impulsus à gravitate, & levitate causatus, non autem aliquid extrinsecum.* Patet etiam experientia: Dum enim volumus ligna, vehementius scindere, altius securim attollimus: sed hoc idem est, quia grave, quo plus movetur, eo plus impulsus acquirit: ergo velocitas motus ab impulsu provenit; & consequenter, quia in motu naturali gravium, & levium est maior impulsus in fine, quam in medio, & principio, velocior est in fine, quam in principio, & in medio. Ex quo sequitur, quod motus violentus in medio debet esse velocior, quam in principio, & fine. Et ratio est: quia in principio incipit crescere impulsus, in fine vero languescit; unde in medio totum impulsu recipit; idemque velocior est in medio, quam in fine, & principio.

7 Inquires 3. A quo moveantur proiecta? Corpora proiecta dicuntur illa, quæ cum impetu quodam impelluntur; quæ quidem certum est, non moveri à se; moveantur enim

enim motu violento, qui nequit esse à principio intrinseco. Undè dubium est, à quo motus proiectorum proveniat? Intellige, postquam sunt semel projecta, & à proiiciente separata; nam principium huius motus supponimus, esse ipsam causam impellentem.

8 Resp. cum communi, projecta immediatè moveri ab impulsu ipsis à proiiciente impresso. Prob. in primis talis motus nequit provenire immediatè à proiiciente; quia cum lapis distat, & movetur, proiciens nihil agit; imò potest non existere, sed esse mortuum. Undè nequit ab illo influxus physicus provenire. Deinde neque à medio, seu aere. Tum: Quia talis motus potest fieri in vacuo, vt diximus lib. 4. disp. 2. quæst. vnic. dub. 4. Tum: Quia non esset ratio, quare hoc corpus velocius, illud autem tardius moveretur; vel quare idem projectum iam tarde, iam velociter, per eundem aerem ferretur, vt patet; nam causa motus esset eadem, & eodem modo applicata: erg. effectus esset idem.

Tum etiam: quia experimur, aere vehementissimo flante versus Orientem, glebum ferreum tormentarium versus Occidentem tali impetu explodi, vt urbes subvertat, murosque demoliat: erg. motus iste nequit provenire ab aere. Patet consequ. Aer enim in isto casu potius impedit, quam efficit motum: ergo immediatè provenit à qualitate projecto impressa à pro-

ijciente. Hæc autem propriè fit per morum alterationis, cuius principium est virtus motiva proijcientis approximata, & applicata; & corrumpitur, & desinit esse sicut reliquæ aliæ entitates, scilicet, per subtractionem Divini concursus; non quod Deus voluntariè illum corrumpat, sed quia impulsus talis est naturæ, vt non petat diuturniorem durationem, sed post aliquantulum temporis labitur, sicut etiam sonus in aere; idèque quia Deus se accommodat naturis rerum illas conservando, solum pro parvo illo tempore tribuit concursum impulsui.

9 Inquires 4. A quo proveniat motus resilienciæ? Resp. solum provenire ab impulsu causato à proiiciente. Ita Subt. Doct. in 2. dist. 13. q. vnic. in fine. Probatur: Nam pila, v.g. quò fortius impellitur, eò fortius resilit: ergo impulsus, quo resilit, provenit à proiiciente. Prob. consequ. causa naturalis semper habet suum effectum: sed impulsus à proiiciente impressus potens erat deferre pilam longiori motu: ergo dum non potest in directum agere, agit in obliquum, & reflectit; & consequenter motus reflexus, seu quo resilit, erit à proiiciente. Confirm. quia impulsus ex se non est determinatus ad motum rectum, sed ad quemlibet est indifferens: ergo non est, cur illi non tribuatur motus reflexus. Patet consequ. à causa enim indifferenti, & in determi-

nata possunt diversi motus prodire.

10 Dices: corpus non resilit, quando oblitens est mole: ergo ille impulsus non causatur totaliter à proijciente; aliàs semper motus esset idem, siue oblitens esset idem, siue non: ergo etiam provenit ab oblitente. Neg. consequ. Corpus enim durum est conditio necessaria ad resilientiam, quia in oblitente requiritur resilientia; ideoque pila proiecta ad parietem resilit, non verò projecta ad lanam, v. g. lana enim cedit motui directo pilæ. Unde non est disposita ad resilientiam.

11 Inquires 5. An detur quies in puncto reflexionis? Nota, quod motus est duplex: directus, scilicet, & reflexus. Motus directus est transitus à termino à quo ad terminum ad quem; reflexus est regressio ab eodem termino ad quem ad terminum à quo priorem. Rursus reflexus est duplex: alter proprius, qui scilicet, fit per eandem lineam, per quam factus est motus rectus. Alter improprius, qui non fit per eandem omnino lineam. Nota etiam, quod quies est duplex: negativa, & privativa. Illa reperitur in quolibet instanti; hæc verò in tempore; nam motus, cui privativè opponitur, solum in tempore existit. In præsentī loquimur de motu reflexo per eandem omnino lineam, & de quiete privativa.

12 Dicimus 1. Quando am-

bo motus, sunt ab intrinseco, vt motus dilatationis, & restrictionis cordis, datur quies in puncto reflexionis. Prob. talis motus cordis est gratia alicuius boni, quo fruitor in termino motus; ordinatur enim ad refrigerium viventis: ergo petit, vt in illo quiescat, & eo perfruatur. Secundo. Quia valde laboriosum esset naturæ nonquam à tali motu desistere; licet enim sit motus naturalis, exercetur tamen medijs organis. Unde nequit negari, quin adesset aliqua fatigatio: ergo.

13 Dicimus 2. Si uterque motus est ab extrinseco, vt cum pila ad parietem impelitur, & deinde reflectit, non datur quies in puncto reflexionis. Prob. quando enim pila ad parietem impelitur, vel impetus impressus à proijciente evanescit? & sic non posset reflectere, sed ad terram laboretur; vt enim in dubio immediato diximus, paries non est causa reflexionis motus; vel adhuc permanet (ergo cum sit causa naturalis non impedita, causabit motum, cuius est naturaliter productivus; & consequenter non quiescit mobile.

14 Dicimus 3. Si motus directus est ab intrinseco, reflexus verò ab extrinseco (intellige, ab extrinseco vt oblitente, non vero vt movente) vt dum grave deorsum movetur, & deinde reflectitur retroge impulsus acquisiti in motu di-

directo; non datur quies in puncto reflexionis. Hæc conclusio probatur eadem ratione, ac immediata: ille enim impulsus, vel evanuit, vel non, sed permanet? Si primum; non potest reflectere. Si secundum; non potest quiescere, nam quies continuationi motus opponitur.

15 Dicimus denique: Si motus directus est ab extrinseco, & reflexus ab intrinseco, ut cum lapis sursum projicitur, & impulsu cessante, deinde ex propria natura revertitur deorsum per eandem lineam; tunc datur quies in puncto reflexionis. Prob. supponendo prius, principium motus sursum in lapide esse impulsu, motus verò deorsum gravitatem; & proinde in tantum impulsus elevat sursum, in quantum superat resistentiâ gravitatis; quia omnis actio est ex excessu agentis supra passum, & secundum proportionem maioris inæqualitatis.

Modò sic: Motus sursum fit in tempore, & definit in instanti terminativo, in quo lapis acquirit ultimam superficiem sursum versus: ergo adhuc in illo instanti impulsus excedit gravitatem lapidis; quia si non excederet, non posset acquirere aliquam superficiem superiorem loci: ergo ut descendat deorsum, debet gravitas excedere impulsu: sed nequit excedere in tempore immediatè sequenti: ergo in tali tempore nec movebitur sur-

sum, nec deorsum; & consequenter quiescit. Prob. subsumpt: antequam gravitas excedat, seu superet impulsu, debet esse illi æqualis: sed æqualitas fit successivè, & in tempore, cum incipiat post ultimum instans motus sursum: ergo in illo tempore immediato non excedit; & consequenter lapis per aliquod tempus sursum quiescit. Patet consequ. Quia ratione æqualitatis utrumque principium, scilicet, gravitas, & impulsus, est impeditum, ne in proprias exeat actiones; ideoque datur quies.

16 Inquires sexto: An gravia, & levia gravitent, & levitent in proprijs locis? Nota, quod illa dicuntur gravitare, & levitare, quæ nituntur adhuc, & contendunt in alium inferiorem locum, vel superiorem pervenire; ita ut corpus ipsis subiectum premant, si de gravibus loquimur; vel superpositum impellant, si de levibus. Hoc notato.

17 Dicimus: gravia, & levia in proprijs locis nec gravitare, nec levitare. Ita omnes Philosophi, & Mathematici contra Arist. 4. de cælo. cap. 2. tex. 29. & 30. ubi ait: omnia gravia, & levia, præter ignem, adhuc in proprijs locis gravitare, & levitare. Contra quem in hac re omnes procedunt. Et prob. Obtenito centro, obtrinetur finis: sed obtenito fine, cessat actio: ergo obtenito centro, amplius nec gra-

gra-

Quest. III. An aliq. agens pos. natural. agere in dist. 104

gravitant, nec levitant. Patet consequ. gravitas enim, & levitas date sunt elementis, vt media actione se ad centrum reducant, quod appetunt, & ad quod habent inclinationem. Unde natantes non sentiunt pondus aquæ, quam suprà se habent; quam extra flumen, aut mare sentirent, quia in proprio loco aqua non gravitat.

18 Dices: Aer à superiori loco descendit: ergo non quietatur, & consequenter levitat. Prob. antec. Si quis ex alto loquatur, facile auditur ab existentibus in inferiori loco, non è contrà: ergo descendit. Resp. aërem in casu posito descendere, non provenire per se, & ex natura aëris, sed per accidens, & ab extrinseco; scilicet, quia aer egressus ab ore est crassior, & impurius; ideoque descendit; quando autem est purior, semper ascendit, ita vt nunquam descendat.

Quest. III. An aliquod agens possit naturaliter agere in distans, quin agat in propinquum?

I Dixerunt, naturaliter; quia videtur innegabile, saltim divinitus posse agens agere in distans; nullo modo agendo in medium. Posset enim Deus suspendere concursum, v. g. ignis ad agendum in passum propinquum, & illum non suspendere ad agendum in distans; in hoc enim nulla apparet repugnantia.

Diximus etiam, aliquod agens;

quia certum est plura agentia prius naturaliter agere in proximum, quam in distans. Idque multipliciter contingere potest. Primò, agendo in medium, & deinde medium se solo in distans; vt cum ignis calefacit aquam, vel aërem; aer autem, vel aqua manum. Secundò, agendo etiam immediatè in distans, sed cum medio tanquam concausa; si enim quis ante os fornacis aperti ponatur, intense calefit; & si os fornacis repente claudatur, minorem sentit calorem: ergo intensus calor primò proveniebat immediatè ab aëre, & ab igne vt à causis partialibus, secundum verò à solo aëre ab igne prius calefacto. Tertio, agendo vt causa totalis in distans, sed per medium tanquam necessariò requisitum, ita vt in vtrumque immediatè agat; sed ordinatim, prius in passum proximum, postea in remotum; talia sunt corpora luminosa, qualitates activæ, obiecta quoad emissionem specierum visibilibus, & alia huiusmodi. Quartò, agendo immediatè in distans, non agendo in medium per eandem potentiam, nec eodem genere actionis, sed diverso; vt cum Sol generat aurum in visceribus terræ, sed prius illuminat, & calefacit aërem. Dubium, itaque est, an detur aliquod agens, quod immediatè agat in distans, nullo modo agendo in medium? Vel si in medium agat actione diversæ rationis, ab illa tamen non depon.

dependeat necessario actio in distans? Sic enim perinde se habeat, ac si nihil ageret in medium.

2 Sed pro maiori intelligentia nota, contactum esse duplicem; vnum mathematicum, seu formalem, quo duo corpora ita se tangunt, vt extrema ipsorum sint simul, & contigua; alter virtualis, seu physicus, quo agens per suam virtutem causat aliquid in passo sibi non contiguo. Et quidem certum est, ad agendum non requiri contactum formalem, sed virtuale sufficere; vt patet in sole generante aurum, & in multis alijs. Hoc notato.

3 Dicimus: absolute, & naturaliter loquendo, potest aliquod agens agere in distans, non agendo in medium. Ita Subt. Doc. in 1. dist. 37. quem sequuntur Discipuli contra Thomist. Hæc conclusio probari solet aliquibus experientijs, quæ non convincunt; ideoque illis omisissis, potiores, & efficaciores adducemus. Prima est: Angelus superior potest intuitivè Angelum inferiorem cognoscere, quamvis non sit intimè præsens intellectui illius: sed tunc Angelus inferior immediatè producit cognitionem in intellectu superioris, nihil agendo in medium: ergo. Min. patet: nam cognitio intuitiva immediatè, & non media specie causatur ab objecto; vt dicimus in lib. de anima. Idem dic de anima separata, quæ intuitivè

cognoscit objecta materialia, quæ non sunt sibi intimè præsentia. Secunda: Sol, v.g. generat metalla in visceribus terræ: sed non generat in aëre, aut in alio subiecto intermedio: ergo.

4 Nec dicas generationem metallorum præsupponere actionem prævia, qua passum alteratur; & hæc alteratio sufficit, vt agens non dicatur propriè agere in distans. Nam contra est. Tum quia idem dicimus de alteratione prævia, ac de ipsa generatione; nam alteratio fit in visceribus terræ, non autem in superficie illius, aut in aëre: ergo potest agere in distans alterando, quin agat in propinquum. Tum: quia alteratio prævia non requiritur per se ad agendum; quia si Deus applicaret illi agenti subiectum ultimò dispositum, statim ageret actione generativa, & non alterativa: ergo non requiritur per se alteratio ad exercendam potentiam generativam; proindeque agens potest exercere generationem in distans, nihil agendo in medium.

5 Tertia experientia est: Nam Luna causat fluxum, & refluxum in mare; talis enim actio immediatè fit in aqua, non in alio corpore. Quarta: acus magnete confectus atrahitur à polo, & à partibus eius vicinis. Quinta: nam magnes trahit ferrum, etiamsi medium aliquod solidum sit interpositum; si enim magnes infra lapideum exillat, ferrum

ferrum verò super lapidem, movetur ferrum ad motum magnetis inferius existentis: sed non movet lapidem: ergo.

6 Responsio communis Thomist. ad has, & similes experientias est: quodlibet agens per modum emittere, & diffundere suam virtutem, antequam agat in distans; non tamen est necesse, quod semper eundem effectum producat in medium, ac in distans; quia non semper medium est dispositum ad recipiendam formam productam in distanti. Sed tamen id sufficit, ut non agat in distans, nisi prius aliquoties agat in medium. Unde magnes, v.g. circumquaque emittit qualitatem attractivam ferri; quæ licet in medio nihil attrahat; quia non invenit materiam capacem, perveniens tamen ad ferrum, illud movet, & attrahit. Et idem respectivè de alijs agentibus dicendum.

7 Et si illis obijcias, quod illa virtus, seu qualitas, cum sit accidens, nequit ab agente usque ad passum distans pervenire; aliàs migraret de subiecto in subiectum, quod naturaliter repugnat. Respondet Palaneus, quod cum dicunt, virtutem agentis transire per medium; non intelligunt quod eadem numero virtus transeat de subiecto in subiectum; sed quod agens causet suam virtutem in corpus sibi immediatè contiguum; & illud corpus, vel pars, ut actuata per

talem virtutem, in partem proximiorè; & illa pars in partem proximiorè; & sic usque ad passum.

8 Sed contrà multipliciter. Primò: quia virtus, aut qualitas illa, quæ ab vno corpore causatur in alio usque ad passum, est accidens: sed hoc nequit esse virtus productiva substantiæ, quale est aurum, & reliqua metalla: ergo Sol, v.g. ut substantialiter generans, non emittit virtutem generativam per medium; ac proinde secundum potentiam substantialem generandi agit immediatè in distans.

9 Secundò: Permissò, quod illa qualitas, vel accidens possit esse virtus productiva substantiæ; ex solutione infertur, non solem, aut astra, sed partem illam terræ propinquam mineræ generare aurum; quod est absurdum. Prob. seq. per vos, Sol tantum producit qualitatem in corpus sibi contiguum, deinceps tamen nihil agit, sed corpora intermedia successivè: ergo non Sol, sed corpus immediatum producet aurum; proindeque non magis est causa illius, quam avus nepotis, quatenus, scilicet, causa causæ est causa causari. Unde licet Sol annihilaretur statim, ac egit in corpus immediatum, posset aurum, v.g. produci. Confirm. hoc: Magnes, per te, solum emittit virtutem attractivam in aërem proximum, aer in lapidem interpositum, & hic in ferrum: er-

go non magnes sed lapis ferrum attrahit. Patet conseq. causalitas, aut effectus solum tribuitur agenti, cuius actio ponit effectum in esse: sed ferrum non attrahitur nisi vi actionis corporis sibi contigui, puta, lapidis: ergo iste, non autem magnes verè attrahit ferrum, cuius oppositum vidimus; nam ad motum magnetis, sive rectum, sive circularem, movebatur ferrum; & eò citius, quò citius movebatur magnes.

10 Tertio: Quando medium est incapax effectus passi distantis, non potest eandem qualitatem, seu formam recipere ab agente; nam effectus tribuitur per ipsam formam communicatam passo: ergo non potest media illa forma, aut virtute in passum agere. Prob. seq. Nam agens agit secundum illam formam, qua est actuatam: sed per te, est actuatam forma diversè rationis: ergo non potest media illa effectum in passum remotum producere.

Explicatur hoc: Magnes vel producit in lapidem intermedium qualitatem eiusdem rationis ac in ferrum, vel diversè? Si eiusdem: ergo nequit in lapide recipi; quod enim est incapax effectus alicuius formæ, est quoque incapax recipiendi talem formam. Si diversè rationis: ergo impertinens est ad effectum attractionis in ferrum causandum: ergo magnes ita immediate attrahit ferrum, ac si nihil in lapide produxisset. Rem declarat exemplum: Sappone, inter hominem, & ignem mediant æ-

rem; & quod hic sit incapax recipiendi calorem, & solum capax recipiendi lucem; certè homo tam immediate calefiet ab igne, quam si ignis nihil in aëre produxisset; quod enim nihil conducit ad effectum, perinde se habet, ac si non esset: ergo si qualitas producta à Sole, aut magnete in corpora intermedia non sunt qualitates attractivæ, aut generativæ, perinde se habent, ac nihil; nec obstant, quo minus agens immediate agat in remotum.

11 Arg. 1. Agens, & passum se habent vt actus, & potentia: sed actus, & potentia requirunt conjunctionem, vt sit actio: ergo. Secund. Agens nequit operari nisi in hoc tempore existat, etiam si in alio tempore extiterit: ergo nequit operari in tali loco, nisi in illo loco existat; ac proinde nequit operari in passum distantem, nisi ibi sit, aut ipsum agens immediate, aut eius virtus. Resp. ad prim. dist. mai. Vt actus formalis, & potentia susceptiva, neg. mai. vt actus virtualis, seu effectivus, & potentia susceptiva termini producti per talem actum, conc. mai. Et dist. min. Inversis terminis, neg. conseq. Discremen est: Nam actus formalis causat intrinsecè, & per sui communicationem, ideoque requirit conjunctionem; actus verò effectivus solum extrinsecè causat; vnde conjunctionem non requirit.

12 Dices: Finis, licet sit causa extrinseca, debet esse præsens

saltem intentionali, ut possit causare: ergo etiam causa extrinseca requirit praesentiam localem ad causandum. Resp. conc. antec. neg. conseq. Licet enim finis sit causa extrinseca, tamen quia non causat, nisi movendo appetitum, debet esse applicatus per cognitionem; nihil enim volitum, quin praecognitum. Efficiens vero ad causandum tantum requirit applicationem virtutis, quae solum arguit conjunctionem virtutalem.

13 Ad secund. Instatur argument. agens, & passum debent esse in eodem prorsus tempore: erg. debent esse in eodem loco, & consequenter penetrata; quod nullus admittit. Respond. erg. conc. ant. dist. conseq. nisi in tali loco existat praesentia mathematica, neg. conseq. praesentia virtuali, conc. conseq. Disparitas est: nam id, quod non existit in hoc tempore, non existit, nec formaliter, nec virtualiter; quod enim nihil est, nec habet entitatem, nec virtutem. At quod non existit praesentia mathematica in hoc loco, potest existere praesentia virtuali in illo, & ibi operari: non ita ut virtus sit aliqua forma egrediens ab agente, & contingens mathematicè passum; sed ita ut virtus entitativè, & subiectivè maneat in ipso, & terminativè sit in passu; ad quod sufficit, quod passum sit intra sphaeram activitatis agentis absque diffusionem alicuius virtutis, seu qualitatis.

14 Dices: Implicat, agens agere in passum, nisi contingendo

passum; nam si relinquit passum intactum, nihil prorsus operabitur in ipso: sed implicat, quod contingat passum, quin sit passu contiguum, vel per se, vel per suam virtutem: ergo non potest virtus manere in ipso agente, cum producit effectum. Confirm. Quod agit per virtutem in se retentam, necessariò agit immediate immediatione suppositi: ergo vel virtus, vel suppositum debent esse contigua passu, ut agens operetur: sed cum operatur in distans, non agit immediate immediatione suppositi: ergo immediatione virtutis diffusæ.

Resp. dist. mai. nisi contingendo contactu mathematico, neg. mai. virtuali, subdist. entitativè, neg. mai. terminativè, conc. mai. & neg. min. & conseq. Contactus enim virtualis non consistit in eo, quod virtus egrediens ab agente perveniat secundum entitatem ad passum, & illud contingat; sed in eo, quod passum sit intra sphaeram activitatis agentis, seu sit terminus virtutis existentis in agente. Unde fallit imaginatio, dum iudicat, causam agendo in distans eo modo se habere ac gladius, vel ut globus tormentarius, medio quo homo percutit alium; quae nisi contingat, non percutiunt; nam percussio sit formaliter per impossibilitatem quantitatum. Sed consistit in eo, quod effectus ibi primo fiat; sicut voluntas medio actu sibi inexistente attingit obiectum, non se diffundendo in illud.

Ad confirm. dist. antec. Immediatione suppositi, vel in essendo, vel in causando, conc. antec. semper in essendo, neg. antec. & consequent. & dist. subsumpt. immediatione suppositi in essendo, conc. in causando, neg. subsumpt. Bene enim potest passum distans esse terminus virtutis causativæ existentis in agente; quo casu nee ipsa entitas agentis, nec entitas virtutis sunt contiguæ passo; solumque agens agit immediatione suppositi in causando, quæ nullum contactum, nec suppositi, nec virtutis requirit. Vide dicta hic lib. 2. disp. 4. quæst. 4. num. 6.

15 Replicabis: Agens naturale; cum sit finitæ virtutis, habet determinatam spheram suæ activitatis, ultra quam nequit operari: sed si opus non esset operari in medium, ut operaretur in distans nulla esset determinata sphaera suæ activitatis: ergo. Prob. min. in medio, per quod virtus agentis non transit, seu in quo agens non operatur, virtus eius nec laborat, nec debilitatur: ergo quantumvis medium distantiae sit longissimum, potest operari in distans; siquidem medium longissimum non plus resistit virtuti agentis, quam medium breve. Confirm. Agens maiori vi agit in passum propinquum, quam in remotum: sed hoc ideo est, quia dum laborat vincendo resistantiam medij, vel agendo per medium eius virtus minuitur, debilitatur, &

tandem extinguitur: ergo in medio, in quo nihil ageret, nihil prorsus laboraret; ac proinde licet medium esset distantissimum, posset operari in passum absque determinatione ad certam spheram.

Resp. conc. mai. neg. min. Ad prob. conc. antec. neg. consequ. Nam ex intrinseca ratione virtutis agentis limitati petit determinatam spheram activitatis: hæc autem sphaera non solum provenit ex resistantia passi, aut ex actione in medium, sed ex limitatione agentis; nec ex eo, quod agens non defatigatur in propinquum, ideo infertur agere ad quancunque distantiam. Exemplum est in potentia visiva, quæ habet determinatam spheram, cum tamen nihil in medio operetur, & nullam virtutem diffundat. Unde unus homo plus videt, quam alter, cum tamen neuter agat in medium, aut virtutem diffundat; ac proinde maior virtus requiritur ad agendum in maiori distantia, quam in minori, sive agens per medium agat, sive non; & licet limitatio in agentibus per medium proveniat ex eo, quod virtus debilitetur, ut patet in igne calefaciente aerem sibi proximum, & sic successivè, & in speciebus soni; tamen hæc non est causa præcisa, & adæquata, sed sufficit limitatio, absque actione in medium, aut fatigatione; ut constat in exemplo visus. Per quod patet ad confirm.

16 Arg. 3. Nullum agens na-

trale potest transferre corpus de extremo ad extremum, nisi illud deferendo per medium: ergo nequit propriam perfectionem communicare passo distanti, nisi illam emittendo per medium. Confirm. Si inter agens, & passum interponatur corpus densum, statim cessat agentis actio, ut patet in luce: ergo idè est, quia cessat actio in medium, ac proinde, &c.

Resp. conc. antec. neg. conseq. Disparitas est: quia omnes loci se habent, ut medium eiusdem rationis, idèdque quilibet locus intermedius est capax repletionis; & nulla est ratio, cur potius extremum quam intermedium repleatur. At agens non semper respicit medium, ut eiusdem rationis cum extremo; ac proinde non operatur prius in medium, sed immediatè in distans. Per quod patet ad confirm. Quando enim medium est eiusdem rationis cum extremo, vel actio in medium est subordinata, & requisita ad effectum principalem in distans; ut est calfactio aeris ad combustionem stupæ; tunc si interponatur corpus densum inter agens & passum, statim cessat actio. At in agentibus in distans alterius rationis à medio, & non media actione subordinata, non cessat actio per interpositionem alicuius corporis; ut patet in magnete, & alijs.

17 Pro aliorum solutione nota, ex Sobr. Doct. in 1. dist. 37. quod licet plura agentia, & fortè omnia

non possint agere in distans, quin saltem aliquid diversa rationis agant in medium; nec non obest veritati conclusionis; nam illa connexio actionum in medium, & in distans est de per accidens propter coincidentiam plurium potentiarum disparatarum in eodem. Quia ratiè Sol producit mineram in terra, & lucem in medio. Item magnes attrahit ferrum, & etiam producit species visibiles. Hoc autem, non est, quia productio lucis, aut specierum conducit ad effectum in distans producendum; nam productio effectus omnino diversæ rationis prorsus impertinens est ad producendum in extremo; sed quia in Sole, magnete, &c. sunt plures potentie naturales, quæ habent passum intra sphaeram suæ activitatis. Undè simul operantur; si enim magnes, v. g. tantum haberet virtutem attrahendi ferrum, illud solum attraheret, & nihil aliud efficeret in medio.

18 Ex quo colliges, malè adversarios contra nos procedere; ac si absolutè teneremus, omne agens creatum naturaliter posse agere in distans, quin agat in medium. Neque enim Sobr. Doct. neque Scotistæ asserunt quodlibet agens posse agere in distans, sed aliquod; nec illud secundum omnes potentias, sed aliquas. Quando enim medium est omnino eiusdem rationis cum extremo, & receptivum eiusdem qualitatis ab eadem potentia produci-

bilis, prius natura patitur propin- in remotum. Si verò propinquum
quius, quam remotius; iuxta illud nullo modo sit capax illius octie-
proloquium: Agens naturale prius, nis, poterit agens immediatè
& fortius agit in propinquum, quam in remotum agere.

LIBER VIII.

PHYSICORUM.

Pervenimus tandem ad octavum Physicorum Librorum in quo
Phylosophus demonstrare conatur existentiam primi Motoris
per medium physicum, scilicet, per motum; eundemque pri-
mum Motorem tanquam principium motus æterni considerat. In quo qui-
dem, magistra Fidei, & ratione procedemus, Arist. deferentes, qui
plura contraria Fidei, & rationi fundamenta iecit.

DISPUTATIO VNICA.

DE ÆTERNITATE RERVM.

Est materia præsens ad Librum de Cælo, & Mundo æquo iure
pertineat; hic tamen proprium sibi vindicat locum; ideoque com-
muniter ab Auctoribus hic disputatur.

*Quest. unic. An Mundus potuerit
esse ab æterno?*

Supponimus 1. quod
Mundus, iuxta Phy-
los. lib. de Mundo ad Alex. cap. 2.

est compagies à Cælo, Terraque
cogmentata; atque ex his naturis,
quæ inter ea continentur. Suppo-
nimus secund. Mundum non fuisse
ab æterno, sed in tempore. Oppo-
situm docuit Aristoteles, con-

tra quem omnes catholici procedunt; quia Gen. 1. dicitur: *In principio creavit Deus Cælum, & Terram. Et Ioan. 17. Clarifica me Pater claritate, quam habui, antequam Mundus fieret.* Et in Concil. Later. in cap. de Summa Trinit. habetur, Deum Omnipotentem virtute simul ab initio temporis utramque condidisse creaturam de nihilo; corporalem, scilicet, & spiritualement. Ex quo patet, quantum lumen naturæ lumine Fidei indigeat; defectu enim huius Princeps Phylosophiæ fœdissimè erravit.

2. Supponimus 3. Deum non produxisse Mundum ex necessitate naturæ, sed omnino liberè. Constat hoc, tum auctoritatibus, tum rationibus. Psalm. enim 113. dicitur: *Omnia, quaecumque voluit, facit.* Apoc. 4. *Tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.* Et ad Ephes. 4. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.*

Ex rationibus plures congerit Subt. Doct. in 1. dist. 8. q. 5. Prima est: Bonum creatum, cum sit finitum, & habeat admixtam aliquam rationem mali, non necessitat ad sui amorem, & volitionem; hoc enim solum competit bono increato, & infinito clarè viso: sed Mundus est bonum creatum, & finitum: ergo nequit necessitare Divinam voluntatem ad sui amorem, & volitionem; & consequenter Deus liberè voluit Mundum

creare, & non ex necessitate naturæ.

Secunda: In sententia Philosophi includuntur latentes contradictiones; ergo est falsa. Prob. antec. Prima contradictio est, quia si causa prima necessariò causaret, nulla creatura causaret contingenter: sed hoc est falsum, & contra Philosophum: ergo. Prob. seq. Quælibet causa secunda causat, in quantum movetur à prima: ergo si causa prima necessariò moveret, quælibet causa secunda necessariò movebitur; & consequenter necessariò causabit. Secunda contradictio est: Sequeretur enim, quod nulla causa secunda aliquid effectivè causaret: sed hoc est contra ipsum Philosophum, & experientiam: ergo. Prob. seq. Omnis enim causa necessariò agens agit secundum ultimum suæ potentiae; quia sicut non est in eius potestate agere, vel non agere; ita neque intente, aut remissè agere: ergo si causa prima necessariò causaret, ab initio utique causaret, quidquid posset causare: sed potuit ab initio causare omne causabile à causis secundis; in se enim eminenter continet omnem virtutè effectivam causandi, quæ est in causis secundis: ergo causaret ab initio omne causabile à causis secundis; & consequenter nulla causa secunda aliquid effectivè causaret.

3. Ex his deduces, non sequi in Deo aliquam mutabilitatem,

aut inconstantiam ex eo, quod liberè, & contingenter creaverit Mundum. Non enim sequitur mutabilitas: quia ex nova, & libera creatione Mundi nihil reale Deo intrinsecè advenit; nam Mundus est quid extrinsecum Deo. Neque inconstantia: Quia Deus ab æterno voluit aliquid aliud à se esse pro aliquo nunc; & tunc absque variatione voluntatis creavit illud, quando voluit, illud esse; & licet hæc volitio, ut pote eius perfectio, necessariò conveniat Deo quoad entitatem, non verò quoad denominationem defectu connotati.

4 Supponimus 4. Posse dari aliquam creaturam, etiam corruptibilem, æternam à parte post, seu quæ in æternum duret; in hoc enim nulla est repugnantia; quia virtus, qua Deus illam produxit, & modò illam conservat, non diminuitur successione infiniti tēporis à parte post: ergo potest Deus conservare in æternum creaturam etiam corruptibilem. Secund. Quia talis creatura destruitur, vel per actionem contrarij, vel per cessationem actionis conservativæ agentis naturalis: sed potest Deus suspendere concursum ad actionem contrarij, ut fecit in igne Babylonis; & etiam non condescendere ad cessationem actionis conservativæ agentis naturalis; ut evenit in Beatis, qui nequeunt ab actu beatifico cessare; & in damnatis, qui non

possunt potentia proxima à consideratione ignis infernalis se avertere: ergo.

5 Supponimus denique, res, ex quibus Mundus componitur, esse in duplici differentia. Alię enim sunt successivæ; quæ, scilicet, in successione, & fluxu partium consistunt; ut motus, & tempus. Alię autem sunt permanentes; quæ, scilicet, plures partes simul habere possunt. Hoc supposito.

§. I.

Resolvitur questio quoad res permanentes.

6 **D**icimus: Res permanentes potuerunt esse ab æterno. Ita communiter Scottistę cum Subt. Doct. in 2. dist. 1. q. 2. §. *Tenentes*. num. 16. Licet enim ibi videatur problematicus, quia solvit argumenta pro utraque parte; tamen in nostram magis inclinatur sententiam, ut advertit Cav. ibidem; & Thomistę, Palanco excepto.

Prob. ratione Subt. Doct. in 4. dist. 10. q. 2. §. *Dico* num. 11. Omne, quod non includit evidenter contradictionem, vel ad quod non sequitur necessariò contradictio, potest fieri à Deo: sed quod ens permanens sit ab æterno producibile, non includit evidenter contradictionem: ergo potuerunt res permanentes ab æterno existere de potentia

potencia Dei absoluta. Prob. min.

Tum : Solutione argumentorum.

Tum etiam : Quia de ratione producti ab alio neque est, quod incipiat in tempore ; neque quod sit posterius tempore suo principio : ergo non includit contradictionem, quod ens permanens sit ab aeterno producibile. Prob. antec. 1. Quia Verbum Divinum est productum à Patre : sed neque incipit in tempore, ut Fides docet ; neque est posterius tempore suo principio, sed solum origine, ut etiam constat ex Fide : ergo. Secund. Quia effectus proveniens ab aliqua causa sæpè est in eodem instanti reali cum alla, ita ut causa non antecedit effectum tempore, sed natura ; Sol enim in eodem instanti, in quo fuit, illuminavit ; & D. August. 6. de Trinit. cap. 1. ait : quod si ignis esset aeternus, splendor ab eo causatus esset coaeternus, & 10. de Civ. Dei. cap. 12. dicit : quod si pes ab aeterno esset in pulvere, semper ei subesset vestigium : ergo de ratione producti ab alio neque est in tempore incipere, neque esse tempore posterius suo principio.

Confirm. Ad rationem effectus creati sufficit, quod sit posterior natura suo creatore : sed posterioritas naturæ compatibilis est cum existentia ab aeterno : ergo. Prob. min. Res enim, quæ solum natura est posterior Deo tempore, & simultate in quo est simul cum illo : ergo cum posterioritate

naturæ fiat existentia ab aeterno.

7 Arg. Implicat, creaturam fieri, quin incipiat esse : sed implicat, incipere esse, & esse ab aeterno : ergo implicat creatura, quæ fuerit ab aeterno. Prob. mai. Implicat, creaturam fieri, quin transeat de non esse ad esse : sed transire de non esse ad esse est incipere esse : ergo. Confirm. Quia creati est fieri ex nihilo sui : ergo est fieri ex non esse sui : sed hoc essentialiter importat transire ex sui non esse ad sui esse, seu de esse nihil ad esse aliquid : ergo implicat, aliquid creati, quia transeat de non esse ad esse. Confirm. secund. Eodem enim modo se habent creatio, & annihilatio : sed quod annihilatur, necessario prius fuit : ergo quod creatur, necessario prius non fuit.

Resp. ad argum. neg. mai. Ad prob. neg. mai. De ratione enim effectus creati, seu creaturæ non est habere principium durationis, sed productionis ; ad hoc enim non requiritur posterioritas temporis, sed naturæ ; ideoque neque verificatur, quod incipiat esse ; neque quod transeat de non esse ad esse. Et ratio est : Quia incipere, & transire explicant novitatem essendi, novitas verò essendi dicit aliquando non fuisse, quod cum productione ab aeterno non cõpatitur ; itaque non esse solum pro priori naturæ præcedit esse. Unde eveniret in productione creaturarum ab aeterno, quod cõtingeret, si materia simul cū

formam concrearetur. Sicut enim in isto casu privatio formæ diceretur prius natura convenire, non quia esset in materia ante formam, sed quia inesset, nisi agens impediret producendo formam in materia; ita similiter non esse conveniret creaturæ prius esse, nisi Deus impediret ponendo esse.

8 Dices: Ista creatura aut producitur aliquando, aut semper producitur? Si primum: ergo incipit in tempore; & consequenter non esse duratione præcedit esse. Si secundum: ergo esset in continuo fieri. Unde non esset ens permanens, sed successivum. Resp. Quod semper producitur; neque ex hoc sequitur, quod non sit ens permanens; nam Filius in Divinis semper generatur, & tamen est summè permanens. Sic creatura licet esset semper producta, adhuc esset permanens; quia *ly semper* non importat successionem durationis temporis, sed existentiam, & durationem ævi.

9 Ad primam confirm. dist. antec. creati est fieri ex nihilo, quando adest novitas essendi, conc. antec. quando non adest, neg. antec. & consequ. Et eodem modo dist. subsump. Ut enim verificetur transitus de non esse ad esse requiritur, quod non esse duratione præcedat esse; quia in eodem instanti nequit idem simul esse, & non esse. At ut verificetur, quod aliquid creatur, non est necessa-

rium, quod prius habeat non esse in aliquo instanti temporis; sed sufficit, quod intelligatur non esse pro aliquo instanti nature. Ad secundam neg. mai. Disparitas est: Quod annihilatio semper dicit aliquam novitatem; est enim transitus de esse ad non esse; non verò creatio, nam creatio æterna nullam dicit novitatem, sed solam simplicem productionem importat.

10 Dices: Si creatio æterna nulla dicit novitatem, sequeretur, istam creaturam non habere esse acquisitum; quia ipsum semper habuisset; & quod acquiritur, prius non habebatur: sed hoc est falsum: ergo creatio etiam æterna dicit aliquam novitatem. Resp. neg. seq. Stat enim, quod aliquid sit ab æterno, & habeat esse acquisitum; nam habet esse acquisitum, quia non est à se, sed ab alio; habet autem esse ab æterno, quia acquisitio, quæ non est cum novitate alicuius esse, stat cum æternitate.

11 Arg. 2: Creatio passiva rei est in instanti: sed implicat, rem fuisse in instanti creatam, & fuisse ab æterno: ergo nequit res creati ab æterno. Maior patet: Creatio enim passiva rei non est successiva; aliàs fieret per motum sicut alteratio; sed essentialiter est instantanea; & consequenter necessarium est in instanti. Prob. min. Implicat, quod aliquid instans sit ab æterno; de ratione enim instati-

tis est, unico instanti tantum durare: sed ut res creata in instanti fuisset ab æterno, necessarium erat, quod instans, in quo creata fuit, fuisset ab æterno: ergo. Confirm. Implicat, conservationem creaturæ fuisse ab æterno: sed creatio solum unico instanti præcedit conservationem: ergo respignat etiam, quod creatio sit ab æterno. Prob. mai. conservatio supponit antea rem productam; nihil enim conservari potest, nisi antea fuerit productum: ergo non est æterna; quod enim aliud supponit, non est ab æterno.

Resp. neg. mai. Nam casu, quo Deus produceret creaturam ab æterno, eveniret proportione servata, quod in generatione Verbi Divini; idèdque sicut generatio Verbi Divini, neque est in instanti, neque successivè, sed continuata, & permanens; ita creatio creaturarum ab æterno, neque esset successiva, neque instantanea, sed permanens, & continuata. Unde semper crearetur. Ad confirm. neg. mai. Ad prob. dist. antec. si adest novitas essendi conc. antec. si abest, neg. antec. Creatio enim, & conservatio solum distinguuntur, dum aliquid accipit esse de novo; tunc enim esset respectus, ut novus ad non esse immediatè præcedens. Quando autem non adest novitas essendi, productio, & conservatio non distinguuntur; nec conservatio supponit productionem, nec productio præcederet conservationem; sed esset

simul productio, & conservatio; quia esset productio permanens, & continuata.

Arg. 3. Si creatura produceretur ab æterno, non posset libere produci: sed hoc est falsum: ergo. Prob. mai. ut posset Deus eam libere producere, debet habere potentiam non producendi; vel ergo Deus poterit eam non producere, antequam produceret ipsam; vel postquam produxit; vel dum producit? Non primum, nec secundum, ut patet; neque tertium, quia tunc verificarentur duo contradictoria; esset enim verum dicere, aliquid ens posse esse productum, & posse non esse productum pro eodem instanti: ergo. Confirm. Omne enim agens liberum est indeterminatum ad agendum, & non agendum: sed dato casu, Deus semper esset determinatus ad agendum: ergo necessario, & non libere produxisset illam creaturam.

Resp. neg. mai. Ad prob. dist. mai. debet habere potentiam non producendi prioritate nature, conced. mai. prioritate temporis, neg. mai. Dum enim Deus produxit, potuit non producere; nam in priori naturæ præintelligitur ex se indifferens ad producendum, & non producendum. Neque ex hoc sequitur verificatio contradictoriarum; illæ enim non sunt contradictoriæ; quia propositiones modales tunc sunt contradictoriæ, quando negatio cadit supra modum, non

non suprà dictum, vt cadit in assignatis. Undè vt sint contradictoria, sic debent efformari. Possibile est Angelum esse ab æterno; non est possibile Angelum esse ab æterno; ex quibus prima est vera, secunda verò falsa. Ad confirm. dist. mai. in determinatione de possibili, conced. mai. in determinatione de inesse, neg. mai. & dist. min. Deus esset determinatus determinatione de inesse, conc. min. determinatione de possibili, neg. min. & conseq. Pro quo.

13 Nota, quod indeterminatio est duplex: Alia de possibili, & est, qua agens est indeterminatum ad posse agere, & posse non agere; & alia de inesse, & est, qua agens est indeterminatum ad agendum, & non agendum. Similiter determinatio est duplex: de possibili, scilicet, & de inesse. Prima est, qua causa est determinata ad posse agere, vel non agere; secunda, qua est determinata ad agendum, vel non agendum. Nulla ergo causa est indeterminata in determinatione de inesse; nam vel agit, vel non agit, & sic semper est determinata determinatione de inesse. Hoc notato.

14 Dicimus, quod Deus semper fuisset determinatus determinatione de inesse; id est, Deus ab æterno semper produxisset creaturas. At quia contingenter, & non necessario essent productæ, cum determinatione de inesse stat, quod sit indeterminatus indeterminatio-

ne de possibili; quod sufficit ad libertatem, quæ consistit in hoc, quod causa libera ita producat, vt possit non producere; & effectus ita ponatur, vt possit non poni.

15 Pro aliorum solutione nota, quod quando PP. probant, contra Arianos. Verbum Divinum non esse creaturam, quia est ab æterno; & consequenter tenent, nullam creaturam posse esse ab æterno; non loquuntur de possibili, sed de facto, & secundum communem cursum naturæ creatæ, quæ magis petit fieri in tempore, quam ab æterno; procedebant enim contra opinantes, Mundum de facto fuisse ab æterno; vel loquuntur solum de æternitate per essentiam, ac si dicerent: *Nulla creatura est æterna per essentiam; Verbum Divinum est æternum per essentiam: ergo non est creatura.* In nostra autem sententia, si creatura esset ab æterno, non esset æterna per essentiam, sed tantum per participationem. Undè Deus habet necessariam, & independentem coexistentiam ad omne locum, & tempus; creatura verò haberet coexistentiam ad omne tempus, sed contingentem participationem, & dependentem. Vel denique potest dici, quod PP. procedebant ad hominem contra Arianos, vt ait Subt. Doct. cit. 7. *Ad primum in oppositum*, numer. 22. Ariani enim ex vna parte dicebant, creaturam non posse esse ab æterno; & ex alia asseriebant Verbum

Divinum fuisse ab æterno. Undè arguebant sic: *Per vos, quidquid est ab æterno, non est creatura: sed per vos, Verbum Divinum est ab æterno: ergo non est creatura.* Ex quo nullo modo colligitur PP. affirmasse, creaturam implicare ab æterno.

§. II.

Dicitur questio quoad res successivas.

16 Nota etiam, quod si Angelus, aut homo essent ab æterno, possent intelligere, velle, & alias operationes elicere; & si Sol esset ab æterno, etiam ab æterno illuminaret. Ratio est: quia istę operationes non includunt in suo conceptu mutationem, sed tantum rationem productionis. Undè Subr. Doct. in 2. dist. 5. quest. 2. §. *Teneo igitur*, num. 13. ait, quod Angelus in primo instanti, in quo fuit productus, potuit intelligere, & velle. Ad rationem enim producentis, & producti non requiritur, causam tempore precedere suum effectum, sed natura sufficere. Itaque in casu, quo homo esset ab æterno, & ab æterno intelligeret, deberet homo detineri sub illa intellectione, per infinitum tempus, sicut creatura ab æterno producta derineretur à Deo. Ille verò operationes, quę in suo conceptu includunt verum motum, vel mutationem, non possent exerceri ad homine, si ab æterno esset productus. Undè non posset ab æterno generare; generatio enim includit veram mutationem in suo conceptu; imò requirit multas alterationes, quę petunt, ut terminus à quo tempore præcedat terminum ad quem.

Dicimus: Implicat, res successivas esse ab æterno; unde nec de potentia Dei absoluta potuerunt esse ab æterno. Ita Subr. Doct. cit. v. *Ad aliud de transitu* num. 20. quem si quætur Lich. Gratian. Vulpes, Smiling, Mast. & alijs. Prob. ens successivum intrinsecè, & essentialitèr componitur ex partibus prioribus, & posterioribus; ita ut nulla pars entis successivi possit dari, quę partes priores, & posteriores non includat: sed implicat, quod pars posterior sit ab æterno: ergo etiam implicat, quod res successiva sit ab æterno. Prob. min. Pars enim posterior necessariò, & essentialitèr presupponit partem priorem: sed omninò implicat, illud, quod est ab æterno, aliud existens presupponere: ergo implicat, partem posteriorem existere ab æterno; & consequenter res successiva, nec de potentia Dei absoluta poterit esse ab æterno.

Confirm. Deus produciens ab æterno motum, v.g. non omnes illius partes simul produceret; destrueret enim naturam, & essentialiam motus exigentem successivum partium: ergo debet dari aliqua pars, quam Deus ante alias pro-

produxerit: sed implicat, partem immediatè sequentem esse ab æterno; nam supponit aliam partem tempore præcedenti durantem; ergo, & implicat, rem successivam esse ab æterno. Explicatur hoc: partes enim motus eo modo, quo petunt ex natura sua existere, sunt & producuntur à Deo: sed partes motus ex natura sua ita petunt existere, ut aliqua pars præcedat omnes alias; omnes enim nequeunt simul existere; aliàs non esset res successiva, sed permanens; ergo debet dari aliqua pars, quam Deus ante alias produxerit: ergo motus non esset ab æterno.

18 Respondent adversarij, quod licet ens successivum non poterit esse ab æterno, quoad partem posteriorem; ista enim anteriorem præsupponit; tamen quoad partem priorem bene potuit esse ab æterno, nam hæc aliam antecedentem illam non præsupponit. Sed contra 1. Quia falsum est, dari aliquam partem entis successivi, ita priorem, ut nullam aliam priorem præsupponat; nam de ratione intrinseca entis successivi, & cuiuslibet illius partis assignabilis est includere partes priores, & posteriores in infinitum divisibiles, ut iam diximus; ergo adhuc illa pars prior repugnat, quod sit ab æterno. Confirm. Illa pars prior, quam assignas, debet esse ens successivus; alioquin non assignas ens successivum ab æterno: sed ens successi-

vum essentialiter includit prius, & posterius, & secundum posterius nequit esse ab æterno, quia æternum nihil prius duratione supponit; ergo adhuc illa pars, nequit esse ab æterno. Et idem argumentum fit de qualibet parte priori à te assignabili.

Contra 2. Si talis pars prior esset ab æterno, vel duraret tempore infinito, vel tempore finito? Utrumque implicat: ergo. Prob. prima pars: si illa tempore infinito duraret, toto illo tempore non daretur successio partium, quarum una esset post alteram; sed hoc est contra naturam entis successivi; ergo illa pars non potest tempore infinito durare; & consequenter neque ab æterno produci. Secunda verò pars ostenditur: si illa pars duraret tantum tempore finito, altera pars, que immediatè ad ipsam consequitur, non distabit ab illa duratione infinita: quia finitum à finito, non distat infinitè; ergo talis pars nequit durare tempore finito, si ab æterno producitur.

19 Prob. 2. conclusio: Æternum, ut tale, nequit supponere aliud prioritatem instantis *in quo*: sed motus supponit subiectum, seu mobile prioritatem instantis *in quo*: ergo motus nequit existere ab æterno. Prob. min. Implicat hominem, v.g. & eius motum omninò simul incipere: ergo motus hominis debet supponere ipsum hominem prioritatem instantis *in quo*. Prob. antec. Motus successivus nequit à Deo pro-

produci, & fieri in aliquo instanti, sed incipere in tempore: sed homo incipit in instanti: ergo implicat, hominem, & eius motum omnino simul incipere.

20 Arg. 1. Non repugnat motus æternus à parte post: ergo pariter non repugnabit dari ens successivum æternum à parte antè. Confirm. Quando sunt aliqua duo eiusdem rationis, cui vnum illorum non repugnat, nec aliud repugnare potest: sed principium, & terminus temporis sunt eiusdem rationis, cum sint duo instantia: ergo cui non repugnat principium, neque etiam repugnat terminus: ergo cui non repugnat negatio termini, neque etiam repugnabit negatio principij; quia negatione se habent sicut affirmationes oppositæ; sed motui non repugnat negatio termini: ergo nec negatio principij.

Resp. neg. conseq. Discrimen est: quia ex eo, quod detur ens successivum à parte post, solum sequitur dari infinitum syncategorematicum potentiale, nunquam in actu totum ponendum, sed finitum in infinitum; quod non repugnat. At si daretur ens successivum æternum à parte ante, esset iam in actu positum; quod implicat cum æternitate, quia æternitati in actu repugnat successio, seu prius, & posterius; & consequenter cum ens successivum habeat prius, & posterius, quæ simul esse nequeunt, ideo nequit à parte ante æternum esse.

Ad confirm. conc. mai. dist. min. sunt eiusdem rationis. fundamentaliter sumpta, conc. min. formaliter accepta, neg. min. & conseq. Principium itaque, & terminus motus dupliciter sumi possunt. Prim. fundamentaliter; qua ratione important duo indivisibilia terminativa, seu duo mutata esse. Secund. formaliter; & sic dicunt rationem principij, quæ consistit in relatione ad non esse prioris; & rationem termini, seu finis, quæ consistit in relatione ad non esse posterioris. In primo sensu sunt eiusdem rationis, non verò in secundo. Undè argumentum solum probat posse motum esse sine vno indivisibili, sed loco illius habere aliud, supra quod ratio principij, vel termini fundetur; non tamen probat, quod cui non repugnat negatio termini, non repugnet negatio principij; quia istæ negationes sunt diversæ rationis; non enim opponuntur indivisibilibus temporis materialiter sumptis, sed formaliter acceptis. Ideoque non bene sequitur: *Tempori non repugnat negatio termini: ergo nec repugnat illi negatio principij.*

21 Arg. 2. Ideò possibile est ens successivum æternum à parte post, saltem syncategorematicè, quia qualibet parte assignata, possunt alix, & alix in infinitum superaddi: sed etiam à parte antè sunt posibles partes motus priores, & posteriores absque vlllo fine; nam qualibet prima assignata, adhuc

possint alię, & alię priores assignari, vt patet: ergo non repugnat ens successivum æternum à parte antè. Confirm. Ab æterno fuit potentia ad motum: ergo ab æterno à parte ante potuit existere motus. Patet conseq. quia ad impossibile non est potentia, & nulla difficultas assignabitur in existentia partium motus, quę non instetur contra earundem possibilitatem.

Resp. conc. mai. dist. min. Sunt possibiles distributivè, idest, in quolibet instanti eternitatis potest vna pars motus poni, conc. minor. sunt possibiles collectivè, idest, potest poni ante omne instans, seu ab æterno, neg. min. & conseq. Licet enim nullum instans sit assignabile in æternitate à parte ante, in quo Deus non possit producere motum; non tamen est possibile producere motum ab æterno; sicut nullum datur instans, in quo Deus non possit dividere continuum, non tamen potest collectivè omnes partes dividere. Nec inde sequitur, posse dari motum æternum à parte ante syncategorematicum, quia de ratione talis infiniti est, quod non sit totum acceptum, sed aliquid remaneat accipienlum; æternum autem à parte ante esset infinitum iam totum acceptum; ideoque vel esset infinitum in acta, quod repugnat; vel nullomodo esset æternum.

Ad confirm. dist. antec. ab æterno, & pro æterno, neg. antec. ab æterno, sed in tempore, conc. antec.

& dist. conseq. eodem modo. Non enim est necesse, quod pro omni signo potentie existat actus, seu exercitium; nam quodlibet mobile in primo instanti, in quo existit, habet potentiam ad motum; non tamen ad motum pro illo primo instanti, quia repugnat motum successivum in instanti fieri.

22. Argum. 3. Datur tempus imaginariura à parte antè; nam certum est, quod præcesserunt per æternitatem à parte antè infiniti dies imaginarij: sed tempus imaginarium est tempus possibile: ergo potest esse tempus æternum à parte antè. Nec dicas, tempus imaginarium esse in duplici differentia: aliud cum fundamento in re, seu verè possibile, & hoc non est æternum à parte ante; aliud sine fundamento in re, & chymericum, & hoc est ætænum, sed chymericum, & repugnans; vnde argumentum nihil concludit. Nam contra est: quia eternitas, licet formalitè sit unica indivisibilis, virtualitè tamen est multiplex: sed nulla est virtualitas, cui non possit coexistere aliquod tempus, v.g. dies, vel hora; ergo infiniti dies coexistentes eternitati sunt possibiles, non chimerici. Quare melius.

Resp. conc. mai. dist. min. est tempus possibile distributivè, conced. min. collectivè, neg. min. & conseq. Nam licet nullum instans eternitatis assignari possit, cui aliquod tempus coexistere non possit; non

tamen est possibile omne tempus imaginarium poni simul; quia fit transitus à propositionibus distributivis ad collectivam. Neque inde inferas, tempus fuisse possibile ab æterno; nam æternitas, cum sit tota simul, & collectivam acceptam requirit, quod omnes dies collectivam acciperentur; quod implicat.

23 Arg. 4. Ponamus, quod Deus producat stupam ab æterno, & ignem stupæ applicatum: in hac hypotesi ignis ab æterno combureret stupam, cum non esset impeditus: ergo ab æterno daretur vera generatio: sed talis generatio esset successiva: ergo potest dari ens successive ab æterno. Resp. conc. hypotesi, neg. ignem ab æterno posse comburere stupam; quia motus supponit mobile prioritate instantis *in quo*, ut diximus; & in illo instanti non posset esse combustio, quia successive nequit in instanti incipere. Unde talis combustio, non posset esse æterna, quia æternum nihil prius duratione supponit.

24 In fine rogabis: An Arist. sufficienter per motum demonstraverit existentiam primi Motoris? Supponimus Philosophum, tam in hoc Libro, quam in præcedenti demonstrasse existentiam primi Motoris per motum sic: Omne, quod movetur, ab alio moveri, necesse est: sed non potest dari in moventibus processus in infinitum: ergo tandem deveniendum est ad

unum primum Motorem immobilem. Dubium itaque est, an hæc sit convincens demonstratio?

25 Resp. Talem demonstrationem non esse sufficientem. Est communis inter nostrates, & Jesuitas. Prob. 1. Quia falsum est, omne, quod movetur, ab alio moveri necessarium; ut enim diximus lib. 7. quæst. 1. multa sunt, quæ moventur à se ipsis, & in se ipsis agunt saltem actione æquivoca: ergo non est universaliter verum, omne, quod movetur ab alio moveri. Secund. Quia non bene ostendit, primum Motorem esse penitus immobilem: ergo. Prob. antec. id enim probat ex eo, quod omne mobile sit divisibile, & continuum, qualis non est primus Motor: sed falsum est indivisibile, non posse moveri; quia anima rationalis, quæ est indivisibilis, movetur saltem motu alterationis: ergo.

26 Unde per medium physicum, ex motu desumptum, non satis probatur existentia primi Motoris; ideòque melius probatur per medium abstractius, seu metaphysicum ex causalitate, & productione desumptum in hunc modum: Aliquod ens est effectibile, v.g. ignis modo genitus; vel ergo à se, vel ab alio, vel à nullo? Non à nullo: quia quod nihil est, nullius potest esse causa; non à se, quia nihil potest producere se ipsum, saltem, quoad primum esse: ergo ab alio, de quo rursus inquiremus, an sit à

se, vel ab alio? Et sic vel datur status in vno incausato, & improducto, vel processus in infinitum; quod repugnat.

27 Nec dicas, sensum Philosophi esse: Omne, quod movetur, ab alio moveri; id est, dependenter in sua actuali motione à concursu agentis extrinseci; quo sensu universaliter est vera propositio, loquendo de causis secundis; omnes enim operantur dependenter à prima: ergo benè ex motu probatur existentia primi Motoris. Resp.

nec sensum Philosophi talem fuisse, nec illud principium esse physicum ex motu desumptum; sed metaphysicum ex causalitate, & productione acceptum, quatenus forma, seu terminus non potest, non causari à primo agente, nec causa secunda agere sine illo. Et hæc sufficientiant de octo Libris Physicorum. Utinam cedam in laudem Omnipotentis Dei, Parisinsæ Virginis, Seraphici Parentis, Paduani Antonij, & omnium ecclesiarum licolarum.

BREVIS

EXPOSITIO IN DUOS

Libros Aristotelis de Ortu, & Interitu; seu

DE GENERATIONE,

& Corruptione corporis naturalis.

*Per Fratres Ioannem à Trinitate, & Nativitate Franciscanos Provinciae
Divi Pauli Discalceatorum veteris Castellae.*

Aristotelicam methodum insequentes, absolutis actio Physic. Libris, in quibus de substantia, seu corpore naturali in communi differitur; modo ad considerationem corporis generabilis duobus Libris de Generat. & Corrupt. ab Arist. absoluti, gradum fecimus. At quia plura, de quibus hic agitur, iam in Physicis tacta, & resoluta sunt; ideo hic ferè compendiosè, una, vel altera difficultate excepta, procedemus. Obiectum autem horum Librorum est corpus mixtum. Cuius ratio est: Nam scientia dividi debet ad divisionem subiecti, & descendere à subiecto generico ad subiecta specifica; sed corpus naturale in communi est obiectum in Philosophia, & tale corpus primo dividitur in simplex, & mixtum: ergo debet assignari tractatus habens pro obiecto corpus simplex, & hic sunt Libri de Caelo; & similiter tractatus habens pro obiecto corpus mixtum, & hic sunt Libri de Generat.

LIBER I.

DE GENERATIONE, & Corruptione substantiali.

IN hoc primo Libro de Generatione, & Corruptione, deque alijs
vtramque antecedentibus, & consequentibus agendum est. Ideo sic

DISPUTATIO I.

DE GENERATIONE SUBSTANTIALI.

Quest. I. Quid sit Generatio simpliciter, seu substantialis.

Generatio substantialis tripliciter sumi potest: vt productio, vt mutatio, & vt conversio. Generatio in ratione productionis sic definitur: *Est actio productiva termini, seu compositi substantialis dependenter à subiecto.* Vt actio productiva ponitur loco generis; per quod convenit cum creatione, & cum generatione accidentali. Per ly *termini, seu compositi substantialis*

differt à productione accidentali; quæ solum compositum accidentale producit; & etiam ab educatione, quæ licet sit productio substantialis, non tamen attingit compositum, sed solam formam, quæ propriè dicitur educi de potentia materiæ; generatio autem est solius compositi. Denique per ly *dependenter à subiecto* distinguitur à creatione, quæ rem ex nihilo, seu ex nullo subiecto præsupposito producit.

2. Generatio in ratione mutationis definitur à Phylol. hic: *Est mutatio à substantia in potentia*
id

(id est, à materia prima privata forma) ad substantiam in actu (id est, ad formam.) Hæc præ alijs legitimè explicat generationem in ratione mutationis; imò aliæ, quæ solent adduci ut de mente Phylol. vel sunt nude propositiones, ut verè quidem pronuntiatæ à Phylol. de ipsa generatione, pro ut occasio postulabat; non tamen rigorosæ definitiones, cum serè singulæ deficiant; vel sunt generationes in ratione conversionis; ut iam ostendimus.

Itaque generatio in ratione conversionis, ex Phylol. est *mutatio totius in totum, nullo sensibili remanente ut subiecto eodem.* Dicitur *mutatio*: Per quod convenit cum generatione in ratione mutationis. Dicitur *totius in totum*: Ubi *totum* non sumitur syncategorematicè; ita ut quælibet pars mutetur; nam in generatione semper manet altera pars, scilicet, materia; sed categorematicè, ut dicitur novum compositum per se unum ex materia, & forma integratum, specie à priori diversum; quia naturaliter non datur conversio totalis, sed solum partialis; non enim potest agens naturale unum in aliud convertere, nisi in ista conversione maneat commune subiectum, scilicet, materia.

Additur denique, *nullo sensibili remanente ut subiecto eodem*; cuius sensus non est, quod aliquod sensibile absolute non remaneat;

nam in corruptione hominis remanet altera pars compositi; quæ est sensibilis; sed quod non maneat idem subiectum sensibile in actu specifico, & completo, sicut manet in alteratione. Vel idcirco, Arist. velle non manere idem subiectum sensibile variisq; formæ, scilicet; recedentis; & subsequenter; sic enim idem subiectum remanere non potest ut in alteratione; sed remanet sola materia prima, quæ sensibilis non est. Unde in interitu hominis manet quidem aliquod sensibile, sed non idem subiectum; quia eorundem non est subiectum anima recedentis, & formæ subsequenter. Ex dictis.

4 Colliges 1. Generationem quocumque ex his tribus modis acceptam esse distinctam ab alteratione. Ratio est: Quia distinctio, & specificatio motus, vel actionis principaliter, & primo desumitur ex distinctione terminorum: sed alteratio habet terminum distinctum à generatione quocumque ex his modis sumpta; nam generatio per se terminatur ad substantiam, alteratio vero ad qualitatem: ergo.

5 Nec dicas cum quibusdam Thomistis, etiam alterationem habere pro termino substantiam; nam licet forma substantialis per alterationem non producat, tamen in ultimo alterationis instanti resultat forma substantialis ex vi alterationis absque alia nova actio.

actione. Nam contra est. Tum: Quia implicat, quod per eandem actionem, per quam per se fit accidens, fiat quoque substantia, cum actiones à terminis specificentur; sed per actionem alterativam fit per se accidens: ergo implicat quod per illam fiat substantia. Tum: Quia si datur actio propria ad formam accidentalem, quare, non dabitur actio propria ad formam substantialem, quæ nobilior est? Tum: Quia actio alterativa fit medijs accidentibus: sed accidentia nequeunt attingere productionem substantiæ, ut diximus in *Physic.* ergo. Tum denique: Quia iuxta Thomistas, actio, & consequenter alteratio subiectatur in passo: sed post alterationem immediatè corrumpitur passum, seu compositum præcedens: ergo in illo instanti non potest ex vi alterationis resultare substantia genita. Patet consequenter. Quia nequit aliquid fieri per resultantiam, si non existit illud, ad quod ponitur consequi, seu resultare; & consequenter præter alterationem desideratur nova, ac distincta actio attingens ipsam substantiam; & hæc est generatio.

6 Colliges 2. Discrimen harum generationum inter se. Generatio enim in ratione mutationis non includit formaliter actionem, sed solum importat illa tria principia, materiam, formam, & privationem; & consistit in respectu

informationis ut novo, seu subiecti informati ad non informationem immediatè præcedentem; & est relatio realis, non simpliciter, sed secundum quid. In ratione vero productionis requirit agens, materiam, formam, & compositum; consistitque in respectu propriè reali intrinsecus adveniēti causæ efficientis ad effectum productum; & è contra, si passivè sumatur. In ratione denique conversionis requirit materiam cum privatione formæ adveniētis; formam præcedentem, quæ desinat esse; & formam novam, quæ succedat, seu habeat esse ex vi definitionis illius. Unde si Deus miraculosè in adventu novæ formæ conservaret priorem in materia, daretur quidem generatio in ratione mutationis, & productionis, non verò conversionis.

7 Colliges 3. Generationem distingui etiam ab educatione, & vñitione. A prima quidem: Nam educatio est productio formæ de potentia materiæ; generatio verò non est productio formæ; nam licet forma præexisteret, si tamen de novo vñiretur, daretur vera generatio. Ab vñitione similiter: Nam vñitio habet pro termino vñitionem; generatio verò compositum, vel formam, ut postea constabit.

8 Colliges 4. Generationem non esse essentialiter mutationem. Quando enim materia solum præ-

cedit

cedit natura formam, vt in prima rerum productione, & cum ex speciebus Eucharisticis corruptis generantur vermes, interueniunt verę generationes, & educationes formarum de potentia materie sine vlla mutatione subiecti; imò de facto subiectum anime rationalis, scilicet, corpus in eodem instanti, quo formatur, recipit animam, & generatur homo; cum tamen ibi non sit vera mutatio, quia non præcessit tempore subiectum cum carentia forme; quod requiritur ad veram mutationem, ex dictis disp. de princip. & consequenter mutatio accedit generationi, etiam vt est productio rei dependenter à subiecto.

Quest. II. Quodnam sit subiectum, & terminus generationis?

Quia generatio, ex dictis sumi potest in ratione mutationis, productionis, & conversionis; seorsim de subiecto, & termino illius iuxta quamlibet acceptionem questio resolvenda est.

1 Dicimus 1. Subiectum generationis in ratione mutationis est sola materia prima. Ita Phyl. hic. tex. 24. dicens: *Est autem, & materia maximè quidem, & proprie subiectum generationis, & corruptionis susceptible.* Et prob. Illud est subiectum generationis in hoc sensu, quod mutatur, seu in generatione transit à privatione ad

formam, vel è contrà in corruptione, iuxta Arist. 5. Phyl. 12. vbi ait: *Cui inest, illud mutatur;* sed sola materia dicitur mutari, & transire à privatione ad formam: ergo sola materia est subiectum generationis in ratione mutationis.

2 Diximus *sola materia*: Nam corpus pro altera parte, quod gerit vicem materie in animatis, non est subiectum mutationis; quia non præcedit tempore animam, & consequenter non fuit sub privatione illius; quia in eodem instanti reali, ac est perfectè organizatum, animatur. Unde Maltrius non satis consequenter disp. 5. de Generat. q. 2. art. 1. assignat corpus pro altera parte pro subiecto generationis in ratione mutationis; cum ibid. q. 1. num. 19. dixerit, in generatione hominis nullam intervenire mutationem; quia corpus in eodem instanti quo formatur, animatur.

3 Dicimus 2. Terminus generationis in ratione mutationis est forma de novo acquisita, non verò compositum. Prob. Terminus generationis in hoc sensu est ille, ad quem subiectum mutationis transit, & quem acquirit: sed talis terminus est forma de novo recepta, non compositum; quia materia non transit ad compositum, neque illud recipit, sed componit: ergo sola forma est terminus generationis in ratione mutationis. Confirm. Terminus mutationis

R debet

debet reperiri inter ea; quæ per se ad mutationem concurrunt: sed ad hanc compositum est impertinens; ut patet in mutatione accidentali, ubi non resultat verum compositum: ergo cum ad mutationem solum concurrant privatio, materia, & forma, sequitur, terminum in generatione esse formam, & nihil aliud.

4 Dicimus 3. Subiectum generationis in ratione productionis est generans. Id patet, ex dictis. lib. 3. disp. 1. q. 3. & alibi, ubi statuimus, omnem actionem subiectari in agente. Ubi nota, quod si generatio passivè sumatur pro respectu geniti ad generans, sic subiectatur in passio, nempe, in composito de novo genito; passio enim subiectatur in passio.

3 Pro intelligentia termini generationis in ratione productionis nota, quod sicut principium est duplex: nempe, principium, quod producit, & principium quo producit; ita terminus generationis etiam est duplex: scilicet, terminus quo, seu formalis, & terminus qui seu totalis. Terminus qui est res, quæ producitur; terminus quo est id, quo constituitur terminus qui. Ille verò terminus dividitur in formalem totalem, & partialem. Terminus formalis totalis est forma totius, seu totalis concreti producti; terminus formalis partialis est forma partis, seu partialis ipsius; v. g. in pro-

ductione hominis ipse homo est terminus qui, seu totalis; terminus verò quo, seu formalis est forma, qua homo in esse talis constituitur; qui terminus alius est totalis, ut humanitas; & alius partialis, ut anima, seu forma humanitatis.

6 Dicimus 4. Terminus quæ generationis in ratione productionis est compositum, ut includit naturam, & singularitatem; non verò ut includit substantiam. Prima pars est communis, & prob. Terminus totalis, & adæquatus est ille, quem agens simpliciter, & per se intendit, & ad quem actio ultimò tendit: sed agens per se, & simpliciter intendit productionem compositi: ergo. Prob. minor. Tum: Ex Arist. sæpius docente, formam non fieri (intellige, ut terminus totalis) sed compositum. Tum etiam ratione: Quia potest utraque pars existere, & tamen ex illa compositum generari, seu fieri; ut erit in Resurrectione: sed tunc non intenditur fieri formam, sed compositum: ergo.

Secunda verò pars; scilicet, quod terminus quæ sit compositum, ut includit naturam, & singularitatem; probatur: quia natura in communi, seu non singularis non est terminus idoneus generationis; non enim generatur ignis ut sic, sed hic ignis; & ut ait Philosoph. 1. metaphysic. cap. 1. generationes sunt circa singularia: ergo terminus qui generationis in ratione produ-

productionis debet esse natura singularizata.

Tertia denique pars, quæ est contra Thomistas, prob. Quia datur vera, & propria generatio non habens pro termino naturam subsistentem: ergo non requiritur subsistentia ad constituendum terminum qui generationis. Prob. antec. Nam Beata V. Maria verè genuit Christum D. generatione totali, & adæquata: sed illa mirabilis generatio solum habuit pro termino naturam humanam singularem, & individuam, non verò subsistentiam illius: ergo.

7 Nec dicas cum Palanco, quod licet terminus in generatione Christi D. non fuerit suppositum ut subsistens in natura Divina, seu in quantum Deus; fuit tamen ut subsistens in natura humana, sive in quantum homo; nam si sola humanitas, & non suppositum esset terminus qui talis generationis, non diceretur Beata Virgo propriè Dei genitrix, quia solum esset genitrix humanitatis, & humanitas Deus non est. Nam contra est: Quia ut subsistentia Verbi Divini esset terminus qui generationis Beatæ Virginis, deberet ipsam subsistentiam aliquo modo attingere: sed nullo modo ipsam attingit; quia nec talem subsistentiam in se produxit, nec ipsam univit, seu communicavit naturæ humanæ: ergo.

Confirm. Suppositum Divi-

num ut subsistens in natura humana, solum est terminus illius actionis, ratione cuius in illa subsistit: sed non subsistit in natura humana per actionem Beatæ Virginis; nam in natura humana subsistit ut unitum, & non fuit unitum per actionem, seu generationem Virgineam: ergo adhuc ut subsistens in natura humana non est terminus qui generationis Maternæ. Neque inde sequitur, Beatam Virginem non fore veram matrem Dei; nam licet generatio Virginis per se, & intrinsecè solum fuerit terminata ad naturam humanam singularem Christi D. tamen in eo instanti temporis, quo humanitas concepta fuit ex Virgine, fuit unita Verbo Divino; ideoque in eo instanti fuit verum dicere *Deus conceptus est ex Virgine*; & per hoc sufficienter salvatur ratio maternitatis, quia in eodem instanti actio ipsius fuit terminata ad hominem Deum; licet nec subsistentiam, nec unionem hypostaticam physicè attigerit, neque ad hoc maior requiritur influxus, neque est possibilis. De quo latius in mater. de Incarnat.

8 Arg. 1. Forma totalis, v.g. humanitas non est terminus qui sed quo totalis, ut postea dicemus: ergo solum restat, quod suppositum sit terminus qui. Patet consequens. Nam terminus qui est ille, qui produciatur ut quod: sed si forma totalis est terminus quo, non est

assignabile *quod* nisi suppositum: ergo. Resp. conc. antec. neg. conseq. Ad prob. conc. mai. neg. min. Quia, ut diximus in Log. non solum datur concretum ad suppositum, sed etiam ad singulare, imò concretum singulare antecedit concretum suppositum; ideoque ante subsistentiam non solum datur humanitas, sed etiam hæc humanitas, seu singulare, quod fieri possit ut *quod*, seu esse terminus *qui* sufficiens generationis totalis.

9 Arg. 2. Terminus generationis proportionaliter debet correspondere principio: sed principium *quod* generationis est suppositum habens naturam communicandam, siquidem actiones propriè sunt suppositorum; non enim humanitas, propriè loquendo, est, quæ generat, sed homo: ergo terminus *qui* est suppositum participat naturam. Resp. conc. mai. neg. min. & dist. implic. prob. claritatis gratia; actiones sunt suppositorum elicitive, neg. denominative, conc. & neg. conseq. Suppositum enim neque est *quod*, id est, virtus agendi; neque est *quod* eliciciens, sed solum *quod* denominatum ultimo ab actione; quia forma, ut est in alio, non potest dici agens ut *quod*; quia nequit denominari ab actione ultimo denominatione. Videatur Master, disp. 11. metaph. q. 5.

10 Dicimus 5. Terminus *quo*

formalis partialis generationis est forma substantialis; terminus verò *quo* formalis totalis est natura totalis, seu forma totius à generante producta. Est communis; & prob. utraque pars. Tum: Ex Aristot. 2. Physic. 14. ubi ait, generationem esse viam in naturam; id est, in formam tanquam in terminum formalem, ut explicant Interpretes. Tum etiam ratione: Terminus formalis est ille, in quo generans assimilat sibi genitum, & à quo genitum specificatur, seu constituitur in suo esse specifico: sed forma est ratio formalis partialis assimilans genitum genitori, ipsumque specificans; natura autem totalis est ratio totaliter assimilativa, & constituens genitum in suo esse specifico completo, & totali: ergo forma est terminus formalis partialis, natura verò totalis.

11 Arg. 1. De ratione terminini formalis generationis est, quod de novo fiat, & producat; sed non semper forma de novo fit, ut constat in generatione hominis; semper tamen producitur unio, ut patet: ergo sola unio est terminus formalis. Resp. neg. mai. Ut enim diximus, ad veram generationem non requiritur, quod terminus formalis de novo producat; sed sufficit, vel quod de novo communicetur; ut patet in generatione Divina, cuius terminus formalis est essentia Divina, quæ non producitur; vel quod de novo induca-

inducatur; sic enim generatio dicitur nova; tum in ratione productionis, quia terminus totalis generationis substantialis semper producitur; tum in ratione mutationis, quia semper forma de novo inducitur in materiam.

12 Arg. 2. Stante eadem forma, & eadem natura totali, stat diversitas specifica productionum: ergo forma, aut natura non sunt termini formales. Patet consequ. quia diversitas specifica productionum desumitur ex diversitate terminorum formalium. Prob. antec. generatio, & resurrectio hominis sunt productiones specie diversæ: sed tamen forma, & natura sunt eadem, non solum specie, sed numero: ergo.

Respondent aliqui Scotiste, resurrectionem, & generationem, quatenus quidam motus, & mutationes sunt, distingui specificè; non quia terminus sit specie distinctus, sed ratione principiorum; quia mutationes non specificantur à termino formali tantum, sed etiam à principiis, & medijs earum. Pro quo citant Doct. Subt. in 4. dist. 43. q. 1. §. *Aliiter ponitur*. Sed hæc solutio falsa est, ut ostendimus lib. 3. Physic. disp. 1. quæst. 2. quæsit. 3. agentes de specificatione motus; ibi enim diximus, distinctionem specificam essentialem motus desumi à solo termino; & stante unitate termini, non posse motus essentialiter distingui, sed ad summum accidentaliter;

ibique explicuimus, quo sensu debeat intelligi Doct. cit. Resp. ergo iuxta ibi dicta generationem, & resurrectionem hominis esse motus, non essentialiter, sed solum accidentaliter diversos; quia forma ultimò introducta in materiam, & fluxus eius sunt eiusdem rationis; proindeque bene possunt tales motus habere eundem terminum formalem.

13 Arg. 3. Unio est terminus formalis unionis; quia unio per se tendit ad unionem; sed unio est formaliter generatio: ergo unio est terminus formalis generationis. Resp. conc. mai. neg. min. Unio enim est omnino distincta à generatione, nam est actio accidentalis terminata ad unionem, quæ est prorsus respectus; generatio vero est actio substantialis terminata ad tertiam entitatem compositam; unio parus tantum conditionem ad hoc, ut partes causent intrinsecè compositum, & ibi sistit; generatio autem est actio subsequuta attingens ipsum compositum. Unde licet actio unitiva, & generativa sint connexæ inter se; & agens, quod unit partes, generet etiam compositum; non tamen formaliter, quasi per eandem actionem; sed concomitanter, quatenus una actio est connexa cum alia, & terminus unius cum termino alterius.

14 Dices: Si agens per impossibile solum haberet actionem unitivam, resurgeret compositum ex

partibus vnitis; partes enim semel unitæ necessariò causant totum: ergo posita vnione, ponitur terminus formalis per se requisitus ad actionem generativam; & consequenter sola vnio est terminus formalis. Resp. neg. antec. Si enim per impossibile agens produceret solam vnionem, & ibi sisteret, partes non causarent intrinsecè compositum; quia non potest poni effectus, si non adsunt quatuor genera causarum; sed quia posita actione unitiva, necessitatur agens ad ponendam actionem productivam; idè istæ actiones, licèt distinctæ, sunt necessariò connexæ. Sicut posito assensu præmissarum, necessitatur intellectus ad assensum conclusionis; & tamen sunt assensus realitè distincti.

15 Dicimus 6. Subiectum generationis in ratione conversionis substantialis est sola materia prima. Prob. id est subiectum conversionis, quod manet sub utroque termino, seu in quo vnum succedit ex vi delitionis alterius; sed talis est materia prima in conversione substantiali; ipsa enim est commune subiectum tam formæ desinentis, quam succedentis: ergo.

16 Ubi adverte, nos hic loqui de conversione naturali, seu viribus agentis naturalis facta; quæ quia nequit esse conversio totalis, idè exigit commune subiectum vniusque formæ, recedentis, & succedentis. Undè conversio supernaturalis, quæ est totalis, vnde cuius deli-

nit, tam forma, quàm materia, vt contingit in Sacra Eucharistia, nulum exigit subiectum; quæ propter transubstantiationem dicitur à Patribus. Adverte etiam, conversionem accidentalem, v. g. cum ex albo fit nigrum, habere pro subiecto totum compositum, quod est receptivum accidentium.

17 Dices: Materia prima non potest denominari conversa: ergo non est subiectum conversionis. Prob. conseq. Subiectum alicuius formæ denominari debet à tali forma: sed materia prima nequit denominari conversa in aliud: ergo non est subiectum conversionis. Resp. dist. antec. Nequit denominari conversa terminativè, idè, nequit esse terminus conversionis, conc. antec. nequit denominari conversa subiectivè, idè, nequit esse subiectum conversionis, neg. antec. & conseq. Ad prob. conc. mai. & dist. min. iuxta distinctionem datam. Sicut enim materia prima est generabilis, & corruptibilis, propriè sumpta generatione in ratione mutationis, vt diximus in proprio tractatu, quæst. ultim. sic etiam dici potest generabilis, & corruptibilis in ratione conversionis; quia conversio est quædam mutatio, quæ materia transit ab vna forma ad aliam.

18 Dicimus 7. Terminus ad quem conversionis substantialis in ratione mutationis est forma de novo recepta, non nudè sumpta, sed

Quaest. II. Quodnam sit subiect. & termin. generat? 134

ut succedens, & habens esse ex vi definitionis alterius. Prob. terminus *ad quem* est ille, ad quem transit subiectum recedens à termino à quo: sed terminus, ad quem in conversione transit materia, est forma de novo adveniens, non nudè sumpta; sic enim est terminus mutationis, præscindendo à conversione: ergo est forma sub ratione succedentis ex vi definitionis alterius. Confirm. Ad rationem conversionis requiritur, quod sit inter terminos positivos, quorum unus, nempe, terminus à quo desinat; quia unum in aliud converti est, unum desinere in aliud succedens ex vi definitionis illius: ergo forma, ad quam materia transit in conversione, non est terminus *ad quem* nudè sumpta; sed ut habens esse ex vi definitionis formæ præcedentis.

19 Dices: Conversio ex Philosoph. est mutatio totius in totum: ergo terminus *ad quem* non est forma præcisè, sed totum de novo genitum habens esse ex vi definitionis alterius totius. Explic. Philosoph. est mutatio totius in totum formalitèr, neg. consequitivè, seu principiativè, conc. Est dicere: conversio est mutatio subiecti ab una forma desinente, cum qua constituebat unum compositum, ad aliam formam succedentem, cum qua constituit aliud; sed quia ad formam unitam materię resultat totum, idèò conversio, quæ formalitèr est transitus ab una forma ad aliam, consequu-

tivè est mutatio totius in totum. Unde talis definitio potius est descriptiva, quia explicat conversionem per eius effectum, nimirum per totum ex illa resultans. Et quod hæc sit mens Philosophi, patet: nam ipse sepius docet, in qualibet mutatione dari unum commune subiectum susceptivum termini à quo, & ad quem. Cum ergo totum non possit recipi, cum sit substantia completa, nec materia exerceat rationem subiecti respectu compositi, sed rationem partis materialis; inde est, quod non possit totum esse terminus *ad quem*.

20 Adverte tamen, quod si conversio sumitur in ratione actionis conversivæ, eius terminus formalis partialis erit forma inducta; formalis totalis ipsum compositum; & terminus qui concretum singulare, iuxta dicta conclus. 4. & 5. servato tamen respectu productionis cum definitione, vel destructione alterius, ratione cuius talis actio est conversiva, & distinguitur à purè productiva, saltem ratione connotati.

Quaest. III. An generatio substantialis fiat in instanti, vel successive?

1 **Q**uestio hæc etiam procedit de corruptione; nam eadem celeritate introducit una forma, & corrumpitur alia. Et non lo-

loquimur de generatione animatorum; nam cum ista determinant sibi minimum naturale, & terminum parvitat, debent in instanti, & simul produci; quia ex eo, quod exigant tantam magnitudinem, nequeunt prius in vna parte talis magnitudinis produci, & postea in alia, quia in medietate illius partis, v. g. nequit produci compositum vivens; ideoque dubium ad generationem substantialem inanimatorum devolvitur. Supponimus etiam, non loqui de primo indivisibili formæ; hoc enim in instanti introducit; sed de ipsa forma, quæ iuxta dicta in Log. habet latitudinem extensivam, seu partes invicem distinctas independentes à quantitate. Et quidem omnes ferè tenent talem generationem fieri successivè; sed discrimen est in assignando causam, & modum huius successioneis.

2 Aliqui enim asserunt in tantum generationem fieri successivè, in quantum subiectum successivè disponitur; nam ante generationem alteratur mobile in parte propinquiore, & in ultimo instanti illius alterationis introducit pars formæ substantialis; deinde agens alterat aliam partem, in qua in instanti terminativo introducit aliam partem formæ, & sic deinceps. Undè licet quælibet pars formæ in instanti introducat, quia tamen mediat tempus, in quo fit alteratio, & unum instans alteri succedit, potest

dici, generationem fieri successivè. Alij verò tenent, talem successioneem provenire, nedum ab extrinseco, sed etiam ab intrinseco, scilicet, ab intrinseca latitudine formæ; quia iudicant, formas substantias habere latitudinem, non solum extensivam partium, sed etiam intensivam graduum per intensionem, & remissionem, ratione cuius non tota simul, sed successivè petit acquiri.

3 Dicimus 1. Generatio inanimatorum successivè fit, & in tempore. Ita Subt. Doct. in 4. dist. 43. quæst. 5. §. *De secundo*, numer. 4. Prob. 1. ex Phylos. 4. Physic. text. 129. ubi ait. omnem mutationem necessariò esse in tempore, & unam generationem esse celeriore, aliam tardiore. Nec dicas Phylosophum non loqui de prævia mutatione introductiva formæ substantialis: sed sumere generationem, & corruptionem prævia alteratione. Nam contra est. Tum: Quia Philosophus ibi clarè distinguit generationem substantialem à prævia alteratione; & eodem modo quoad successioneem de utraque loquitur. Tum: Quia nec Philosophus, nec nos intendimus, dari successioneem in generatione ratione sui, & ab intrinseco, sed potius ab extrinseco, & ratione præviæ alterationis; non quia in sola alteratione detur successio; sed quia etiam in generationem redundat ratione alterationis, ut postea dicemus.

4 Secundo prob. ratione de sumpta ex Doct. Subt. in 2. dist. 2. quæst. 9. §. *Ad tertium principale.* Introductio formæ substantialis naturalitèr, & necessariò consequitur ultimas dispositiones: sed ultimæ dispositiones subiecti successivè fiunt, & in tempore: ergo etiam ipsa generatio inanimatorum. Mai. est certa. Prob. min. Quando passum est contrarijs affectum, tunc agens intra sphaeram suæ activitatis agit vniiformitèr difformitèr; producendo, scilicèt, qualitatem intensiorem in partibus sibi proximioribus, & remissione in remotioribus; nam virtus limitata non potest æquali vi agere in proximum, & remotum: sed passum est divisibile in plures partes, nec potest secundum omnes esse æqualiter approximatum agenti: ergo ultimæ dispositiones subiecti successivè fiunt, & in tempore; & consequenter etiam generatio.

Explicatur hæc ratio: sit passum, v.g. lignum habens palmum longitudinis, in quo introducenda sit forma ignis ab alio igne agente; certè ignis non potest esse ipsi equalitèr approximatus secundum omnes partes: ergo prius expellet qualitates contrarias, & calorem introducet in parte proximiori, quam in alijs: sed forma ignis statim inducitur, posita ultima dispositione: ergo prius producet formam ignis in hac parte ligni, postea in alia, & consequenter successivè.

5 Tertio prob. conclusio: Duo requiruntur, vt aliqua forma successivè, & in tempore introducatur. Primum, quod non sit indivisibilis, sed habeat aliquam latitudinem intensivam, vel extensivam. Secundum, vt sit aliquod impedimentum, quo minus in instanti introducatur secundum omnes suas partes: sed forma substantialis inanimatorum est divisibilis in plures partes; & aliunde adest impedimentum, quia subiectum habet formam corrumpendam per contrarias qualitates: ergo quælibet forma substantialis inanimatorum successivè introducitur. Patet consequ. quia agens naturale nequit in instanti contrarium expellere, sed paulatim prius à parte proximiori, postea à remotiori.

6 Arg. 1. Ideò forma substantialis inanimatorum successivè introduceretur, quia ultima dispositio successivè introducitur: sed hoc est falsum: ergo. Prob. min. Ultima dispositio consistit in indivisibili; ponamus enim, quod ultima dispositio sit qualitas vt quinque; *5* vt quinque nihil aliud est, nisi terminativum graduum illius qualitatis; sed tale terminativum est indivisibile, vt patet: ergo.

Resp. conc. mai. neg. min. Ad prob. dist. mai. in indivisibili, quoad intensionem, conc. mai. quoad extensionem, neg. mai. & conc. min. neg. consequ. Nam licèt quæ itas illa, vt quinque reduplicativè vt ta-

lis sit indivisibilis, quoad intensi-
onem, tamen quoad extensionem di-
visibilis est; & habet partes invicem
distinctas; ideoque adhuc intensa
ut quinque non solum reperitur in
hoc, & illo puncto subiecti, sed
etiam in singulis eius partibus dif-
fusa. Cum ergo agens, non possit
illam simul in subiecto inducere,
quia est affectum contrariis dispo-
sitionibus, & non æqualiter appro-
ximatum; ideo non producit in
instanti, sed successivè, & simul
forma substantialis cum ipsa.

7 Arg. 2. Si forma substantia-
lis potest successivè acquiri, tunc
quantum ad hoc nulla erit diffe-
rentia inter formam substantialem,
& accidentalem; sed hoc est incon-
veniens: ergo. Resp. neg. seq. Dif-
ferentia est: quod forma substantia-
lis, quantum est de se, potest tota
simul acquiri, si non obesset contra-
rietas; vel in dispositionibus, vel in
forma corrumpeunda. Unde si re-
periret materiam nudam, tota simul
induceretur. At accidentia, cum ha-
beant intrinsecam graduum latitu-
dinem, ratione cuius suscipiunt ma-
gis, & minus; ideo eorum acquisi-
tio est successiva, per se, & ab in-
trinseco, quamvis fuerit in subie-
cto nudo, & contrariis non affec-
to; in substantia verò ab extrinse-
co, & per accidens.

8 Arg. 3. Divisibilitas subie-
cti non arguit necessariò successio-
nem in motu; alius illuminatio aer-
is, fieret successivè, cum aer sit

divisibilis: ergo malè ex divisibili-
tate subiecti probatur successio ge-
nerationis. Resp. dist. antec. divisi-
bilitas subiecti nudè sumpta, conc.
antec. divisibilitas subiecti contra-
riis affecti, neg. antec. & conseq.
Nos enim nolumus causam succes-
sionis esse præcisam subiecti divi-
sibilitatem, sed illam contrariis af-
fectam; sic enim causat resistantiam
mobilis ad motorem; quod non
evenit in illuminatione, quæ inve-
nit subiectum absque forma aliqua
contraria, cum sola privatione lu-
cis.

9 Arg. 4. Si generatio fieret
successivè: ergo incipit per vlti-
mum non esse, ita ut sit verum di-
cere: nunc non est, & immediatè
post erit. Modò inquiritur: vel in
tempore immediato ante illud in-
stans, quod est vltimum non esse
generationis, est completa disposi-
tio formæ introducendæ, vel non?
Si primum: ergo generatio debet
fieri in illo instanti, & non in tem-
pore; quia nequit materia esse vlti-
matè disposita ad aliquam for-
mam, & non habere illam. Si se-
cundum: ergo generatio, nequit in-
cipere in tempore immediatè se-
quenti. Prob. conseq. Forma non
recipitur in materia, nisi postquam
dispositio vltimatè introducta est:
sed ante instans inceptionis formæ
non est materia vltimatè disposita;
& aliàs dispositio, nequit fieri, nisi
in tempore: ergo forma non potest
introduci in tempore immediato;

ac proinde introduci debet in instanti sequenti, quod est simul, & non successisse introduci.

Resp. conc. sequelam. Ad interrogationem dicimus, dispositionem ultimam posse sumi, vel pro gradu aliquo impossibili, cum forma præcedenti; vel pro illa, quæ immediate præcedit gradum illum impossibilem, quæ est purè introductiva, & purè antecedens. Dispositio in primo sensu, non est completa, & ultimata in eo instanti, quod est ultimum non esse generationis; quia talis gradus non venit, nisi simul cum forma; ideoque dispositio ultima in hoc sensu non præcedit, sed concomitatur formam ipsam; & non acquiritur per nudam alterationem, sed per generationem ipsam concomitanter, seu per actionem alterativam concomitantem generationem. Dispositio verò ultima in secundo sensu, id est, illa, quæ immediate præcedit gradum illum impossibilem, quæ est purè introductiva, & purè antecedens; in illo instanti iam adest; sed non est necesse, quod cum illa simul adsit forma nova, quia talis dispositio composibilis est cum forma corruptenda. Unde ante illud instans ponuntur dispositiones præcedentes; in instanti verò non ponitur forma, quia restat dispositio simultanea, quæ in tempore debet fieri; ideoque tempore sequenti post illud instans introducitur.

10 Sed circa istam dispositionem, quæ venit cum forma, aliqua possunt eriri dubia. Primum: An præcedat, vel subsequatur formam? Secundum: à quo producat? Non enim producit ab alterante, ut alterans est, quia sic solum producit dispositiones præcedentes; neque à generante, ut generans est, nam actio generativa est substantialis, quæ ex sæpius dictis nequit habere pro termino accidens. Tertium: Ubi subiectetur? Quia non in composito corruptendo, cum sit impossibilis cum illo; non in materia prima, quæ nullum accidens perfectum recipere potest; nec denique in novo composito, quia dispositio, ut talis, est prior forma, ad quam disponit. Quartum: Ad quid deserviat? Non enim ad qualitates contrarias corruptendas, cum ante adventum eius evanuerint; non ad repellendam formam veterem, quia accidens non habet vim formalitèr ad corruptendam substantiam; non denique ad præparandam materiam, quia hæc se ipsa disposita est, cum semel ab illa recedit prior forma. Hæc, inquam, dubia circa talem dispositionem suboriri possunt; sed facile omnibus sit satis.

11 Ad primum resp. Talem dispositionem non præcedere, sed esse simul tempore, & subsequi in alio posteriori natura; quia dimanat à forma statim, ac est genita. Nec ex eo, quod sit dispositio de-

bet præcedere formam, ad quam disponit; id enim solum est verum de dispositionibus, quæ deserviunt ad expellendas qualitates contrarias, ut dicemus disp. 2. quæst. 3. dub. 4. Ad secundum dicimus, produci mediata à generante formam, & immediate ab ipsa forma genita dimanare. Ad tertium: Subiectari in composito de novo genito. Ad quartum: deservit pro informatione, & conservatione formæ de novo genitæ. Videatur Mast. disp. 5. Physic. q. 8. art. 1.

12. Dicimus 2. Successio generationis non provenit ab intrinseco formæ substantialis introducendæ, sed ab extrinseco ratione contrarietatis, quæ inter qualitates reperitur; vel ratione formæ substantialis, quæ præcedit in materia. Ita Subt. Doct. ubi supra cit. & clarius in 2. dist. 2. quæst. 4. §. *Concedo*, num. 9. Ratio verò huius asserti desumitur ex natura ipsa formæ substantialis; quæ, quia substantia, non potest suscipere magis, & minus. Ad successiorem requiritur, vel quod forma habeat aliquam latitudinem intensivam; vel si habet extensivam, adit aliquod impedimentum, quò minus in instanti secundum omnes suas partes introducatur; ideo enim lumen introducit in instanti, quia licet habeat latitudinem, nullum tamen habet contrarium impedimentum: sed forma substantialis non habet latitudinem intensivam, quia substan-

tia non suscipit magis, & minus; & aliàs ex se, & ab intrinseco non petit ad sui introductionem, quod aliqua forma præcedat in materia: ergo ex se, & ab intrinseco non potest fieri successivè, sed ab extrinseco ratione qualitatum, vel formæ præcedentis.

13. Diximus, *forma præcedens*; quia licet materia esset sub aliqua forma substantiali sine suis accidentibus connaturalibus, quo casu non indigeret prævia alteratione ad ea expellenda; adhuc tamen generatio ipsa fieret successivè, & in tempore; quia forma adveniens, non reperiret materiam nudam, & sine impedimento, sed præoccupatam alia forma secum incompensibili. Unde sicut in motu locali incompensibilitas duorum ubi in eodem subiecto, absque vera contrarietate, & graduâ intentione sufficit ad successiorem motus localis, ita contingeret in proposito; ideoque successio generationis, non est tantum refundenda in qualitates contrarias, sed etiam in formam præcedentem.

14. Dices: Agens limitatum, non potest æquali vi agere in omnes partes subiecti: ergo prius agit in propinquiorem, quam in remotiorem; & consequenter prius producet formam substantialem in hac parte subiecti, quam in illa; proindeque successivè, & in tempore. Resp. dist. antec. Si forma producenda sit divisibilis quoad inten-

fionem, conc. antec. si sit indivi-
sibilis, neg. antec. & quidquid
inde sequitur. Ad tolendam enim
successionem satis est, quod subie-
ctum non sit affectum qualitatibus
contrariis actionem retardantibus;
ut patet in productione lucis. Cum
ergo in casu supponamus mate-
riam absque omni forma retardan-
te introductionem novæ, ideo non
successivè, sed simul introducat
illam in omnibus partibus subiecti,
quæ sunt intra spheram activitatis
agentis. Adhuc tamè est differètia
inter lucè, & formam substantialem:
quod lux licet in instanti produca-
tur, non tamen æqualiter intensa,
sed intensior in parte propinquo-
ri, & remissior in remotiori. At
forma substantialis, cum sit inca-
pax intensiois, & remissionis, &
simul producit, & equali vi.
Unde vel agens nihil forme pro-
ducet, si subiectum est valde
distans; vel æqualem formam
producet, si est debitè approxi-
matum.

*Quæst. IV. De conversione sub-
stantiali, seu de generatione
conversiva.*

1. **G**eneratio substantia-
lis, quæ secundum
regularem ordinem naturæ con-
tingit, semper habet annexam
substantialem conversionem; quia
semper forma producit in subie-
cto sub alia forma præexistenti,

quæ definit esse ex vi introductio-
nis alterius. Unde aliqua de con-
versione substantiali hic annexere
placuit.

2. **C**onversio ergo incommu-
ni superius definita dividitur in
accidentalem, & substantialem.
Illa versatur inter terminos acci-
dentales; ut cum frigidum conver-
titur in calidum. Ista inter termi-
nos substantiales; ut cum aqua
convertitur in aërem, lignum in
ignem, &c. Et hæc duplex est.
Alia formalis, & partialis, in qua
vna forma convertitur in aliam,
manente subiecto communi; &
hec dicitur transformatio, quia
versatur inter formas. Alia totalis,
in qua tota substantia convertitur
in aliam totalem substantiam.
Quod dupliciter contingere po-
test. Vel ita ut resultet novum to-
tum categorematicè tantum; ut
evenit in conversione naturali in
qua agens, licet producat novum
compositum, non tamen omnes
partes, sed solam formam. Vel
ita ut resultet novum compositum
etiam syncategorematicè, ita ut
tota substantia secundum omnes
partes in aliam substantiam con-
vertatur; & hæc propriè appella-
tur transubstantio, id est, transitus
totius substantiæ, & eius partium
in totam aliam substantiam; ut
evenit in Sacramento Eucharistiæ,
numquam tamen naturaliter ita
potest contingere.

3. **H**æc autem transubstantia-
tio

tio seu conversio totalis dividitur in productivam, conservativam, & adductivam, seu translativam. Prima est, qua una substantia totaliter definit esse, & convertitur in aliam sibi succedentem secundum novum esse simpliciter. Secunda; qua una substantia definit esse, & convertitur in aliam sibi succedentem, non quoad novum esse simpliciter, sed quoad idem esse præhabitu, conservatum tamen ex vi definitionis alterius; qua ratione lapis, v. g. delinens diceretur substantialiter conversus in Solem, si Deus statuisset Solem conservare ex vi definitionis lapidis, aliàs ipsum non conservaturus. Tertia est, qua una substantia definit esse, & convertitur in aliam sibi succedentem, non secundum novum esse simpliciter, sed secundum novam præsentiam; ut contingit in transubstantiatione panis in Eucharistia. Hoc supposito.

4 Dubitabis 1. An ad veram, & realem conversionem unius in aliud requiratur, quod terminus à quo desinat esse simpliciter? Resp. affirmativè. Colligitur ex Subt. Doct. in 4. dist. 11. q. 1. §. De secundo. v. Primum. num. 4. Et prob. ex ipso ibi q. 2. §. Hæc questio. ubi ait: *Deitatem non posse converti in creaturam; quia quidquid est in Deo est necesse esse; id autem, quod in aliud convertitur, debet quantum ad esse, & non esse fuisse virtuti convertentis; ergo*

ex mente Doct. Subt. ad conversionem requiritur definitio termini à quo, seu conversi; & ideo Deus nequit converti in aliud, quia est incapax definitionis. Idque colligitur ex D. Aug. lib. 18. de Civit. cap. 18. ubi tenet conversiones illas, quæ ope dæmonis apud Gentiles fiebant; v. g. cum homines in færas fingebant converti; non fuisse veras conversiones, quia homines non destruebantur; sed transferebantur ad alia loca, & sub eorum specie supponebantur fære.

5 Prob. ratione: Conversio, iuxta ethymologiam nominis, est unam rem fieri aliam, in aliam transire, & suum esse cum esse illius commutare: sed hoc nequit fieri nisi terminus à quo verè definat, & delinat esse; alioquin non verè diceretur converti, aut transire in aliam, sed potius coexistere, & permanere cum illa: ergo. Confirm. Quando accidentia eucharistica, sub quibus erat Corpus Christi Domini, transeunt ad formam chili, non convertitur in chilum: sed hoc ideo est, quia licet desinat esse sub speciebus, non tamen definit esse absolute, & simpliciter: ergo ad rationem conversionis non sufficit, ut aliquid desinat secundum quid, & ab aliquo munere, sed debet simpliciter definere.

6 Dices: Quando homo convertitur in cadaver, anima rationa-

tionalis non definit simpliciter, sed sola definit unio substantialis: sed anima rationalis est terminus à quo huius conversionis: ergo ad conversionem non requiritur definitio simpliciter termini à quo. Confirm. Si ignis introduceretur in materia ligni, lignum diceretur in ignem conversum, quamvis Deus miraculosè formam ligni extra materiam conservaret: ergo ad conversionem non requiritur definitio simpliciter termini à quo. Prob. antec. Unum converti in aliud est habere esse, ex vi definitionis alterius: sed in casu ignis haberet esse ex vi definitionis formae ligni, non quidem ex vi definitionis simpliciter, sed secundum quid, & quoad munus informandi: ergo.

Resp. neg. supposit. mai. Nam in nostra sententia estatuerunt plures formas subordinatas in animatis, non debemus admittere, hominem converti in cadaver; quia nec novum compositum, nec nova forma, aut informatio succedit separationi animae; sed idem corpus cum eadem forma, & informatione manet. Ad confirm. Dic, in illo casu dari conversionem totalem categoricè; atque ideo satis est, ut unum totum definat, & aliud succedat ex vi definitionis illius, quod re vera ibi contingit; non verò dari conversionem formalem, seu transformationem, quia forma prior non desinit esse.

7 Dubit. 2. An ad veram, &

realem conversionem requiratur inceptio simpliciter termini ad quem, sicut definitio simpliciter termini à quo? Resp. Ad conversionem ut sic, & generalissimè simpliciter non requiritur, ut terminus ad quem accipiat esse simpliciter. Prob. 1. In conversione eucharistica integra substantia panis convertitur in substantiam Corporis Christi D. sed Corpus Christi D. non incipit esse simpliciter, ut patet: ergo ad conversionem ut sic non requiritur inceptio simpliciter termini ad quem. Mai. est de Fide. Min. est communis Theologorum. Licet enim aliqui transubstantiationem Eucharisticam putent, esse actionem productivam, vel conservativam quoad sufficientiam; nullus tamen per hoc intendit, substantiam Corporis Christi D. incipere simpliciter, cum ponitur sub speciebus.

8 Prob. 2. Adhuc in conversionibus naturalibus: quia de facto dum homo nutritur, alimentum verè convertitur in substantiam ipsius hominis: sed anima rationalis non fit de novo secundum suam substantiam, sed tantum de novo unitur materię: ergo. Nec dicas, quod licet non fiat de novo anima secundum substantiam, tamen de novo fit pars formae corporalis, imò & tertię entitatis ex anima, & parte nova corporis resultantis; proindeque verè incipere terminum ad quem converteris.

Nam

Nam contrà est: Quia loquendo de conversione formali, seu transformatione, quæ versatur inter formas, certum est, animam rationalem succedere in materiam alimenti, & materiam verè transformari à forma illius ad animam; sed transformatio est vera conversio: ergo iam salvatur, quod ad conversionem ut sic, & genericè sumptam non requiritur inceptio simpliciter termini *ad quem*; nam si conversio ut sic exigeret inceptionem talis termini, quælibet particularis conversio id etiam exigeret.

Confirm. Si Deus crearet albedinem extra subiectum, & postea illam in subiecto nigro poneret, auferendo ab illo nigredinem; certè subiectum illud nigrum verè diceretur in album converti: sed tamen albedo, quæ est terminus *ad quem* illius conversionis, non producit de novo simpliciter per ipsam conversionem, sed solum succedit in eodem subiecto ex vi desitionis nigredinis: ergo de ratione termini *ad quem* conversionis ut sic non est, quod accipiat esse simpliciter.

9 Hæc vera sunt loquendo, ut diximus, de conversione communissimè sumpta; nam descendendo ad peculiare species conversionis, cum distinctione loquendum est. Itaque conversio productiva requirit, quod terminus *ad quem* de novo incipiat esse

simpliciter; id enim est de ratione productivæ conversionis, quod dum convertit, aliquid producat; aliàs quare diceretur productiva, si nihil per ipsam producit? De ratione verò conversionis conservativæ est, quod terminus *ad quem* de novo conservetur; non absolute, quia sic etiam conservaretur præscindendo à conversione; sed connotativè, & per habitudinem ad terminum *à quo*.

10 Arg. 1. Conversio substantialis debet esse actio substantialis: sed si non producit de novo terminus *ad quem*, non potest dici actio substantialis: ergo debet simpliciter produci terminus *ad quem*. Prob. min. Non potest dici actio substantialis per desitionem termini *à quo*, quia ibi non intervenit actio, sed suspensio ab actione conservativa; nec ratione termini *ad quem*, si non producit secundum substantiam: ergo. Secund. In conversione substantiali debet terminus *à quo* substantialis simpliciter desinere: ergo debet etiam terminus *ad quem* simpliciter incipere. Prob. conseq. Conversio substantialis præcipue specificatur, & denominatur talis ratione termini *ad quem*: ergo non potest esse substantialis, si terminus *ad quem* simpliciter non incipit. Tert. In nutritione hominis alimentum non convertitur in animam rationalem; & in nutritione equi alimentum convertitur

etur in animam equi : sed non alia ratione nisi quia in nutritione hominis non producitur de novo anima rationalis, & in nutritione equi producitur de novo aliqua pars animæ : ergo. Quart. Si gratia antea existens in humanitate deficeret adveniente unione Divinitatis, gratia non converteretur in Divinitatem, non alia ratione nisi quia Divinitas de novo non produceretur : ergo conversio necessario importat novam productionem termini *ad quem*.

11 Resp. ad 1. neg. mai. Aliud enim est, loqui de ipsa conversione, ut mutatio est ; & aliud, de ipsa, ut actio, seu productio est. In primo sensu potest esse conversio substantialis, licet terminus *ad quem* non producat ; conversio enim ut mutatio, seu transformatio solum requirit substantiam desinentem ut terminum *à quo*, & succedentem ex vi desitionis illius ut terminum *ad quem* ; non autem agens. Unde quævis conversio unius substantiæ in aliam verè substantialis dicatur, quia versatur inter substantias, seu formas dantes esse simpliciter, & substantiale ; actio tamen, seu productio, non semper est substantialis, sed solum quando conversio est productiva, & terminus eius *ad quem* accipit esse simpliciter.

12 Ad 2. conc. antec. neg. conseq. Ad cuius prob. neg. antec. Nam transmutatio substantialis, &

conversio substantialis in eo differunt : quod transmutatio substantialis denominatur præcipue à termino *ad quem* ; conversio verò à termino *à quo*, quia est transitus unius substantiæ in aliam, & conversio in illam. Unde non requiritur, quod substantia, ad quam terminatur conversio, accipiat esse de novo simpliciter ; sed sufficit, & requiritur, quod desinat simpliciter terminus *à quo*. Ratio est : Quia si hic terminus non desinere, non daretur conversio ; nam unum in aliud converti, est unum desinere simpliciter in aliud succedens ex vi desitionis ipsius ; & terminus desinens, & *à quo* est ille, qui dicitur conversus ; atque ideo præsertim ab isto conversio dicitur substantialis, quia substantialiter in aliud desinit. Cum ergo de termino *à quo* dicatur in recto, quod convertatur in aliud, non autem de termino *ad quem* ; ideo maior mutatio intelligitur requiri in termino *à quo*, quam in termino *ad quem* ; ac proinde magis ex parte illius ratio conversionis attendi debet. Adhuc tamen ex parte termini *ad quem* debet dici conversio substantialis, quia talis terminus verè est substantia, licet non de novo producat ; sed tantum de novo conservetur, vel adducatur ex vi desitionis termini *à quo*.

13 Ad 3. neg. mai. quæ ad primam partem. Utrobique enim

fit conversio, cum hoc tamen discrimine: quod dum medio alimento nutritur equus, talis conversio vndique est productiva; quia & producit nova forma, & novum compositum resultat. At in nutritione hominis, licet conversio sit productiva ex parte formæ corporeitatis, & ex parte tertie entitatis noviter resultantis; at ex parte animæ est conversio pure formalis, seu pure transformativa, quia anima succedit in materia ex vi definitionis formæ alimenti. Unde utraque est conversio, sed non utraque omnino productiva.

14 Ad 4. conc. mai. dist. min. Quia non produceretur, nec formaliter, nec æquivalenter, conc. min. quia de novo non produceretur formaliter, & actu, neg. min. & consequ. Licet enim de ratione termini ad quem conversionis non sit, quod actu de novo accipiat esse, tamen debet esse capax accipiendi esse. Et rationem assignat Doct. Subt. in 4. dist. 11. q. 2. 6. *Hæc questio. V. De primo num. 3. Quia nihil potest converti, neque ut terminus a quo, neque ut terminus ad quem, nisi cuius esse, & non esse tota virte subest virtuti, convertentis; nihil autem intrinsecum Deo subest Potentia Divina, quia illa potentia non respicit pro obiecto nisi possibile (intellige, de possibilitate obiectiva, non de logica) sed quicquid est Deo intrinsecum, est necesse esse. Unde quod asserimus,*

est, terminum conversionis non requiri, quod habeat esse de novo, sed tamen debet esse causabile; quia debet, vel de novo produci, vel conservari, vel adduci; quæ omnia Divinitati repugnant. Quæ etiam est doctrina Angel. Præcept. 3. part. q. 2. art. 1.

15 Dubit. 3. Quæ connexio requiratur inter definitionem termini a quo, & positionem termini ad quem ad rationem conversionis? Et supponimus, aliquam connexionem esse necessariam. Ratio est: Quia conversio ex vi nominis importat unum in aliud transire, seu succedere, quando aliud definit, & quia illud definit: sed si non ordinaretur, aut connecterentur adinvicem talis definitio, & successio, una non haberet rationem termini a quo, & alia rationem termini ad quem; ac proinde quando destruitur formica, vel lapis, si tunc crearetur Angelus, possent dici lapis, & formica in Angelum conversi: ergo ad conversionem requiritur aliqualis, connexio, ita ut res, quæ advenit, succedat ex vi definitionis alterius; & quæ definit, & recedit, definat, vel recedat ex vi introductionis, & inceptionis alterius. Dubium itaque est, an talis connexio debeat esse physica, & ex natura rei; an sufficiat connexio tantum moralis?

16 Dicimus ergo: Ad conversionem ut sic sufficere moralem
conne-

connexionem. Ita Subr. Doct. locis supra citatis. Prob. Illa connexio moralis sufficit ad conversionem, quæ sufficit, ut verificetur, quod positio vnius sit causa definitionis alterius, & non se habeant merè concomitanter: sed ad hoc sufficit connexio moralis, seu quod nolit agens vnā formā introducere, nisi prius alia expelatur; ergo. Prob. min. Quia ut diximus, potest Deus convertere lapidem in Solem per hoc solum, quod decernat non conservare Solem, nisi stante destructione lapidis: sed inter esse Solis, & non esse lapidis, non datur connexio physica ex natura rei, sed solum moralis ex ordinatione Divina; ergo.

Confirmat. Quia gratia habitualis non pugnat ex natura rei cum peccato habituali, sed solum ex ordinatione Divina: sed tamen quando Deus gratiam infundit in animam peccatoris, dicitur illum convertere in virum iustum, & sanctum: ergo connexio moralis sufficit ad conversionem.

17 Dices: Ad conversionem requiritur, quod terminus *à quo* desinat esse ex vi positionis termini *ad quem*; sed ad hoc non sufficit connexio moralis: ergo. Prob. min. Connexio moralis solum præstat, quod terminus *à quo*, desinat ex intentione Operantis, seu ex vi decreti nolentis illum conservare in adventu alterius: ergo

talis connexio non efficit, ut terminus *ad quem* succedat ex vi definitionis terminini *à quo*.

Resp. dist. mai. Præcisè ex vi positionis secundum se, & entitativè sumptæ, neg. mai. ex vi positionis, ut ordinatæ, seu ut stat sub causalitate morali agentis, conc. mai.; & neg. min. Ad prob. conc. antec. dist. conseq. ut supra. Nam quando extrema conversionis sunt disparata, nec vllam habent incompossibilitatem ex natura rei, non potest vnum definire ex vi positionis alterius, aut vnum succedere ex vi definitionis alterius, si hæc entitativè, & secundum se sumantur; sed solum quatenus talis definitio, & successio ordinantur inter se ab agente libero, vi eius ordinationis habent extrema conversionis incompossibilitatem, & non possunt simul esse. Nec inde inferitur, talem conversionem esse solum moralem; sed est physica, licet moraliter ordinata; sicut Sacramenta, licet sint causæ morales gratiæ, tamen ad illorum causalitatem ponit Deus effectum physicum; & sicut ille effectus, nempe, gratia habet connexionem cum anima, stante causalitate Sacramentorum, ita extrema conversionis possunt habere ordinem inter suum esse, & non esse; & converti physicè, stante causalitate morali agentis liberi sine vlla connexionē orta ex repugnantia extremorum secundum se.

18 Dubit. 4. An ad conversionem substantialem requiratur, quod detur aliquid commune utrique termino, respectu cuius id, quod desinit, & id, quod succedit, exerceant repugnantiam? Resp. Ad conversionem substantialem partialem id requiri; secus verò ad conversionem totalem. Probi. prima pars: Quia conversio partialis necessario habet annexam aliquam mutationem: sed mutatio nequit haberi, nisi detur aliquid commune utrique termino, scilicet, subiectum, quod transeat à termino *à quo* ad terminum *ad quem*, ut patet: ergo. Secunda verò pars suadetur: Quia ad conversionem totalem non requiritur, imò repugnat aliquod tertium per modum subiecti; cum enim de ratione conversionis totalis sit, quod nihil omnino remaneat in termino *ad quem*, sequitur, non esse necessarium; imò repugnare commune subiectum utrique termino. Nec etiam necessario requiritur identitas loci; nam conversio productiva est, qua una substantia totaliter desinit esse, & convertitur in aliam sibi succedentem secundum novum esse simpliciter, sive succedat in eodem loco, sive in alio. Idem patet in conversione conservativa; nam vermis desinens verè diceretur substantia- liter conversus in Solem, licet non succedat ei in eodem loco, dum- modo Deus statuatur conservare

Solem in esse ex vi desitionis ver- mis, alias ipsum non conservatu- rus: ergo nullum tertium deside- ratur ad rationem conversionis.

19 Dices 1. Unum converti in aliud est, vnum succedere alte- teri, & poni loco alterius, sup- plereque vicem illius: sed suplere debet esse in ordine ad aliquod tertium, cui deest terminus *à quo*, & cui advenit terminus *ad quem*: ergo. Secund. De ratione conver- sionis est, ut termini incompossi- biliter se habeant: sed incompossi- bilitas, seu repugnantia nequit exerceri nisi circa aliquod ter- tium, quod sit susceptivum utrius- que: ergo. Tert. Si non assigne- tur aliquid commune utrique ter- mino, sequitur, quod si aliquid destruitur Romæ, & aliud produ- citur Matrini, illud convertatur in hoc: sed hoc est falsum: ergo ali- quod tertium requiritur commune termino *à quo* & *ad quem* conver- sionis.

Resp. dist. mai. in conversio- nibus partialibus, conc. mai. in totalibus, neg. mai. Et conc. min. neg. conseq. Illa enim munera so- lum in conversione partiali repe- riuntur, ubi subiectum manet sub utroque termino, & in illo succe- dit terminus *aut quem* loco termini *à quo*; non verò in totalibus, ubi terminus *ad quem* non fit per mu- tationem subiecti, aut oppositio- nem cum termino *à quo*. Per quod patet ad secund. Nam maior so- lum

solum est vera in mutatione propriè dicta, vbi termini primi sunt impossibiles; non sic in conversione totali, vbi adest solum repugnantia disparata, & in ordine ad agens, quod vnum ad positionem alterius (saltem ex intentione operantis) destruit; absolutè tamen loquendo, & secundum suas entitates sunt simul composibiles. Ad tert. conc. totum; dummodo illud, quod producit, aut conservatur, producat, aut conservetur ex vi definitionis alterius; secus verò, si merè casualiter vnum producat, quando aliud destruitur.

20 Ex dictis colliges, conversionem, quæ contingit in Eucharistia, posse considerari, vel præcisè ut conversio est, vel reduplicativè, ut Sacramentalis. Primo modo non erat necessarium ad conversionem panis in corpus Christi D. quod poneretur sub accidentibus; secundo modo necessarium est, corpus Christi D. poni sub accidentibus panis; quia hæc conversio habet annexam aliam mutationem, quæ corpus Christi D. de non præsentè fit præsens. Undè terminus formalis transubstantiationis est substantia corporis Christi D. secundum suum esse substantiale antiquum; relatio verò præsentia litatis est terminus solus concomitans; proindeque adhuc in conversione Eucharistica, attenda præcisè ratione conversionis, non erat opus, ut corpus Christi D. poneretur sub ac-

cidentibus panis, licèt conversio, ut Sacramentalis, id exposcat. De quo in materia de Eucharist.

Quest.V. Quid sit generatio viventium? & de aliquibus dubijs circa ipsam.

I **G**eneratio viventium; sic communiter ex Doct. Angel. & Subt. definitur: *Est origo naturalis viventis à vivente à principio vite coniuncto in similitudinem naturæ.* Dicitur origo, seu productio, quia hic generatio non sumitur in ratione mutationis, sed productionis; quæ particula ponitur loco generis, per quam convenit cum alijs generationibus; seu productionibus substantialibus.

Dicitur *naturalis*; quia ex parte agentis requiritur inclinatio naturalis, seu naturalis forma, quæ sit principium quo generandi. Undè naturalitas hic non attenditur ex parte principij passivi, seu subiecti naturaliter inclinati ad recipiendam formam; ut attenditur in generatione sub ratione mutationis; sed sumitur ex parte principij activi, nempe, quatenus agens producit per principium naturaliter inclinatam ad agendum. Per quam particulam excluduntur à ratione generationis omnes illæ productiones, quæ sunt medio principio libero; ideoque primi parentes non sunt filij naturales Dei, quia licèt facti sint à Deo vivente, & aliquomodo

ad eius imaginem, & similitudinem, tamen facti sunt per principium liberum, & non determinatum ad vnum, scilicet, per Divinam voluntatem. Et similiter excluditur à ratione generationis processio Spiritus Sancti; quia producit per principium liberum libertate essentiali; vt dicitur in materia de Trinitate.

Dicitur *vivens à vivente*; per quam particulam excluduntur à ratione generationis productiones, quibus vivens producit substantias non viventes, v.g. sanguinem, capillos, ungues, &c. quæ vitam non habent; vel si illam habent, excluduntur per ultimam particulam; quia non habent similitudinem naturæ, nec conveniunt in eadem natura specifica cum producente; nec propriè sunt viventia distincta, sed potius partes eiusdem viventis. Similiter excluditur productio, qua substantia non vivens producit substantiam viventem; vt cum cadaver producit vermes; aut vestis, vel lignum aridum producit tineam.

Dicitur *à principio vite*; vbi principium non sumitur pro passivo, quod se habet tantum, vt materia; idèòque Eva dici nequit Adami filia, aut ab ipso genita, licet ex eius costa prodierit; nec animalia quædam, vt pediculi, vermes, &c. ex animalium sudore, & putredine formata dicuntur eorum filij, aut ab ipsis geniti; quia concursus ille est tantum materialis, ministrando,

scilicet, materiam suæ formationis.

Subditur *ly coniuncto*; quæ particula denotat, principium generationis debere esse coniunctum generanti, non per solam præsentiam localem, sed intrinsecè, & consubstantialitèr; ita vt genito communicetur à generante aliquid, quod prius erat substantia eius; quod in generatione Divina est eadem numero natura, quæ à Patre communicatur Filio; in creatis verò, hominibus, nempe, plantis, & brutis est semen decisum à generante. Defectu huius conditionis Adam non dicitur Filius naturalis Dei; quia nihil, quod erat proprium Dei, manfit in Adamo; & similiter cum dæmon arreptum semen à viro transfert in vas foemine, proles inde genita dicitur filius hominis, cuius erat illud semen; non autem dæmonis, qui nihil communicat genito, quod esset de eius substantia; estò apparenter, & deceptorie per incubum, aut succubum videantur generationem exercere. Nec deniquecum gallina, v. g. fovet ova alterius avis, pulli inde erumpentes dicuntur gallinæ filij, sed avis parientis ova; cui similes in natura prodire, constat experientia. Additur denique, *in similitudinem naturæ*; per quod innuitur, generans communicare genito naturam sibi similem.

2 Dices: vel similitudo inter generans, & genitum debet esse spe-

specifica athoma, vel generica? Si generica: ergo vermes producti à vivente erunt eius filij, cum in ratione generica animalis convenient. Si specifica: ergo mulus genitus ab asina, & equo; linx à lupo, & cerva, non erunt eorum filij, quia non convenient in natura specifica cum illis. Resp. similitudinem ad generationem naturalem debere esse saltem specificam athomam; ad men&ruosam verò sufficit, quod sit in aliquo genere ultimo, vel specie subalterna; & hæc reperitur in asina, equo, & mulo, in lince, cerva, & lupo.

Diximus, ad generationem naturalem requiri ad minus similitudinem in specie athoma; quia si similitudo est numerica, & identica, ut in Divinis hoc non obest, imò perfectissimam reddit generationem; nam distinctio specifica inter generans, & genitum oritur ex limitatione nature creatæ, ratione cuius generans non potest immediatè decidere prolem. Videatur Subtil. Doct. in 1. dist. 5. quæst. 2. §. Ideo. V. Secundum declaro, n. 13.

3 Advertendum tamen, quod si generatio sumatur in toto rigore, ut fundat denominationem patris, vel filij, sic solum verificatur de generatione humana; nam solus homo dicitur pater, aut filius; vel si denominationes istas etiam ad bruta extendere licet (iuxta phrasim Script. Math. 21. ubi asinus appellatur filius) etiam eorum productio, gene-

ratio in rigore dici debet. Sed debet definitioni præiactæ addi aliqua particula, scilicet: *In similitudinem natura intellectualis, vel sensitivæ;* ad distinctionem arborum, quarum generationi definitio explicata convenit, cum tamen ibi locum non habeat denominatio patris, aut filij.

4 Dubitab. 1. An uterque parens, mas, & foemina activè concurrant ad generationem viventis? seu, quod idem est, an foemina ministrent verum semen, perinde ac matres in generatione prolis?

Pro cuius resolutione nota, semen sic communiter definiri: *Est corpus humidum, album, spumosum, ex reliquijs alimenti ultimi, & spirituum ubique oberrantium per mixture, vi sola testium elaboratum ad perfectam animalis generationem.* Quæ definitio solum convenit semini animalium perfectorum.

Dicitur esse *corpus humidum*; quia non continetur intra proprios terminos. *Album*; quia licet ex sanguine fiat, partes tamen, quæ illud elaborant, sunt albæ, & glandulosæ; ideòque album efficitur; sicut mamma foeminarum, quia glandulosæ, ex sanguine lac album efficiunt.

Dicitur *spumosum*; quia est valdis spiritibus plenum, ex quorum agitatione fervescit, sicut mare ventorum hic, inde concutientium impulsu. Additur, ex *reliquijs alimenti ultimi*; quia in corpore tanquam superfluitas continetur in quibusdam valis, sicut cæteræ

superfluitates; neque idè filius non dicitur de substantia patris, quia licèt semen sit nutritioni superfluum, est tamen necessarium generationi; & sicut proles in nutritione dicitur carnem à substantia matris accipere, quamvis ex menstruo sanguine nutriatur; qui utique est superfluum alimenti, non alia ratione, nisi quia sanguis ille est aliquid matris, licèt non de substantia; ita in generatione filius dicitur esse de substantia patris, quatenus substantia, quam habet, subministratur à parentibus per communicationem seminis, quod est aliquid ipsorum.

Subditur, *spirituum ubique oberrantium permixtione*; quia semen est valdè actuosum, & hanc virtutem accipit à spiritibus, qui sunt præcalidi, valdeque actiosi, & sunt in corpore fons actionum vitæ. Additur, *vi sola testium elaboratum*; quia licèt eius materia à renibus, lumbis, & venis præparetur, perficitur tamen à testibus, à quibus sugitur, & virtutem accipit prolificam, concurrentibus tamen spiritibus vitalibus per arterias à corde provenientes. Dicitur denique, *ad perfectam animalis generationem*; quia spiritus in illis partibus existentes ad hunc finem destinantur, & limitantur; cum tamen alij ad alios fines deserviant, ut spiritus cerebri ad imaginationem, vel nutritionem, &c.

5 Ex hac definitione constat
1. Illam esse datam per quatuor

genera causarum. Per materiale quidem, iuxta illud: *Ex reliquijs alimenti ultimi*. Per formalem etiam, quia dicitur, esse *humidum, album, & spumofum*. Per efficientem; cum dicitur, *vi sola testium elaboratum*. Per finalem denique; cum additur, *ad perfectam animalis generationem*.

6 Constat. 2. Semen habere aliquas partes grossas, & materiales, quæ non sunt activæ, sed passivæ; & alias subtiliores, & spumofas, quæ sunt activæ, non passivæ. Undè semen non est corpus homogeneum, sed etherogeneum. Quod patet exemplo tritici, & castanearum, in quibus est quedam particula acuta, in qua existit vis activa; qua ablata, non amplius germinant; idèdque formicæ particulam illam tritici corrodunt, ne germinet, & sic diutius illud in hyeme conservent. His notatis.

7 Resp. dubio, utrumque parentem concurrere activè ad generationem. Et quidem de mare certum est. De fœmina negant Arist. 1. de Gener. anim. omnesque Thom. sed oppositum asserit Sub. Doct. in 3. dist. 4. quæst. vnic. p. r tot. cum Hippoch. Gall. Valles, & alijs. Quæ sententia prob. 1. experientia ipsa, qua videmus filios evadere sæpè valdè similes matribus; ergo istæ activè ad generationem concurrunt. Prob. conseq. principium passivum, ut passivum, non est principium distinguendi, aut asse-

milandi: ergo assimilatio competit effectui propter aliquam actionem suae causae, ac proinde assimilatio in prole respectu matris necessario infert aliquod principium activum; seu rationem agendi.

8 Prob. 2. Nam foemina habeat eadem vasa semen deferentia, coquentia, & servantia, non minus quam viri; vt patet ex anothomica arte; cum ergo natura nihil faciat frustra; sequitur illa vasa ad eundem finem esse à natura praestita, nimirum ad elaborandum semen, medio quo activè ad generationem concurrant. Unde Sacratissima Virgo Maria verum semen ministravit ad generationem Christi D. vt communiter sustinent Sancti Patres Damasc. Bonavent. Beda, & alij, qui omnes solum negant, conceptionem Christi D. factam fuisse ex virili semine; & id significat Eccles. dum canit: *Et procedens homo sine semine, &c.* Nec inde sequitur minimum detrimentum puritatis in Santissima Matre; nam virginitas in voto ammittitur per appetitum, & desiderium incastum; in re autem perditur per violationem claustrum virginalis; vel (vt alij volunt) per contactum seminis viri cum utero mulieris. Quae omnia (vt Fides docet) longissimè absuerunt à Purissima Virgine, imò nec aliquam sensit voluptatem; ideòque semper perfectissimè virgo remansit. Sed

currit activè, & passivè, talis concursus erit eiusdem rationis cum concursu viri: nam illud semen efformaretur ex sanguine eiusdem speciei, & in potentijs eiusdem speciei cum viro: ergo posset foemina absque concursu viri generare. Prob. conseq. Nam causa partialis concurrens, cum altera partiali, concursu eiusdem rationis, & speciei potest ita augeri, vt se sola producat totum effectum; vt patet in duobus ferenibus pondus vt decem, quod sit improporionatum viribus singulorum; nam quia virtus est eiusdem rationis, potest ita in vno intendi, vt se solo possit totum pondus ferre: ergo posset foemina se sola naturaliter generare filium.

Confirm. Virtus, seu potentia sumit speciem à termino: sed terminus in generatione est eiusdem rationis: ergo, & virtus mulieris (si activa est) erit eiusdem rationis, ac masculi: ergo crescente ea virtute intensivè, posset adaequare virtutem hominis; sicut quia robur foeminae imperfectum est eiusdem speciei, ac in viro, saepe accidit, virtutem roboris in foemina ita intendi, vt potuerit, nedum adaequare, sed etià superare viros fortissimos.

10 Resp. ad argum. neg. antec. Ad prob. neg. antec. quod secundam partem. Concursus enim masculi, & foeminae est quidem in utroque activus, & passivus, non tamen eiusdem rationis; sed sunt causae essentialiter subordinatae, quarum

vna nequit sine altera agere. Unde potentia generativa viri utique sunt alterius, & alterius rationis, specieque differentes; idèdque quamvis sanguis sit eiusdem rationis in utroque; tamen quia differunt in organis, idèd inferitur virtutem vnius esse diversam à virtute alterius, loquendo de potentia generativa completa, & totali ex anima, & organo corporeo constituta; proindeque diversum elaborant semen; nec quantumcumque augeatur virtus generativa foeminae, potest supplere, aut adæquare concursus viri, ita ut se sola possit generare fetum.

Ad confirm. neg. mai. in sensu, quo loquitur. Nam licet ex diversitate terminorum formalium arguatur diversitas potentia, non tamen ex unitate termini arguitur unitas potentia, aut virtutis; aliàs concursus speciei, & intellectus essent eiusdem rationis, nam uterque est activus, & circa eundem actum, & obiectum.

11 Dices: ex distinctione potentiarum arguitur distinctio naturæ; quia diversæ naturæ diversas exposcunt potentias: ergo si masculus, & foemina habent diversas potentias, habebunt diversam in specie naturam; quod est absurdum. Resp. hanc replicam etiam urgere Contrarios. Si enim vir habet potentiam activam, qua caret foemina; & hæc passivam, qua caret ille; sequitur idem inconveniens. Dici-

mus ergo, distinctionem specificam solum deduci ex distinctione principalioris actionis, aut ex distinctione plurium actionum, non verò vnius tantum. Cum ergo mas, & foemina convenient in præcipua potentia, & actione, qualis est ratiocinatio, & in pluribus alijs; idèd non differunt specie in natura, licet habeant potentias diversæ rationis.

12 Dub. 2. Quomodo parentes concurrant ad organizationem prolis? Hanc organizationem, eiusque mirabilem ordinem hic non explicamus; quia nihil certum haberi potest, licet ex Anothonica arte aliquid huius rei coniectari possit. Neque etiam loquimur de parte, quæ prius efformatur; in quo Philosophi potius divanant, quam aliquid certi asserunt. Quidam enim medulam spinalem; quidam, umbilicum; Hippocrates, iecur; Aristoteles, cor primò gigni, docent. Alij docent, tria præcipua membra, cor, iecur, & cerebrum simul gigni. Incerta res est, nostrumque caput superans.

13 Circa tempus, vel diem, quo introducitur anima rationalis in corpore (de alijs enim animabus divisibilibus non est specialis difficultas) Theologi communiter dicunt in viris animam infundi die quadragesimo à conceptione, & in foeminis die octogesimo. Quorum fundamentum est lex. Levitici cap. 12. præcipiens, ut puerpera, quæ virum peperisset, purificaretur die

dje quadragesimo; quæ verò fœminam, die octogesimo; qui quidem dies assignantur, vt correspondentes diebus, in quibus proles efformatur. Medici autem communiter dicunt, mares triginta diebus efformari, eiusque animam infundi; fœminas verò non ante diem quadragesimum sextum. Et non deest qui asserat, formationem fœminæ nunquam excedere duos supra quadraginta dies; sed hæc etiam incerta res est. Circa gestationem prolis in vtero docet experientia, nono mense naturaliter, & feliciter partum contingere, etiam septimo mense, non verò octavo; & addit Doct. Barreda, Medicus doctissimus, posse feliciter, & naturaliter contingere quinto mense, propter excellens temperamentum matris. Sicut dantur Provinciæ, in quibus aded ferax terra est, vt bis per annum in fructus erumpat; ad quos procreandos duplo tempore in his Provincijs terra indiget. Si quid curiosus desideras, lege Mastr. & Conimbric.

14 Pro dubij autem resolutione supponimus, quod generantium ex congressu maris, & fœminæ alia sunt vivipara, quæ, scilicet, fetum vivum pariunt; alia ovipara, quæ pariunt ova; alia vermipara, quæ pariunt vermes. Hoc supposito.

15 Dicimus 1. In quacumque generatione vterque parens concurret activè, & passivè mediata,

seu vi seminis ad formationem corporis, seu productionem forme corporeitatis. Hoc assertum patet ex dictis. Si enim semen est eterogeneum, habetque partes subtiliores agentes, & crassiores patientes; & si fœminæ ministrant verum semen, sequitur, vtrumque parentem vi seminis activè, & passivè concurrere. Confirm. quia si semen patris non concurreret passivè, tunc filius nullam haberet consubstantialitatem cum patre; nam nihil materiæ patris remaneret in fetu, neque in eius substantiam aliquid de materia patris transiret. Confirm. 2. Quia consubstantialitas filij cum matre consistit in eo, quod ipsa filio ministret materiam carnis sue, vt ait Bed. lib. 4. in Luc. cap. 49. loquendo de consubstantialitate Christi D. cum Beata Virgine: sed quilibet filius æquè est consubstantialis patri, ac matri: ergo non minus requiritur permanentia substantiæ patris in filio, ac matris ad consubstantialitatem.

16 Arg. 1. Causa in actu, & effectus in actu debent esse simul: sed semen in instanti generationis non est; quia in eo introducitur forma corporis in materia seminis, & duæ formæ nequeunt esse simul: ergo nequit activè concurrere ad formationem corporis. Confirm. Nihil causat aliquid sui destructivum: sed forma corporis est destructiva seminis, vt patet: ergo nequit ab illo causari.

Resp. dist. min. Non est secundum partes crassiores, conc. min. secundum partes subtiliores, neg. min. Semen igitur non habet materiam indivisibilem, sed divisibilem, atque ideo solum partes crassiores convertuntur in corpus, & in earum materia succedit forma corporis; manent verò partes subtiliores cum sua materia, & forma exercenti activitatem in tali formatione. Unde non est duplex forma simul in eadem materia; & bene possunt illæ partes subtiliores activè concurrere ad talem formationem, imò ad animationem viventium non rationalium; post formationem verò corporis partes subtiliores vel evanescunt in superfluitates, vel convertuntur in substantiam viventis per modum alimenti virtute potentiæ nutritivæ illius. Et licet Subt. Doct. in 2. dist. 18. §. *Quid ergo videatur oppositum tenere; re vera non loquitur ex propria sententia, sed secundum illam opinionem, quæ ponit semen uniformi.* At in 3. dist. 4. §. *Sed hic ex professo docet oppositum, scilicet, quod semen sit etheorogeneum, & consequenter activum.*

Per quod patet ad confirmat. Nam cum forma corporis non introducatur in materiam seminis, quærat sub partibus subtilioribus; inde est, quod non causat aliquid sui destructivum, sed postea destruitur per activitatem potentiæ nutritivæ foetus viventis.

17 Dicimus 2. Ad formationem corporis sola foemina concurret immediate, non autem masculus; exceptis oviparis. Prob. prima pars: Quia semen (adhuc utrumque simal) est imperfectius ipsa forma corporis: sed imperfectius nequit adæquate producere perfectius; ergo alia causa immediata principalis huius organizationis debet assignari: sed hæc nequit esse masculus, qui loco distat, & potest esse mortuus; ergo debet esse foemina. Secunda verò pars prob. Quia gallina, v.g. ponens ova, quamvis intereat, adhuc possent ex ovīs edaci pulli, si alteri supponerentur avi: ergo non requiritur immediatus gallinæ concursus. Unde forma corporeitatis in oviparis producitur à semine, concurrente Sole; & astris, quia horum virtutem non excedit; anima verò producitur à solo Deo, quia cum sit perfectior semine, Sole, & astris, nequit in ipsis contineri; ut dicemus loquendo de genitis ex patri.

18 Dubitab. 3. Quenam sit causa attingens educationem animæ, & unionem eius cum corpore? Et non loquimur de oviparis, nec de plantis, aut animalibus genitis ex patri; sed de viviparis, tam rationalibus, quam irrationalibus.

Dicimus ergo 1. Ad educationem animæ sensitivæ, & unionem eius cum materia mater immediate activè concurret. Prob. Mater est

æqualis perfectionis essentialis cum prole, adhuc animata: ergoeductio animæ sensitivæ, & illius unio cum materia non excedit vires matris: ergo concurrit immediate ad prolis animationem. An autem semen maris immediate concurrat ad talem animationem? diximus lib. 2. *Physic. disp. 4. q. 4. num. 45.*

19 Dices: Imperfectius nequit, ut causa totalis, producere perfectius: sed asina producemulum est imperfectior ipso; ergo nequit ad animationem illius concurrere. Neg. min. Nam licet mulus grandior, & robustior sit quam asina, quia producitur etiam ex semine equi; tamen est essentialiter imperfectior illa, nam maior perfectio essentialis colligitur ex perfectiori actione; & n. ulus nequit habere actionem generativam sicut asina, quæ est actio inter materiales admodum nobilis.

20 Dicimus 2. Ad unionem animæ rationalis cum corpore neuter parens activè concurrit; sed à solo Deo fit. Ita Subt. Doct. sepè; sed clariùs in 3. dist. 18. q. 2. §. *Ad secundam. ¶ Sed quantum.* num. 12. Preb. breviter: Actio generativa, & omnes ipsam necessario concomitantes procedunt à parentibus ut ab agentibus corporeis; sed agens corpuscum ut tale non potest attingere terminum spiritualem, qualis est unio se tenens ex parte anime: ergo.

21 Arg. 1. Unio animæ ad

novas partes per nutritionem acceptas fit à causa secunda, scilicet, ab homine; nutritio enim est à principio vitali se movente ab intrinseco: ergo prima unio in generatione fit etiam ab homine. Respondet Mastrius neg. paritatem. Nam plus, inquit, requiritur ad generationem, quam ad nutritionem; generatio enim non præsupponit corpus anima informatum, ut supponit nutritio. Cum ergo in nutritione iam homo habeat in sua potestate animam; in generatione verò totaliter à Deo creetur, & liberè; ideo cum nutritur, causat unionem, non verò in generatione à generante. Hæc solutio non placet: Nam potentia nutritiva, & eius actio sunt materiales, & propriæ tertiæ entitatis, quæ materialis est: sed unio anime non minus est spiritualis dum homo nutritur, quam cum homo generatur: ergo non potest à tali potentia, aut actione eius causari.

22 Melius ergo respondetur cum Pontio, unionem animæ in utroque casu produci à solo Deo; ad quam productionem necessitatur ex suppositione primæ unionis animæ; homo verò solum producit illam dispositivè, quatenus producit novam formam corporeitatis, & novam unionem eius cum materia alimenti; quod sufficit ad motum vitalem ab intrinseco; quæ posita, & conclusa, necessario Deus unionem anime cum ipsa producit. Argi

22. Arg. 2. Si homo non attingit vnionem animæ, non generaret realiter aliū hominem: ergo. Prob. seq. Homo non producit materiam, neque etiam animam: ergo si non attingit vnionem, non generat aliū hominem. Resp. 1. Quod licet homo attingeret vnionem, non ideo attingeret hominis substantiam; cum enim vnio sit accidens, ex productione vnionis non habetur, quod homo producat terminum substantialem.

Resp. 2. neg. seq. Ad probat. conc. antec. neg. conseq. Homo enim verè producit aliū hominem; quia producit formam corporeitatis, quæ substantialis est; & aliàs est pars intrinseca constituens hominem genitum, & producendo talem formam producit verè substantialiter hominem; quia actio producentis non terminatur ad corpus in se, sed ad corpus animæ vnitum; nam in eodem instanti, quo ultimo fit corpus, animatur, vt diximus loquendo de maternitate Santissimæ Virginis. Imò tertia entitas verè dicitur producta à parentibus; quia non solum aliquid eius, scilicet, corpus causatur ab illis; sed etiam tertia entitas in se, cum sit terminus formalis totalis generationis.

24. Dubit. 4. Quænam sit causa effectiva viventium nascentium ex putri? Et supponimus, ventia alia esse perfecta, quæ non

nisi per veram generationem vitalem oriri possunt, vt equas, leos, &c. alia non nisi ex putri nascuntur, vt apes; alia verò tam ex putri, quam per generationem vitalem, vt mares. De primis hucusque satis egimus; & idem pariformiter dicendum de muribus, quando per generationem vitalem producuntur. Unde dubium est de his, quæ nascuntur ex putri, & de vegetabilibus.

23. Dicimus ergo; Animam nascentium ex putri, & omnium vegetabilium produci à solo Deo. Prob. Quando in causis secundis non reperitur sufficiens virtus producendi aliquem effectum, satis philosophicè recurritur ad causam primam, cuius est causarum secundarum defectum supplere: sed nulla reperitur causa creata productiva horum viventium quantum ad animam: ergo. Min. prob. Quia Angeli non possunt causare aliquam formam substantialem; quia solum agunt medio intellectu, & voluntate, quæ solum accidentia producere possunt; solumque possunt activa passivis applicare; neque cœli possunt talem animam causare, vt dicemus in proprio loco: ergo. An autem possint astra formam corporeitatis horum viventium producere? Ibi dicendum est.

DISPUTATIO II.

DE CORRUPTIONE SUBSTANTIALI.

Quaest. I. *Qui sit corruptio substantialis?*

Supponimus, corruptionem suo modo considerari posse sub ratione conversionis, mutationis, & destructionis, seu actionis destructivæ. Et quidem in ratione conversionis non aliter definiri debet, quam tradita definitione, nimirum, *mutatio totius in totum*, &c. sic enim explicantur duæ mutationes; una negativa, qua subiectum amittit formam veterem; altera positiva, qua novam acquirit. Unde ly *mutatio totius* explicat mutationem, corruptivam, ly *in totum* mutationem positivam.

2 Corruptio itaque in ratione mutationis sic definitur: *Successio non esse formæ in materia post esse ipsius immediate præcedens; seu mutatio subiecti de esse formæ substantialis ad non esse illius.* Colligitur ex Subt. Doct. in 4. dist. 17. q. 1. In qua definitione ly *successio* habet rationem generis; per quod convenit cum generatione, quæ etiam successio, seu mutatio est; imò & anihilatione; quia anihilatio etiam est successio non esse rei ad esse rei. Per ly *in materia* distinguitur ab anihilatione;

hæc enim non est successio, seu negatio in subiecto, aut materia, sed extra subiectum; idèdque negatio extra genus dici solet; sed adhuc convenit cum generatione, à qua per reliquas particulas differt.

8 Arg. 1. Si Deus destrueret totaliter corpus hominis, manente sola anima, aut materiam ignis, manente forma: in tali casu corrumperebatur homo, & ignis (non enim anihilarentur, quando quidem maneret aliqua pars ipsorum) sed talis desitio hominis, & ignis non esset desitio rei in subiecto: ergo dabilis est aliqua vera corruptio, quæ non sit desitio rei in subiecto. Secund. Substantia panis, & vini in venerabili Eucharistia corrumpitur, ut tenent unanimiter Patres: sed ibi non succedit negatio illius in subiecto, ut patet: ergo. Tert. Quando gratia destruitur in anima, desinit in subiecto: sed tamen anihilatur, non corrumpitur; sicut è contra, dum incipit in anima, creatur, non uerò generatur, vel educitur: ergo ad corruptionem non sufficit desitio, seu non esse rei in subiecto.

4 Resp. ad 1. neg. mai. Nam sicut in generatione non produci-
tur materia, sed induci-
tur forma;

ita in corruptione illi opposita non potest dari destructio subiecti, sed ablatio, vel carentia formæ. Unde destructio in casu argumenti esset anihilatio materiæ; sed respectu hominis, vel ignis neque esset anihilatio, neque corruptio, sed quedam desitio supernaturalis; & in-nominata; de qua non agimus.

Ad 2. neg. mai. Quia in rigore metaphysico panis, & vinum non corrumpuntur, sed anihilantur; nam transeunt ab esse simpliciter ad non esse. Et si aliquando Patres docent, panem non anihilarī, sed transubstantiari; per hoc solum intendunt statuere successionem Corporis Christi D. sub speciebus panis, & vini, contra hæreticos negantes realem præsentiam eius in Eucharistia; ideoque semper loquendum est cum ipsis ad protestationem maximæ sacramenti. Videatur Mastr. to. 4. Theol. q. 12. art. 1.

Ad 3. dist. mai. Desinit in subiecto eductionis, vel à quo dependet; neg. mai. in subiecto receptionis, & quod informat, conc. mai. & min. & neg. conseq. Aliud enim est loqui de gratia, aliud de homine grato; homo gratus per desitionem gratiæ corrumpitur accidentaliter, estò gratia non corrumpatur; sicut corrumpitur substantialiter per discessum animæ, estò non corrumpatur anima. Loquendo verò de gratia negamus, illam corrumpi,

licet desinat in subiecto; nam si anima nostra destrueretur, etiam maneret subiectum, nempe, corpus; & tamen non diceretur corrumpi, sed anihilarī.

Corruptio in ratione actionis destructivæ sic definiri debet: *Est destructio compositi substantialis, remanente materia.* In qua ly *destructio* est genus ad corruptionem, & anihilationem. Per reliquas particulas differt ab anihilatione, quæ est destructio rei totalis, seu non manente subiecto, aut aliqua eius parte.

6 Ex quo colligitur 1. Subiectum corruptionis in ratione mutationis deperditivæ esse materiæ primam, vel aliquid generis vices materiæ; ut in corruptione hominis; & aliorum viventium. Licet enim horum generatio non sit mutatio, quia subiectum non præcessit tempore sub privatione formæ; illorum tamen corruptio vera mutatio est; quia præfuerunt tempore sub opposito, scilicet; sub forma, & ex illa transeunt ad privationem ipsius. Terminus verò est non esse, seu privatio formæ. In ratione verò actionis destructivæ eius subiectum est compositum, seu agens (eo modo, quo postea explicabimus) terminus verò *qui* est non esse compositi singularis; terminus *quo* totalis est non esse naturæ ut distincte à singularitate; & terminus *quo* partialis est non esse formæ in subiecto.

Colligi-

7 Colligitur 2. Quod sicut per generationem in ratione productionis solum compositum accipit esse; hoc enim est, quod per se propriè dicitur generari; ita compositum est, quod propriè dicitur corrumpi. At forma sicut propriè non dicitur generari, sed educi de potentia subiecti; ita nec propriè dicitur corrumpi, sed desinere in materia, & in eius potentia reduci; licet ob penuriam verborum dicatur corrumpi, in communi modo loquendi.

Quæst. II. An possit res semel corrupta eadem numero naturaliter reproduci?

S. I.

Non nulla supponuntur.

1 **S**upponimus 1. Posse divinitus quamlibet rem permanentem semel corruptam iterum reparari (diximus permanentem, quia quid dicendum de successivis, postea constabit.) Hæc suppositio consonat; Tum Fidei, qua credimus omnes homines in fine sæculi à Deo in eodem corpore, & anima suscitandos. Tum etiam rationi: Quia res semel destructa sicut erat possibilis, antequam produceretur; ita est possibilis, postquam corrupta est: sed nullum possibile repugnat à Deo produci: ergo. Prob. mai,

Anihilatio, vel corruptio solum destruunt, quod ponunt generatio, & creatio: sed istæ solum ponunt actualitatem rei, non possibilitatem; hæc enim præsupponitur: ergo annihilatio, aut corruptio actualitatem auferunt, non possibilitatem; proindeque etiam postquam aliquid est corruptum, manet possibile, & producibile sicut antea.

2 Supponimus 2. De facto nihil corruptum numero idem reproduci. Ita communis Theologor. contra Platonicos asserentes, omnia individua Universi post completam circulationem octavæ sphaeræ per motum naturalem iterum redditura; quos mirabiliter convincit Subt. Doct. in 4. dist. 43. q. 3. & meritò: quia repugnat Fidei, & rationi Fidei quidem: nam ad Rom. 6. dicitur: *Christus resurgens ex mortuis iam non moritur.* Ad Thesal. 3. *Semper cum Domino erimus.* Psal. 17. *Tu, Domine, servabis nos, & custodies nos à generatione hac in æternū.* Ex quibus locis patet, nec Christum D. iterum moriturum, nec beatos reddituros ad misérias vitæ huius, nec ad statum generationis temporalis. Unde subdit Psalmista: *In circuitu impij ambulant;* id est, dicunt reditices circulares. Ita Aug. 12. de Civit. Dei. cap. 13.

Rationi etiam adversatur: Si enim post tot annorum centurias idem omnino effectus sunt reditu-

si; sequitur, hominem necessariò operaturum, actusque liberos de medio tollendos; proindeque eadem mala, eademque bona fatali quadam necessitate perpetrabunt; adeoque leges, consilia, præmia, & supplicia superflua essent; cum homines nec metu supplicij, nec amore præmij poterunt aliter operari. Nullus item erit verè beatus, quia anima, dum beata est, vel credit, se redituram ad miserrias, quas prius habuit; & tunc timebit, quod obstat beatitudini; vel credit, se numquam redituram; & sic falsa opinione beata est, quod etiam beatitudini repugnat.

3 Dices 1. Si auricula, vel nasus abscindatur homini, aut bruto, & statim de novo applicetur, constat experientia, iterum reüniri; ergo ex illis partibus, & anima resultat idem numero compositum, sicut, & eadem informatio. Secund. Apes, & muscæ aqua suffocata, calore Solis reviviscunt, dummodo non sint in organis læse; sicut pulli pellicanorum occisi à serpente respersti sanguine parentum revocantur ad vitam, teste D. Hieron. epist. 29. ergo plura semel corrupta de facto reparantur. Tert. Si aqua divisa iterum reüniatur redit eadem numero aqua, quæ antea erat; nam partes sunt eadem, & consequenter idem totum: sed hoc contingit naturaliter: ergo.

4 Ad 1. Resp. in brutis non resultare idem numero compositum, quia anima eorum est divisibilis; ideoque auricula agglutinata de novo non informatur eadem parte animæ, qua prius, sed alia de novo educta; in homine verò negare non possumus eandem partem tertie entitatis; quia cum anima sit indivisibilis, manet eadem, & similiter eadem materia. Unde anima extenditur ad informandam partem agglutinatam de novo, & redit eadem numero pars compositi. Et si inde inferas, iam aliquid corruptum de facto naturaliter redire; negatur hoc, quia quæstio procedit de effectibus totaliter corruptis per destitutionem animæ, aut unionis eius in tota materia sibi adæquata; & huiusmodi corruptum redire numquam visum est in natura.

Ad 2. Resp. numquam reviviscere eadem numero animalia, sed eadem specie; natura enim potest iterum disponere illam materiam, ut novam suscipiat formam, sed non potest easdem numero formas producere. Cur autem id contingat in musca (ut & nos experti sumus) & ape virtute Solis, & in pellicanis virtute sanguinis, non verò in alijs ex putri genitis? Non facile à nobis cognoscitur.

Ad 3. neg. supposit. Cum enim totum integra le non dicat entitatem à partibus distinctam, sicut

sicut nulla aqua per separationem destructa est, ita nihil aque de novo reproducitur; quia quod non destruitur, non potest in rigore dici, quod redeat idem, vel distinctum; vnio verò distincta numero est à precedenti. Unde nec redit eadem numero aqua, quia non est destructa; nec eadem numero vnio, quia nova producitur. Et licet Subt. Doct. vbi supra oppositum huius solutionis videatur tenere vt verius; debet intelligi secundum materiam, de qua loquitur, scilicet, de resurrectione; in qua statuitur, idem numero corpus cum suis accidentibus connaturalibus, quæ prius habuit, resuscitari; non quod hoc sit necessarium ad esse numericum, & substantiale corporis, sed ad omnimodam unitatem resuscitati; & hoc est conformius articulo Fidei. Sed in alijs materijs non tenemur credere, non variari numeraliter vnionem; cum quo tamen stat vnitas compositi, quia vnio etiam continuativa non est de essentia totius, vt diximus in Physic.

5 Replicabis: Si extrema vnionis redeunt eadem numero, debet redire eadem numero vnio, cum relatio desumat distinctionem numericam ab extremis: ergo si aqua reunitur per vnionem in eisdem partibus factam, debet redire eadem numero vnio. Confirm. Quia si corpus, postquam recessit ab vno loco, iterum ad illud re-

deat, debet redire idem numero vbi; & idem est de relationibus distantiae, & indistantiae respectu duorum corporum: sed hæc naturaliter sunt: ergo redeunt eadem extrema, & relatio. Difficilis replica. Ad quam respondet Mastr. non esse inconueniens, quod eadem relationes naturaliter redeant; quia fortè non sunt entia magni momenti.

6 Sed contrà. Tum: Quia si semel id conceditur de relatione, difficile assignabitur disparitas in alijs entibus corruptis. Tum: Quia vbi est ens alicuius momenti; nam est per se intentum à natura, ad ipsamque datur per se motus. Imò vniones illæ continuativæ partium aquæ non sunt relationes, sed entitates absolute, in quibus illæ vniuntur tamquam in tertio ad modum glutinis; vt ipse Mastr. docet disp. 5. Phylos. q. 10. num. 122. & disp. 9. q. 2. num. 74. ergo si naturaliter redeunt illæ vniones, sequitur, aliquod absolutum de facto naturaliter redire. Adde, quod Mastrus hac solutione vtens non benè conquæritur, quod aliqui Scotistæ passim imponant, Subt. Doct. dixisse, aliquos effectus redire de facto viribus naturæ; si enim redeunt relationes, & præsertim vbi, quod est proprius effectus, iam aliqui effectus naturaliter redeunt.

7 Respondetur ergo, vniones continuativas aquæ non esse

relationes, sed entitates absolutas; ac proinde etiam si eadem redeant extrema, non debet redire eadem unio. Ad confirm. resp. Ubi esse relationem productam à movente localiter corpus; quæ proinde fundatur in corpore, ut stat sub potentia passiva, & actione. Cum ergo passio sit distincta (non enim est verosimile, quod si corpus millies accedat ad eundem locum, sit idem numero motus localis, neque eadem numero actio, aut passio; nam de facto idem cælum movetur ab eodem Angelo, & super idem spatium; & tamen non sit idem numero motus; alias omnes dies forent unus tantum dies) inde est, quod extrema saltem formalia sint distincta; & consequenter distincta numero relatio insurget. Idem dic de relationibus distantie, & indistantie, quia fundantur immediate super ubicationes; & ubi est nova ubicatio, debet esse nova relatio numero distincta à priori. His suppositis.

8. Difficulus est: Unde oriatur, quod semper producantur novi effectus, & numquam iidem numero semel corrupti redeant? An ex impotentia intrinseca ex parte causarum naturalium? An ex sola libera voluntate Dei decernentis non parare concursum causis secundis ad reparationem eiusdem numero effectus?

Communior sententia extra scholam nostram tenet, ideo non

redire eisdem numero effectus, quia causæ naturales de se non habent virtutem ad illos iterum producendos. Nostra tamen, & verior tenet, id non oriri ex impotentia intrinseca ex parte causarum secundarum; sed ab extrinseco nimirum ex mera voluntate Dei nolentis parare concursum ad eisdem numero effectus reproducendos. Ita Subt. Doct. in 4. dist. 43. q. 2. per totam; & omnes Discipuli, quos ex Jesuitis sequitur Oviedo, Hurt. & alij.

§. II.

Stabilita sententia probatur.

9. **C**Ausas naturales habere virtutem intrinsecam ad eisdem numero effectus reparandos, probatur efficaciter prim. Effectus semel corruptus non minus est in potentia activa agentis, quam ante primam productionem: ergo adest virtus intrinseca in causa ad ipsum iterum reparandum. Prob. antec. Virtus causæ primo producentis identificatur realiter cum ipsa causa; est enim, vel essentia ipsius causæ, vel passio consequens ipsi realiter identificata: sed quod effectus corrumperetur, non tollit entitatem causæ; estò enim extinguatur ignis. B. productus, non ideo ignis. A. produciens necessario destruitur, ut patet: ergo non minus datur potentia

tentia activa in causa ad effectum post corruptionem, ac ante corruptionem illius.

10 Huic efficaci rationi respondet Peynado 1. destructionem effectus non immutare virtutem intrinsecam causæ; sed inde non inferri, quod eadem virtus possit se rursus naturaliter exercere per eiusdem effectus productionem; quia illa virtus intrinseca causæ post corruptionem effectus semper resistit productioni illius; quia intrinseca sua exigentia intendit operari ad propagandam speciem per multiplicationem individuum; & huic fini opponitur eiusdem effectus reproductio.

11 Sed contra 1. Quia falsum est, causam habere intrinsecam exigentiam ad propagandam speciem per multiplicationem individuum: hæc enim exigentia potius est in ipso Univerſo à Deo sic ordinato, ut habeat pulchritudinem ex varietate ortam: ergo causa, produco vno effectu, non resistit iteratæ ipsius productioni: sed hæc resistentia est extrinseca desumpta ex ordinatione Divina, supra quam Deus operari potest. Secund. reproductio vnius effectus non eponitur fini propagationis speciei; non enim reproductio vnius ignis in hoc instanti impedit, quo minus causa illius possit plures alios ignes producere: ergo non læditur exigentia propagationis speciei (si datur) ex

vnius, vel alterius effectus reproductio. Tert. Nam satis providetur propagationi speciei, quamvis hic ignis vnum tantum ignem produceret; plures enim sunt res, quæ vnicum, aut nullum effectum producant; nec tamén ideo oritur species, aut læditur exigentia.

12 Resp. 2. Virtutem agentis non immutari intrinsecè per destructionem effectus; sed neque habere, aut nunquam habuisse virtutem intrinsecam ad eius reproductioem; quia non potest eius virtus prævalere contra decretum Dei de cessatione à conservatione, quam posuit ad exigentiam naturæ, nisi ipsum determinet, ut paret concursum ad hunc effectum individuum præ alio; quod sanè facere non potest, quia non potest determinare individuationem effectus. Sed hæc solutio concedit, quidquid nos intendimus.

13 Contra sic: Decretum Dei de cessatione à conservatione effectus corrupti non tollit virtutem intrinsecam à causa: ergo falsum est, nunquam habuisse virtutem ad eius reproductioem. Prob. antec. Nam decretum in causa, quæ semel habet virtutem, solum præstat, ne causa talem virtutem exerceat; alijs nullæ causæ haberent virtutem, nisi ad illos effectus, quos de facto producant; quia adest decretum Dei non concurrendi ad ulteriores effectus; ex quo sequitur, omnes virgines suis-

se ab intrinseco steriles ; ignem non habere virtutem intrinsecam ad cremandam stupam , si ei non applicetur ; & alia huiusmodi absurda.

Confirm. Ideò causa non potest reproducere effectum , quia non potest eius virtus prævalere contra decretum Dei nolentis iterum concurrere: ergo tota ratio carentiæ , seu defectus reproductionis refunditur in decretum , quod vincit intrinsecam virtutem causæ , ne exeat iterum in actum circa illum effectum : sed decretum est extrinsecum virtuti: ergo. Adde, quod reproductio effectus non oriretur à causa determinante Deum , vt paret concursum ad hunc effectum præ alio ; sed potius ex libera voluntate Dei determinantis causam ad hunc effectum iterum reproducendum.

14 Secundo prob. conclusio: Causa potest conservare eundem numero effectum per integrum diem : ergo si effectus ab aliquo agente corrumpetur post primam horam , adhuc maneret virtus in causa ad illum reproducendum in vltima hora illius diei. Prob. conseq. Nam conservatio est continuata productio ; & non minus virtus requiritur ad conservandum , quam ad producendum : ergo si illa causa tantum exercuit virtutem per vnam horam circa illum effectum , sequitur , quod per illius productionem in prima ho-

ra non ita exhauritur virtus causæ , vt si effectus per totam secundam horam desineret , non posset illum iterum reproducere. Explicatur hoc : talis causa habet virtutem ad exercendam causalitatem per integrum diem : ergo si effectus post primam horam desineret , adhuc maneret virtus sine exercitio circa illum effectum per reliquas horas : sed hoc arguit virtutem intrinsecam , & potentem se iterum exercere : ergo.

15 Arg. 1. ex Arist. cap. de oppos. & alibi sæpè dicente : à privatione ad habitum non esse possibilem regressum naturaliter ; sed hanc impossibilitatem non reducit in voluntatem Dei , quem existimavit ad extra necessario operari : ergo illam reducit in ipsam naturam , seu in defectum virtutis causarum naturalium. Resp. explic. Phyl. à privatione potentie ad habitum illius , conc. mai. à privatione actus ad ipsum actum , neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Privatio enim alia tollit solum actum , vt tenebra in aere , aut claudere oculum , quæ solum est privatio actus secundi videndi ; alia tollit actum , & potentiam ad actum , vt cæcitas ; ad istam negat possibilem regressum ; non ad illam. Vel dic , Phyl. philosophum intelligi debere de reditione immediata ; quia secundum communem naturæ cursum post corruptionem vnus formæ non succedit forma præ-

precedens corrupta; sed alia, & alia. Non verò loquitur de redictione mediata; nam post multas transmutationes fieri potest, ut idem numero reproducat. Vide aliam solutionem apud Mast. disput. 9. Log. quest. 1. art. 2. num. 13.

16. Arg. 2. Instando rationem probativam; effectus semel productus, quandiu existit, etiam conservatur in virtute ininsecæ causæ; nam positio effectus non tollit potentiam cum causa identificatam: sed tamen implicat, quod dum existit, producat; ergo ex quo effectus semel corruptus non immutet virtutem intrinsicam causæ, non sequitur, quod naturaliter possit iterum reproduci.

Resp. conc. mai. & min. neg. consequ. Nam adest fallacia in syllogismo; fit enim transitus à potentia ad actum, & à sensu diviso ad compositum. Sicut si argueres: voluntas, dum existit amor, v.g. habet potentiam ad odium; & tamen implicat, quod dum existit amor, producat odium: ergo. Concedimus utique, manere potentiam in causa, etiam dum effectus existit; non quidem ad effectum reduplicativè, ut stat sub existentia in illo enim statu amittit potentiam obiectivam; sed ad illum specificativè, quia cum productio necessariò præsupponat translationem rei à non esse ad esse;

se implicat, quod causa producat effectum, quandiu ille est. At postquam semel est corruptus, nulla datur repugnantia, neque ex parte causæ, quæ supponitur cum intrinsicæ virtute; neque ex parte effectus; qui iterum redit ad potentiam obiectivam, & ad statum non essendi.

17. Arg. 3. Deus, dum ad exigentiam naturæ cessat à conservatione ignis. Aut v.g. debet ut Auctor naturæ existere in eodem decreto de non conservatione illius, quovsq; ex parte naturæ detur fortior exigentia, ut cesset à tali non conservatione: sed ex parte naturæ nunquam dari potest fortior exigentia, ut cesset ab ea non conservatione: ergo Deus ut Auctor naturæ nunquam potest cessare à non conservatione effectus destructi; ac proinde ut Auctor naturæ non potest redire ad eius productionem. Prob. minor. cessatio à non conservatione fortior assert secum essentialiter existentiam formæ: sed non potest dari in natura exigentia ad existentiam huius formæ; quia nequit determinare Deum ad individuationem effectus: ergo. Hoc argumentum, quod Peynado à Patre Quirós desumit, & pulchrum appellat, valde debile est.

18. Pro quo nota, causam, v.g. ignem posse considerari vel in potentia remota; qua ratione solum dicit virtutem intrinsicam

nudam, & absque requisitis ad operandum; vel in potentia proxima; qua ratione dicit virtutem connotando omnia requisita. In primo sensu nullomodo necessitat Deum, vt secum concurret; quia Auctor naturæ non tenetur exhibere concursum causæ non appropinquatæ, v. g. In secundo sensu necessitat Deum, vt concurret ad effectum talis speciei, sed non ad hunc effectum numero potius quam ad alium; quia hoc à solo Deo decernitur. Pone ergo ignem cum sua virtute, & requisitis; adhuc tunc est indifferens ad producendum infinitos ignes diuisim, siuè corruptos, siuè nondum productos; nec exigit concursum ad vnum præ alijs. Hoc notato.

16 Fatemur, non posse de lege ordinaria eundem numero effectum redire; & id solum probat arguens. Sed dicimus, id nun provenire ex defectu virtutis in causis, sed ex decreto Dei nolentis concurrere cum tali virtute ad reproductionem eiusdem effectus; contra quod virtus causæ prævalere non potest. Undè decretum non ponit, aut tollit virtutem, sed ponit, aut tollit exercitium illius; nec virtus, & exigentia sunt idem, quia virtus remota non exigit, vt Deus cum illa concurret; imò virtus proxima, seu habens omnia requisita exigit quidem, vt Deus concurret ad effectum talis spe-

ciei vage, sed non determinatè ad hunc, vel illum. Idedque non valet: ignis non habet exigentiam ad hunc numero effectum; ergo non habet virtutem ad illum. Itaque conceditur totum argumentum, & nihil inde ad rem concluditur; quia nos asserimus, dari virtutem in causa ad effectum corruptum, non verò exigentiam ad eius reproductionem.

20. Dices: decretum Dei de non concurrendo pluries ad eundem effectum, vel oritur ex solo Dei beneplacito; vel factum est intuitu pulchritudinis. Vniversi, quæ resultat ex varietate individuorum; vel est iusta exigentiam causarum secundarum? Non primum; quia tale decretum non innotescit nobis per revelationem; & si colligatur ex effectibus, hic effectus nullus esse potest nisi natura causarum, quæ nequeunt producere effectus semel corruptos; & habetur intentum. Si secundum: ergo natura Vniversi pro assequenda pulchritudine exigit, nullum effectum corruptum reproduci; ac proinde hæc impotentia erit ex natura intrinseca causarum petenda. Si tertium: ergo iam ex parte causarum datur exigentia, & defectus virtutis ad reproductionem effectus corrupti.

Resp. ex omnibus his capitibus procedere tale decretum. Ex primo

mo quidem; quatenus Deus ex sua libertate, & liberalitate vult beneficium existentie ad plures, & plures effectus extendi, quam ad paucos. Ex secundo etiam; quia semper concurrere ad novos effectus ostendit magis rerum copiam, naturę fecunditatem, &c. Ex tertio denique; quia cum causę sint de se indeterminatę ad plures numero effectus, exigunt determinari à causa prima, vt auferatur earum perplexitas in agendo; sed ex nullo capite arguitur intrinseca impotentia in causis ad eosdem effectus reparandos. Non ex primo, vt patet. Neque ex secundo; quia ex eo, quod idem ignis, aut lignum repararetur, nihil mali, vel inornatus accideret Vniuerso, vel speciebus ignis, & ligni; parum enim pro nihilo reputatur. Non item ex tertio: quia illa indeterminatio non oritur ex causę sterilitate, aut defectu virtutis, sed potius ex eius maxima fecunditate, ratione cuius indiget determinatione causę primę.

21 Pro aliorum solutione nota, ex dictis lib. 2. Physic. disp. 2. quęst. 9. §. 1. num. 13. Eundem numero effectum posse diuim produci per distinctam numero actionem; ac proinde licet actio præterita agentis naturalis nequeat eadem numero redire, non sequitur, non posse eundem numero effectum reproduci. Nota etiam ex dictis ibid. quęst. 8. in-

diuiduationem effectus provenire à solo Deo, & non à causa secunda sub his circumstantiis loci, temporis, &c. & consequenter in diverso tempore, & loco ab illis, in quibus fuit primo productus effectus, potest iterum reproduci.

§. III.

Possibilitas reproductionis successivorum statuitur.

22 Initio quęstionis supposuimus, quamlibet rem permanentem supernaturalitę reproduci posse. Et licet ratio ibi tacta idem suadeat de entibus successivis; quia tamen quoad ista, aliqua nec levioris momenti militat argumenta, ided seorsim quoad successiva rem discutere placuit.

Dicimus ergo: entia successiva possunt divinitus à Deo reproduci. Prob. Tum ex dictis: quia res adhuc successiva, postquam est corrupta, non amittit possibilitatem, quam habebat ante primam productionem; sicut enim existentia non ponit, sed supponit possibilitatem, ita negatio existentie non aufert, sed relinquit possibilitatem ipsam in re: atqui omne possibile fieri potest à Deo: ergo. Tum: Quia ided res permanens potest à Deo reproduci, quia non est alligata certò tempori quoad sui productionem: sed neque etiā res successiva est alligata certò tempori (intellige, de tempore ex-

trinfeco, nam intrinsecum est ipsummet ens successivum) nulla enim est implicitia in eo, quod revolutio hodierna coeli anticiparetur à Deo viginri, vel triginta annis, aut differretur post totidem tempus: ergo non minus res successivæ, quam permanentes possunt iterum à Deo reproduci.

23 Arg. 1. Unitas motus inter alia attenditur ex unitate temporis: sed repugnat, quod redeat idem tempus saltem imaginarium; nam partes temporis imaginarij ita concipiuntur fluere, ut quæ semel fluxit non possit amplius concipi, ut iterum fluens: ergo repugnat, quod redeat idem motus. Resp. dist. mai. unitas individuationis, neg. mai. unitas continuitatis, subdit. mai. arguitur, & tanquam à signo, conc. essentialiter, & insuperabiliter, neg. mai. & permitt. pro nunc min. neg. conseq. ut enim diximus lib. 3. Physic. disp. 1. q. 2. quæ sit. 4. unitas (adhuc continuitatis) motus solum dependet à tempore, si vè reali, si vè imaginario, accidentaliter à posteriori, & tanquam à signo, quo dignoscimus, quanta sit duratio huius, vel illius motus. Cum ergo quodlibet tempus extrinsecum eiusdem durationis possit æquè nobis manifestare durationem intrinsecam motus; inde est, quod motus non est determinatè alligatus vni certo tempori imaginario, ideòque poterit vnus, & idem motus con-

tinuus secundum suam continuitatem reperi in alio, & alio tempore.

24 Pro cuius pleniori intelligentia nota, quod duratio realis motus dupliciter sumi potest. Primo secundum se, & propriam entitatem adhuc successivam, & continuam; secundo, ut dicit respectum correspondentiæ, seu coexistentiæ ad durationem imaginariam. Primo modo bene potest redire; quia coexistentiæ ad talem vel talem durationem imaginariam est illi accidentaliter; & ideò salva identitate numerica suæ entitatis, & existentie, potest variari respectus coexistentiæ; & nunc correspondere tali durationi imaginariæ, nunc verò alteri, dummodo utraque sit æqualis; ac proinde idem ipse motus cum sua intrinseca successione potuisset fieri prius, vel postea in comparatione ad tempus imaginarium. Secundo modo non potest duratio semel transacta redire; quia non redit duratio illa imaginaria, cui coexistebat; & non redit eadem coexistentiæ, nisi redeat eadem utriusque extremi existentia. Per quam doctrinam plura solvi possunt argumenta.

25 Arg. 2. De ratione entis successivi est, quod habeat partes suas cum certo ordine prioris, & posterioris: sed hic ordo reproductioni adversatur; ergo. Prob. nō. si motus reproducitur, pars prior in reproductione efficietur po-

posterior parte ultima motus primo producti : sed sic invertitur ordo partium; ergo. Resp. 1. neg. mai. Quia de ratione entis successivi est, quod habeat partes suas continuo fluentes, non tamen necessario cum tali certo ordine, ita ut post unam determinatam fluat alia determinata; ideoque posset Deus hunc ordinem invertere, manente successione continua motus; sicut aqua in vase manet semper continua, estò millies agitur, & ordo partium invertatur.

Resp. 2. omis. mai. neg. min. Nam licet ens successivum requireret necessario certum ordinem partium, posset à Deo reproduci cum eodem ordine; ex quo solum sequeretur, idem fore prius, & posterius, non secundum idem, sed secundum diversa; quia esset prior, ut coexistit tempori priori; & posterius, ut coexistit tempori posteriori.

26 Arg. 3. Si successivum posset reproduci, posset etiam conservari: sed hoc repugnat successioni; nam eo ipso, quod aliquid conservatur, permanet, & non fluit: ergo. Confirm. posset idem motus manere sub tempore presenti, præterito, & futuro, si in his temporis differentiis reproducat: sed hoc est permanere: ergo. Resp. neg. mai. Nam conservatio dicit permanentiam; quæ successioni repugnat; reproductio autem non repugnat successioni,

dummodo non habeat suas partes simul, sed iterum fluant sicut in prima productione. Per quod patet ad confirm. Ex eo namque, quod aliquid habeat esse in pluribus differentiis temporis, non sequitur, quod sit permanens; sed solum ex eo, quod partes habeat simul; nam si illas habet unam post aliam, & successivè, erit ens successivum; nam eius partes fluant cum differentiis temporis. Neque obest, quod idem sit simul præteritum, præsens, & futurum secundum diversas rationes, ut iam diximus.

27 Arg. 4. Specialitèr contra reproductionem temporis: Si tempus posset reproduci, sequitur, mille annos posse reduci ad spatium unius horæ: hoc implicat: ergo. Seq. mai. patet. Nam in hac hora præsentis poterit restitui hora immediatè præterita, & rursus alia, & sic deinceps usque ad mille annos; & ultra: ergo. Absurditas min. prob. annus consistat ex pluribus horis sibi invicem succedentibus: sed in casu tales horæ non sibi invicem succederent; sed omnes essent simul: ergo. Confirm. Quia sequeretur eandem horam posse coexistere spatio mille annorum, si per totum illud tempus reproductio continuetur: sed hoc repugnat, quia eadem hora esset annus, & plures anni: ergo. Confirm.

2. Si Deus replicaret totum tempus, elapsum à Mundo condito in-

epiens ab hac hora, & retrocedens in reproductionem; tunc foret tempus ante creationem Mundi, quod est absurdum: ergo.

28 Resp. 1. ad hæc omnia simul omittendo gratis, omnia hæc repugnare; sed inde nihil contra nos. Nam ad salvandam possibilitatem reproductionis successivorum non est necesse, ut illa omnibus modis excogitabilibus esse possit; sed satis est, quod sit aliquo modo possibilis, etiam si alijs modis repugnet, eo quod in positione illorum modorum ponitur aliqua implicatio. Unde argumentum primum ad summum probat, mille annos non posse reduci ad spatium unius horæ. Et secundum probat, unam horam non posse coexistere spatio mille annorum. Tertium denique, non posse dari tempus ante inceptionem Mundi. Nullum tamen convincit non posse tempus iterum produci cum eadem successione, & ordine, quo primo productum est. Sed age, & in gratiam arguentis solvantur omnia sigillatim.

29 Ad 1. dist. mai. si eadem velocitate succedant, vel decurrant, neg. mai. si maiori velocitate, conc. mai. & eodem modo dist. min. Ad cuius prob. conc. mai. neg. min. Dupliciter enim potest intelligi, quod mille anni, & omnes illorum horæ in spatio unius horæ peragantur. Primo modo, si Deus ita velocitaret revolutiones

cœli, & omnes motus, qui replent spatium mille annorum, valde constiparentur eo modo, quo videmus magnitudinem viginti palmorum ad unius palmi locum per condensationem restringi. Secundo modo, ita ut illi anni cum eodem velocitate, ordine, impulsu, & raritate, quo nunc moventur, decurrerent in spatio unius horæ. In primo sensu possunt utique illi anni ad spatium unius horæ reduci; quia cum tempus reale consistat in motu primi mobilis, sicut potest Deus talem motum velocius, & velocius usque in infinitum efficere, ita posset in spatio unius horæ omnes motus mille annorum peragere; in secundo sensu id omnino repugnat, quia spatium unius horæ, ut nunc est, valde minorem habet coexistentiam ad tempus imaginarium, quam unus annus.

Sit exemplum. Quantitas unius vlnæ potest per condensationem ad semipalmum reduci, non vero cum eadem raritate, quam antea habebat; quo casu tota quantitas vlnæ reducitur ad mensuram minoris quantitatis; sed non cum eadem extensione, quam antea habebat. Sic pariter dicendum de tempore; neque inde sequitur, unam horam, aut partem horæ esse simul cum altera; tanta enim esset velocitas motus, v.g. ut licet omnes revolutiones præteritæ in duratione imaginaria unius horæ perageren-

tur singule tamen distinctis parti-
bus illius horæ corresponderent.

130 Per quod patet ad primam confirm. Nam sicut palmus in pluribus locis replicatus non fieret longior se ipso quoad intrinsecam extensionem, sed solum quoad extrinsecam denominationem desumptam ex spacio locali, cui coexistit; sic hora reproducta non faceret maiorem durationem quoad intrinsecam extensionem, sed tantum quoad extrinsecam, quatenus coexisteret duplici hore temporis imaginarij, quia bis existeret. Ad secundam, dist. seq. Ante creationem Mundi fuisset tempus primo productum, neg. seq. iterum reparatum conc. s. q. Ut enim diximus, de ratione successivi solum est, quod habeat partes priores, & posteriores, quicumque sit prior, aut posterior; quod enim de facto hæc sit prior, illa posterior, est quid accidentale, vt patet in agitatione aque.

31. Ex dictis colliges, omnia illa entia successiva, quæ dependent à causis creatis, etiam posse reproducere, quantum est ex parte virtutis ipsarum, si Deus vellet iterum cum ipsis ad eisdem numero effectus concurrere. Unde quod diximus de permanentibus,

idem successivis pariformiter appli-

... candu...
...
... * * *

1871

Quaest. III. Continens dubiola
quedam circa corruptionem
resoluta.

Dubitabis 1. An corrupcio sit naturalis, & per se a natura intenta, an verò violenta? & supponimus esse naturalem, pro vt naturale à supernaturali libero, & artificiali distinguitur. Sed dubium est, an sit naturalis, pro vt naturale opponitur violento? Pro quo notandum ex Doct. Subt in 4. dist. 49. q. 13. §. *Ad rationes.* V. *Ad tertium.* nam. 13. duplicem esse naturam; aliam universalem, quæ procurat bonum totius Universi; aliam particularem, quæ bono rerum particularium attendit. Et cum utraque sit principium naturalitatis, duplex quoque erit violentia; una contra naturam universalem, & altera contra naturam particularem.

200 Dicimus 1. Respectu nature universalis corruptio est naturalis, non violenta. Prob. Natura universalis per se inclinatur in varias rerum generationes: sed hoc fieri nequit sine inclinatione saltem secundaria in varias corruptiones ex illis consequutas: ergo. Ex quo sequitur, corruptionem posse dici per se intentam à natura universalis, non quidem per se primò; quia non appetitur ve finis, & ratione sui, sed secundariò

ਗੁਪਤ

quatenus conducit ad generationem; nullam enim corruptionem moliretur natura, nisi deserviret novis generationibus, quibus species rerum sublunarium perpetuantur; nam sic aliquomodo induit rationem boni.

3 Dicimus 2. Si naturale sumatur pro eo, ad quod res, ut ad suam perfectionem, propendet; sic corruptio non est naturalis respectu formæ, & compositi, bene tamen respectu materiæ. Prob. prima pars: Corruptio formaliter dicitur non esse formæ in materia, seu non esse compositi: sed nihil inclinatur ad proprium non esse; imò naturaliter appetit esse, & sui conservationem: ergo respectu formæ, & compositi corruptio non est naturalis in hoc sensu. Secunda pars prob. Materia prima appetit omnes formas: sed nequit obtinere formas, quas non habet, nisi interveniente corruptione illius, quam habet: ergo saltem per accidens, & consequenter appetit corruptionem ipsam.

4 Dicimus 3. Sumpto naturali pro eo, quod sequitur naturam, & conditionem eius, sive naturali id appetitui repugnet, sive non; quo sensu opponitur ei, quod præter naturæ conditionem est; sic corruptio est naturalis respectu formæ corruptibilis, respectu materiæ, & compositi. Ratio est: Quia forma non est unita materiæ indissolubili nexu; nam eius

informatio pendet præsertim à certis dispositionibus, quibus amissis, forma amplius conservari nequit; materia verò licet in se sit incorruptibilis, eo tamen modo, quo est subiectum ortus; & interitus, dici potest, corruptionem secundum rationem mutationis sequi naturam eius, non tamen sub ratione destructionis, & denique potiori titulo debet corruptio dici naturalis respectu compositi in hoc sensu; nam eo ipso, quod ex materia; & forma constat, iam ex suis principiis intrinsicis est corruptioni obnoxium, cum materia sit radix corruptionis.

5 Dubit. 2. An in corruptione rerum naturalium fiat resolutio usque ad materiam primam? Sensus difficultatis non est, an in corruptione substantiali sic totum compositum præcedens destruat, ut sola materia prima remaneat absque omni forma, tam substantiali, quam accidentali? Id enim naturaliter (attento ordine Universi) impossibile est. Unde sensus est: An cum corrumpitur aliquod compositum substantiale, remaneat in composito succedenti aliqua forma substantialis, vel accidentalis? An verò omnia noviter succedant, & nihil eorum, quæ præfuerunt remaneat? Itaque dubium, quantum attinet ad formas substantiales, coincidit cum eo, quod ventilatur de pluralitate formarum substantialium in viventibus;

bus; vt verò attinet ad formas accidentales, idem est cum eo, an eadem numero accidentia, quæ fuerant ante in corrupto, maneant in genito.

6 Dicimus 1. In corruptione viventium statim, & immediate non fit resolutio vsque ad materiam primam. Hæc est contra Thomistas negantes pluralitatem formarum in viventibus; & aliunde asserentes, non materiam primam, sed compositum substantiale esse subiectum immediatum accidentium. Prob. Quia in viventibus præter animam datur forma corporeitatis, seu mixtionis, quæ & præcedat animam tamquam susceptivum illius, & permaneat in materia post animæ discessum, vel interitum: sed hac veritate supposita, necesse est, quod remaneant plura accidentia ex eis, quæ præfuerant in composito viventi: ergo in viventibus neque quoad formam substantialem, neque quoad accidentiales fit resolutio vsque ad materiam primam.

Diximus, *quædam accidentia*; illa nempe, quæ vocantur accidentia communia, vt quantitas, figura, non verò remanent, illa accidentia, quæ ratione animæ ipsi viventi conveniebant, vt sunt omnes operationes vitales, motus, &c. nec illa accidentia, quæ ultimo disponebant corpus ad introductionem, & informationem animæ, vt aliqua temperamenta,

Diximus etiam, non fieri resolutionem *statim, ac immediate*, quia non negamus, talem resolutionem fieri mediatè; quando, scilicet, ultimo corrumpitur corpus, & perit corporeitatis forma.

7 Dicimus 2. In cæteris compositis fit resolutio vsque ad materiam primam. Hæc est communis adhuc inter Thomistas contra Jesuitas communiter tenentes, materiam primam esse subiectum immediatum quantitatis, & cæterorum accidentium; inde enim inferunt, corruptionem formæ, aut compositi non obesse, quo minus accidentia remaneant, cum maneat eorum proprium, & immediatum subiectum. Prob. assertum. Et quidem quod in linea formæ substantialis fiat resolutio vsque ad materiam primam patet: quia duæ formæ substantiales disparatæ nequeunt esse naturaliter simul in eadem materia: sed si non fieret resolutio vsque ad materiam primam, aliqua forma substantialis deberet in materia remanere: ergo.

Quod verò in linea formæ accidentalis fiat huius resolutio vsque ad materiam, probatur. Tum: Ex Arist. cap. de substantia. ubi ait, primas substantias (seu composita substantialia individua) esse subiectum, tam secundarum substantiarum, quam materialium accidentium; & subdit, quod destructis primis substantijs, nihil aliorum

rum remanere potest: ergo, in corruptione primæ substantiæ nullum accidens, manet in composito de novo producto. Tum ratione: Nam iuxta communem sententiam Philosoph. accidentia non possunt naturaliter migrare de subiecto in subiectum: sed si aliquod accidens quod præfuerat in corrupto, maneret in genito, migraret naturaliter de vno subiecto in aliud: ergo nullum accidens, quod præfuerat in corrupto, manet in genito. Tum etiam patet ex his, quæ ex professo docuimus lib. 1. Physic. disp. 5. q. 3. nempe, subiectum immediatum accidentium non esse materiam primam, sed totum compositum. Unde constat, quod destructo composito, nullum potest remanere accidens ex his, quæ in ipso erant; nam destructo subiecto, in quo recipiuntur accidentia, non possunt naturaliter ipsa accidentia per manere. Quia sententia supposita, videretur innegabile, accidentia omnia, quæ erant in composito præcedenti, corrumpi ad corruptionem illius, & nullum manere in genito.

8 Sed tamen nuperrimè Peynado tentavit oppositum tueri; permissio gratis accidentia subiectari in toto composito (ipse enim tenet, subiectari in materia prima.) Et ad primam rationem respondet, accidentia quidem non migrare de subiecto in subiectum, primo subiecto perseverante; quia

eo perseverante nulla est necessitas huius transitus; transire tamen de subiecto in subiectum, deficiente primo, & succedente in alio instanti alio æquè proportionato, ut illa recipiat.

9 Sed contra 1. Quia in sententia, quam admittit, prius per alterationem corrumpuntur omnia accidentia compositi destruendi, quam forma substantialis recedat, & nova introducat; ergo quando de novo sit compositum, nullum extat accidens, quod in illo subiectari possit. Secund. Nam compositum de novo genitum de se habet æqualem virtutem; ut ex ipso educantur, & in illo sustententur accidentia nova numero distincta; ut quid ergo illa à composito præcedenti emendicabit? Cui beneficium destructionis attulit. Tert. Quia inde sequeretur plura accidentia ab initio Mundi usque nunc perseverare incorrupta, & præcipuè quantitas; quod est manifestum absurdum.

10 Ideo aliter responderi; illud axioma: Accidentia non migrare de subiecto in subiectum; solum esse verum de transmigratione per motum localem; quia non morat subiectum ea ratione, quia mobile per motum localem se transfert de hoc loco in alium. Sed contra: Quia si vera est solutio, positis duobus corporibus divinitus in eodem loco, possent permu-
tare accidentia, & hæc de vno in aliud

aliud migrare; quod constat esse falsum; aliàs Christus D. secum detulisset aliqua accidentia lapidis sepulchri, aut ianux, per quam intravit ad Discipulos. Et si dicat, quod Christus D. habebat omnia accidentia, quæ necessaria erant ad perfectionem accidentalem hominis; dicimus & nos, etiam compositum de novo genitum habere virtutem ad accidentia sibi propria in instanti reali generationis educenda absque indigentia emendicandi illa à composito corrupto.

11 Ad secundam rationem respondet, accidentia destrui quidem deficiente subiecto adæquato, non verò deficiente subiecto inadæquato, si succedat aliud proportionatum. Unde quia deficiente forma corrupti, succedit forma geniti constituens cum eadem materia subiectum inadæquatè distinctum à præcedenti, quod est proportionatum, ut recipiat eadem accidentia numero, ideo compositum de novo genitum sustentat accidentia corrupti.

12 Sed hæc solutio ex falso principio procedit; nimirum, quia hic Auctor non distinguit totum à partibus simul sumptis, & unitis; & consequenter putat, manere compositum inadæquatè, quia manet materia. Unde apud nos solutio levis momenti est; quia cōpositum cathegorematicè sumptum, quod est subiectum acciden-

tium, totum; totaliter, & adæquatè destruitur; ideoque contra hanc solutionem non aliter militandum est, quam rationibus, quæ probant distinctionem à partibus unitis.

13 Sed ulterius impugnatur utraque solutio hac paritate: forma substantialis non magis dependet à materia, quam accidentia à subiecto; sed implicat, formam substantialem materialem naturaliter conservari sine hac numero materia, undeeducta est; aut naturaliter migrare de materia in materiam; ergo id quoque de accidentibus dicendum est; ne entibus imperfectioribus, qualia sunt accidentia, concedat natura id quod perfectioribus, quales sunt formæ substantiales, perpetuò denegavit. Patet conseq. Quia non dependere ab hoc numero subiecto, aliqualis independentia est, vel saltem non tanta dependentia; ideo enim relationes essentialiter à fundamento dependent, quia sunt entia imperfectissima, & levis momenti; proindeque maiorem dependentiam, & alligationem statuit hæc sententia in substantia, quam in accidenti.

1 Arg. 1. ex Arist. hic cap. 4. tex. 24. Ubi agens de generatione aquæ ex aëre tenet, servari eandem perspicuitatem, & humiditatem. Aut enim: *Quando ex aëre fit aqua; si ambo transparentia, & frigida, non oportet huius* (scilicet, aquæ)

aquæ) *alteram passionem esse, in quam transmutetur*: ergo concedit, posse accidens sensibile, quod fuerat in corrupto, remanere in genito. Resp. Arist. Non loqui assertivè, sed conditionatè; ut patet ex illis verbis: *Si aliqua manet passio eadem*; & sensus est, quod si maneat aliqua eadem numero affectio, secundum illam non erit transmutatio. Vel dic, sensum Philosophi esse, in aqua ex aëre genita manere eandem frigiditatem, & humiditatem secundum speciem, non verò eandem numero. Nec dicat Peynado, Philosophum loqui de identitate numerica, non autem de specificæ, quia de hac nemo poterat dubitare. Id enim falsum est; poterat enim esse dubium, an qualitates, in quibus elementa conveniunt, essent ejusdem speciei? Ut humiditas aquæ, & aëris; imò de facto tenent oppositum Alex. Simpl. Averrâ, & alij.

15 Dices: Mutatio semper fit ex contrario in contrarium ex quint. Physic. Sed si humiditas aëris, & aquæ numero differrent, id non esset verum; imò daretur transmutatio unius individui in alterum ejusdem speciei: ergo. Resp. dist. mai. Fit ex contrario in contrarium, id est ex privatione formæ, vel è contrâ, conc. mai. semper ex extremo positivè oppositio, neg. mai. Ibi enim non sumit Philosophus contrarietatem

proprie pro ea, quæ versatur inter extrema positiva; sed improprie pro ea, quæ versatur inter formam, & privationem. Cum verò additur, numquam fieri transmutationem unius individui in aliud ejusdem speciei; hoc debet intelligi formaliter ex vi transmutationis; nam concomitanter, & consequenter bene potest hæc transmutatio fieri; nam si transmutatio per se destruit subiectum, in quo erat hic numero calor, v.g. etiam consequitivè destruit calorem, quamvis compositum denuò genitum alterum calorem exposcat

16 Arg. 2. ex eodem, secund. de Gener. tex 25. ubi ait: Inter elementa symbola faciliorem esse transitum, quia una sola qualitas est permutanda: ergo denotat, alteram qualitatem permanere in genito. Explic. Physic. Una tantum qualitas est permutanda formaliter, & ex vi transitus à contrario in contrarium, conc. consequitivè, & concomitanter, neg. antec. & consequent. Vult enim Philosoph. unam solam qualitatem permutari in elementis symbolis; quia cum una tantum sit contrariâ, ideo ex vi contrarietatis sola illa permutanda est. At consequitivè etiam altera permutatur ad mutationem subiecti. In elementis verò disymbolis formaliter ex vi contrarietatis debent omnes qualitates permutari, quia omnes illæ sunt contrariæ. Unde in symbolis faci-

lior est transitus, quia solum existit vna; in disymbolis difficilior, quia resistunt ambæ; alias in composito denuò genito manerent gradus omnes corrupti; nam idem Pbylos. 1. Physic. text. 66. ait, quod dum genitum, & corruptum conveniunt in vno gradu communis generico, non fit transmutatio secundum gradum communem, sed tantum secundum específicos; quod impossibile est; quia destructa natura individua, & specifica, destruntur omnes gradus generici, cum sint idem realiter.

37 Arg. 3. Non magis dependet accidens à subiecto recipiente, quam à causa efficiente: sed idem numero accidens v.g. calor, siccitas potest produci à duplici causa seorsim; imò ab vna produci, v.g. ab igne, & conservari ab alia æqualis virtutis, v.g. à Sole: ergo licet accidentia recipiantur in toto composito, possunt permanere in genito, quod habet æqualem virtutem recipiendi, sustentandique accidentia omnia communia.

Resp. dist. mai. Quam à causa efficienti, quæ purè efficiens est, conc. quæ est efficiens, & simul conservans, neg. mai. Et conc. min. neg. conseq. Disparitas in promptu est: Nam omnia accidentia dependent à subiecto in fieri, & conservari; at non omnia sic dependent à causa efficiente; aliqua enim, vt calor, siccitas, &

similia dependent ab efficiente in fieri, sed non in conservari; ac pròinde possunt conservari ab alio agente, dummodo sit in eodem subiecto. Alia verò, vt lumen, dependent in fieri, & conservari à sua causa efficienti; ideoque non possunt conservari ab alia. Unde si arguens loquatur de accidentibus, quæ pendent in fieri, & conservari ab efficiente, vera est maior, sed falsa minor; si verò loquatur de illis, quæ tantum dependent in fieri, maior est falsa, ob discrimen assignatum.

18 Arg. 4. Non magis dependet accidens ab hoc numero subiecto quam natura ab hac numero subsistentia; sed natura non deficeret ad defectum huius numero subsistentiæ, si loco illius succederet alia equè potens eam intrinsecè terminare: ergo nec deficiet accidens ad defectum huius numero subiecti, cum loco illius succedat aliud æquè proportionatum ad illud sustentandum. Resp. neg. supposit. mai. Quia natura non dependet à subsistentia, præsertim si hæc penatur in negativo consistere; & licet teneatur sententia de positivo, adhuc nulla sequitur dependentia; imò subsistentia dependeret à natura, nam prius non dependet à posteriori, benè tamen è contrà.

19 Arg. denique: Quando ignis introduxit calorem, & siccitatem in ligno, vt ibi producat

formam ignis, non potest assignari causa talis caloris, & siccitatis destructiva: ergo manent in igne producto. Prob. antec. Non destruuntur ab igne generante, qui potius illa producit, & conservat; non ab igne genito, quia cum sint accidentia ipsi connaturalia, nequit illa destruere, ut statim similia produceret; neque à siccitate, & calore ignis generantis, quia simile non agit in simile: ergo. Resp. Tales dispositiones corrumpi ab igne agente, & producente ignem in ligno; non quidem per se, quia quod sic corrumpitur, à suo contrario corrumpitur; sed per accidens, & consequutivè, quatenus ab igne agente corrumpitur lignum, cui nitebantur; quo modo non est inconveniens, quod simile corrumpat simile.

20 Dubit. 3. Quo sensu sit vera illa propositio: *Generatio unius est corruptio alterius*; ab Arist. sæpè prolata, & famigerata in scholis? Et supponimus propositionem posse habere quadruplicem sensum: formalem, identicum, concomitantem, & causalem.

Dicimus ergo 1. Si generatio sumatur in ratione mutationis, illa propositio nec in sensu formali, nec identico est vera. Prob. utraque pars: Ad veritatem propositionis, siue formalis siue identice, requiritur saltem, quod subiectum, & prædicatum sint realiter idem;

sed generatio unius, & corruptio alterius non sunt idem realiter; ergo. Prob. min. Mutatio est transitus de uno in aliud: sed generatio, & corruptio non sunt idem, sed diversi transitus; habent enim diversos omnino terminos à quo, & ad quem; nam generatio est transitus de non-esse formæ ad esse formæ, ideoque habet terminum à quo privativum, & ad quem positivum; corruptio verò è contrà se habet: ergo.

21 Dicimus 2. Loquendo de generatione in ratione productionis, & de corruptione in ratione destructionis, generatio non importat actionem distinctam à corruptione, & consequenter in hac acceptione illa propositio est identice vera. Prob. prima pars: Agens per omnem actionem aliquid facit; nam idem est agere, quod producere: ergo secundum hanc formaliter debet semper attingere aliquid factum; ergo repugnat actio, quæ per se sit corruptio, & petat nihil attingere; consequenterque corruptio unius non importat actionem distinctam à productione alterius. Confirm. Actio importat influxum agentis: sed influxus terminatur ad aliquid, non ad nihil; imò implicat, agens influere non esse; quia influere est ponere, non tollere: ergo. Confirm. 2. Deus non annihilat efficiendo, sed subtrahendo concursus, ut ait Doct. Subt. in 4. dist. 17.

q. 4. in fine: ergo pariter agens naturale non corrumpit efficienter per actionem à generatione distinctam.

Secunda verò pars patet ex præcedenti: licet enim ex terminis generatio non sit idem, quod corruptio; tamen contractè, & determinatè, prout supponit pro actione, eadem realiter est generatio, & corruptio; sic enim sensus est; Unica actio desideratur ad generandum, & corrumpendum. Unde licet hæc propositio: *Album est dulce*, est identica; quia licet albedo, & dulce do non sint idem, tamen supponunt pro eodem subtrato, scilicet, pro habente utramque formam; ita hæc: *Actio generativa est actio corruptiva*, est identica; quia licet ex modo significandò (ex quo oritur, propositionem esse formalem, vel non) concipiamus formalitatem, aut materialitatem productivam, & formalitatem, vel eventum corruptivum, non esse idem formalitè; tamen ut utraque formalitas composita eadem subtrato, scilicet, actione, constituunt propositionem identicè veram.

22 Arg. contra primam partem r. Corruptio in ratione mutationis est realitè distincta à generatione, licet non sit mutatio positiva, sed privativa: ergo pariter debet dari actio corruptiva distincta à generativa, non quidem actio positiva, sed negativa. Secund. Actio generativa, & corrup-

tiva habent terminos valdè diversos; nam terminus generationis est esse formæ, terminus corruptionis est non esse formæ: ergo corruptio est actio distincta à generatione; nam actiones distinguuntur per terminos. Tert. Generatio unius formæ, & corruptio alterius possunt realitè separari, ut patet in generatione, vel corruptione accidentium, quæ contrarium non habent; & etiam in casu, quo Deus, generato una forma, conservaret præcedentem in materia; ergo saltem in tali casu corruptio rei contingit per actionem distinctam.

Resp. ad primum, conc. antec. neg. conseq. Discrimen est: quod mutatio realis, ut sic non dicitur in suo conceptu, quid positivum; ita enim verò mutatur subiectum, cum amittit formam, sicut cum aliam acquirit. At actio realis in suo conceptu formalitè dicitur influxum positivum, & petit terminum realem per ipsum productum; ac proinde implicat in adiecto admittere actionem realem negativam. Ad secundum, conc. antec. neg. conseq. & dist. implic. prob. Actiones distinguuntur per terminos, quando termini sunt idonei, & actionis capaces, conc. si tales non sint, neg. In præfenti ergo terminus corruptionis est negativus, quia est non esse formæ; ideoque non est idoneus terminus actionis, cuius proprium munus est efficere, & ponere, non vero

tollere, & destruere. Ad tertium, conc. antec. neg. conseq. Licet enim corruptio possit à generatione separari; non inde sequitur, dari novam actionem ad illam; nihil enim corrumpitur per actionem, sed per solam ablationem, cessationem ve influxus conservativi. Unde quando corrumpitur ex vi actionis, hæc actio non est alia, quam actio generativa.

23 Dices: Si semel corruptio potest à generatione separari, licet non importet actionem distinctam, sufficit, ut illa propositio, *actio generans est actio corrumpens*, non sit vera adhuc identice: ergo. Prob. antec. Propositio identica semper debet esse vera: sed si corruptio potest à generatione separari, prædicta propositio non semper erit vera: ergo. Resp. neg. antec. Ad prob. conc. mai. neg. min. Nam illa propositio semper est vera secundum id, quod significat, scilicet, naturaliter, & secundum ordinem Universi; quo sensu prolata est ab Arist. qui potentiam absolutam non agnovit. Unde licet supernaturaliter possit aliter contingere, nunquam tamen falsificatur.

24 Sed adhuc restat explicandum, quare ratione actio generativa unius attingat ex consequenti, & secundario destructionem alterius? Et quidem non est ita intelligendum, ut volunt aliqui, quasi una, & eadem actio attingat

prius, & principaliter formam productam; & deinde continuando eandem actionem attingat non esse formæ mediatæ, & secundariæ, & tanquam terminum minus principalem, & veluti sub priori contentum. Ratio est: quia cum actio nihil causet, nisi influendo, & ponendo in esse, sequitur, nec immediatè, nec mediatè posse attingere delitionem rei; nam attingentia actionis, sive primaria, sive secundaria, semper est actus efficientiæ; & omne, quod efficientia attingit, dando esse attingit, non tollendo. Ideoque.

Sensus est: Quod actio generativa unius sit tantum virtualiter destructiva alterius, mediante forma producta, quæ priori incompositibilis est; ac proinde producta forma in materia, cessat influxus agentis; & mediante informatione novæ, expellitur vetus, & resultat privatio eius; quod est illam destruere, non efficientia formali, sed tantum virtuali. Videatur Subt. Doct. in 4. dist. 16. quæst. 2. §. Respondeo. V. Tercio sic numer. 5.

25 Dicimus 3. illa propositio: *Generatio unius est corruptio alterius*; sumpta generatione in ratione mutationis est vera concomitanter, quatenus generatio unius semper alterius corruptioni iuncta, & è converso. Prob. assertum: Materia prima nec potest esse naturaliter denudata ab omni
for-

forma, nec potest naturaliter habere simul duas formas specificas; quorum primum oritur ex interna propensione materię ad formam, & naturali eius indigentia secundum communem naturę eursum; secundum verò ex eo, quod nequā materia esse simul in duabus speciebus ultimis; vt sub aere, & aqua; sub homine, & equo: sed si hæc propositio, generatio vnus est corruptio alterius, non esset vera saltem concomitanter, vel materia maneret nuda absque omni forma; vel simul haberet duplicem formam, & esset sub duplici specie, vt patet: ergo talis propositio est vera saltem concomitanter.

26. Vbi nota, quod illa propositio est vera solum in substantijs, non verò semper in accidentibus. Discrimen est evidens: ex eo enim, quod accidens recedat, v.g. lumen à corpore absque adventu alterius, non ideo manet compositum essentialiter incompletum; & ex eo, quod plura accidentia specie distincta sint simul in eodem subiecto; v.g. in lacte, albedo, & dulcedo, non ideo compositum est sub duplici specie substantiali. In substantijs verò hæc absurda sequerentur.

27. Arg. 1. Si in viventi datur forma corporeitatis adhuc concomitanter, illa propositio non est vera; nam in corruptione animalis nihil generatur, sed materia

manet cum sola forma mixtionis, quę in vivente præfuit; & in generatione nihil corrumpitur, quia forma embryonis manet cum anima: ergo.

Resp. neg. antec. Nam illa propositio in sensu concomitanti semper est vera in omnibus substantijs; quia sensus eius est, quod generatio vnus est corruptio alterius, vel immediatè, vt in mixtis inanimatis; vel mediatè, vt in viventibus; quia tandem cadaver resolvitur in vermes, & cineres. Vel aliter: generatio vnus est corruptio alterius; loquendo de generatione, & corruptione ultimata, completa, & totali, non verò incompleta, non ultimata, & partiali. Undè in inanimatis statim adest totalis generatio, & totalis corruptio; secus in animatis, vbi generatio totalis non fit statim: animal enim non ita statim generatur quia supponitur forma embryonis; nec ita statim corrumpitur, quia adhuc manet forma aliqua, quę fuit de hominis essentia. Vel aliter: generatio vnus est corruptio alterius; vel in fieri, vel in facto esse, non tamen semper in facto esse; quia nullum corpus animabile habet simpliciter esse perfectum, & quietum ante adventum anime, nec post illius discessum; quia statim est in continua tendentia ad resolutionem sui in elementa, vt ait Subt. Doct. in 4. dist. 1. & quest. 13. §. Ad quartum. v.

Resp.

Respondio, num. 55. Vide quæ diximus lib. 1. *Physic. disp. 3. quæst. 4. num. 30.*

28 Replicabis: adhuc mediæ non semper est vera concomitantè talis propositio: ergo. Prob. antec. Tum: Quia in prima corporum productione nulla interfuit corruptio. Tum: Quia cum homo nutritur per species sacramentales, producitur nova substantia absque alterius corruptione. Resp. neg. antec. Ad primam prob. resp. Res in prima conditione non fuisse generatas cum mutatione, quæ est productio ex præiacente materia per transmutationem; quo sensu hic loquimur cum Arist. sed fuerunt productæ per simplicem educationem formarum & simplicem emanationem compositi. Ad secundam dicimus, hic non loqui de rerum productione, quæ sit extraordinario, & miraculoso modo; ut evenit in nutritione hominis ex speciebus sacramentalibus; sed de illa, quæ sit secundum communem naturæ cursum, & cum transmutatione subiecti. Circa sensum causalem dicimus dub. seq.

29 Dubit. 4. An generatio sit causa corruptionis, vel potius è contra? Seu, quod idem est, an generatio sit prior corruptione, ita ut hæc causalis sit verò: idèd una forma corrumpitur, quia introducit alia; an potius è contra, idèd una forma introducitur, quia alte-

ra expellitur? Hac enim prioritate, & ordine cognito, resolutum manebit, quænam ex his mutationibus sit causa alterius? Et supponimus, neutram esse priorem altera prioritate temporis; aliàs vel materia haberet duplicem formam simul pro aliquo instanti, si prius tempore introducatur una, quam expellatur alia; vel in aliquo instanti temporis esset sine omni forma, si prius tempore una recederet, quam altera accederet. Supponimus etiam, in genere causæ finalis generationem esse priorem corruptione; quia generatio per se intenditur ab agente, corruptio verò per accidens. Undè dubium est de prioritate naturæ, quæ sufficit ad causalitatem, si est cum aliqua dependentia prioris à posteriori?

30 Dicimus ergo: Generationem, seu introductionem novæ formæ esse priorem naturæ corruptione, vel expulsionem antiquæ. Est communis inter nostrates, & partim contra Thomistas asserentes, generationem, & corruptionem esse priores, & posteriores se invicem in diverso genere causæ. De quo postea. Nunc probat. assertum de prioritate in genere causæ formalis: id à quo aliud dependet, est prius eo, quod dependet ab ipso; causa enim, ut talis, scilicet natura debet præcedere effectum: sed corruptio compositi, seu expulsio formæ antiquæ dependet

generatione, seu introductione novæ: ergo. Prob. min. Expulsio formæ antiquæ est effectus formæ ignis, v.g. advenientis, non primarius, sed secundarius, ut omnes admittunt: sed effectus, sive primarius, sive secundarius, dependet à sua causa: ergo corruptio, seu expulsio formæ antiquæ dependet à generatione novæ; & consequenter generatio est prior natura corruptione.

Ex quo probata manet conclusio de prioritate in genere causæ efficientis: nam Deus non suspendit concursum, quo formam antiquam conservabat, nisi ad existentiam formæ de novo introductæ: sed hoc ideo est, quia prius Deus concurrat ad productionem formæ novæ exigentis expulsionem antiquæ tanquam ad effectum primarium illius actionis; nisi enim forma esset producta, non daretur hæc existentia: ergo ex parte efficientis prius causatur forma nova in materia, quam expellatur antiqua.

31 Concedunt Thomistæ generationem esse priorem corruptione in genere causæ formalis, & efficientis; at in genere causæ materialis, seu ex parte materiæ asserunt, corruptionem esse priorem generatione; seu, quod idem est, efficiens prius introducere, quam corrumpere; at passivè loquendo, materiam prius naturam nudari forma antiqua, quam ve-

stiri nova. Nec id est inconveniens: quia bene potest idem esse causa, & effectus, prius, & posterius in diverso genere causæ.

32 Sed contra 1. Introductio activa ex parte agentis, per vos, præcedit expulsionem activam: ergo etiam ex parte materiæ introductio passiva, seu receptio præcedit expulsionem passivam, seu denudationem materiæ. Prob. consequ. Respectus oppositi, cum sint relationes, debent esse simul natura: sed introductio activa, & passiva sunt respectus oppositi inter se, sicut etiam expulsio activa, & passiva: ergo si introductio activa, præcedit expulsionem activam, etiam passiva introductio præcedet expulsionem passivam.

Contra 2. Ideo generatio est prior corruptione ex parte efficientis, quia agens non suspendit concursum, quo formam antiquam conservabat, nisi ad existentiam formæ noviter inductæ: sed etiam materia non suspendit concursum passivum, nisi ad existentiam novæ formæ: ergo introductio formæ novæ, tam ex parte materiæ, quam efficientis, est prior expulsionem antiquæ. Prob. min. Expulsio formæ antiquæ oritur ex aliqua incompatibilitate, & pugna cum illa: sed materia ante introductionem formæ novæ, non habet incompatibilitatem, aut pugnam cum forma antiqua, ut patet: ergo suspendit concursum passivum

ratione formæ novæ; & consequenter nova recipitur ante prioris corruptionem.

33 Arg. 1. ex Subt. Doct. in 4. dist. 16. quæst. 2. in fine. Vbi tenet, quod via generationis prior est expulsio culpæ, quam infusio gratiæ; via perfectionis è contrā; & quod in iustificatione impij, etsi ordine intentionis Deus prius vult ipsi infusionem gratiæ, quam remissionem culpæ; ordine tamen executionis prius vult illi non esse culpam, quam inesse gratiam: ergo idem dicendum in presenti. Resp. conc. antec. neg. conseq. Nam cum gratia, & peccatum non opponantur ex natura rei, sed solum ex ordinatione Divinæ; idè nulla prioritas causalitatis est inter expulsionem culpæ, & infusionem gratiæ. Vndè, & ipse Doct. Subt. subdit, quod secundum causalitatem, vel generationem nullum habent ordinem prioris, & posterioris; at in presenti vna forma ex natura rei est impossibilis cum altera; idèque aliter discurrendum est, iuxta principia ab ipso Doct. sæpè statuta; vbi tenet, expulsionem formæ prioris esse effectum secundarium formæ advenientis.

34 Arg. 2. Materia non recipit formam, nisi denudata, & expurgata ab his, quæ impediunt receptionem novæ: sed forma antiqua impedit talem receptionem, ut patet; ergo expulsio antiquæ

debet precedere novæ formæ introductionem. Confirm. Nam idè à ligno, v.g. tollentur frigus, & humiditas antecederet, quia obstant introductioni formæ ignis: ergo si forma antiqua obstat, debet antecederet tolli.

Resp. dist. mai. Nisi denudata ante instans receptionis, neg. mai. in eodem instanti, in quo recipitur, subdist. prius natura denudata, neg. posterius natura, & consequenter ad introductionem, conc. mai. & conc. min. neg. conseq. Ut enim forma nova introducat, satis est, quod in primo instanti introductionis non inveniat formam antiquam; sic enim non erant simul in materia; quo semel statuto, in illo instanti introductionis simul sunt primum esse formæ novæ, & primum non esse antiquæ. Ad hoc autem non requiritur, quod expulsio, aut privatio formæ sit prior naturæ; sed sufficit, quod subsequatur, nam æquè bonè est expeditum illud instans à forma antiqua, si vè denudatio præcedat, si vè subsequatur; quid enim interst hoc, vel illud? Sed quia talis expulsio, quæ est privatio, non est causa introductionis, sed effectus secundarius eius; idè cum comitantia temporis salvatur, introductionem esse priorem naturæ.

35 Ad confirm. resp. dist. antec. præcisè quia obstant, neg. antec. Idè, & quia ante introductionem formæ substantialis intro-

ducitur alia accidentalis cum ipsis impossibilis, conc. antec. & neg. conseq. De ratione enim obiecti non est, quod antecederet tollatur; sed sufficit, quod tollatur concomitanter, aut consequenter. Ratio est: quia gradus frigiditatis, & humiditatis determinatus pro conservatione formę ligni etiam est obex; & tamen non tollitur antecederet; nam corrumpitur ad ingressum formę ignis, sicut ipsa forma ligni. Unde reliqui gradus tolluntur antecederet. Tum: Quia antecederet introducit alter gradus impossibilis. Tum: Quia eorum ablatio non est effectus introductionis formę substantialis, sed conditio prævia; at corruptio formę veteris solum tunc habetur, cum introducit forma nova impossibilis cum priori; & aliàs est effectus eius, proindeque nequit antecederet haberi.

36 Arg. 3. Quando forma nova introducit, aut invenit in materia formam priorem, aut non? Si invenit: ergo utraque est simul in materia. Si non invenit: ergo non corrumpit ipsam, vel expellit; sed corruptam, & expulsam supponit; quia implicat corrumpere, quod non est, & expellere à subiecto, in quo non existit. Confirm. Si expulsio formę veteris sequitur ad introductioem novę: ergo prius est in illo subiecto forma nova, quam expellatur antiqua: erg. in illo priori simul erit

utraque forma. Prob. conseq. Privatio, seu expulsio non advenit usque ad secundum instans naturę: ergo usque ad illud instans exclusive durat forma vetus, quia esse formę intelligitur quousque adveniat non esse: sed in priori instanti non advenit: ergo.

37 Resp. ad argum. Formam novam non invenit priorem in materia; negatur tamen conseq. inde deducta. Quia, ut ipsam expellat, non est necesse, illam in subiecto invenire; nam forma adveniens non expellit veterem per aliquam actionem, quam exerceat in illam, vel per aliquem contactum, sicut clavus clavum trudit; sed per simplicem impossibilitatem, ad quod non requiritur simultas, imò hæc implicat; sed sufficit, quod coniungatur ei per successiorem, ita ut cum primo ponitur una forma, primo tollatur alia, & primum esse unius sit primum non esse alterius.

Recole dicta lib. 1. Physic. q. 3. ubi diximus, formas substantiales incipere intrinsecè, & desinere extrinsecè; ita ut sit verum dicere: nunc est forma, & immediate ante non erat; & similiter: nunc non est forma, & immediate ante fuit. Unde instans introductionis mensurat primum esse formę novę, & primum non esse formę antiquę; atque ita nec utraque forma est simul, nec vetus tollitur antecederet; quia ablatio est idem quod

privatio, aut non esse rei. Et cum in illo instanti primò intelligatur non esse inde est, quod anteceden- ter non potest esse ablata; aliàs in illo instanti non haberetur pri- mum non esse formæ, sed habere- tur tempore anteceden-; quod ex ibi dictis constat esse falsum.

38 Ad confirm. dist. consequ. prius natura, conc. consequ. tempo- re, neg. consequ. & aliam inde de- ductam. Ad prob. neg. antec. Imò, & suppositum. Quia esse, vel non esse rei non mensuratur per instan- tia naturæ, sed temporis; idèdque falsum est, privationem non esse in toto illo instanti; est enim in toto illo simul cum introductione, sed tamen cum dependentia ab illa, & consequenter posterius natura. Undè fallis imaginatio, dum iudi- cat, formam veterem concemitari novam in illo priori naturæ ad- expulsionem; id enim falsum est, nam esse formæ antiquæ non in- greditur illud instans; aliàs in eo- dem instanti temporis esset, & non esset; sed quasi foris manet, & to- tum occupatur ab introductione, & privatione simul cum depen- dentia posterius, scilicet, expul- sionis, seu corruptionis à priori, scilicet, introductione. Idèdque cum à parte rei illud instans sit in- divisibile, non potest ita parti- ri, ut quasi dimidium illius habeat forma votus, & aliud dimidium privatio eius; aliàs esset verum di- cere: nunc est forma, & nunc non est forma.

39 Arg. 4. Generatio formæ novæ est finis agentis corruptio verò antiquæ se habet ut medium; ergo licet introductio sit prior in intentione, erit tamen posterior in executione. Resp. conc. mai. neg. min. Quia licet generatio sit finis agentis, non tamen dependet à cor- ruptione tanquam à medio pro- priè, & rigorosè sumpto; tantum enim dependet tanquam à remo- tione impedimenti sequuta ex ip- sa generatione; quo modo etiam forma dependet à dispositionibus consequentibus, quarum est finis; & non est prior natura, quam ille.

40 Arg. 5. Terminus à quo motus est prior termino ad quem, quia ab illo motus inchoatur, ut ad hunc perveniat; sed expulsio formæ præcedentis est terminus à quo motus, & introductio novæ est terminus ad quem; ergo. Respond. conc. mai. neg. min. Aliud enim est loqui de forma, aliud de expulsio- ne eius; terminus à quo est forma, non expulsio; quia sola forma præ- cedit generationem, expulsio verò subsequitur ipsam.

41 Pro cuius maiori intelli- gentia adverte, quod generatio duplicem habet terminum à quo; unum per se, & primum, & talis est privatio formæ introducendæ; alium per accidens, & concomi- tantem; & hic est forma, quæ præ- erat in materia. Vterque terminus à quo præcedit generationem; sed tamen loquendo de abiectione est

valdè dispar ratio. Nam abiectio termini *à quo* per se, & primi, nec præcedit, nec subsequitur acquisitionem termini *ad quem*, sed sunt eamindè simul natura; nam cum forma, & privatio privativè opponantur, ideò adventus formæ, seu ipsa forma est formalissimè expulsiō privationis. At expulsiō termini *à quo* per accidens, & concomitantis est distincta ab introductione termini *ad quem*, seu formæ novæ; quia utraque forma non ita immediatè opponuntur, quasi non esse vnius sit formalissimè esse alterius; atque ita abiectio huius termini *à quo* in motu non præcedit, sed subsequitur introductionem termini *ad quem*. Undè abiectio in nullo casu est terminus *à quo*, sed vel est formalissimè ipsa introductio, vel quid consequatur ad illam.

42 Diers: Terminus *à quo* constituitur in esse talis per formalitatem abiecti, & derelicti: ergo forma ut abiecta, & derelicta est terminus *à quo*: sed ut terminus

à quo præcedit: ergo præcedit ut abiectus, & derelictus; & consequenter abiectio formæ antiquæ, seu veteris præcedit introductionem novæ. Resp. dist. antec. Per formalitatem abiecti, & derelicti specificativè, & fundamentaliter sumptam, conc. antec. reduplicativè, & formaliter acceptam, neg. antec. & conseq. in eodem sensu. Et conc. subsump. neg. conseq. Terminus itaque *à quo* potest considerari vel fundamentaliter, & secundum se; vel formaliter, & reduplicativè ut stat sub denominatione, & relatione abiecti, & derelicti. Primo modo præcedit, secundo modo est simul natura cum termino *ad quem*; sicut duratio præcedens respectu præsentis in esse durationis est prior; sed ut relata, & denominata est simul. Unde materia non transit à forma reduplicativè ut abiecta, sed specificativè; qua ratione præcedit. Vide dicta lib. 1. Physic. disp. 14 q. 2. num. 17.

DISPUTATIO. III.

DE ALTERATIONE.

Licet alteratio in executione sit generatione prior, cum sit via, & quasi dispositio ad ipsam; in intentione tamen posterior est. Ideoque Arist. post explicatam naturam generationis, & corruptionis, immediatè de alteratione tractatum instituit. Cum quo, & nos in præsentibus de alteratione agimus.

Quest. I. Quid, & quoduplex sit alteratio? & an sit motus continuus, vel discretus?

NON sumitur hic alteratio in ratione actionis; in hoc enim sensu agemus de illa, cum de actione, & reactione redibit sermo. Sed in ratione mutationis; qua ratione per illam subiectum dicitur mutari, & alterum fieri. Alteratio autem in hac acceptione diversimodè potest accipi. Primum, pro qualibet mutatione, per quam subiectum aliter se habet nunc, quam prius; qua ratione etiam comprehenditur mutatio substantialis. Secundo, pro qualibet mutatione accidentali. Tertio, pro mutatione accidentali ad solam, & omnem qualitatem terminata. Quarto, pro mutatione ad solam qualitatem corporalem. Quinto denique accipitur pro mutatione ad qualitates contrarias disponentes ad generationem, & corruptionem; quales præcipuè sunt primæ qualitates calor, frigus, siccitas humiditas.

2 Alteratio igitur communis ad omnem qualitatem definitur à Philosopho hic tex. 23. sic: *Alteratio est transmutatio subiecti in passionibus, aut contrariis, aut medijs eodem subiecto sensibili manente.* Ly *transmutatio subiecti* ponitur loco generis; per quod

convenit cum generatione; & alijs mutationibus accidentalibus, quæ non sunt ad qualitatem. Cæteræ particula ponuntur loco differentia; nam transmutatio in passionibus restringit mutationem ad solam qualitatem tertiæ speciei. Sed additur, *aut contrariis, aut medijs*; quia hæc definitio non datur præcisè de alteratione propriissimè sumpta, quæ solum versatur inter contraria inservientia generationi; sed de omni qualitate tertiæ speciei, ad quam pertinent passionem, seu accidentia illa, quæ sunt apta inferre passionem sensibus; sive istæ sint mediæ seu non contrariæ, aut mutuò se destruentes; sive sint contrariæ, seu dispositivæ per se ad generationem. Ex qua definitione patet, alterationem esse distinctam à generatione substantiali; ut diximus disp. 1. q. 1.

3 Alteratio dividitur in intensivam, & extensivam. Prima est acquisitio maioris qualitatis in eadem parte subiecti, & hæc appellatur intensio. Secunda est acquisitio qualitatis in alijs, & alijs partibus subiecti; quolibet autem istarum habet motum oppositum; intensioni enim opponitur remissio, & contingit per deperditionem alicuius perfectionis qualitatis in eadem parte subiecti; extensioni verò diminutio qualitativa, & evenit, quando ab aliqua parte subiecti recedit qualitas, manente qua-

qualitate in alijs partibus.

4 Si autem inquiras, an istæ alterationes distinguantur essentialiter inter se? Resp. negativè. Nam utraque habet terminum *ad quem* eiusdem rationis. Cum ergo mutationes distinguantur per terminos *ad quos*, & albedo sive remissa, sive intensa sit eiusdè speciei; sequitur, quod isti motus essentialiter non differunt; & idè pariformiter dicendum est de remissione, & diminutione inter se comparatis. At loquendo de alterationibus acquisitis relatè ad deperditivas distinguuntur specificè in ratione præcisa motus, seu mutationis; quia habent terminos *ad quos* oppositos, scilicet, carentiam, vel negationem qualitatis simpliciter, vel saltem maioris.

5 Sed adverte, quod remissio, & diminutio qualiativa non possunt in rigore appellari alterationes, præcipuè si alteratio sumatur pro dispositione ad generationem; quia in hoc sensu alteratio est introductio qualitatis destruentis gradus, quibus subiectum corrumpendū conservabatur. Hoc autè requirit quid positivum tamquam terminum *ad quem*. Unde cum aqua calefacta restituat se ad pristinam frigiditatem expellendo gradus caloris, non dicitur alterari per deperditionem caloris, sed potius ad connaturalem statum redire.

6 Pro secunda parte quæstionis supponimus motum posse dis-

continuari, vel ex impotentia agentis, ut cum homo fatigatus cessat ab ambulatione; vel ex non applicatione agentis post productionem alterius gradus; vel per subtractionem concursus. Unde quæstio est: An, scilicet, dum agens est sufficienter applicatum passio, & cum virtute ad alterandum illud, talis alteratio fiat continuè, & in tempore? An verò in diversis instantibus interpolatis per morulas, & quietem mediam; ita ut tota alteratio sit aggregatum mutationum instantanearum discretè sibi succedentium, tam quoad intensionem, quam quoad extensionem?

7 Dicimus ergo: Alterationem, tam quoad intensionem, quam quoad extensionem naturaliter semper successivè, & continuè fieri. Diximus *naturaliter*, quia divinitus aliter contingere potest. Hæc est ferè communis, eamque tenet Subt. Doct. in 2. dist. 2. q. 9. §. *Ad aliud*, per tot. contra plures esserentes, alterationem tam intensivam, quam extensivam fieri in instantibus, seu interruptè; ita ut in tempore disponatur minima pars subiecti, & in instanti terminativo illius temporis simul absque successione introducatur minimum caloris, & sic deinceps; ac proinde totus ille motus intensionis solum coalescit ex pluribus mutationibus indivisibilibus, & discretis per tempus.

Et contra alios nobiscum tenentes, alterationem quoad intensiorem fieri successivè, & continuè; negantes verò, extensionem esse continuam. Quod dupliciter potest intelligi; vel ita ut agens in tempore disponat omnes partes sphaeræ, & in eodem instanti agat in qualibet parte illius intendendo qualitatem; vel ita ut agat in partes sphaeræ interpolatè per morulas, sed prius in parte propinquiori intendendo illam, ut dum continuat talem intensiorem, agat in partem immediatam; & sic in alijs.

8. Prob. conclusio ex Arist. quint. Phisic. tex. 18. Ubi dividit motum continuum in alterationem, augmentationem, & lationem; ergo ex eius mente alteratio est motus continuus, non discretus. Prob. 2. ratione desumpta ex eodem ibi cap. 4. tex. 29. Motus alterationis tam quoad intensiorem quam quoad extensionem est unus motus (non unitate indivisibilitatis, quia sic sola indivisibilia sunt unum; sed unitate continuitatis) sed si non est motus continuus, non potest esse unus: ergo alteratio est motus continuus. Probat. min. Tum: Ex Phisic. cit. tex. 41. ubi ait: *Multi igitur, & non unus hi motus sunt; inter quos media quies cadit.* Sed, secundum adversarios, aliqua quies intervenit in alteratione; cum vel agens cessat alterare per

tempus, & solum alterat in instanti; vel saltem aliquæ morulæ interceptæ in ipsa alteratione interveniunt: ergo. Tum: Quia motus alterationis ex pluribus partibus constans nequit esse unus, si partes illæ aliquam unionem, vel nexum non habeant: sed partes motus interruptæ, vel per quietem in tempore, vel per morulas interceptas nullam habent unionem, aut nexum: ergo non possunt illæ partes unum motum simpliciter constituere.

Confirm. Si inter hanc, & illam partem motus alterationis non adest aliqua unio, vel nexus, non magis inter se unum motum efficient, quam si una pars nunc, & alia post mille annos existeret; si enim semel, etiam per brevissimum tempus, aut morulam discontinuantur, non magis unum dici possunt, quam si interromperentur per plures annos: ergo implicat interruptio etiam brevissima cum unitate alterationis.

9. Prob. 3. ratione fundamentali: Agens naturale debet applicatum passo capaci, & non impeditum necessariò agit in illud: sed ignis, v.g. potest esse approximatus ligno, non solum in instanti, sed etiam in tempore sequenti: ergo necessario agit in illud actione temporanea, successiva, & continua. Mai. est axioma sæpè prolatum ab Arist. & admissum ab omnibus. Min. est evidens; Quia

sup.

supponimus, tale agens esse approximatum; alias quaestio locum non habet. Unde consequens est legitimum. Confirm. Quia ideo ignis potest in passo minimum calorem, iuxta contrarios, producere, quia in illo instanti est approximatus passo: sed etiam est approximatus per illud tempus continuum passo cum debitis conditionibus: ergo debet continuo illo tempore, & sine intermissione praedictum passum alterare.

10 Nec dicant contrarij, ignem toto illo tempore sequenti ad instans, in quo minimum calorem produxit, verè agere, & continere; non tamen producendo calorem, sed disponendo passum per raritatem ad hoc, ut in instanti sequenti producat alium minimum calorem in passo; & sic deinceps. Nam contra est 1. quia ignis nullo alio modo rarefacit passum, nisi introducendo calorem in illud: ergo potius calor esset dispositio ad raritatem, quam è contra. Antec. patet: Ideo enim adeps, aut oleum induratum rarefit, quia calefit; non è contra; ergo. Secund. Quia multa calefiunt, quæ non rarefciunt, ut adamas; & alia potius calore indurescunt, ut lutum, & ova: ergo falsum est, quod raritas sit prævia dispositio ad calorem introducendum.

11 Per quod manet ex parte impugnata secunda sententia concedens continuitatem in alteratio-

ne quoad intensiorem, & negans quoad extensionem. Sed ulterius sic refellitur 1. per vos, agens in instanti agit in qualibet parte sphærae: ergo non solum producit in illo instanti intensiorem qualitatis, sed etiam aliquam extensionem; & consequenter vel extensio est instantanea, sicut intensio; vel utraque est successiva, & continua. Prob. antec. Nam extensio fit cum aliqua intensiōe, cum fiat per receptionem tantæ, vel tantæ qualitatis alterativæ: ergo si in primo instanti quælibet pars sphærae est applicata, ut agens in illam agat, necessario intendet aliquam qualitatem. Secundo. Quando passum est affectum contrarijs qualitatibus, quæ agenti resistunt, non sufficit applicatio, & virtus, ut agat in instanti: ergo licet applicatum non potest in instanti agere in totam sphæram; ac proinde adhuc quoad extensionem debet actio esse successiva, & continua, sicut quoad intensiorem.

Omittimus morulas ab Arriaga confictas, contra quas satis agimus disp. de continuo, & præsertim exemplo de rota ab Angelo citissimè impulsæ; in quo cum motus sit velocior in partibus exterioribus, quam in interioribus, necessario partes invicem disrumpi deberent; nam dum quiescerent interiores partes, moverentur exteriores; quod sine disruptione contingere nequit.

12 Arg. 1. ex Phylol. 8. Phyl. text. 2. ubi ait: *Dicere, alterationem fieri continuè, est adversari valde manifestis*: ergo manifestum est, alterationem non esse motum continuum. Resp. facillè ex dictis, Arist. solum negare, motum alterationis esse continuum, sumpto continuo pro eo, quod nunquam cessat sicut motus cœli; non verò negat, alterationem, quando fit, continuè exerceri.

13 Arg. 2. Quando ignis incipit alterare aquam, v. g. vel in primo instanti producit solum aliquod indivisibile initiativum caloris, vel simul producit aliquam qualitatem, seu calorem? Si hoc secundum dicas; iam daretur alteratio qualitatis in instanti, quod est contra conclusionem; nam cum indivisibile nequeat produci in tempore, sed solum in instanti; si simul cum indivisibili produciatur aliquid caloris, sequitur, qualitatem alterativam in instanti produci. Si primum dicatur: ergo aliquod indivisibile in illo instanti solitarie existit sine partibus, quod implicat; nam cum indivisibilia sint modi partium, in nullo instanti possunt esse sine illis; quia modus nequit existere sine re, cuius est modus.

Resp. agens in primo instanti solum producere aliquod indivisibile, non autem partem. Neque est inconveniens, pro aliquo instanti dari indivisibile sine parti-

bus; negamus enim, talia indivisibilia esse modos; ideoque quamvis se ipsis uniantur cum partibus, possunt esse sine illis. Imò implicat, quod in primo instanti detur aliqua pars; quia hæc nequit acquiri, nisi in tempore, ut sæpius diximus.

Solvitur difficile argumentum.

14 Arg. 3. (Et est argumentum difficile, non quia efficax, sed quia obscurum.) Quodlibet continuum, ut tale debet habere indivisibilia continuativa correspondentia instantibus continuativis temporis: sed partes intensive qualitatis non habent indivisibilia continuativa correspondentia instantibus temporis: ergo intensio nequit fieri continuè. Prob. min. Tria tantum indivisibilia sunt in qualitate, nempe, indivisibilia extensionis tantum, indivisibilia intensiōis, & extensionis simul, & indivisibilia intensiōis tantum: sed nullum ex his potest esse continuativum partium intensiōis qualitatis: ergo.

Prob. min. Quoad primam partem: indivisibilia extensionis pertinent ad extensionem, quia uniant partes ut extensas; non verò ad intensiōem, quia non uniant partes ut intensas: ergo per talia indivisibilia nequit continuari intensio. Confirm. Indivisibilia extensionis sunt divisibilia intensive

ergo

ergo nequeunt acquiri in instanti: sed continuativa intensiōis debent in instanti acquiri, ut ipsa intensio acquiratur in tempore, & continuè: ergo indivisibilia extensionis nequeunt continuare extensionem.

Quoad secundam verò partem, quod omninò indivisibilia nequeant esse continuativa intensiōis, prob. indivisibilia omninò solum copulant partes aliorum indivisibilium secundum quid; proindeque recipiuntur cum illis in indivisibilibus subiecti: sed partes intensiōis recipiuntur in partibus divisibilibus subiecti: ergo indivisibilia, & partes sunt in subiectis realitèr distinctis; & consequenter talia indivisibilia omninò nequeunt partes intensiōis continuare. Patet conseq. Quia continuativa, & partes continuatæ qualitatis debent esse in eodem subiecto. Confirm. Hæc indivisibilia omninò non possunt terminare partes intensivas qualitatis: ergo neque continuare. Prob. antec. Talia indivisibilia non sunt in partibus subiecti, sicut sunt partes intensivæ qualitatis, sed sunt in indivisibilibus subiecti; ponamus ergo, quod motus intensiōis cessaret post illud instans, in quo acquisitum est vnum indivisibile omninò; certè tunc subiectum non diceretur intensum ut tria, quatuor, &c. Ergo non possunt terminare intensiōem. Prob. seq.

Hoc, quod est esse ut tria solum reperiretur in indivisibilibus subiecti; in illis enim subiectantur indivisibilia omninò, non verò in partibus subiecti, quia ibi non subiectantur: ergo non subiectum, sed indivisibilia subiecti dicerentur intensa ut tria, quatuor, &c. Ex quo sequitur, quod qualitas remaneret naturalitèr sine indivisibilibus terminantibus; quod est impossibile; quia nequit dari qualitas, quæ non sit tanta, vel tanta.

Quoad tertiam denique partem de indivisibilibus intensiōis, prob. indivisibilia intensiōis tantum nequeunt in instanti acquiri: ergo nequeunt continuare intensiōem. Prob. antec. Hæc indivisibilia intensiōis sunt divisibilia extensivè: sed extensio nequit fieri in instanti; aliàs daretur alteratio extensiva instantanea: ergo non acquiruntur in instanti; & consequenter nequeunt esse continuativa quia continuativa debent acquiri in instanti. Confirm. In quolibet instanti non producitur pars aliqua extensiva, sed solum vnum indivisibile intensiōis: sed indivisibile intensiōis est extensum: ergo nequit in instanti acquiri. Tota difficultas huius argumèti consistit in explicando, quot indivisibilia dètur in qualitate? Quomodo inter se comparentur? & quomodo agens procedat intendendo qualitatem? Pro quo.

15 Notandum est 1. quam-

libet partem qualitatis esse simul extensam, & intensam; quia sicut habet infinitas partes proportionales quoad extensionem, sic etiam illas habet quoad intensiorem; atque ita quilibet pars intenditur cum extensione, & extenditur cum intensiōe; simulque ponuntur intensio, & extensio, non ita ut ratio formalis intensiōis sit ratio formalis extensionis, aut è contra; nam intensio fit per additionem gradus ad gradum, seu quasi partis supra partem in eadem parte subiecti; extensio verò ponit quamlibet partem in distincta parte subiecti. Sed quia in qualitatibus nequit dari minimum neque quoad intensiōem, neque quoad extensionem, ut diximus lib. 6. Physic. q. 2. conclus. 7. Ideo nulla intensio potest carere extensione, & nulla extensio potest carere intensiōe, sed utrumque simul adesse debet.

16. Notandum 2. Extensiōnem partium habere sua indivisibilia continuativa, quibus copulantur; & hæc indivisibilia carent extensione, & subiectantur in indivisibilibus continuativis superficie corporis, non tamen carent intensiōe; quia cum qualitas intenditur, intensio non solum est in partibus extensis, sed etiam in indivisibili continuativo extensiōis partium; ideoque tale indivisibile erit divisibile intensivè, & constabit ex partibus intensivis,

carentibus tamen extensione; & tales partes debent habere propria indivisibilia, quibus contingunt inter se; quæ certè erunt indivisibilia omninò, seu tam intensiōis, quam extensionis; intensiōis quidem, quia continuativum intensiōis necessariò caret intensiōe, quam continuativus extensionis etiam, quia sunt continuativa intensiōis rei in extensa, seu indivisibilis vniētis partes extensas.

Similiter intensio, quæ reperitur in partibus qualitatis, habet propria indivisibilia, quibus ipsæ partes intensiōis copulantur, & terminantur; ratione quorum dicitur qualitas intensa, ut duo, tria, & sic deinceps, dividendo semper quemlibet gradum secundum partes proportionales usque in infinitum, ut dicebamus de partibus continuis. Hæc autem indivisibilia sunt indivisibilia quoad intensiōem, quia sunt continuativa partium intensivarum, & continuativum intensiōis intensiōe caret; non verò quoad extensionem, quia sunt continuativa intensiōis rei extensæ, seu partis; & non possent intensiōem rei extensæ copulare, si ipsa inextensa essent. Quia propter eorum extensio debet alijs indivisibilibus continuari, quæ etiam erunt indivisibilia omninò; quoad extensionem quidem, quia continuativum extensionis extensione ca-

ret; intensiōis etiā, quia sunt continuativa extensiōis rei non intēse.

17 Undē colliges, in qualitate dari indivisibilia triplicis generis; alia sunt indivisibilia extensiōis tantum, quæ continuant partium extensiōem; & hæc sunt divisibilia quoad intensiōem, seu in partes intensiōis inextensas. Alia sunt indivisibilia solum quoad intensiōem, quia continuant intensiōem partium extensarum; & hæc sunt divisibilia, non quidem in partes intensas, sed in partes extensas sine intensiōe. Alia denique sunt indivisibilia omnino, seu extensiōis, & intensiōis simul, quia continuant partes; vel intensivas rei inextensas, nempe, indivisibilis continuativi partium; vel extensivas rei non intensas, scilicet, indivisibilis continuativi intensiōis partium; idēque duo priora sunt indivisibilia secundum quid, hæc verò ultima sunt indivisibilia simpliciter, & omnino.

18 Nota 3. Quod sicut in augmentatione, & in motu locali, qui sunt motus extēsi, & corporis, acquiruntur in tempore profunditas; linea autem, & superficies acquiruntur, non in tempore, sed in instanti; quia licet iste sint divisibiles, non tamen relatē ad talem motum; quia hic est motus secundum profunditatem, respectu

cuius linea, & superficies se habent per modum indivisibilium; quia secundum profunditatem, secundum quam sunt illi motus, indivisibiles sunt. Sic pariter discurrendum est in intensiōem, & extensiōem qualitatis; nam isti motus produciunt qualitatem corpoream, habentemque profunditatem; proindeque indivisibilia tam extensiōis, quam intensiōis acquiruntur in instanti; nam licet sint aliquantulum divisibilia, non tamen acquiruntur ut talia, sed ut indivisibilia. Ratio est: Quia indivisibile secundum extensiōem non potest esse profundum; quia profundum supponit extensiōem, quam tale indivisibile non habet. Neque indivisibilia intensiōis sunt profunda, quia talia indivisibilia correspondent superficiebus subiecti; ideoque carent profunditate, sicut illæ. Unde respectu profunditatis, secundum quam fit motus, se habent ut indivisibilia; & ideo acquiruntur in instanti, & in eodem instanti simul acquiruntur alia indivisibilia simpliciter, & omnino; quæ respectivē copulant partes indivisibilium secundum quid.

19 Et si quæras, quomodo aliquid divisible potest in instanti acquiri? Resp. non acquiri ut divisible, sed ut indivisibile; id est, ut continuativum profunditatis, secundum quam est motus. Et si iterum petas, quare motus alte-

rationis fit secundum profunditatem? Resp. non posse aliter fieri; quia in sola acquireretur latitudo in tempore, seu indivisibile intensio- nis, aut solum unitivum exten- sionis, numquam produceretur aliqua pars corporea; quia indi- visibile non facit divisibile; & cum utrumque sit indivisibile se- cundum profunditatem, num- quam haberetur aliqua pars quali- tatis, quæ est corporea, & conse- quenter profunda. Sicut in motu locali, si fieret tantum secundum superficies, numquam corpus mo- veretur; quia infinitæ superficies non possunt aliquod profundum constituere; quod ad motum lo- calem ut pote corporeum, & di- visibilem requiritur. His notatis.

20 Resp. ad argum. conc. mai. neg. min. Ad prob. conc. mai. neg. min. Ad prob. primæ partis, concedimus, indivisibilia exten- sionis non pertinere ad intensio- nem, neque esse formaliter conti- nuativa illius. Sed ad confirm. Negamus, talia indivisibilia non acquiri in instanti; nam, ut dixi- mus, eorum divisibilitas ad rem nihil facit; quia non acquiruntur ut divisibilia, sed ut indivisibilia respectu alterationis, qui est mo- tus secundum profunditatem.

Ad prob. secundæ partis conc. tatam, & nihil inde contra nos. Ad prob. tertæ partis neg. antec. Ad huius prob. conc. mai. dist. min. Extensio lata neg. min. ex-

tensio profunda, conc. min. & neg. consequ. Nam continuativa intensio- nis, licet sint divisibilia extensivè, non tamen secundum omnem dimensionem; ideoque in instanti acquiruntur. Unde subie- ctum talis indivisibilis est superfi- cies corporis, quæ est divisibilis secundum latitudinem, non secun- dum profunditatem; ac proinde non implicat, illud indivisibile cum sua extensione in instanti ac- quiri; quia alteratio est motus secundum profunditatem, respec- tu cuius est indivisibile. Ad confir- m. dist. mai. Pars aliqua exten- siva lata, neg. mai. extensiva pro- funda, conc. mai. Et dist. min. in eodem sensu, neg. consequ. Quia ex sæpius dictis motus alterationis fit secundum profunditatem, res- pectu cuius quodlibet extensum non profundum est indivisibile.

*Quest. II. Quomodo fiat quali-
tatis intensio?*

CONSTAT Fide, & ex-
perientia, qualita-
tem intendi, & augeri. Fide qui-
dem; Nam lucæ 17. dicitur:
Adauge nobis fidem. Et ad Philip. 1.
*Oro, ut charitas vestra magis, ac
magis abundet.* Unde Ecclesia ca-
nit, *Da nobis fidei, spei, & cha-
ritatis augmentum.* Idemque de-
finit Trident. sess. 6. cap. 9. lo-
quens de qualitatibus spiritualibus.
Experientia pariter: Videmus
enim

animum manum igni applicatum calefieri; & si non amoveatur, maiorem, & maiorem calorem sentire.

2. Difficultas est, quomodo qualitas intendatur? Pro cuius intelligentia supponimus ex dictis quæst. præced. qualitatem posse augeri dupliciter: intensivè, & extensivè. Augmentum extensivum non est proprium qualitatis; convenit enim alijs entitatibus materialibus, quantitas enim extensione fit maior, & vivens per alimentum extenditur; imò nec omni qualitati tale augmentum convenit, spirituales enim qualitates extendi non possunt. Intensivum verò augmentum ita qualitatis proprium est, ut nulli alteri entitati conveniat. Hoc supposito. Dubium est, quomodo contingat, quod subiectum in eadem parte reddatur magis, vel minus calidum, v. g. 4. Circa quod plures sunt sententiæ, quas ante nostram examinare, & refellere oportet; ex earum enim impugnatione nostra potiore probationem desumit.

tenet, qualitatem intendi per maiorem expulsionem, & ablationem contrarij sine productione novæ entitatis, & sine vlla variatione qualitatis, quæ dicitur intendi; remitti verò non per destructionem qualitatis, sed per maiorem mixtionem contrarij; v. g. calorem intendi nihil aliud esse, quam habere minorem mixtionem frigoris; remitti verò est habere maiorem mixtionem eiusdem.

4. Sed contra 1. Quia plures qualitates intenduntur, quæ nullum habent contrarium, ut lumen, visio, impulsus, &c. ergo intensio qualitatis nequit consistere in expulsionem contrarij, seu maiori depuratione ab illo. Secund. Dantur aliquæ qualitates, quæ licet habeant contrarium, nullo modo, adhuc in gradu remisso, possunt cum illo compati in eodem subiecto, ut assensus, & dissensus, voluitio, & nolitio; sed istæ sunt intensibiles: ergo.

Confirm. 1. Quia aliàs nullus, posset habere volitionem, nisi intensissimam; si enim omnimoda intensio qualitatis consistit in omnimoda depuratione à contrario, sequitur, quamlibet volitionem esse intensissimam, cum sit omnino à nolitione depurata; ac præinde quilibet actus amoris Dei esset summè intensus, & omnes essent æquales; quod absurdum est. Confirm. 2. Gratia sanctificans, quantumvis remissa, expellit ab anima.

Triplex Antiquorum sententia refertur, & impugnatur.

Prima sententia, quæ Platonice tribuitur,

anima peccatum mortale, ita ut nihil illius in subiecto remaneat: sed verè crescit, & intenditur per actus meritorios, ut Fide constat: ergo non intenditur per maiorem expulsiōem peccati.

Tertio: Iuxta Adversarios, quo magis intenditur calor, v. g. magis expellitur frigus: ergo diversa pars frigoris expellitur à calore intenso ab illa, quæ fuit expulsa à calore remisso: ergo frigus habet partes, quarum expulsiōe remittitur: ergo illarum productione, aut conservatione intenditur: ergo intensio frigoris fit per additionem partium. Idem dicendum de alijs qualitibus.

5. Arg. ex Arist. 3. Topic. cap. 4. dicente: *Quæ contrarij sunt impermixtiora sunt magis talia; ut albus quidem nigro impermixtus. Et 5. Physic. 19. ait. Magis, aut minus est ex eo, quia aut minus contrarij inest.* Resp. tales propositiones facere sensum concomitantem, quia ad intensiōnem unius contrarij semper comitatur depuratio ab altero contratio (intellige in qualitibus habentibus contrarium, cui sunt composibiles in gradu remisso) non verò sensum formalem, ita ut intensio caloris formaliter consistat in negatione permixtionis cum frigore.

6. Propter hoc alij (& est secunda sententia) videntes, non omnes qualitates habere contra-

rium positivum, per cuius depurationem intendantur: tenent, formam intendi nihil aliud esse, quam formam magis, ac magis recedere à contrario privativo, seu potius à privatione contradictoriè opposita; ita ut albedinem, aut gratiam intendi ut quatuor, v. g. nihil aliud sit, quam magis distare à privatione albedinis, & gratiæ, quam gratia, & albedo ut duo.

7. Sed contrà: Nam forma eadem omnino manens, nequit modò magis, modò minus à privatione recedere: ergo novus à privatione recessus oritur ex aliqua novitate in ipsa forma recedente: ergo ponitur aliquid de novo in forma, per quod intendatur, & à privatione recedat. Confirm. Recessus ab vno termino opposito nequit intelligi sine accessu ad alium: sed per vos forma, dum intenditur, recedit à privatione: ergo accedit ad terminum oppositum scilicet, ad entitatem aliquam positivam, quæ est terminus ad quem illius motus; & consequenter dum recedit à privatione, acquirit aliquid qualitatis.

8. Tertia sententia fatetur, qualitatem intendi per productionem maioris entitatis; cæterum addit, in intensiōne produci novam qualitatem perfectiorem; & destrui qualitatem priorem, & minus perfectam, quæ antea erat in subiecto; remissionem verò sic-

ri per productionem imperfectioris qualitatis; & destructionem perfectioris. Hæc sententia tribuitur Gotfr. Durand. & alijs Antiquis.

9 Sed impugnatur 1. Intensio ex vi nominis significat, qualitatem augeri, & perfici in eadem parte subiecti: sed calor, v.g. non augetur, nec perficitur, si adveniente calore perfectiori, destruitur imperfectior: ergo intensio non fit per adventum perfectioris qualitatis, & destructionem imperfectioris. Prob. min. Si in intensione calor præcedens destruitur, non potest perfici, quia destructio ad perfectionem non tendit; sed potius dicetur commutari, & converti in maiorem perfectionem: sed ex commutatione non habetur perfectio rei destructæ; aliàs forma ignis perficeretur, cum destruitur, & advenit forma hominis, v.g. ergo.

Secundo: Cum intenditur calor ab igne, v.g. in ligno, non potest assignari, à quo præcedens calor destruitur: ergo non destruitur. Prob. antec. In primis non destruitur à calore superveniente, quia non est illi contrarius; neque ab igne, hic enim potius conservat, quam destruit calorem; nec denique à subiecto; lignum enim manet, neque est calori contrarium, & potest recipere calorem intensiorem: ergo à nullo.

Tertio: In augmentatione per

adventum novæ quantitatis non destruitur, sed manet quantitas præcedens; aliàs non augmentatio, sed nova generatio quantitatis dici deberet: ergo neque in intensione præcedens qualitas destruitur; aliàs in rigore non intensio, aut perfectio eiusdem qualitatis, sed generatio novæ dici deberet.

Quarto: Quando intenditur habitus, qui est qualitas, habitus præsuppositus actui in illo ipso instanti existit: ergo fit intensio sine deperditione qualitatis præcedentis. Prob. antec. Habitus præcedens actum concurret, ut causa physica ad talem actum: ergo debet existere pro illo instanti, pro quo existit actus; cum nihil possit physicè influere, quin existat in illo instanti, in quo est influxus: sed in eodem instanti, in quo est actus, fit intensio habitus per actum: ergo quando fit intensio, non deperditur habitus præcedens; aliàs idem habitus simul esset, quia causaret actum, & non esset, quia adveniret novus habitus.

10 Arg. 1. Intensio est motus à qualitate remissa ad intensam: sed termini motus sunt impossibiles, & terminus à quo destruitur ex vi termini ad quem de novo acquisiti: ergo qualitas intenditur per destructionem imperfectioris, & adventum perfectioris. Confirm. In motu locali

per acquisitionem vnius. Ubi deperditur ubi precedens: Sed hoc ideo est, quia vnum est terminus *à quo*, & alterum est terminus *ad quem*: ergo similiter in intensione. Secund. Implicat idem subiectum esse remissè calidum, & intensè calidum: sed si in intensione non destruitur calor præcedens, v. g. idem subiectum erit remissè calidum ratione caloris imperfectioris, & intensè calidum ratione perfectioris: ergo.

11. Resp. conc. mai. dist. min. Terminii concomitantes, neg. min. terminii per se, subdist. terminii per se motus, vt motus, conc. min. terminii per se motus reduplicativè vt successivi, neg. min. & conseq. Intensio enim, vel potest considerari vt motus, quæ ratione eius terminus *à quo* est privatio præcedens, qualitas, autem imperfecta est terminus concomitans; vel potest intelligi vt motus successivus reduplicativè, & sic terminii per se sunt positivi. Cum ergo dicitur, terminos motus esse impossibiles; id verum est de terminis per se motus vt motus, illi enim privativè opponuntur, ac proinde sunt impossibiles; falsum tamen est de terminis concomitantibus respectu motus, licet sint terminii per se motus reduplicativè vt successivi; isti enim sunt composibiles, vt patet in augmentatione.

Ad confirm. conc. mai. dist.

min. Ideo præcisè, neg. min. ideo, & quia alias termini sunt contrarij, vel quasi contrarij, conc. min. & neg. conseq. Quando enim motus est inter contraria, vel quasi talia, nequit naturaliter fieri mutatio acquisitiva sine deperditiva, quia termini sunt incompatibiles; & sic se habent duo Ubi, quæ naturaliter nequeunt esse simul in eodem. Dux verò qualitates eiusdem speciei non sunt contrariæ, sed composibiles in eodem; ideoque non debet vna deferui ad adventum alterius; imò cum qualitas sit susceptiva magis, & minus, necessario debet vna alteri coexistere, cum aliter id fieri non possit.

Ad 2. conc. mai. neg. min. Nam calor remissus duo dicit: scilicet, entitatem caloris, & carentiam ulterioris gradus. Quando ergo novus gradus adventit, permanet quidem calor, sed non permanet remissio, quæ formaliter est carentia; proindeque post adventum novi gradus non datur remissio, quia tollitur carentia, quam remissio importat.

§. II.

Sententia Thomistarum refellitur.

12. **S**ententia communis Thomistarum est, intensiorem qualitatis non fieri per acquisitionem novæ partis formæ, seu novæ entitatis ipsius; sed eandem

dem qualitatem indivisibilem secundum entitatem tunc magis, ac magis intendi, cum magis, ac magis radicatur in subiecto. Adveruntamen Ioan. à San. Tho. & Lerma hic, D. Thomam non negare gradus in qualitate intensibili; alias non haberet locum illa celebris controversia, an duæ qualitates contrariæ in gradibus intensæ, vel remissæ possint compati in eodem subiecto? Neque etiam negare, qualitatem intendi penes ipsam entitatem essentiae ipsius qualitatis, quia intensio consistit in eo, quod qualitas magis actuet, seu communicet suum effectum formalem subiecto: sed hoc est perfectio formæ accidentalis, & entitatis eius: ergo qualitas, per intensionem perficitur secundum entitatem essentiae. Unde ipsi per graduationem, & intensionem intelligunt perfectionem formæ in subiecto; non ita ut varietur, aut crescat ipsa entitas qualitatis in se, sed ita ut perficiatur per maiorem radicationem in subiecto.

13 Hanc autem maiorem radicationem diversimodè explicant. Aliqui enim dicunt, maiorem radicationem consistere in perfectiori existentia eiusdem indivisibilis qualitatis; ita ut quando intenditur, perfectiorem existentiam acquirat; & quando remittitur, perfectiorem existentiam amittat, & acquirat imperfectiorem. Sed hæc explicatio etiam ab ipsis Thomistis rejicitur.

14 Impugnatur ergo 1. Quia existentia non distinguitur ab essentia actuali, ut modo supponimus: ergo nequit variari existentia, manente essentia actuali rei. Secund. Quando ignis, v. g. intendit calorem in aqua, non adest causa, quæ destruat priorem existentiam caloris, ut arguebamus contra tertiam sententiam. §. præced. ergo. Tert. Corrupta existentia corrumpitur entitas essentiae cuiuslibet rei; hæc enim naturaliter nequit variare existentias, etiam si existentia distinguatur realiter ab essentia: sed in intensione corrumpitur existentia qualitatis, in hac sententia: ergo etiam corrumpitur qualitas, vel si non corrumpitur qualitas, nec etiam existentia in intensione corrumpi potest. Quart. Existentia non est ratio agendi, sed solum conditio ad agendum; alias humanitas Christi D. esset infinite potentiae, cum iuxta Thomistas existat existentia Divina, quæ infinita est; ratio enim agendi est essentia: ergo ubi est perfectior ratio agendi, datur perfectior essentia: sed forma intensior perfectius agit, quam remissa, ut patet: ergo intensio fit per additionem novæ partis essentiae, & non tantum novæ existentiae.

15 Alij hanc maiorem radicationem explicant per maiorem dispositionem subiecti; ita ut forma sit magis radicata, & intensa

in subiecto, quando illud est magis dispositum; esse verò remissam, & minus radicatam, cum subiectum minus dispositum est. Sed hæc explicatio inutilis omnino est.

Tum 1. Quia si in cellula clausa accendatur parva candela, tunc lumen non ita esset intensum, ac si fax accenderetur in ipsa: sed maior, vel minor intensio luminis in utroque casu non provenit à maiori, vel minori dispositione ex parte loci illuminati, quæ enim dispositio assignari potest? ergo. Tum secund. Quia sequeretur, intensionem albedinis non esse motum eiusdem speciei cum ipsius productione; productio enim terminaretur ad albedinem, intensio verò ad dispositiones, quæ sunt alterius rationis, & speciei: ergo.

Tum 3. Nam per istas dispositiones subiecti, vel intelligunt remotionem impedimentorum, & oppositam qualitatem; & sic incidunt in sententiam Platoniceorum iam improbatam; vel intelligunt dispositiones prævias necessario requisitas, ut calor, v. g. sit in subiecto; & sic sequitur, qualitatem intendi secundum se; nam istæ dispositiones essent qualitates quædam, ratione quarum subiectum magis, vel minus dispositum diceretur; & habemus intentum. Confirm. Istæ dispositiones, si se ipsis magis, vel minus disponunt subiectum: ergo habent latitudinem graduum; si medijs alijs,

idem de illis dicendum; & consequenter, vel datur processus infinitum, vel qualitas suscipit magis, & minus in se; neque ad hoc tales dispositiones erunt utiles.

16 Tercio alij existimant, maiorem radicationem consistere in eo, quod forma magis, ac magis educatur de potentia subiecti. Sed hæc explicatio peior omnibus est: Nam per hanc novam educationem, vel educitur qualitas prior, vel aliquid novum ipsius qualitatis? Primum omnino implicat; quia cum educitio nihil aliud sit, quam productio formæ dependentem à subiecto; sicut implicat rem semel productam, dum existit, iterum reproduci; ita plane implicat, qualitatem semel eductam in sensu composito existentiam iterum educi. Si secundum; habemus Intentum, nam qualitas ponitur divisibilis, ita ut una pars producat per primam educationem, & aliquid illius per secundam, & sic ultra.

Confirm. Id, quod est entitativè indivisibile, vel totum educitur de potentia subiecti, vel nihil? Sed per vos, qualitas est entitativè indivisibilis: ergo non potest esse partim educta, & partim non educta; & consequenter si in albedine remissa potest aliquid de novo educi, sequitur ipsam esse divisibilem, & intendi per additionem qualitatis ad qualitatem, Urgetur: implicat actio produ-

productiva sine termino per ipsam producta: sedeductio est actio productiva; ergo novaeductio necessario importat aliquid de novo productum: ergo formam magis educi est produci aliquid novum forme; quod nos asserimus.

17 Propter hoc RR. Thomistæ (admittentes modum unionis inter materiam, & formam, distinctum realiter ab utraque) docent maiorem radicationem qualitatis in subiecto formaliter consistere in modo realiter superaddito, ut cuius forma magis, ac magis aequat, informat, inheret, unitur, ac subiicit sibi subiectum. An autem Thomistæ per istos terminos diversos modos significare velint; an verò eundem modum diversis vocibus explicatum? Parum interest; cum eisdem rationibus impugnari possint. Preterquam quod noviter Palanc. hic nam, & eos indiscriminatim usurpat; additque D. Thom. indistinctè omnibus his terminis uti ad explicandam intentionem qualitatis.

18 Sed vel unus modus sit, vel plures, impugnatur sic 1. Si intentio non est additio novæ partis qualitatis, sed tantum additio novi modi perfectioris, vel ille modus est specie distinctus à præcedenti, vel solo numero? Primum dici non potest. Tum: Quia aliàs intentio continuata non esset eiusdem rationis, cum augmentum non fieret in entitate eiusdem rationis.

Tum: Quia aliàs calidum intentum esset specie distinctum à calido remisso; nam intentum constitueretur modo specie distincto à modo constituyente remissum. Si secundum dicatur; inquirimus ultra, vel adveniente modo perfectiori, destrueretur præcedens, vel non? Si primum: ergo compositum corrumpetur, ac dissolveretur, de novoque fieret, & uniretur; quod est inconveniens. Si secundum: ergo in eadem parte subiecti essent plures modi solo numero distincti, quod valde abhorrent Thomistæ; & consequenter intentio nequit consistere in productione modi perfectioris, sed in productione novæ partis qualitatis.

19 Mirabilia hic respondet Palanc. Concedit enim, modum supervenientem, & perfectiorem non esse specie distinctum à præcedenti, sed solum numero inadæquatè distinctum, quando intentio est continua; quia tunc modus ille maioris unionis est intrinsecè successivus, & continuus; & sic per continuitatem successivis modis præcedens, & sequens constituunt unum modum numero adæquatè unum, licet sint partialiter distincti; sicut partes motus constituunt unum numero motum cum distinctione tantum partiali. Si verò intentio sit discreta, modus unus maioris radicationis erit adæquatè numero distinctus à præcedenti. Deinde docet, adveniente modo

perfectiori, deficere, & excludi modum imperfectiorē precedentē ne dentur plures modi solo numero distincti in eadem parte subiecti. Unde consequenter tenet, modū perfectiorem, si consideretur vt permanens in eodem gradu, esse vnicū, & simplicem; si verō consideretur, vt successivē est perfectior, & perfectior, non esse vnicū, ac simplicem; sed plures partiales modos sibi continuō succedentes.

20 Sed quam falsa sunt ista, & parum Philosophicē dicta! Nam licet motus sit successivus, & transiens, termini tamen motus transeuntes non sunt. Quando enim introducitur forma successivē in pluribus partibus subiecti, licet introducatur per motum successivum, ipsa tamen entitas per motum introducta, & habita non est successivā, & fluens, sed permanens; atqui modus ille per intensionem productus est terminus motus: ergo non est transiens, aut fluens, sed permanens.

21 Urgetur: Forma intensa in esse quieto, seu in facto, & permanenter manet intensa, vt est evidens: ergo modus ille maioris intensionis non est quid transiens, & fluens, sed permanens. De illo ergo vt in facto esse permanenti inquirimus, quare ratione illius reddatur qualitas magis intensa, quam ratione precedentium? Hoc certe non aliunde provenire po-

test, quam ex eo, quod hic modus habeat plus entitatis, seu aliquam maiorem partem præ ceteris: sed hæc maioritas est additio alienius entitatis: ergo modus ille vt perfectior necessario est talis per additionem entitatis, seu partis; proindeque iam erunt in eadem parte subiecti plura accidentia solo numero distincta.

22 Secundo impugnatur prædicta sententia, & simul excluditur solutio Palanci: quia alteratio, & consequenter intensio est motus continuus, & successivus: ergo per intensionem debet acquiri aliquid divisibile; indivisibile enim acquiritur in instanti: ergo ille modus maioris radicationis, qui manet in facto esse, non est indivisibilis, sed divisibilis; cum etiam ille per motum intensionis continuū, & successivum acquiratur: ergo habet latitudinem graduum; ac proinde nulla est ratio, cur hæc gradualis latitudo denegetur entitati formæ, si conceditur entitati modalī.

23 Denique aliqui Thomistæ, qui tenent, formam vñiri materiæ absque modo vnionis realitèr distincto; docent, maiorem radicationem nihil importare realitèr distinctum à qualitate ipsa, neque modale, neque absolutum; sed absque omni modo realitèr superaddito qualitatem se ipsam magis, ac magis radicare; ad quod sufficere, inquirunt, vel novam ac-

tionem ex parte agentis, aut novam expressionem solum virtualiter, aut ratione distinctam à qualitate præexistenti.

24 Sed hæc sententia eisdem rationibus impugnatur, quibus illa, quæ negat unionem realiter distinctam ab extremis; nam implicat nova, realis, & intrinseca denominatio absque aliqua entitate reali nova: sed major radicationem nova denominatio intrinseca, nam subiectum realiter intrinsecè reditur de novo magis calidum, cum antea esset minus calidum: ergo intensio per maiorem radicationem nequit haberi sine novitate alicuius entitatis realis: sed hæc entitas nova non se tenet præcisè ex parte modi, viam probavimus: ergo ex parte qualitatis.

§. III.

Statuitur vera sententia, & argumentis occurrunt.

25 Dicimus ergo: Intensio- nem qualitatis fieri per additionem novæ partis eiusdem qualitatis in eadem parte subiecti; remissionem verò per deperditionem partis eiusdem qualitatis. Ita Subt. Doct. in 1. dist. 17. quæst. 5. alijs 3. & 8. Ad istam quæst. num. 7. quem sequuntur Discipuli, & omnes lesuitæ; licet Palancus, qui forte nunquam Subt. Doct. vidit, hanc sententiam lesuitis unice attribuat; cum ipsi, & præcipuè Peynado ingenuè Scotticam esse fateatur. Pro-

bat. 1. ex impugnati one aliarum sententiarum. Secund. prob. ex Arist. 4. Physic. text. 8. dicente: *Vt ex frigido calidum, & ex calido frigidum fit, quod potentia ambobus erat; sic ex calido fit magis calidum.* Ex quo sic arguitur: subiectum frigidum fit calidum, per educationem caloris de potentia subiecti; sed eodem modo calidum fit magis calidum: ergo fit tale per educationem novæ partis caloris de potentia subiecti.

26 Prob. 3. Agens per eandem essentiam propriam, & univocè, quandiu agit, producit terminum eiusdem rationis: sed agens v.g. calor, tam in principio actionis producendo, quam in progressu intendendo, semper agit per eandem essentiam propriam, & univocè: ergo tam in principio, quam in progressu producit terminum eiusdem rationis: atqui in principio producit calorem: ergo etiam in progressu, ac proinde in progressu actionis semper per producit aliquid caloris, seu partem, qua calor intenditur.

Confirm. Actio productiva animæ rationalis si specie differt ab actione productiva suæ unionis; nam anima creatur, unio educitur; similiter actio productiva quantitatis est distincta ab actione extensiva eiusdem quoad locum; nam quantitas terminata augmentationem, extensio verò localis rarefactionem: sed hoc non alia

alia ratione, nisi quia anima differt ab unione tanquam à modo, & similiter quantitas ab extensione: ergo si in intensione non produci-
tur qualitas nova, sed solum novus modus, actio agentis in principio erit diversæ speciei ab actione in progressu intensiōis; quia non minus differt qualitas à modo radicationis, quam anima à modo unionis, & quantitas ab extensione locali: sed hoc implicat agenti univoco: ergo in progressu produci-
t aliquid qualitatis sicut in principio.

27 Prob. 4. ex Concil. Trid. homo iustus per bona opera meretur augmentum gratiæ, verèque, & realitèr crescit in iustitiis: sed hoc augmentum salvari nequit per hoc solum quod adveniat novus modus perficiens gratiam præcedentem: ergo intensio gratiæ fit per additionem novæ qualitatis ad gratiam præcedentem. Probatur. min. nam Concil. sess. 6. can. 7. definit, per sacramenta novæ legis dari gratiam semper, & omnibus; sed non datur gratia præcedens, neque datur solus modus gratiæ; quia gratia non supponit pro modo habendi ipsam, sed pro qualitate formæ gratum facientis: ergo in sensu Concilij augmentum gratiæ non salvatur per solum novum modum, sed per novam partem gratiæ; nam sicut modus caloris non est calor, ita nec modus gratiæ est gratia.

28 Arg. 1. ex Phyl. 4. Phys. sic. text. 84. dicent: *Ex calido fit magis calidum, nullo facto in materia calido, quod non prius erat calidum, quando minus erat calidum*: ergo in intensiōe, per quam subiectum transit à calido in magis calidum, nulla intervenit additio partium caloris. Resp. Phyl. 4. hum. ibi agere contra asserentes, in qualibet alteratione adiungi novum subiectum priori per intromissionem atomorum. Undè sensus est: subiectum, quod prius erat calidum per intensiorem, fieri magis calidum absque additione materiæ, aut subiecti; ideoque non dicit, nullo calore facto, sed *nullo calido*.

29 Arg. 2. Subiectum esse calidum, est subiectum habere calorem: ergo subiectum magis, ac magis habere calorem, est esse magis, ac magis calidum. Tunc sic: sed per hoc præcisè, quod calor magis, ac magis radicitur in subiecto, subiectum magis, ac magis habet calorem: ergo per solam radicationem absque additione novi caloris redditur subiectum magis, ac magis calidum. Confirm. Effectus formalis crescit, dum forma magis communicatur subiecto: sed dum forma magis radicitur, magis communicatur subiecto: ergo per maiorem radicationem formæ absque additione illius formæ magis communicatur, & consequenter intenditur.

Urgetur: quamvis forma sit indivisibilis, sufficit perfectior modus habendi ipsam, ut hæc magis denominet subiectum: sed per maiorem radicationem forma perfectiori modo habetur à subiecto: ergo sufficit maior radicatio, ut forma magis denominet subiectum: ergo etiam sufficit, ut ab eodem indivisibili calore denominetur magis, & magis calidum. Prob. mai. Licet forma sanctificans humanitatem Christi D. sit eadem quæ ipsum Deum sanctificat, tamen magis sancta est Divinitas, quam humanitas: sed hoc ideo est, quia talis forma perfectius habetur à Divinitate, idest, per identitatem, quam ab humanitate, quæ solum eam habet per communicationem: ergo sufficit perfectior, & intimior modus habendi formam, ut hæc magis denominet subiectum.

30 Resp. conc. antec. dist. consequ. Si ly *magis* appellet supra ipsum calorem, conc. consequ. si appellet tantum supra habere, neg. supposit. & quidquid inde subsumitur in eodem sensu. Nam subiectum magis, ac magis habere calorem, nequit intelligi, si calor non perficitur in se per additionem novi gradus; quia nequit dari nova habitio, & unio sine extremo unibili. Unde forma, quæ semel habetur, invariata manens, nequit melius haberi; habitio enim est unio, media qua communicatur

effectus formalis; & quia forma est causa naturalis, & in subiecto capaci nequit nunc maiorem, nunc minorem effectum tribuere, si invariata in se manet. Per quod patet ad confirm.

Ad urgentiam, neg. mai. Quia si forma est indivisibilis, semel unita subiecto capaci, repugnat perfectior modus habendi ipsam; nam per unionem exhibetur tota, & totaliter entitas illius subiecto. Ad prob. neg. supposit. mai. Nam humanitas Christi D. non sanctificatur per eandem formam, per quam Deus; quamvis candidè Palancus oppositam appellet communem sententiam Theologorum; nam Franciscani Theologi sunt, & oppositum in materia de Incarnat. tenent.

Vel 2. resp. permissa illa opinione, neg. consequ. inde deducta. Disparitas est clara. Nam qualitates, & alia accidentia sunt formæ merè naturales, quæ ut tales nequeunt non communicari totaliter, & quantum possunt; sicut causas efficientes naturales debent approximatè, & non impedite agunt quantum possunt; at sanctitas Divina ad extra communicatur libere; proindeque potest magis, vel minus communicari. Unde ob suam eminentiam est virtualiter, & equivalenter divisibilis. Formæ autem create nequeunt id præstare, nisi per divisibilitatem formalem, seu partes graduales ipsarum.

31 Arg. 3. Essentia cuiuslibet rei consistit in indivisibili: ergo, & essentia qualitatis; & consequenter qualitas adhuc intensa, nequit componi ex pluribus partibus, in quas dividi possit. Instatur argument. essentia cuiuslibet rei consistit in indivisibili: ergo quantitas (idem dic de qualitate) nequit constitui extensa per additionem partis ad partem; quod est falsum.

Resp. ergo directè, essentiam metaphysicam consistere in indivisibili, scilicet, in tali collectione prædicatorum; quorum aliquo deficiente, aut ablato deficit essentia. At cum hoc stat, essentiam physicam alicuius rei esse divisibilem, & componi ex partibus inter se distinctis; vel essentialibus, quo modo essentia hominis, v. g. componitur ex corpore, & animæ; vel integralibus, ut quantitas, & qualitates omnes; quæ si materiales sunt, habent plures partes extensionis, & intensiōis; si verò sunt spirituales, habent partes intensiōis tantum.

32 Arg. denique Vel partes, seu gradus qualitatis intense essent homogenei seu eiusdem rationis, vel heterogenei seu diversæ rationis: nec unum dici potest; nõ primum, quia duo accidentia solo numero distincta nequeunt naturaliter esse in eodem subiecto; non secundum, quia res diversæ speciei nequeunt constituere unum per se,

quale est intensio: ergo. Huius argumenti solutio pendet ex dubij sequentis decisione.

DUBIUM INCIDENS.

An partes intensivæ qualitatis sint homogeneæ, vel heterogeneæ?

UT ambiguitas in hac materia tollatur, & sensus genuinus quæstionis appareat, quem aliqui non bene percipiunt.

1. Supponimus, non inquirere, an gradus intensiōis in qualitate specie differant, ita ut primo producat calor, v. g. & postea addatur quædam qualitas alterius naturæ? Nam sic intensio non esset eiusdem rationis specificæ cum acquisitione qualitatis; nec dici posset maior calor, cum gradus superveniens non esset de linea caloris. Supponimus deinde, quæstionem non esse, an gradus intensiōis sint dissimiles dissimilitudine, seu differentia individuali. Id enim certum est, cum realiter ad invicem separantur. Sed sensus est; an illi gradus ultra hoc, quod est, unum non esse alium, superaddant aliquam inæqualitatem in perfectione individuali, ita ut sint naturaliter subordinati; & secundus necessariò præsupponat, & excedat in perfectione primum; & similiter tertius secundum, quartus tertium, & sic deinceps? An verò sint æquales in perfectione, ita ut non magis differat primus

ab octavo, quam ab altero primo.

2. Sentiant aliqui, vnum gradum esse perfectiorem alio, ipsumque necessario in subiecto presupponere, ita vt in intentione vnus determinatus sit primus, alter secundus, &c. nec possit hic ordo inverti; & in remissione prius corruptatur octavus, deinde septimus, & tandem primus taliter, quod si duo primi gradus in duplici subiecto existentes ponerentur in eodem, non resultaret ex eis qualitas intensior. Ita Peynado, & aliqui Iesuitæ sequuti Suarezum; quibus ex nostris adherent Bric. controu. 1.1. art. 5. num. 56. & 64. Delg. de Incarnat. cap. 7. n. 18. diff. 2.

3. Alii ex opposito sentiunt, gradus qualitatis esse homogeneos, eiusdem rationis, æqualisque perfectionis, nullatenus subordinatos, ita vt quislibet possit esse primus in intentione, & remissione. Ita Subt. Doct. sepè, sed clarius in 4. dist. 12. quæst. 3. §. *Ad secundum*. v. *Ad secundum*, num. 24. & adhuc clarius in Report. 1. dist. 17. quæst. 6. quem sequuntur communiter Discipuli, Mast. Ponc. Merin. Castill. de Incarn. disp. 11. quæst. 4. & plures Iesuitæ. Et hæc sit.

4. Nostra conclusio. Quæ prob. 1. nulla est necessitas ponendi maiorem perfectionem in vno gradu, ac in alio: ergo non debet poni. Prob. antec. Si aliqua

esset necessitas, maximè vt qualitas intenderetur: sed ad hoc non est necesse, quod primus gradus excedatur à secundo, &c. ergo. Prob. min. ad augmentum extensivum quantitatis non requiritur, quod vna pars sit perfectior alia, sed quod vniantur aliquibus terminis indivisibilibus; & per hoc quantitas præcedens erit magis extensa, quantuncumque sint æquales in perfectione eius partes: ergo etiam vt qualitas sit magis intensa, non requiritur, quod secundus gradus, v.g. sit perfectior primo, sed quod illi vniantur in eadē parte subiecti medio aliquo indivisibili vnicivo.

Confirm. Nam si grave productivū impulsus, vt vnū addatur alicui trutinæ in qua sit impulsus, vt tria ab alio graviori causatus; & pariter si vinum potens producere calorem vt vnū applicetur subiecto calido vt quatuor, tñ impulsus, quam calor intendentur: sed hoc repugnaret, si quartus gradus caloris, aut gravitatis esset alterius rationis; nam tunc non posset produci à gravi, & calido vt vnum, quia excederet eius virtutem; ergo.

5. Prob. 2. conclusio ratione Subt. Doct. in 1. dist. 17. quæst. 4. quæ est secunda ratio, quam in additione conficit contra Goufred. circa augmentum charitatis, & gratiæ potestque ad hanc formam reduci. Si quis habens quatuor gradus gratiæ ex hoc, quod eli-

cuit actum intensum, ut quatuor postea eliceret actum ut unum, tunc acquireret novum gradum, scilicet, ut quintum: erg. si gradus quintus esset perfectior omnibus precedentibus, plus merebitur per actum ut unum, quam per actum, ut quatuor: sed hoc est falsum, quia gratia conferitur iuxta meritum actus boni, & dispositionem merentis; magis tamen meritorius est actus ut quatuor, quam actus ut unum: ergo gradus quintus gratiæ non est inæqualis, & perfectior, sed eiusdem rationis, & perfectionis cum cæteris.

6. Vel aliter ad oppositum efformatur ratio: Ex contraria sententia sequeretur, quod homo per actus remissos non mereretur: v.g. iustus habens gratiam interiam ut quatuor, si eliciat actum meritorium, sed remissum, non posset mereri augmentum gratiæ; quia gratia, quam habebat, non perficitur, nisi per gratiam perfectiorem ipsa, iuxta Adversarios: atqui per actum remissum non meretur talem gradum perfectionis; aliàs per ipsum plus mereretur, quam per intensum: ergo per actum remissum non meretur augmentum gratiæ; quod non bene auditur apud Theologos. Idem dicitur de iusto accedente ad Sacramentum cum parva dispositione, sufficiens tamen ad recipiendam gratiam per ipsum; hæc enim toties quoties conferunt gratiam,

iuxta Trident. sess. 7. can. 6. de Sacram.

Confirm. Quando agens, v.g. lucerna nequit directè protendere suam actionem ob impediens obstaculum, tunc agit reflexè eadem actione, qua ageret in remotiori parte, si non adesset impedimentum; & hoc modo intenditur qualitas, seu lux in medio producta: sed si directè ageret sine obstaculo, produceret qualitatem remissionem in remotiori parte: ergo quando agit reflexè, quia adest obstaculum, producit eandem qualitatem, quam produceret in remotiori: ergo qualitas præcedens, seu producta in medio intenditur per additionem qualitatis remissionis; & consequenter falsum est, ad intentionem requiri gradum supereminentem, & intendentem esse perfectiorem præter.

7. Prob. 3. Si subiecto calido ut octo applicetur frigidum ut duo tale subiectum frigidum remittet calorem alterius; id enim experientia constat in aqua ferventi, cui si alia tepida immisceatur, fervorem remittit. Modò inquirimus, quem gradum caloris corrumpet frigus illud ut duo? Si dicas, octavum corrumpi; hoc repugnat. Tum: Quia in sententia Peynad. secundus gradus frigoris eponitur enim tertio caloris, non eum reliquis. Tum: Quia octavus gradus est valde perfectior reli-

quis

quis inferioribus, ipsosque continet, si non collectivè, saltem divisivè: ergo implicat, quod frigus, ut duo, prævaleat contra ipsum. Tum: Quia frigus ut tria remittet etiam calorem intensum; proindeque infertur, non minus opponi octavo gradui caloris frigus ut tria, quam ut duo: ergo nullus determinatè opponitur octavo. Si dicas, secundum gradum frigoris destruere tertium caloris: ergo destruet quoque reliquos perfectiores usque ad octavum; illi enim, per se, necessario supponunt tertium, & sine illo conservari nequeunt: ergo de primo ad ultimum dicendum est, quemlibet gradum frigoris opponi cum quolibet caloris; & consequenter esse homogeneos, & æquales.

Confirm. Si octavus gradus caloris reliquis perfectior est, valdeque ipsos excedens; ergo nequit à frigido, ut tria, corrumpi; quia imperfectius contra perfectius prævalere non potest: ergo neque etiam corrumpi potest gradus tertius caloris; nam licet cum illo opponatur determinatè, tamen prosequitur à gradibus superioribus eum ipso unitis, & pro ipso pugnantibus, contra quos frigus remissum prævalere non potest: ergo nullum gradum caloris destruit, quod est contra experientiam oculis comprobata.

8. Arg. 1. Quando in aqua, v.g. calida, & frigida, ut quatuor,

producitur ab igne alter gradus caloris: ille qui producitur, opponitur determinatè cum eo gradu, qui expellitur, & non cum reliquis: sed hoc non stat absque dissimilitudine illius gradus frigoris expulsi, & reliquorum permanentium: ergo tales gradus sunt dissimiles. Prob. mai. Ad introductionem illius gradus caloris expellitur determinatus gradus frigoris: sed hoc provenit ex exigentia determinata gradus caloris, qui producitur: ergo qui produciuntur, opponitur determinatè cum eo, qui expellitur.

Instatur argum. Si aqua haberet quatuor gradus caloris, & tres frigoris; & applicaretur idem agens calidum; cum eadem virtute produceret quantum gradum caloris, sicut in casu argumenti, & mediante quinto gradu non expelleret quantum frigoris, sed tertium; alias nullum expelleret: ergo ille quintus gradus caloris non opponitur determinatè cum quarto frigoris, sed etiam cum tertio, vel secundo, aut primo, si illi tantum adessent.

9. Resp. ergo in forma dist. mai. Determinatè in actu signato, neg. mai. in actu exercito, subdist. mai. Determinatione proveniente ab ipso gradu, neg. mai. determinatione proveniente à Deo, conc. mai. Et conc. min. in hypothesi, neg. consequ. Ad prob. mai. dist. mai. eodem modo.

& neg. quidquid inde sequitur. Quintus enim gradus caloris, v. g. opponitur cuilibet gradu frigoris. Unde quod unus præ alio expellatur, provenit à Deo, cuius est, indifferentiam, & indeterminatorem causarum secundarum determinare, ut diximus in *Physic.* sic cut etiam Contrarij recurrunt ad Deum, quando producendus est in subiecto primus gradus caloris, ut determinet, quis primus producendus sit ex omnibus primis possibilibus.

10 Nec dicat Peynado, hunc recursum vitari debere, nisi evidens necessitas cogat; aut ratio evidens suadeat, talem determinationem non posse oriri ab ipsa natura gradus expellentis, & expellendi. Resp. enim, talem evidentiam non requiri; sed sufficere probabile fundamentum, quod suadeat, omnes gradus esse eiusdem rationis; nam neque ipsi evidenter sciunt, omnes primos gradus esse eiusdem rationis; & tamen ad Deum recurrunt, ut determinet hunc producendum præ alio.

11 Arg. 2. Gradus inæqualiter activi sunt inæqualiter perfecti: sed gradus caloris sunt inæqualiter activi: ergo. Prob. min. Gradus inferiores caloris continentur in virtute superiorum: ergo gradus superiores sunt magis, seu inæqualiter activi. Prob. antec. Si pello frigido applicetur calidum

ut acto, producet in illo quinque, aut quatuor gradus caloris; si vero applicaretur calidum ut quinque, vel ut sex, solum duo, aut tres gradus caloris produceret: sed hoc ideo est, quia ad productionem illorum quinque concurrunt omnes gradus calidi ut octo: ergo inferiores continentur in virtute superiorum; alias cur produceretur illi quinque gradus à calido ut octo, & non à calido ut quinque, vel sex?

Confirm. Quintus gradus caloris continetur in virtute alterius quinti, & non continetur in virtute quarti: ergo superiores non continentur in virtute inferiorum; & consequenter inæquales sunt. Prob. antec. Calidum ut quinque applicatum calido ut quatuor, producet in illo quintum gradum caloris: sed calidum ut quatuor applicatum alij calido ut quatuor non producet in illo quintum gradum: ergo quintus gradus caloris continetur in virtute alterius quinti, & non in virtute alterius quarti.

12 Hoc argumentum, & similia magnam involvunt æquivocationem. Fatemur, qualitatem intensam ut quinque esse perfectiorem intra eandem speciem qualitate intensa solum ut duo, v. g. nam qualitas ut quinque includit qualitatem intensam ut duo, & aliquid amplius. Sed negamus, gradus, ex quibus coalescit qualitas

litas intensa, adinvicem comparatos debere esse inæqualis perfectionis; & ita subordinari per se, ut posterior debeat necessario esse intra eandem speciem perfectior prioribus. Id patet in extensione quantitatis; nam licet quantitas bipalmaris sit perfectior palmari, quia includit palmum, & aliquid amplius; tamen unus palmus non est perfectior alio. Patet etiam in numeris minoribus, & maioribus; nam senarius perfectior est binario, & tamen sexta unitas non est perfectior prima, secunda, aut tertia. Unde verum est, qualitatem intensam ut octo esse perfectiorem, perfectiusque agere qualitate ut duo; sed falsum, unum gradum comparativè ad alium esse perfectiorem. Ex qua doctrina.

13. Resp. ad argum. conc. mai. admissa illius hypothesi, neg. min. Ad prob. neg. antec. Ad prob. conc. mai. & min. neg. consequ. Nam sit transitus à gradibus collectivè sumptis ad ipsos divisim acceptos; & perfectio, quæ in præmissis bene tribuitur intensioni qualitatis, quæ ex omnibus gradibus integratur, in conclusione applicatur malè illi gradui, qui ultimo loco advenit. Sicut si diceret: Octo homines possunt portare maius pondus, quam quatuor; ergo octavus homo est perfectior reliquis. Prava consequutio; stat enim, quemlibet hominem esse æqualis reboris cum alio; & ita-

mè octo plus ponderis ferre, quam quatuor. Ex quo.

Ad confirm. dist. antec. Quintus gradus entitativè, & secundum se non continetur in virtute quarti, neg. antec. reduplicativè ut quintus, seu ut supponens alios quatuor, conc. antec. Ad prob. conc. mai. dist. min. Non producet defectu continentie quinti gradus entitativè sumpti, neg. min. quia simile nequit agere in simile actione univoca, conc. min. & neg. consequ. in sensu primæ distinctionis. Quintus itaque gradus coloris non produciuntur à quarto, non quia non contineatur secundum suam entitatem, sed quia reduplicativè ut quintus, supponit subiectum assimilatum agentis, & simile non potest agere in simile.

14. Replicabis: Præciè similitudo non tollit, quo minus quintus gradus produci possit à calido, ut quatuor: ergo si non producit illum, hoc ideo erit, quia quintus est perfectior reliquis, neque in virtute calidi ut quatuor continetur. Prob. antec. Similitudo nec tollit potentiam activam in agente, neque passivam in passio, neque applicationem, neque inserti repugnantiam formæ producendæ cum formâ producta in subiecto: sed quando hæc adfunt, formâ produciuntur: ergo similitudo non obest productioni quinti gradus; ergo repugnantia.

nantia ex defectu continentie oritur.

Resp. neg. antec. Ad prob. conc. mai. dist. min. Quando hæc præcisè adsunt, neg. min. quando hæc adsunt, & ulterius dissimilitudo passi cum agente, conc. min. & neg. conseq. Quod enim calidum ut quatuor in alio calido ut quatuor quintum gradum non producat, solum oritur ex similitudine inter passum, & agens, quam solum intendit agens univocum; non verò ex defectu continentie, aut ex eo, quod quintus gradus sit perfectior reliquis. Nam pondus unius libræ additum viginti librarum ponderi intendit impulsu prioris ponderis, & causat vigesimum sextum gradum talis impulsus, cum tamen in se non habeat tantam virtutem impellendi; ac proinde ex ratione quinti gradus non arguitur defectus continentie.

15 Uigebis adhuc: Finis caloris non solum est reddere subiectum sibi simile, sed etiam disponere ad formam ignis: ergo etiam si agens reddat passum sibi simile per quatuor gradus, si tamen continet quintum ulterius ager, ipsumque producat: ergo si non producat, est, quia non continet, & quia ille gradus perfectior est. Resp. dist. antec. Finis caloris primarius, & ut causa principalis est, neg. antec. secundarius, & ut causa instrumentalis est,

conc. antec. & neg. conseq. Causalitas ergo agentis pensanda est ex fine primario; quo semel obtento, obtinetur secundarius, quantum sustinet ille primarius, & iuxta illius proportionem. Cum ergo calor habeat pro fine primario assimilare sibi subiectum, in quod agit; hac similitudine obtenta, cessat eius actio. Unde solum disponit ad ignem iuxta proportionem, & vires effectus assimilatis; ideoque non agit ulterius quintum gradum, quia cessante fine primario, cessat secundarius.

16 Arg. 3. Qualitas intensa ut octo est perfectior, quam extensa ut octo: sed si gradus essent eiusdem rationis, non esset perfectior: ergo. Prob. min. Si gradus sunt eiusdem rationis, tanta entitas caloris, v. g. est in qualitate extensa, ac in qualitate intensa ut octo: ergo si intensi sunt magis perfecti, sequitur, ipsam entitatem gradus intensi esse perfectiorem entitate graduum extensionis.

Resp. dist. mai. Est perfectior entitativè, neg. mai. perfectior unitivè, conc. mai. Et dist. min. in versis terminis. Ad prob. dist. antec. Tanta entitas, & tam unita, neg. antec. tanta entitas, & non tam unita, conc. antec. & neg. conseq. Maior itaque perfectio intensi non oritur ex inæquali, & dissimili perfectione entitativa graduum comparativè

ad gradus extensionis; sed ex sola maiori, & perfectiori vnione graduum inter se, & cum subiecto; partes enim extensæ solum vniuntur in indivisibili, seu penes extremitates; partes verò intensiōnis sunt in eadem parte subiecti adinvicem compenetratæ, & se totis vnitæ; ex qua maiori vnione resultat quædam perfectio in qualitate ad agendum, & resistendum. Sit exemplum: Si ex decem hominibus singuli haberent mille aureos alius verò eosdem decem mille aureos simul acquireret; certè hic ditior esset, quam erant illi decem, non propter maiorem entitatem aureorum, cum eosdem supponamus esse; sed propter possessionem magis unitam, ubi prius erat dispersa. Sic pariter in presenti: nec alia perfectio in intensiōne qualitatis cogitanda est.

17 Ex quo constat, quod si esset in vno loco corpus calidum vt octo, & in alio loco Deus penetrativè poneret octo corpora calida vt vnum, primi gradus constituerent calorem intensum vt octo; alij verò non sic, sed manerent octo gradus distincti inter se. Ratio est: Quia ad intensiōnem non sufficit penetratio localis, sed requiritur quædam penetratio, & vnio partium qualitatis inter se. Cum ergo in subiecto calido vt octo reperiantur gradus, non solum in eodem loco, sed etiam in eodem subiecto, & invicem uniti;

secus autem in alijs, ideo illi constituent intensiōnem, non isti. Unde in ordine ad agendum gradus intensi possent producere calorem vt octo; alij verò non, sed vel vnus produceret vnum gradum, vel omnes vnum, licet citius, & velocius; vltius verò non agerent, quia per vnum gradum assimilaretur passum cuiuslibet ex illis. Et idem eveniret, si Deus in tali casu auferret subiecta, relinquendo calores in proprio esse; nam adhuc octo gradus vnus manerent intensi, sicut antea; non tamen alij octo, quibus ex sola penetratiōe non adveniret vnio intensiva.

18 Arg. 4. Actus elicited à Iusto vt quatuor plus meretur, quam actus elicited à Iusto vt tria, si cætera sint paria: ergo datur ipsi maius præmium: sed actui Iusti vt quatuor datur quintus gradus gratiæ, & actui Iusti vt tria datur quartus; ergo quintus gradus gratiæ maius præmium est, quam quartus: ergo est gradus perfectior, siquidem ipsius perfectiōne præmiatur meritum.

19 Pro huius solutione nota, quod licet Philosophi ad maiorem claritatem diviserint totam latitudinem intensivam qualitatis ab agente naturali producibilem in octo gradus; hæc tamen divisio non est in partes proportionales, sed aliquotas, equales, & non communicantes. Unde poterant dividere in decem, vel viginti par-

tes, seu gradus; sicut cum vna dividitur in quatuor palmos æquales, est divisio arbitraria, cum posset in plures partes æquales dividi, finitas tamen; v. g. in octo semipalmos, aut aliter. Ex quo constat, posse vni Iusto conferri dimidia pars primi gradus; & alteri gradus, & dimidius iuxta maiorem, vel minorem intensiorem, & valorem actus; & pariter duobus Iustis vt quatuor potest conferri quintus gradus. vni remissior, alteri intensior, si inæquali conatu operentur. Quo notato.

20 Resp. ad argum. cæteris paribus, actui Iusti vt quatuor dari maius præmium, quam actui Iusti vt tria; quia ille quintus dabitur maior, & intensior, seu cum pluribus partibus gratiæ, quam quartus; & in hoc stat inæqualitas præmij. Per. quod patet ad plura similia, quæ potius procedunt ex negatione sententiæ Arist. de compositione continui, quam ex nova difficultate circa hanc materiam.

21 Hic posset dubitari, quænam qualitates sint intensibiles, aut remissibiles? Sed nobis, qui qualitatem in Log. definivimus per hoc, quod sit accedens, potens, intendi, aut remitti; nullus remanet ambigendi locus. Quare dicimus, omnem qualitatem esse intensibilem, & remissibilem. Et quidem loquendo de qualitati-

bus materialibus non vitalibus omnes id admittunt. Sed dubium est circa qualitates spirituales, & actus vitales. Tum prim. Nam qualitates spirituales sunt indivisibiles, carentque partibus: sed intensio fit per additionem partis ad partem: ergo qualitates spirituales intendi non possunt. Tum secund. Quia actus vitales ex natura sua sunt qualitates transeuntes: sed intensio requirit permanentiam qualitatis, vt ulteriori gradus illi vniantur: ergo tales actus incapaces sunt intensiōis.

22 Resp. Tamen, etiam has qualitates esse intensibiles, & remissibiles. Et ad primam rationem dubitandi dicimus, qualitates spirituales esse indivisibiles quoad extensionem, & non habere plures partes extensas; esse tamen divisibiles quoad intensiōem, & in hoc sensu habere partes; quia res solum caret partibus in eo sensu, quo indivisibilis est. Ad secundam (quæ Pontium, & Peynado impulit ad negandum, actus vitales esse intensibiles) neg. actus vitales esse ita transeuntes, vt non possint à potentia continuari, potest enim voluntas, & ex eius imperio intellectus diu in eodem actu persistere; & nunc maiori, nunc minori conatu illum conservare, & consequenter intendere, vel remittere; absque eo, quod priorem omnino destruat, aut novum producat. Videatur Mastr.

disp. 11. Phylol. num. 76. &
disp. 7. de anim. num. 148. &
disp. 3. de generat. num. 57.
in fine.

*Quest. III. De actione, & rea-
ctione.*

EGimus de alteratione, qui
est motus ad qualitatem
terminatus; deque ipsius qualita-
tis intensiōe, & remissione; mo-
dō de illa in ordine ad suos effe-
ctus agendum est. Quod per ali-
qua debia breviter exequemur.

1. Dub. 1. An simile possit
agere in sibi simile? Et non est
dubium de quacumque similitudi-
ne, sed de similitudine in qualita-
te. Hæc autem potest esse duplex:
Alia specifica, quam habent duo
calida etiam inqualia in intensiōe;
altera gradualis, quam solum
habent duo qualia eiusdem inten-
sionis, v. g. duo calida ut qua-
tuor. Rursus hæc similitudo du-
plex est: Alia virtualis, quæ ver-
satur inter passum vnum habens
aliquam formam, & agens habens
tantum virtutem productivam il-
lius; ut inter corpus calidum for-
maliter, & Solem tantum virtua-
liter calidum. Alia formalis; ut
inter duo calida formaliter. Hoc
notato.

2. Dicimus 1. Agens equi-
volum (quod est simile virtuali-
ter) potest agere in simile, tam
in natura specifica, quam in gra-

du. Hoc assertum est clarum, &
communiter admissum. Et patet
mille exemplis: Nam grave pro-
ducens pondus ut vnum in passo
sibi subiecto intendit impulsum
productum à gravi ut quatuor; &
pariter grave ut quatuor intendit
impulsum productum in passo ab
alio gravi ut quatuor: sed in pri-
mo casu agens, & passum sunt si-
milia virtualiter tantum in natura
specifica; & in secundo, tam in
natura specifica, quam in gradu:
ergo agens æquivolum potest
agere in sibi simile, tam in natura
specifica, quam in gradu. Idem
apparet in duobus trahentibus na-
vim: Nam uterque auget impul-
sum, aut tractionem, sive sint
æqualis virtutis, sive inæqualis; &
in pluribus alijs.

3. Dicimus 2. Agens univo-
cum nequit agere in passum sibi
omnino simile, v. g. calidum ut
quatuor nequit agere in aliud ca-
lidum ut quatuor. Hoc assertum
ab omnibus admittitur tamquam
Aristot. dogma. Constatque ex-
perientia ipsa: ex eo enim, quod
aqua calida ut vnum applicetur
aquæ calidæ etiam ut vnum, non
intendetur eius calor. Sed tamen
huius rationem à priori assignare,
difficile est; nam ut ait Sulbr.
Doct. in 1. dist. 7. §. *Ad formam.*
7. *Ad propositum.* num. 19. sicut
non potest reddi ratio à priori cur
hæc forma sit activa, non illa, ni-
si quia hoc est hoc, & illud illud;

ita non potest reddi, cur aliqua sit hoc, vel illo modo, operativa.

A posteriori autem potest assignari ratio, & sumitur ex disparitate inter agens univocum, & equivocum: Quia agens equivocum semper habet in se formam perfectiorem, quam sit qualitas ab ipso producibilis, & alterius rationis; secus agens univocum. Unde si agens univocum ageret in sibi omnino simile, cum sit eiusdem rationis cum illo; sequeretur prim. quod non esset maior ratio, cur potius hoc agat in illud, & non è converso; imò adinvicem agerent actione eiusdem rationis. Secund. Aqua æquè calida secundum partes extremas se calefacient in media parte. Tert. Idem posset se ipsum intendere, & agere in se actione univoca; quod ass. falsum, diximus in Physica. Prob. seq. Si enim calidum ut unum potest producere calorem ut unum in calido ut duo, tria, &c. ergo etiam in se ipsum. Quart. Omnes essent ignis, aut saltem calida in summo: si enim duo calida adinvicem agunt actione eiusdem rationis: ergo tandiù se intenderent, quousque ad summum gradum caloris pervenirent. Itaque agens univocum semper requirit dissimilitudinem cum passo saltem in gradu.

4 Dices 1. Si duæ phialæ vitæ æquales, omnino similes, & eiusdem duritiei invicem collidantur, certè vel utraque, vel al-

tera frangetur: ergo simile agit in omnino simile. Secund. Si duo ligna æquè calida confricentur adinvicem intenduntur secundum calorem: ergo idem. Tert. Triticum nimis calefit, nisi aère, & ventilatione refrigeretur: ergo calor unius agit in aliud.

Resp. ad 1. conc. casu neg. conseq. Nam effectus fractionis provenit à causa equivoca, nimirum à duritie impulsæ; quæ duo causat, scilicet, motum partium & collisionem in contrarium; & divisionem illarum ob impenetrabilitatem; respectu autem motus, & divisionis phialæ sunt causæ equivocæ, non univocæ. Idem dic ad secund. Ligna enim non incenduntur per calorem, sed per motum attritionis, respectu cuius sunt agentia equivoca. Ad tertium, per idem. Nam maior calefactio tritici est actio equivoca proveniens ex virtute vegetativa in illo existente, quæ est causa, ut in terra protectum germinet; quia ad germinationem requiritur calor naturalis. Per quod patet solutio ad plures alias experientias.

5 Dicimus 3. Agens univocum non potest agere in omnino sibi simile in qualitate, licet sit dissimile in densitate, aut magnitudine. Hoc est contra aliquos Scotistas, sed conformius Subr. Doct. sup. cit. Probatur: Vel densitas esset ratio, aut virtus productiva maioris caloris, v. g. vel solum.

solum conditio sine qua non? Non secundum; quia nulla conditio potest esse ratio, quare agens producat aliquid nobilius, & perfectius se; id enim repugnat principio productivo, quod solum potest producere imperfectius se, & ad summum æquè perfectum. Neq. etiã primum. Tum: Quia aliàs densitas esset principium activum: partiale caloris, v.g. unde si esset sine calore, adhuc calefaceret; imò esset quoddam universale principium potens partialitèr concurrere cum qualibet activa qualitate; & ita simul calefaceret, & frigefaceret, humectaret, & exsiccaret; quæ omnia repugnant. Tum: Quia iã agens produciens calorem media densitate, esset agens æquivozum; & non sumus in casu asserti, in quo de agente univoco loquimur; quæ omnia etiã excludunt molem, seu magnitudinem à ratione conditionis, aut virtutis activæ.

6 Et videtur: quia aliàs agens posset agere in omnino sibi simile, tam in natura specifica qualitatis, & in gradu, quam in densitate, & mole. Prob. seq. Qualibet pars agentis agit in quamlibet parte passivi: sed agens est maius secundum omnes sui partes: qualibet parte minima passivi: ergo si maius agens potest agere in passum minus simile, illud intendendo; quæ ratione agit in unam partem passivi, poterit agere in omnibus; quia eodem modo agit in omnes, ac si esset una so-

lum; erg. licet totum passum sit simile toti agenti adhuc in magnitudine, poterit agere in omnino sibi simile.

7 Arg. 1. ad agendum sufficit, quod agens excedat passum: sed agens maioris magnitudinis excedit in virtute, & fortitudine passum, & similiter densius, quia virtus unita fortior: ergo agens maius, & densius poterit agere in passum minus, & rarius, stante omnimoda similitudine in qualitate. Confirm. Agens maius, vel densius agit in maiori distantia, ut patet: ergo cæteris paribus, intensius ager, quam agens non maius, nec densius. Prob. consequ. Agens agit uniformiter difformiter: sed quo magis extenditur actio in remotum, eo fortius, & intensius agit in propinquius: ergo agens maius, vel densius, intensius ager in parte passivi propinquiore, quam agens rarius, etiam si sint similia in gradu.

Resp. conc. mai. dist. min. Excedit in substantia, neg. min. in modo maioris velocitatis agendi, conc. min. & neg. consequ. Ad confirm. conc. antec. dist. consequ. intensius comparative ad virtutem agentis, neg. consequ. comparative ad effectum, qui aliàs produceretur sine densitate, vel tanta mole in agente, conc. consequ. Ad prob. corc. mai. dist. min. eo intensius quoad substantiam, neg. min. quoad modum, scilicet, celeritatem, conc.

min. & neg. conseq. in eodem sensu.

Discrimen itaque inter agens maius, & densius ex vna parte, & maius, & rarius ex alia, non stat in eo: quod illud sit maioris virtutis, aut aliquid intensius producat, quam istud; sed in eo, quod maius, & densius habeant maiorem virtutem extensivam; idèdque citius in maiori distantia producit effectum intensiorem, quam produceret agens minus, & rarius; non tamen suprà virtutem activam utriusque agentis. Vndè illa virtus est extensivè maior, non intensivè. Itaque magnitudo, & densitas sunt conditiones ad citius agendum, non tamen ad magis; sicut equus velocior citius portat pondus, quam tardus, estò sint æquales in virtute.

8 Arg. 2. Aliquibus experientijs. 1. Nam aer congelat aquam, cum non sit tam frigidus, quam aqua congelata: sed hoc non potest provenire, nisi ex maiori quantitate aeris: ergo. Secund. Vas æneum vino plenum frigesit in puteo magis, quam ipsa aqua putei. Tert. Flamma maior destruit minorem: ergo agens maius potest agere in minus sibi simile in gradu. Quart. Carbores plus vrunt, quam flamma; & aqua glaciata magis infrigidat, quam fluida: ergo densitas materiæ facit intensius agere.

Resp. ad prim. Aquà congelari, nō

solum à frigore æ aeris sed etiam à frigore exhalationum terrearum, & siccarum, quas secum afferunt venti septentrionales: qui multum terre exhalationis admixtum habent. Ad secund. poterat negari, vas frigidius esse, quam aqua; sed magis infrigidare manum, quia densitas iuvat ad hoc, ut frigus celerius sentiat, & citius agat. Vel, admissio casu, dicimus, non solam aquam, sed formam ipsam substantialem valis, quæ frigida est, concurrere ad maiorem infrigidationem ipsius. Vel etiam, quia non habet admixtas exhalationes calidas exeuntes è terra, sicut habet aqua. Ad tert. flammam maiorem destruere minorem, non quia agat in ipsam, sed quia pabulum eius totaliter consumit, & devorat. Ad quart. carbones, & glaciem fortius agere, non quia suprà vires proprias agentis, sed quia citius ratione densitatis, quæ est conditio ad citius agendum, ut dicebamus.

9 Alias experientias affert Curs. S. Ioseph hic num. 8. Sed omittimus illas. Tum: Quia confundunt densitatem agentis cum densitate mediij, quod non est ad rem; quia clarum est, agens quandoque fortius agere in medium densius, quam rarius; nunquam tamen suprà proprias vires intensivas. Tum: Quia loquuntur confuse, nec distinguunt inter agens univocum, & æquivocum: experien-

rientiæ autem procedunt de agentibus æquivocis, de quibus libenter concedimus; sed ad rem non faciunt.

10. Dub. secund. An ad actionem inter contraria requiratur proportio majoris inæqualitatis? Id est, an ad agendum in passum contrarium requiratur maior activitas in agente, quam sit resistentia in passio? Et supponimus prim. Resistentiam esse, qua impeditur, vel retardatur actio contrarij, ne fiat, vel non tam citò, aut tanta intensione, aut perfectione. Er est duplex: una activa (licet non tam propriè dicatur resistentia) & est ipsa actio agentis, in quantum impedit contrarium debilitando activam virtutem ipsius, ne in idem agens reagat, vel non tanta velocitate, & intensione; v. g. ignis sua actione non solum calefacit aquam, verum etiam debilitat eius virtutem, ne in ipsum ignem reagat, aut non tam citò, & intense. Unde hæc resistentia solum activis qualitatibus convenit.

Alia est resistentia formalis (quæ ab alijs dicitur passiva, & propriè est resistentia), & non est quædam actio, cum conveniat rebus non activis; vt cum lapis duritie resistit, ne dividatur, & gravitate, ne moveatur; neque est propriè passio, imò est negatio passionis; seu est resistere receptioni, & non permittere, vt agens im-

primat formam; seu est pura defensio à contrario. Hæc autem dupliciter explicari potest: vel per negationem, seu effectum negativum; & sic est negatio actionis ab agente, vel totalis, seu non tam intense, & velocis; vnde connotat applicationem agentis obfidentis, & oppugnantis; vel per affirmationem, seu effectum positivum; & sic est quædam manentia, seu persistencia in proprio statu ad præsentiam contrarij oppugnantis; quæ duratio propriè dicitur rei existentiam; vt lapis sua gravitate resistit motori, ne ab illo loco amoveatur, vel non tanta facilitate, sed adhibito maiori conatu.

11. Supponimus 2. Omnes, & singulas primas qualitates habere potentiam activam ad egendum in contrarium, & illi activè resistendum. Experimur namque, quod calor calefacit, frigus frigefacit, humiditas humectat ea, quæ sunt propè ipsam; & siccitas denique ea, quæ iuxta illam sunt siccit. Sed non omnes istæ qualitates sunt æqualiter activæ; nam calor est magis activus omnibus alijs; deinde de frigus, postea humiditas, ultimo loco siccitas. Ratio est: quia illud agens est activius, quod citius, & in maiori distantia suam protrahit actionem: sed calor vehementius, & in maiori distantia agit, quam frigus; & humidum, quam siccum; nam minus deicri potest manus in corpore calide, quam

quam in frigido; & minus in frigido, quam in humido; citius enim humidum humectat, quam siccum exsiccat: ergo.

Pariter non omnes sunt æquales in resistentia formali; sed quæ est minus activa, est magis resistentis; & quæ magis activa, minus resistiva. Unde resistentia convenit eis hoc ordine: primo siccitati, secundo humiditati, tertio frigori, quarto calori. Ratio est: quia cum Univerſum componatur ex elementis contrariis, si maior activitas agentium non compensaretur per maiorem resistentiam formalem illorum, quæ patiuntur, facile destruerentur ab eis, & machina Univerſitatis rueret; ac proinde opus est, quod qualitates minus activæ sint magis resistivæ, ut se defendere, & conservari possint. His suppositis.

12 Resp. dubio maiorem activitatem requiri in agente, quam sit resistentia in passio; ideoque si passum magis, aut æqualiter resistit, non poterit agens in ipsum agere. Hec est communis, & colligitur ex Subt. Doct. in 2. dist. 2. quæst. 9. num. 40. Prob. ratione: si esset maior, vel equalis resistentia in passio, quam activitas in agente, non fieret actio: ergo ut fiat, debet esse maior activitas agentis, quam resistentia passio. Prob. antec. non potest esse actio, nisi agens vincat resistentiam passio: sed si passum tantum resistit, quantum agens

agit, non vincetur resistentia passio: ergo. Confirm. Resistentia est impedimentum ad actionem: ergo quandiu ipsa durat, non potest agens agere: sed si est maior, aut æqualis resistentia, vinci non poterit ab agente: ergo debet esse minor, & vinci, ut agens aliquid agat.

13 Arg. Datur mutua actio, & reactio inter agens, & passum: sed hæc implicaret, si ad actionem esset necessaria maior activitas in agente, quam sit resistentia passio: ergo. Prob. min. Nam calidum ut octo agens in frigidum, ut tria habet maiorem resistentiam respectu frigidi, quam sit activitas huius: ergo repugnet reactio frigidi in calidum, si in agente requiritur maior virtus, quam sit resistentia in passio.

Resp. conc. mai. neg. min. Ad prob. dist. antec. Maiorem resistentiam activam, conc. antec. formalem, neg. antec. & consequ. Tripliciter enim possunt comparari agens, & reagens. Prim. secundum potentias activas. Secund. secundum potentias resistivas formales. Tert. comparando potentiam activam unius cum resistentia formali alterius. Dæ primæ ad rem nihil faciunt; quia in prima comparantur ambo ut agentia; in secunda ambo comparantur ut patientia; tertia verò est propria comparatio, quia ut sic habent rationem agentis, & passio. Potentia ergo

erg. a ctiva frigidi, vt tria, est debili-
 or potetia a ctiva calidi, vt octo; &
 pariter potentia resistiva formalis
 eiusdem frigidi est potentia debi-
 lior a ctiva calidi; at potentia ac-
 tiva frigidi est fortior, quam po-
 tentia resistiva formalis calidi:
 idedque reagit in illud; ac proin-
 de semper actio procedit à pro-
 portione maioris inæqualitatis,
 quia semper est maior activitas in
 vno, quam resistentia formalis
 contrarij.

14 Dices: ab eodem princi-
 pio oriuntur potentia activa, &
 potentia resistiva formalis: sed
 potentia activa calidi, vt octo, ob
 maiorem intensionem est maior,
 quam potentia activa frigidi vt
 tria; ergo, & potentia formalis re-
 sistiva calidi, vt octo, debet supe-
 rare potentiam activam frigidi vt
 tria; & consequenter vel frigidum
 non aget in calidum, tolliturque
 reactio; vel actio non semper pro-
 venit à proportionem maioris inæ-
 qualitatis.

Resp. dist. mai. Ab eodem princi-
 pio, & equè applicantur, seu
 exercentur, neg. mai. & non æquè
 applicantur, seu exercentur, conc.
 mai. & min. & neg. conseq. Verum
 quidem est, potentiam resistiti-
 vam, sicut activam eo esse maio-
 rem, quo forma est intensior; sed
 inter vtramque potentiam est dis-
 crimen. Nam agens agit secun-
 dum omnes partes: passum verò
 non semper secundum omnes

partes, & secundum omnes gra-
 dus resistit. Quandoque enim re-
 sistit secundum totam potentiam;
 quæ si excedit virtutem agentis,
 nulla sequitur actio. Hoc modo
 resistit lapis motui, quia vel neces-
 sario totus movetur, vel nulla pars
 illius. Quandoque verò solum se-
 cundum vnam partem resistit; vt
 in ligno scindendo: & in gutta
 aquæ sensim excavante lapidem.
 Ratio huius discriminis est: quia
 ad agendum non requiritur con-
 tactus, sed potest agi in distans, vt
 aliàs diximus; at resistentia for-
 malis non se habet vt quid tran-
 siens, sed vt quid immanens; nam
 resistere actu est impedire, ne
 agens introducat formam in pas-
 sum; idedque passum secundum
 illum gradum, & secundum illam
 partem resistit, circa quam agens
 applicatur. Vnde cū frigus vt vñ
 non intendat expellere omnes gra-
 dus caleris, sed vnum tantum, neq;
 actu applicatur æquè ad omnes
 partes; ided passum nō resistit, nisi
 secundum vnum gradum, & secun-
 dum determinatam partem; proin-
 deq; in actu exercito maior est vir-
 tus frigidi vt tria, quam resistentia
 formalis calidi vt octo.

15 Sed adhuc restat expi-
 candum, quomodo passum secun-
 dum vnam partem resistat, &
 quando resistat? Vel enim resi-
 stit, antequam agens agat; & hoc
 non, quia resistentia connotat op-
 pugnationem agentis; & antequam
 Ff agat,

agat, non agit; idèdque licèt non adesset resistantia, non introducit suam formam. Vel resistit, postquam agens agit; quod implicat, quia est positus effectus, & resistantia superflua est. Vel resistit, dum agens agit; & hoc etiam implicat, quia dum agens agit, introducit formam; imò ipsa forma præcedit actionem formalem, resistantia autem debet causare negationem actionis in agente. Quomodo ergo, aut quando passum agenti resistit?

16. Resp. Passum resistere agenti, dum non agit, si tamen ad agendum sit applicatum; tunc enim satis intelligitur passum impugnatum ab agente. Sed hoc dupliciter evenire potest: vel ita ut passum totaliter resistat agenti, ita ut hoc superetur omnino à resistantia, & impediatur actio; vel ita ut passum partialiter resistat, & retardet actionem, ne tam citò fiat, sed successivè. In primo casu passum semper resistit, antequam agens debet applicatum, agat; in secundo resistit in primo instanti applicationis; prohibetque, ne forma, aut aliqua pars eius introducatur; sed solum indivisibile, defectu cuius resistantiæ illuminatio fit in instanti; at in tempore sequenti resistit secundum primam partem, deinde per secundam, &c. Sed, ut diximus, in continuo, sicut non est assignabilis prima pars, in quam agens primo applicetur; nec prima

pars formæ, quæ primo introducatur; quia qualibet assignata, potest alia, & alia prior assignari; ita nec poterit assignari prima pars, & determinata forma, qua passum primo resistat; sed per partem indeterminatam, in quam intelligitur agens applicari successivè.

Undè sicut applicatio agentis præcedit naturam actionem ipsius, sic etiam resistantia passu præcedit naturam eandem actionem; & hinc oritur, quod agens non statim, ac intelligitur applicatum, agat. Cum ergo agens agit in primam partem passu, intelligitur applicatum etiam ad secundam, in quam etiam tunc ageret, nisi adesset resistantia; idèdque ante primam partem actionis resistit prima pars passu, deinde secunda, inde tertia, &c. Et hæc resistantia est causa successionis, retardatque agens applicatum, ne simul agat in omnes partes passu, totamque suam formam in instanti producat.

17. Dub. tertium: an agens in agendo repatiatur? Reactio est actio retributa, qua passum producit aliquid in agente, quod agit in illud; ut quando frigidum agit in calidum, à quo ipsum frigidum calefit. Sicut repassio est quedam reciproca passio, qua duo invicem unum ab alio repatiatur; ut quando calidum recipit frigiditatem à passo frigido, quod patitur calorem ab ipso calido. Hoc præmissis.

Resp.

18. Resp. affirmativè. Quod assertum ita commune est, ut in proloquium abierit; agens in agendo repati à suo contrario, & passum in patiendi reagere. Idque constat quotidianis experiencijs: nix enim apprehensa manu calida liquefcit, & simul manus infrigidat; aqua frigida calidè infusa refrigerat, & calefcit; vnde tota aqua evadit tepida. Idem apparet in ferro candenti aquæ frigidæ injecto; nam aqua calefcit, & ferrum infrigidatur. Probatione: Quia agens naturale debetè approximatum, & non impeditum necessario agit: sed calidum, & frigidum approximata sunt agentia non impedita; nam quodlibet habet activitatem resistentiā formalem alterius excedentem, ut diximus: ergo. Accedit, quia aliter non posset fieri mixtio; hæc enim oritur ex eo, quod elementa inter se attemperantur; quod aliter non fit, nisi per mutuam actionem, & passionem.

19. Adverte tamen, hoc axioma non esse universale, ut teneat in omni materia; sed solum cum his limitationibus, nimirum quod sit inter qualitates activas contrarias. Ideoque non est verum in generatione; quia cum agens generat, non est amplius forma præcedens, quæ reagat, quia generatio unius est corruptio alterius. Neque etiam in augmentatione, & nutritione. Similiter

agens, & passum debent habere capacitatem utriusque formæ receptivam; defectu cuius spirituale agens in corpus non repatur ab illo; neque cælum repatur à subllunaribus, in quæ agit. Pariter quodlibet debet esse intra sphaeram activitatis alterius; defectu cuius, licet ignis calefaciat manum frigidam in aliqua distantia, non tamen ab illa repatur. Denique debent habere potentias activas proximas.

20. Arg. 1. Implicat, idem moveri motibus contrarijs; sed hoc sequeretur, si agens in agendo repatur: ergo. Prob. min. & ponamus casum, quod ignis bipalmaris calidus ut octo agat in aquam frigidam, ut octo, sed tamen solum secundum unum palmum sit intra sphaeram activitatis aquæ. Tunc sic: vnus palmus calidi, nimirum ille, qui repatur ab aqua movebitur ad frigus, & simul ad calorem: ergo motibus contrarijs. Prob. antec. Aqua reagit in illum palmum, ut supponitur: sed etiam alter palmus non repatiens aget in palmum repassum; quia propter repassum erit dissimilis palmo non repasso, quod sufficit ad agendum: ergo simul movebitur motibus contrarijs. Confirm. Palmus repatiens est propinquior non repatiendi, quam ipsa aqua: sed agens prius aget in propinquius, quam in remotius, si ambo sint susceptiva eiusdem actionis: ergo si pal-

mus non repatiens agit in aquam, multo melius ager in palmum repatientem; & sic movebitur simul motibus contrarijs.

Resp. cum Merin. non esse inconueniens, idem subiectum simul moveri duobus motibus alterationis contrarijs, si hi motus sint remissi; nam si nullum est inconueniens, quod duæ qualitates contrariæ (quæ sunt termini per se horum motuum) sint simul in eodem subiecto in gradibus remissis; nec etiam erit inconueniens, idem simul moveri duobus motibus alterationis contrarijs, sed remissis. Unde in casu fatemur, prius debere aquam aliquid caloris ab illa parte detrahere, quam alia pars calidi in ipsam agat; sic enim ponitur dissimilis, & capax patiendi ab altero calido; postea verò utrumque simul agere in calidum patiens; ita tamen ut unum expellat, quod aliud producit iuxta vires cuiuslibet, & iuxta regulas traditas de introductione unius formæ, & expulsionem alterius. Per quod patet ad confirm.

21. Arg. 2. ex conclusione sequeretur, passum, quantumvis minimum, posse reagere in agens, quantumvis maximum; atque ita ala muscæ, aut minutissima pars stupæ in fornacem proiectæ possent in ignem reagere; & si ingenti lapidi descendenti deorsum occurrat pluma, destineret aliquantulum ipsum; quæ ridicula sunt. Resp.

neg. seq. Et ad primum casum dicimus, alam, & stupam non reagere in ingentem ignem; non defectu virtutis, sed approximationis; nam cum agens minimum requiratur maiorem approximationem, quam maximum; prius ignis absumeret alam, & stupam, quam istæ ponerentur in sphaera suæ activitatis. Ad secundum: pluma nullo modo retardaret lapidem; quia cum hic resistat secundum omnes partes simul, ex dictis; idcirco maior esset resistentia lapidis, quam activitas plumæ.

22. Dub. quart. An agens possit perfectè assimilare sibi passum? v.g. an calidum ut octo possit producere in passio, sibi approximato calorem ut octo? Resp. id naturaliter esse impossibile. Ita communis sententia, & prob. ad actionem requiritur approximatō: ergo ad maximam actionem possibilem agenti requiritur maxima approximatō: sed hæc naturaliter est impossibilis: ergo. Prob. subsumpt. maior approximatō naturaliter possibilis est contiguitas: sed hæc adhuc stat cum aliqua distantia; contigua enim distant loco: ergo naturaliter est impossibilis maxima approximatō; & consequenter agens in nulla parte passi potest producere qualitatem æqualem in intensiōe, neque in principio actionis; neque in fine; nam hæc pars etiam loco distat.

23. An autem posita pene-

tratione, posset agens perfectè assimilare sibi passum? Pontius in negativam inclinat. Alij, & probabilius affirmant; nam cum omnes gradus sint activi, non apparet ratio, cur agens, ut octo, non agat secundum omnes; activitas enim, seu virtus in actu primo non repugnat, quod exeat in actum secundum, nisi aliunde impediatur: sed in casu nullum esset impedimentum, alioquin absque illud: ergo.

24 Dices 1. Agens substantiale producit formam substantialem æqualem: ergo etiam accidens. Secund. Sonus equali velocitate, & intensione percipitur ab aliquibus, licet per tres, vel quatuor passus distent adinvicem; & lumen Solis apparet æquale in imis vallibus, ac in summis montibus: ergo non est verum, quod maior distantia minuit intensiorem actionis. Tert. Ignis producit in stupra formam ignis: ergo etiam in illa producet calorem ut octo; sic enim est dispositio ad formam ignis; & consequenter calor ignis saltem in fine actionis habet effectum omnino similem.

Resp. ad 1. conc. antec. neg. conseq. Disparitas est: Nam qualitas suscipit magis, & minus; ideoque approximatio in qualitate potest esse causa maioris, vel minoris intensiōis; secus verò in substantia. Tum: Quia experientia videmus, ignem cumburere stragulam distantem; per calorem au-

tem calefacere in parte propinquiore uniformiter difformiter; ac proinde solum in summa approximatione producet, & totum calorem; quæ approximatio, cum sit penetratio, naturaliter impossibilis est. Ad secund. Etiam in illis casibus distantia minuit intensiōem; attamen hæc uniformis difformitas non est ubique valde perceptibilis, nec ad quæcumque minimam distantiam; ideoque sensus debet à ratione corrigi.

Ad 3. conc. antec. neg. conseq. Quia ad introductionem ignis non requiritur, tanquam dispositio prævia, calor ut octo, sed minor sufficit, nam forma ignis producta producit postea calorem ut octo, seu dispositiones concomitantes; ut diximus disp. 1. q. 3. ad quart. Adverte tamen, conclusionem procedere de agente per actionem directam; nam per reflexam potest agens perfectè assimilare sibi passum, ut statim dicemus. Adverte etiam, quod licet Subt. Doct. sæpè videatur admittere, calorem producere alii sibi similem in gradu; non loquitur ex propria mente, quia questionem hanc ex professo nunquam determinavit; sed claritatis gratia, & tanquam exemplum ab aliquibus admissum assumpsit, ut facilius probaret qualitatibus augmentum, vel activitatem.

25 Dub. 5. A quo agente qualitas per reflexionem intendatur?

tur? *Reflexio est retrocessio actionis agentis in eadem parte medij, in qua agens actione directa prius egit propter adveniens obstaculum intra sphaeram agentis; ut patet in motu pilæ à pariete ad hominem, & in specie visibili in speculo, ad quod requiritur, quod obstaculum sit proportionatum reflexioni; nam pila percutiens lanam non resilit, neque species visibilis reflectitur à pariete, sed à speculo; requiritur etiam, quod obstaculum sit intra sphaeram agentis, nam si extra illam esset, non potest fieri reflexio. Et supponimus hic cum communi, non solum lumen, sed cæteras etiam qualitates per reflexionem intendi; nam idem ignis in parvo cubiculo inclusus intensiorem causat calorem, quam in magno; & sic passim in alijs experimur.*

26 Nec dicas 1. Quod non statim, ac ponitur obstaculum sentitur maior intensio caloris, ut contingit in lumine: ergo reflexio fit in lumine, non in alijs qualitatibus. Secund. Quod sequeretur, in medio produci calorem plusquam ad octo gradus; nam si ignis actione directa produceret in medio calorem ut sex; si posset ultra agere, produceret per reflexionem calorem ut quatuor: ergo tandem produceret calorem ut decem. Tert. Sequeretur, qualitatem esse intensiorem prope punctum reflexionis, quam in medio

licet medium sit propinquius agentis; quod est falsum, nam agens actione univoca fortius agit in propinquum, quam in distans. Prob. seq. Nam sicut actio directa fortior est in principio, quam in medio, ita etiam reflexa: sed reflexa incipit prope punctum reflexionis: ergo fortior erit ibi, quam in medio; & consequenter intensior qualitas.

27 Resp. enim ad 1. Quod reflexio luminis statim conspicitur; quia lumem ob carentiam contrarij, tam actione directa, quam reflexa, causatur in instanti; calor autem ob repugnantiam contrarij causatur in tempore, tam in actione directa, quam in reflexa. Ad secund. neg. seq. Namquam enim reflexio causabit plusquam octo gradus. Tum: Quia simile non agit in simile. Tum: Quia nihil potest esse calidius igne, qui tamen non excedit calorem ut octo. Ad tert. resp. Aliud esse loqui de gradibus productis per actionem reflexam, aliud de tota qualitate. Concedimus, actionem reflexam plus producere prope punctum reflexionis, quam in medio; sed tamen cum actio directa fortior sit, & plus qualitatis in eodem medio producat; ideo calor in medio productus evadet maior; sicut si habenti quinque nummos unum tantum addas, plus habebit, quam si habenti unum superaddas tria. His suppositis,

Resp.

28 Resp. Dubio, in reflexione qualitatem non intendi à se ipsa in medio per actionem directam producta; sed ab eodem agente quod actione directa produxit qualitatem in medio, & in obstaculo. Ita Doct. Subt. sæpè, sed clarè in 4. dist. 10. q. 11. in fine. Prob. primæ pars: Nam, ex dictis, idem nequit agere in se ipsum actione univoca: ergo qualitas nequit se ipsam intendere. Tum: Quia imperfectius nequit producere aliquid perfectius se (etiam ut est virtus agentis perfectioris; ut precludatur solutio Ioan. à S. Tho. oppositum tenentis, quia esse virtutem illius non efficit illam perfectiorem) sed qualitas remissa est imperfectior intensio: ergo.

Secunda verò pars prob. Nam agens naturale, cuius virtus non est exhausta, agit quantum potest in passum potens recipere suum effectum: sed quando intra spheram agentis occurrit obstaculum, non exhaustitur totaliter virtus agentis; & aliunde medium potest recipere intensiorem qualitatem: ergo agens agit in illud actione reflexa.

29 Dices 1. Si agens per reflexionem intendit, vel reflexio est intensior prope agens, vel prope obstaculum? Si primum: ergo illa non erit actio reflexa, sed directa, sicut prior. Si secundum: ergo agens fortius ageret in distans, quamvis medium sit eiusdem rationis, & æquè dispositum.

Secund. Subt. Doct. in 2. dist. 13. ad tert. prope finem. concedit lumen primum in pariete receptum causare lumen secundarium: sed hoc fit per reflexionem: ergo.

Resp. ad 1. Reflexionem esse intensiorem prope obstaculum, quia eodem ordine retrocedit agens actione reflexa, quo prius è regione agebat actione directa. Unde actione reflexa fortius agit agens in remotum, quam in proximum; secus verò actione directa. Quod non est inconveniens; quia tandem qualitas intensior evadit prope agens, quam remotè, ut dicebamus. Ad secund. conc. mai. neg. min. Cum enim lumen secundarium non sit eiusdem rationis cum primario, sed sit species huius; ideo licet ab isto causetur, non est propriè per reflexionem, sed per actionem directam. Vide Maslr. disp. 5. de Ani. q. 2. num. 45.

30 Dub. 6. A quo agente intendatur qualitas per antipersistam? Antipersistas vox græca latine significat circumobstantiam debiliorem contrarij à fortiori; per quam contrarium obstitens impedit ne obsecum ulterius extendat propriam actionem; ideoque vires suas velut in se colligit; nam proprium est contrariorum à se invicem refugere naturali propensione, ut societate similium melius conserventur; & consequenter magis intenditur. Et quidem hanc

hanc intensionem dari, patet experientia: Nam loca subterranea hyeme calidiora sunt, quia circumobstistit frigus; estate frigidiora, quia circumobstistit calor. Idem evenit in aquis putealibus. Idem in ventre animalium, qui in æstate frigidior est, hyeme verò calidior, ex Hypocr. aphorism. 15. Querimus ergo, à quo agente in antiperistali fiat hæc intensio?

31 Pro quo nota 1. Omnia corpora calida plena esse exhalationibus calidis, & frigida exhalationibus frigidis: quæ exhalationes habent qualitatem propriam intensiorem, quam reliquæ partes; sunt enim quasi quinta essentia illorum corporum. Nota secund. Duplicem intensionem fieri per antiperistalam. Primam qualitatis naturalis, seu convenientis subiecto; ut cum aqua frigeat, vel aer caleat. Secundam qualitatis innaturalis, & disconvenientis; ut cum aqua caleat, vel aer frigeat. His notatis.

32 Dicimus 1. Intensio qualitatis propriæ, & connaturalis in antiperistali fit per accidens ex discessu exhalationum contrarium; per se verò fit, tam per emanationem talis qualitatis à forma substantiali, quam per actionem exhalationum, quæ intensiori qualitati sunt affectæ, & exire non possunt. Ita communis; & prob. ponendo casum in aqua putei esti-

vo tempore à calore obsesa. In primis maior frigiditas illius aquæ non potest per se causari ab obli-dente; nam vnum contrarium nequit per se producere aliud contrarium. Deinde, talis causa per se nequit esse prior frigiditas; quia nihil potest agere in se ipsum actione univoca; nec qualitas se ipsam intendit, ut nuper diximus: ergo restat, quod per se causetur à forma substantiali aquæ, & ab actione exhalationum agentium in reliquas partes; per accidens verò à recessu exhalationum calidarum exeuntium ab aqua ut calori obli-denti sibi simili associantur; sic enim relinquunt aquam expeditiorem, ut absque repensione à contrario melius frigiditatem producat, & intendat.

33 Dicimus 2. Intensio qualitatis innaturalis ab antiperistalam per accidens fit propter discessum propriarum exhalationum; per se verò ab exhalationibus contrariis ibi detentis. Casus est, cum hyemis tempore puteus circumob-sidetur nimio frigore; tunc enim exhalationes frigida ascendunt, ut simili sibi associantur; exhalationes verò calida detinentur, ut à contrario refugiant. Hæc conclusio prob. similiter ac præcedens: Nam caliditas illa aquæ nequit causari à frigore circumob-sidente; contrarium enim non causat contrarium; neque ab ipsa forma substantiali aquæ; nihil enim causat

causat sui destructivum: ergo restat, quod causetur per se ab exhalationibus calidis detentis, quæ in partes aquæ melius agunt; tum, quia sunt magis unitæ; tum, quia descendunt exhalationes frigidæ

contrariæ; quæ proinde erunt causæ per accidens, aut conditiones talis intensificationis. Quæ contra hoc obijci possunt, pulchrè dissolvit Mastr. qui de hac materia profundè discurret.

DISPUTATIO IV.

DE NUTRITIONE, AUGMENTATIONE,
rarefactione, & condensatione.

EGimus in præcedentibus de generatione in communi, de eius speciebus, & de his, quæ ipsam generationem præcedunt; modo de his, quæ generationem consequuntur, nimirum de nutritione, & augmentatione agendum est. Et quia rarefactio, & condensatio magnam cum his habent affinitatem; ideo hæc omnia unica disputatione complecti decernimus.

Quæst. I. De nutritione, & de aliquibus dubijs circa illam.

NON loquimur hic de nutritione impropria, seu conversione unius corporis in alterius substantiam ut cumque; sic enim etiam non viventibus convenit; ut cum ignis, oleo, stupa, vel ligno nutritur. Sed de nutritione, quæ est conversio unius substantiæ in aliam

facta à virtute vitali intrinseca peritus sumptionem alimenti secundum omnes partes viventis propter restaurationem perditum. Hæc autem nutritio definiri potest, vel sub ratione mutationis sic: *Est mutatio substantialis, quæ materia alimenti transit à forma alimenti ad formam viventis*; vel sub ratione actionis nutritivæ sic: *Est actio vitalis conversiva substantiæ alimenti in substantiam alii peritus sumptionem alimenti propter restaurationem perditum.*

Dicitur *actio vitalis*; quod ponitur loco generis in quo convenit cum alijs conversionibus; quæ licet non sint vitales, actiones tamen sunt; & pariter cum actionibus vitalibus, quæ non sunt nutritiones; ut cum generationes, intellectio, &c. Reliquæ particulæ ponuntur loco differentiæ, & in ultima, scilicet, *propter restaurationem perditum* explicatur finis nutritionis. Pro quo sciendum

dum est, omne vivens esse temperatum, & mixtum primis qualitatibus, sed præcipuè caliditate, & humiditate; calor autem est talis naturæ, quod nisi detur ei alimentum, consumit humidum radicale. Unde semper in ipsum humidum agit, ipsumque paulatim consumit, rarefaciendo, attenuando, & resolvendo partes humidiores, quæ facilius abeunt in vapores; ad cuius reparationem datur potentia nutritiva, quæ alimentum convertens reparat totum vivens; licet non ita perfecte, quia vivens tandem senescit, & finitur. Sed circa hoc.

2 Dubit. 1. Quid sit, & in quo consistat potentia nutritiva? Resp. ad prim. sic ab Arist. definiri: *Est potentia, qua vivens conservat se ipsum, quatenus est huiusmodi.* Ly. *quatenus huiusmodi* non sonat idem, ac quatenus vivens est; quia vivens ut vivens potest se ipsam conservare in specie per mutilationem individuorum; quod non fit per potentiam nutritivam ut talem, sed per generationem. Sed sensus est, *quatenus* est tale vivens in individuo; quia potentia nutritiva per se, & primario solum tendit ad conservandum hoc individuum, non ad propagandam speciem.

3 Quoad secundam partem, relicta quamplurimum opinione asserentium, hanc potentiam consistere, vel in calore vitali, vel in

temperamento primarum qualitatum; hoc enim falsum est. Tum: Quia potentia nutritiva est potentia vitalis; sed calor aut temperamentum primarum qualitatum non sunt vitales; ergo. Tum: Quia potentia nutritiva attingit substantiam de novo generatam; sed calor, aut temperamentum nequit generationem substantiæ attingere; quia accidens nequit attingere substantiam; ergo. Hac, inquam, opinione relicta.

Dicimus, quod hæc potentia, si partialiter sumatur, est facultas quædam, seu virtus animæ vegetativæ residens in omnibus partibus animatis viventis, cum omnes nutrirī debeant; completè verò sumpta consistit in hac facultate, & parte corporis animata; ut de potentijs vegetativis dicitur in lib. de Anima. Et licet Arist. quandoque nutritionem calori tribuat tamquam potentiæ; debet intelligi de potentia instrumentali, & inservienti; quia inter aliàs qualitates calor maximè ad hanc nutritionem deservit; non de principali.

Adverte tamen, hanc potentiam, seu virtutem adequatam, & totalem esse diversæ rationis, non solum in diversis speciebus viventium, sed etiam in eodem individuo; diversosque producit effectus, iuxta diversitatem partium formæ corporeitatis; nam potentia nutritiva carnis producit carnem, poten-

potentia ossis causet os, & sic de alijs. Adverte etiam, quod licet potentia nutritiva principalis, quæ scilicet, convertit alimentum in substantiam alicui, sit una; plures etiam alię concurrunt ei inservientes, vel in certis partibus corporis residentes, vel per totum diffusæ; quarum alię communes sunt omnibus viventibus, alię proprię quibusdam tantum, præsertim animalibus perfectis; nam alia est potentia appetitiva, qua pars quęlibet appetit alimentum necessarium; alia attractiva, qua partes omnes ad se attrahunt alimentum; alia retentiva, quæ retinet alimentum attractum; alia expulsiva, quæ à se rejicit partem alimenti, vel quia noxiam, vel ut ad aliam partem transmittat; alia secretiva, quæ partes puriores alimenti ab impuriorebus secernit, ut istas expulsiva proiciat. Pluresque sunt alię, quæ potius ad Medicos, quam ad Philosophos spectant.

§ Dub. 2. In quo actu nutritio consistat? Pro intelligentia nota, quod plures actiones, & alterationes circa alimentum præcedunt nutritionem. Primo enim alimentum dentibus teritur, & ibi fit prima alteratio: deinde pellitur deorsum, recipiturque in ventriculo, seu stomacho, in quo cibus digeritur, & in quamdam massam veluti lacte am convertitur; quæ à Medicis chylus appellatur. Deinde ventriculus chylum demittit

per inferius orificium virtute potentie expulsiuæ, ubi fit quædam segregatio; partes enim terrestriores veluti excrementa, & feces in alia inferiora intestina pelluntur; partes vero puriores, propriè chylus appellatæ; per venas Meseraicas transmittuntur ad iecur; & per quamdam amplam venam, Portam vocatam, ingrediuntur.

Deinde iecur depurat chylum; & quia iste continet in se partes diffformes, nam quædam sunt aëreæ, quædam igneæ, quædam aqueæ, & tandem quædam terreæ; ideo iecur ex illo quatuor deducit humores, scilicet, sanguinem; pituitam, seu flegma; flavabilem, seu choleram; & atrabilem, seu melancholiam. Hi quatuor humores correspondent quatuor elementis; nam sanguis, qui est calidus, & humidus, aëri correspondet; flavabilis, seu cholera, quæ est calida, & sicca, igni; pituita, seu flegma, quæ est frigida, & humida, aquę; & denique attrabilis, seu melancholia, quæ est frigida, est sicca, terræ.

Postquam igitur hi quatuor humores in hepate sunt geniti, segregantur; nam flava bilis ad folliculum fellis mittitur; attrabilis ad splenem; pituita verò nullum habet locum specialem, sed simul cum sanguine per totum defertur. Fit etiam alia segregatio; nam cum chylo è ventriculo ad iecur humor quidem transit, vehiculum nutri-

menti dictum; & quia ad nutritionem non est idoneus, per quasdam venas emulgentes dictas, egreditur; & transiens per renes, ex renibus per poros vitides in vesicam d. fluit, vbi vrina reponitur, vbi postea ejciatur. Post hanc coctionem sanguis alijs humoribus permixtus effluit per magnam venam, quę dicitur cava, quę ramificata est in plures alias venas per totum corpus dispersas; è quibus membra corporis sanguinem attrahunt, & post varias alterationes iuxta membrorum diversitatem unumquodque in propriam substantiam convertit. His notatis.

6 Resp. Dubio, nutritionem formaliter, & ultimè consistere in actu illo, quo sanguis, vel alius humor ultimo à membris dispositus, propriam amittit formam substantialem; & in formam carnis, vel ossis convertitur, seu in substantiam alii. De quo dub. seq. Adverte tamen, in plantis non intervenire tot mutationes; nam stirpes vtuntur ipsa terra, in qua radices infixas habent, & eius calore eo modo, quo animalia vtuntur ventre; & sicut in ventriculo animalis fit prima coctio cibi, & potus; ita in terra radicibus plantarum proxima fit prima terrę, & aque concessio ad nutritionem plantarum. Unde concoctio alimenti plantarum fit extra plantę substantiam; animalium verò in-

trā, seu in parte ipsorum.

7 Dub. 3. An per nutritionem acquiratur nova substantia? Resp. affirmativè cum communi, & prob. Nam experientia constat, quod vivens secundum suam substantiam fit maius; vel ergo fit maius per replicationem eiusdem substantię, vel per rarefactionem, vel tandem per veram additionem verę substantię? Nom. primum; quia replicatio in pluribus locis non est naturalis; nutritio autem, & auctio naturalis est. Nom. secundum; quia sic corpus viventis aucti esset rarius, & levius corpore viventis parvi; ergo restat, quod nutritio fiat per veram acquisitionem, seu additionem novę partis substantię. Itaque in nutritione acquiritur nova pars, tum materię, tum etiam animę, seu formę, quando hæc forma seu anima divisibilis est. Unde homo non acquirit novam partem animę, sed solum novam partem materię primę, & formę corporeitatis; quibus partibus acquisitis, anima absque sui divisibilitate coexistit, & vnitur partibus advenientibus, non minus ac erat vnita prioribus. In ceteris verò animantibus, quia eorum animę sunt divisibiles, quia materiales, vt dicemus in lib. de anima; acquiruntur per nutritionem partes novę, tum materię, tum formę corporeitatis, tum etiam animę.

Cuius ratio est; nam quando vivens

viventi materiali advenit nova pars materiæ, vel hæc informatur eadem forma, qua reliquæ partes, quæ præerant in vivente, vel distincta? Si secundum; habetur intentum. Si primum; eadem indistincta forma materialis simul informabit duas materias adequatas; quod est impossibile, etiam divinitus. Confirm. cum vivens per actionem caloris amittit partem aliquam materiæ; vel pars formæ, quæ illam informabat, se restringit ad partem materiæ remanentem; & hoc non; aliàs daretur migratio de subiecto in subiectum, & duæ formæ partiales essent in eodem subiecto naturaliter; vel se sola persistit expectans novam partem materiæ, quam informet; quod etiam est naturaliter impossibile: ergo dicendum est, quod pars formæ fuit simul cum parte materiæ; ac proinde sicut per nutritionem restauratur materia per acquisitionem novæ partis, ita similiter restaurari debet forma materialis.

8 Dub. 4. An vivens idem numero permaneat toto tempore vitæ? Resp. affirmativè cum communi; & prob. quia videmus, senes recordari eorum, quæ in adolescentia evenerunt, easdemque cicatrices, naevos, & alia similia in corpore ipsorum persistere: ergo eadem permanet substantia, tum spiritalis, tum corporea. Confirm. Quia inter generationem

simpliciter, & nutritionem hoc est discrimen: quod in prima tota aliqua substantia de novo produciturnumericè distincta à priori; in secunda verò eadem substantia prior aggeneratur, & nutritur: ergo in nullo intransi vitæ potest vivens non esse idem numero; alioquin vnum vivens corrumpetur, & aliud generetur. In hoc assertio omnes conveniunt.

9 Sed debium est non leve: quomodo hæc identitas numerica viventis salvari possit cum quotidiana deperditione partium, & novarum acquisitione? Cum enim per continuam actionem caloris naturalis deperdantur plures viventis partes; & aliunde alimentum convertatur in substantiam eiusdem viventis, ut reparetur, quod erat amissum; videtur inferri, quod post longum vitæ tempus nulla supererit pars earum, quas habuit vivens in principio vitæ (præcipuè in viventibus materialibus, ubi nutritio fit tam secundum animam, quam secundum corpus.) Atqui mutatis partibus substantiæ, ex parte materiæ, & formæ, mutatur entitas, & substantia rei: ergo vivens saltem per longum tempus non erit idem numero, quod fuit in principio. Relictis alijs dicendi modis.

10 Dicimus: hanc unitatem numericam viventis optimè salvari per hoc, quod partes solidiores illius, licet æqualiter fluant,

tamen magna ex parte invariatae manent quoad substantiam. Ita Subt. Doct. in 4. dist. 44. quaest. 1. §. *De secundo principali*, & §. *Ad argumenta*. ubi docet, quod in Resurrectione resurget idem numero homo; quia non solum anima, quae est pars principalior, erit eadem numero, sed etiam corpus; quia ille homo habebit partes corporis, quas accepit à parentibus, ut pote solidiores, & magis per se intentas à natura. Cuius ratio est: quia partes istae solidiores cum humiditate magnam habent annexam siccitatem propter praedominium terrae, & parum caloris; ideoque valde calori resistunt, & partes molliores plus habent humidi, & calidi; & consequenter licet calor ille continuò agat in partes duriores, quia tamen agit remissiori actione, nequit totalitèr illas destruere. De hoc tamen videatur Mastr. hic disp. 8. quaest. 7. latè, & solidè agens contra Pontium, ut probabile asserentem, vivens, si longè tempore vivat, non perseverare idem numero physice, sed tantum moralitèr. Quem immeritò plures nostrates in manu scriptis sequuti sunt, cum oppositum sit à Subt. Doct. manifestè assertum.

II Ex quo colligitur, hanc unitatem numericam viventis in fine vitae non esse perfectam, & propriissimam; qualis reperitur in rebus spiritualibus, quae nullo

modo possunt variari. Adhuc tamen est vera unitas numeralis, licet cum aliqua varietate, aut mutatione; quia licet partes minus principales, ut caro, quae non ita principalitèr pertinent ad conservationem viventis, valde mutantur; partes tamen principaliores, & intimiores, ut ossa, nervi, cutis, & similia, quae magis faciunt ad conservationem viventis, permanent maiori ex parte; proindeque ab istis sumitur denominatio identitatis numeralis viventis.

Quaest. II. De augmentatione.

I **C**UM non possit produci substantia corporea naturalitèr sine quantitate, quia haec in materia reperitur, veluti propria passio eius; ideo cum per nutritionem acquiritur nova substantia, acquiritur etiam nova quantitas, aut pars quantitatis. haec autem acquisitio, prout à nutritione distincta, appellatur accretio, auctio, seu augmentatio. De qua.

Dubit. In quo formalitèr consistat? Et relictis pluribus dicendi modis, respondetur formalitèr consistere in acquisitione partialis quantitatis, qua vivens succedit à minori ad maiorem quantitatem virtute caloris naturalis. Ita Subt. Doct. in 4. dist. 44. quaest. 1. cit. & Arist. 2. de Anim. text. 47. ubi ait: *Est autem esse aliud alimento, & augmentativo; secundum enim quod quan-*

quantum quoddam est, augmentativum est; secundum autem, quod hoc aliquid, & substantia, alimentum.

Prob. ratione: Nam manifestum est vivens per nutritionem fieri maius: sed nequit esse maius secundum substantiam, nisi etiam sit maius secundum quantitatem; quia quantitas comitatur naturaliter substantiam, ipsamque impenetrabiliter extendit: ergo cum vivens transit à minori ad maiorem substantiam, simul transit à minori ad maiorem quantitatem: sed nutritio consistit in priori transitu, seu in acquisitione novæ partis substantiæ: ergo augmentatio consistit in secundo transitu, seu in acquisitione novæ partis quantitatis.

2. Adverte tamen, quod licet quantitas naturaliter consequatur substantiam, sit tamen distincta à nutritione. Tum: Quia ex sepe dictis, actio substantialis nequit habere pro termino aliquid quod accidens. Tum: Quia termini nutritionis, & augmentationis realiter, & essentialiter inter se distinguuntur; nutritionis enim terminus est substantia, augmentationis verò quantitas: sed quando termini sunt essentialiter diversi, diversæ quoque sunt mutationes, & actiones: ergo.

3. Ex his colliges 1. contra Peynado, & alios: terminum actionis augmentativæ esse partem

novam quantitatis, non verò vnicum ipsius cum quantitate priori, aut cum subiecto. Nam, ut diximus hic disp. 1. quæst. 1. diversa est actio unitiva à productiva formæ; illa enim est unio, hæc vel educio formæ, vel productio compositi: sed hæc habent diversos terminos; prima enim terminatur ad unionem, quæ pertinet ad prædicamentum habitus; secunda verò, vel ad compositum, quando hoc est distinctum à partibus; vel ad solam educationem formæ, quando non est distinctum, ut in presenti: ergo. Tum: Quia cum subiectum accidentium non sit materia prima, sed totum compositum, ex dictis in Physic. necesse est, quod destructo vno composito destruantur omnia eius accidentia, & alia de novo fiant; at in nutritione destruitur substantia: licet alimentum: ergo quantitas illius nequit permanere in vivente; proindeque nova quantitas vñ actionis augmentativæ produci debet.

4. Colliges 2. Augmentationem propriè sumptam & prout de ea hic loquimur, debere fieri à causa intrinseca, seu à principio vitali, ut in simili diximus de nutritione; quia sicut vivens activitate propria ex materia alimentari producit partem substantiæ, ita ex ipsa parte nova substantiæ educit novam partem quantitatis. Unde quando talis additio sit solum à

causa extrinseca, ut cum vni aquæ additur alia, hæc non est propria augmentatio; quia non fit actione intrinseca vitali; sed solum quædam additio, quæ communis est omnibus corporibus.

5 Colliges 3. Diminutionem quæ est motus oppositus augmentationi, consistere in deperditione partis quantitatis, terminaturque ad non esse quantitatis præhabita. Undè non est motus positivus, sed privativus, seu deperditivus; distinguiturque specie ab augmentatione eo modo, quo diximus de generatione, & corruptione; non quidem specie positiva, sed privativa.

Quest. III. De rarefactione, & condensatione.

1 **U**tramque simul in unum coniungimus, quia eadem est de utraque difficultas; & cognito rarefactionis constitutivo, in eius opposito condensatio consistere debet. Et quidem dari rarefactionem, & condensationem, manifestum est. Videmus enim, oleum, & ceram, dum coagulata sunt, minus spatium occupare; dum verò liquefiunt, occupare maius. Idque mirabilius apparet in cucurbitulis vitreis (vulgò ventosas) quibus Medici ad revellendum noxium humorem à centro ad circumferentiam utuntur; cum enim primo

applicantur, non statim caro intumescit, sed postea sensim. Cuius ratio est: quia aer à calore ignis stupæ rarefit, & replet totum cucurbitulæ locum; postea verò aer frigescit, & addensatur, minoremque locum occupat. Undè ne datur vacuum, caro ascendit, & intumescit; & eò magis, quo cucurbitula magis detinetur, & aer condensatur. Hoc experientia est clarum; sed rationem assignare, aut causam, quare ille aer cucurbitula inclusus (idem est de alijs) modo sit rarus, & occupet maiorem locum; modò densus, & minorem repleat? Hoc opus hic labor est. Et relictis pluribus minoris momenti placitis, principaliora breviter proponemus, & impugnabimus; & postea nostrum statuemus.

§. I.

Triples sententia circa causam rari, & densi refertur, & convellitur.

2 Communis sententia Thomæ tenet, rarefactionem, & condensationem fieri per acquisitionem quarundam qualitatum, quæ raritas, & densitas appellantur; ratione quarum sequitur tanquam effectus corporis extensio ad maiorem locum, vel eiusdem contractionis ad minorem.

3 Sed contra est 1. Si raritas

& densitas consistunt in qualitatibus: ergo possent intendi, & remitti sicut ceteræ qualitates: atqui potest dari maior intensio qualitatis absque maiori extensione subiecti, ut est evidens: ergo posset subiectum esse magis rarum sine maiori extensione, quod est absurdum. Secund. Si raritas, & densitas essent qualitates, sequeretur, quod raritas posset esse densitas, & è converso: hoc implicat: ergo. Prob. seq. mai. & supponimus qualitates istas ut pote materiales habere suas partes entitativas, & materiales, & extendi ad extensionem subiecti. Modò sic id potest esse densum, cuius partes possunt esse magis adinvicem propinquæ; & illud rarum, cuius partes possunt esse magis distantes: sed partes integrales raritatis possent esse magis propinquæ: ergo possent esse densæ; & consequenter raritas posset esse densitas. Idem respectivè dici posset de densitate.

Tertio: potest Deus omne accidens posterius quantitate ab illa separare, aut impedire, ne resultet; pone ergo corpus quantum absque omni qualitate: certè cum quantitas sit, quæ impenetrabiliter extendit corpora, tale corpus aliquam præsentiam, & extensionem habere debet: ergo vel parvam, vel mediocrem, vel maiorem, quam iuxta suam proportionem potest habere: ergo vel erit rarum, vel densum per solam

quantitatem, aut substantiam absque adventu alicuius qualitatis; proindeque raritas, & densitas in qualitatibus consistere non possunt.

4. Secunda sententia tenet; rarefactionem fieri per ingressum quarundam corpusculorum substantialium intra poros rei, quæ rarefit; condensationem verò per eorundem corpusculorum egressum: hæc autem corpora sunt illa, quæ athomos appellamus, quibus aer plenus est; quæque non percipiuntur, nisi cum Sol per aliquod foramen ingreditur. Undè ratione illorum corpus distenditur, seu dilatatur, aut comprimitur per egressum, ad modum, quo lana, & sponsia manu compressæ foras emittunt aerem intra cavitates inclusum, & occupant minorem locum; laxaræ verò dilatantur per receptionem eiusdem aeris.

5. Sed hæc sententia impugnatur 1. ex Subt. Doct. in 4. dist. 12. quæst. 4. §. *Ad questionem. 8. Sed de tertia*, num. 20. in fine. Si rarefactio, aut condensatio fierent per ingressum, aut egressum corpusculorum subtilium, nullum corpus rareficeret, aut condenseretur secundum eandem suam substantiam; imò absolute nunquam rarefierent: ergo rarefactio non fit per ingressum talium corpusculorum. Prob. seq. Si rarefactio sic fieret, quælibet pars assignabilis per se maneret, qualis antea

erat; & solum inter vnam, & alteram partem introducerentur illa corpuscula: ergo nullum corpus rareficeret secundum se.

6 Secundo ex eodem sic: species Sacramentales vini consecrati possunt rarefieri: ergo ibi introducerentur corpuscula. Ex quo sequeretur 1. quod Christus D. non esset ubique sub illis speciebus. Secund. Quod non solum Christi D. corpus lateret sub vini accidentibus, sed simul alia peregrina substantia. Tert. Quod species illæ consecratæ cautè deberent adorari, cum plura ibi essent intromissa adoratione indigna. Quart. Non esset verum adæquatè, quod accidentia ibi existentia essent miraculosè ebsque subiectos; quia illa corpuscula propria habent accidentia, quæ in illis subiectarentur. Confirm. Quia vel talia corpuscula uniuntur cum accidentibus, vel non? Si primum; iam accidentia non erunt sine subiecto. Si secundum: ergo non magis per illa corpora rarefiant accidentia, quam si ibi deciderent plures particule terræ; quod est parum philosophicum genus rarefactionis, ut postea dicemus.

7 Urgetur amplius ex Trident. sess. 13. can. 2. definiente, post consecrationem manere ibi dumtaxat species panis, & vini: ergo si species vini sint rarefactæ, vel addensatæ, dicendum est, nullum aliud corpus, nisi Christi D.

manere sub illis speciebus. Vel aliter. Ponamus consecrationem fieri super vinum rarefactum; quærimus, vel tota illa moles vini convertitur in sanguinem Christi D. manentibus dumtaxat speciebus sine vlla alia substantia: & habetur intentum, dari, scilicet, raritatem absque corpusculis; vel post consecrationem deitese sub illis speciebus aliqua substantia; & hoc repugnat Concilio, nam eius exclusivæ dumtaxat relegat per manentiam cuiuscunque substantiæ præter corpus Christi D.

8 Terio solet impugnari hæc sententia pluribus experiencijs, sed sufficiat hæc vnica. Quando enim in scopeto accenditur pulvis sulphureus, aut media illius accensione lapides discerpuntur materia ignis accensi occupat multo maius spatium, quam antea; idè enim lapides eleuantur, quia materia rarefacta non potest contineri intra cavitatem illam, in qua antea erat. Tunc sic in his casibus impossibile est, illa corpora subintrare; non enim intrant per angustum foramen, per quod accenditur pulvis; incredibile enim est, quod ferè in instanti ingrediatu adè ingens corpusculorum copia necessaria ad occupandum spatium illo tanto maius; imò apparet, igrem illac egredientem ercere omnia corpuscula, v. g. terram, paleas, quæ circa sunt. Deinde, non possunt intrare per

os scopleti; nam potius ignis magna vi egrediens expellit aerem, & corpuscula existentia versus os scopleti: ergo in hoc casu rarefit materia absque ingressu corpusculorum. Idem clarius apparet in castanea igni applicata: nam humor inclusus rarefactus magno strepitu erumpit; nec fingi potest, per quas rimulas potuerint corpuscula intrare; si enim haberet meatus, posset humor egredi absque corticis fractione cum tanto strepitu. Præterquamquod dum lapides eleuantur, vel eleuantur à solo igne raro ex se, & habetur intentum; vel etiam à corpusculis ignem adiuvantibus, & hoc est incredibile; illa enim non habent determinatam propensionem ascendendi sicut ignis; cum iuxta adversarios etiam corpora gravia ut oleum rarefiant per talia corpuscula.

9 Urgetur: vel illa corpuscula sunt ex sua natura levia, & petunt ascendere, vel gravia, & petunt descendere; vel indifferentia; ita ut sequantur naturam rei, cui intromittuntur? Si levia, non possent detineri in oleo rarefacto, sed in altum evolarent; ut apparet, cum oleum, & aqua simul in vase vitreo reponuntur; statim enim oleum, quia minus grave, eminet, & supernatat. Si sunt gravia: ergo idem oleum rarefactum plus ponderabit, quam densum; quod constat esse falsum.

Si indifferentia; idem sequitur, nam in oleo erunt gravia, & in igne levia.

10 Quarto: si rarefactio sit intromissionem corpusculorum in poris: ergo quo res plures poros habet, eo rarius fieri poterit: sed hoc est falsum, quia ad sensum patet, ligna, sulphur, pumicem, & alia corpora solida esse magis porosa, quam corpora fluida, ut aqua, aer, ignis: & tamen illa minus, ista magis rarefiant: ergo rarefactio non sit per intromissionem corpusculorum in poris.

11 Denique: hæc sententia manifestè repugnat Arist. 8. Physic. text. 84. ubi ait: *Magnitudo, & parvitas sensibilis corporis, non accipiente aliquid materia, extenditur; sed quia potentia est materia utriusque. Itaque idem raram, & densum est.* Et 4. Physic. text. 84. ait. *Eandem materiam nulla re in super alia assumpta esse parvam sub aqua, & magnam sub aere genito ex ipsa.* Vbi clarè Philosophus in rarefactione excludit adventum cuiusvis peregrinæ materiæ; consequenterque hæc sententia de corpusculis est penitus à Peripato aliena.

12 Tertia sententia docet, rarefactionem fieri per acquisitionem novæ quantitatis; & condensationem per deperditionem eiusdem. Differunt tamen: nam aliqui volunt, in rarefactione pro-

duci totam novam quantitatem maiorem, destructa tota minori precedente; & in condensatione & converso. Alij verò dicunt, in rarefactione acquiri tantum novam partem quantitatis; & in condensatione partem tantum quantitatis deperdi, aliqua permanente. Pro hac cit. Subt. Doct. in 4. dist. 12. quæst. 4. cit. idèdque ipsam tenent, præter aliquos extraneos, plures Scotistæ.

13. Sed contra hanc opinionem præcipuè secundo modo explicatam sic insurgimus 1. Motus rarefactionis est essentialitèr distinctus à motu augmentationis: sed hoc esset falsum, si rarefactio formalitèr consisteret in acquisitione novæ partis quantitatis; nam etiam augmentatio in hoc formalitèr consistit: ergo non essent motus essentialitèr distincti; nam cum identitate termini *ad quem* sub eadem ratione acquisita non fiat diversitas essentialis motuum.

14. Respondet Curs. S. Iosephus rarefactionem differre ab augmentatione; quia in illa simul cum parte quantitatis, quæ acquiritur, produciatur etiam pars substantiæ: secus in rarefactione, ubi solæ quantitas sine substantia est terminus acquisitionis; & sic respectivè in condensatione, & diminutione respondendum est. Sed contra: Quia terminus formalis, & per se augmentationis, vt à nutri-

tione distinctæ, est quantitas partialis, non substantia; vt ipsi tenent & bene hic disp. 4. quæst. 3. num. 2. Ergo ubicumque reperitur partialis quantitas acquisita, etiam absque acquisitione substantiæ reperitur formalitèr augmentatio. Patet consequ. Quia polito termino formali, quocumque alio secluso, ponitur motus ad ipsum: sed in rarefactione id reperitur; ergo rarefactio formalitèr est augmentatio.

15. Impugnatur 2. Si in rarefactione acquireretur nova pars quantitatis, sequeretur, quod aliqua pars quantitatis esset sine subiecto; vel quod daretur plurius partium quantitatis penetratio: utrumque naturalitèr repugnat: ergo. Prob. utraque seq. Nam in rarefactione non acquiritur nova pars substantiæ, in qua subiectetur pars quantitatis de novo acquisita: ergo vel talis pars quantitatis manet sine subiecto, vel in hæret ipsi substantiæ rarefactæ: atqui talis substantia secundum omnes suas partes independentèr à rarefactione est affecta quantitate: ergo secundum aliquam partem erit affecta duplici quantitate, scilicet, novæ, & vetere; & habebitur penetratio. Idem argumentum fieri potest in condensatione; si enim aliqua pars quantitatis deperditur, tunc illa pars materiæ, cui in hærebat, vel manebit sine quantitate, vel incipiet informari

à quantitate remanente; & sic idem numero accidens erit in pluribus subiectis; quorum utrumque est falsum.

16 Respondet Curs. S. Ioseph. hoc argumentum esse meram æquivocationem. Supponit enim, substantiam ex se, & independentem à quantitate habere partes cum ordine circumscriptivo ad locum; quod falsum est, cum id habeat solum à quantitate. Concedimus ergo (inquiunt) in rarefactione novam partem quantitatis subiectari in partibus præexistentibus substantiæ; sed inde non sequitur, dari penetrationem plurimum quantitatum, nam non remanet utraque quantitas in eodem spatio; quia substantia ex se non est localiter extensa, sed in potentia ad quamlibet extensionem sibi proportionatam: ideoque iuxta varias dispositiones recipit maiorem, vel minorem extensionem prout afficitur maiori, vel minori quantitate.

17 Sed contra: Quia ipsi AA. probabiliter tenent in Log. substantiam materialem, seclusa quantitate, posse habere extensionem, partium in ordine ad locum: ergo non est tanta æquivocatio, ut ipsi prebabiliter non incurrant. Deinde: Si hoc argumentum æquivoco laborat, eodem quoque laborat Subt. Doct. cuius illud est in 4. dist. 12. q. 4. §. De quarta. 7. Et arguitur num. 26, ubi illud

conficit pro opinione Gotsfredi, & illud insolutum reliquit. Cuius rationem assignat Tatar. ibi dicens: *Ad istam rationem dicat Doctor, solutionem quere; quasi dicat, quod argumentum ex parte Gotsfredi est satis forte contra illos, qui tenent, quod per rarefactionem acquiritur quantitas; & tamen præcedens non corrumpitur, quia tunc oporteret, quod concederent penetrationem dimensionum; &c.* Deinde, eorum solutio falso nititur fundamento: quod, scilicet, substantia independentem à quantitate non habeat partes in ordine ad locum; huius enim oppositum satis probavimus in Log. Et licet hoc gratis admittatur, ahuc responsio nihil prodest; & videntur, AA. vim argumenti non percepisse. Unde sic.

18 Impugnatur 1. Licet substantia ex se non habeat partes cum ordine ad locum, tamen va effecta quantitate eius partes, nulla excepta, in ordine ad locum ordinatæ sunt; ita ut sicut hæc pars quantitatis ratione sui correspondet parti loci, sic hæc pars substantiæ ratione quantitatis correspondet eidem parti loci: ergo quantitas adveniens, si recipitur in illa substantia, necessariò erit in eodem loco, in quo erat substantia affecta priori quantitate; & habemus penetrationem duplicis quantitatis.

Secundò: Ante rarefactionem

nulla pars substantiæ datur, cui non correspondeat aliqua unio ex parte quantitatis; nulla enim est, quæ non sit unita, sicut nulla, quæ non sit quanta: ergo pars quantitatis de novo in rarefactione adveniens debet uniri alicui parti alteri quantitati unitæ ergo erit in eodem loco partis substantiæ, & quantitatis prioris; & consequenter penetrata cum ipsis, nec maiorem extensionem habebit substantia ratione quantitatis advenientis.

Urgetur: Pars nova quantitatis debet uniri parti substantiæ alteri quantitati unitæ; aliàs, vel pars substantiæ erat sine quantitate, vel nova quantitas sine subiecto. Modò inquirimus: Pars illa substantiæ, vel ratione duplicis quantitatis est extensa in ordine ad unam partem loci, vel in ordine ad duplicem? Si secundum; ergo naturaliter eadem pars substantiæ est in duplici loco; quod naturaliter repugnat. Si primum: ergo non occupat maiorem locum ratione partis quantitatis advenientis; proindeque substantia non rarefit per quantitatem novam, cum rarefactio sit maior extensio in ordine ad locum. Denique, si substantia sine vlla additione rarefieri potest, quare & quantitas sine additione non poterit rarefieri? *Certe hoc mirum*, inquit Doct. ubi supra. §. *Ad questionem* in fine; nec vlla, vel apparens disparitas afferri poterit.

19 Tercio impugnatur prædicta sententia: In rarefactione aque v. g. nulla est assignabilis causa productiva partialis quantitatis; non quidem ipsa aqua, hæc enim non producit aliquid tendens ad sui corruptionem; non etiam ignis, quia ignis agit medio calore, & actione univoca; ac proinde medio illo nequit res alterius speciei, qualis est quantitas, producere: ergo in rarefactione aque talis quantitas non producitur. Confirm. hoc; & ponamus, calorem ut sex divinitus poni extra omne subiectum, & aque debite applicari; certè erit sufficiens ad rarefaciendam aquam: sed aliunde est impotens producere quantitatem. Tum: Quia nullus dixit, qualitatem esse quantitatis productivam; nam calor, v. g. non nisi calorem producit. Tum: Quia calor productus debet educi de potentia quantitatis: ergo antequam producat calor; præsupponitur quantitas, ex qua educi possit: ergo implicat, quod medio calore producat nova pars quantitatis. Prob. hæc consequ. Causa debet saltem natura præcedere effectum: sed calor, cum educatur de potentia quantitatis, non potest illam præcedere; quia forma non præcedit natura susceptivum: ergo nulla pars caloris est assignabilis, quæ producat partem quantitatis.

20 Quod: In toto corpore rare-

rarefacto reperiuntur eadem, accidentia, quæ antea erant in eodem denso; vinum enim rarefactum eundem habet saporem, & reliquas qualitates, ac densum; vel ergo hæc accidentia sunt eadem numero in quantitate nova, sive partiali, sive totali, quæ erant in antiqua; vel tantum eadem specie, de novo producta ad productionem novæ quantitatis? Si primum: ergo accidens migraret de subiecto in subiectum; vel eadem pars accidentis informabit duplicem partem quantitatis simul, scilicet, illam, quam prius informabat, & ulterius novam. Si secundum: A quo agente, quæsumus, illæ qualitates producantur? Nam ignis rarefaciens vinum non continet virtualiter qualitates illius mixti, & rarefaciens aquam non continet humiditatem eius; proindeque neutram producere potest.

§. II.

Vera sententia proponitur, & firmatur.

21 Pro illius resolutione notandum, rarum, & densum multipliciter accipi. Primo enim sumitur rarem pro corpore non spissè contexto; quo sensu pannus dici solet in suis rarus. Secundò pro corpore laxo, & fluido, ac veluti inconstanti; ut est aer, vel aqua. Tertio pro corpore poroso.

Quarto in rigore philosophico pro eo, quod parum habet materiæ sub magna dimensione: densum vero e contra pro eo, quod multum habet materiæ sub parva dimensione; & sic sumpsit Philos. 4. Physic. text. 83. Undè credimus, diversitatem opinandi in hac materia ortum duxisse ex non advertentia raritatis in rigore philosophico sumptæ; ideoque concedi potest dilatationem, aut restrictionem in corporibus porosis per ingressum, vel egressum corpusculorum esse quandam impropriam rarefactionem, & condensationem; ut diximus de lana, & spongia compressa, & laxata; sed non propriam, & philosophicam, nam corpus porosum non habet parum materiæ sub magna dimensione; nam eius materia hinc indistracta per interposita corpuscula, si sola consideretur, non occupat maiorem locum, quam antea; sed multum habet materiæ, quia ultra propriam habet quoque extraneam, & peregrinam, quæ similiter cum propria maiorem locum occupat. Hoc notato.

22 Dicimus: rarefactionem consistere formaliter in productione novæ extensionis localis maioris; condensationem vero in productione minoris, extensionis absque additione, vel deperditione substantiæ, quantitatis aut qualitatibus; proindeque raras formaliter consistit in maiori extensione, &

& densitas in minori, nulla alia facta variatione in substantia aut accidentibus rei. Hæc procudubio est mens Subt. Doct. in 4. cit. ubi licet satis illam non expreſſerit, reſtat tamen aliquas opiniones; imò ibidē §. *Ad rationes. y. Ad primum.* clarè ait: *Quod raritas maior non accipitur, niſi ex occupatione maioris loci.* Et in 3. diſt. 2. q. 3. *ad primum principale* ait: *Univerſaliter quacumque condensationem eſſe occupationem minoris loci.* Legatur attentè, & apparebit, pro hac ſententia ſtare. Eam tenent Tatar, Aret. Simpl. Ares Maſtr. & ex Jeſuitis plures, quos citat, & ſequitur Peynad. hic q. 2.

23 Prob. 1. ex Ariſt. in Prædic. qual. dicente: *Rarum vero, & ſpiſum, & aſperum, & lene putabuntur quidem qualequid ſignificare; ſed aliena huiusmodi putantur eſſe à diſiſione, quæ circa quale eſt; quamdam enim poſitionem magis videntur partium utrumque ſignificare; ſpiſum enim dicitur eo, quod partes ſibi iſſis propinquæ ſint; rarum vero eo quod diſtant à ſe invicem, &c.* Ubi in primis aſſerit, rarum, & denſum nullo modo eſſe ſpecies dividentes qualitatem. Per quod excludit opinionem Thomiſt. Deinde addit, rarum, & denſum conſiſtere in diſverſa poſitione partium; ſcilicet, denſum in eo, quod partes ſint ſibi invicem propinquiores; rarum vero in eo, quod diſtant à ſe invi-

cem. Quod quidem nihil aliud eſt, quam diverſus ſitus; nam ſitus propt̃ ab ubi diſtinguitur, conſiſtit in relatione partium rei locatę ad partes loci; at ubi conſiſtit in totali præſentia, ſeu relatione rei locatę ad totum locum. Hæc autem diſtincta ſunt, & vnum poteſt variari, altero invariato; ut patet in aqua in vaſe agitata, quæ mutat ſitum, ſed non locum.

24 Prob. 2. ratione: Quia iuxta definitiones rari, & denſi tunc corpus rareſcit cum habet parum materiæ ſub magnis dimensionibus, & tunc addenſatur, cum habet multum materiæ, vel potius eandem materiæ ſub parvis dimensionibus: ſed præciſè per additionem maioris præſentię ſitualiſ; vel detractiōem eiſdem abſque aliqua novitate eadem materiæ; quæ rarefacta habet dimensionem unius vlnę, v.g. condensata habet minorem dimensionem, v.g. ſemivlnę: ergo præciſè per variationem dimensionum ſalvatur rem eſſe modo raram, modo denſam.

25 Reſpondet Curſ. S. Ioſeph, Ariſt. ibi per materiæ intelligere ſubſtantiam; ideoque verum eſſe; nullam partem ſubſtantię de novo acquiri in rarefactione, ſicut nec in condensatione deperdi. Non verò negat, quantitatem in rarefactione augeri, & in condensatione minui. Sed contrà: *Quia hoc eſt liberè dictum ad eludend-*

evidendam vim argumenti, & Arist. doctrinam deferendam. Nunquam enim Philosophus, vel leviter insinuat variationem quantitatis in se, cum tamen clarè pro nobis dicat, raritatem, & densitatem significare quendam positionem partium; quæ positio distincta est à quantitate ipsa, ut est evidens: ergo voluntaria est eorum evaluatio.

26 Urgetur: Rarum est cuius partes distant à se invicem; densum verò, cuius partes sibi ipsis propinquæ sunt: sed præcisa variatio præsentia ad hoc sufficit: ergo. Prob. min. Eadem substantia, per vos, invariata potest correspondere; aut coextendi modo maiori, modo minori quantitati: ergo pariter eadem quantitas invariata poterit coextendi modo maiori, modo minori loco. Patet consequ. Quia sicut partes, & indivisibilia substantiæ correspondent partibus, & indivisibilibus quantitatis; ita partes, & indivisibilia quantitatis correspondent partibus, & indivisibilibus loci: ergo sicut substantia sine additione partium, & indivisibilium potest maiori quantitati uniri, & coextendi, ubi partes eius magis distant inter se, quam antea; idem dici potest de quantitate respectu loci. Ut quid ergo fiet per plura quod potest fieri per pauciora?

27 Prob. 3. paritate desumpta à quantitate successiva: Motus

velox, v. g. aquilæ & motus tardus, v. g. testudinis per unam horam durantes coexistunt eidem tempori extrinsecò: sed tamen motus aquilæ est densior, pluresque habet partes quantitatis; & motus testudinis rarior, paucioresque partes habet; aliàs non maius spatium aquila, quam testudo percurreret: ergo benè potest quantitas pauciores habens partes, sed raras, coexistere, & coextendi tanto tempori, ac quantitas multò plures habens, sed densas: ergo pariter benè poterit eadem quantitas permanens coextendi maiori loco, si rara est; & minori, si est densa. Patet consequ. à paritate.

§. III.

Obiectionibus occurritur.

28 Arg. 1. ex Subt. Doct. in 4. cit. §. *Quamcumque ad istam*. num. 8. ubi tenet, quod oportet, omnes in rarefactione ponere aliquam quantitatem, vel partialem, vel totalem: ergo iuxta ipsum implicat, in raritate poni extensionem ad maiorem locum sine additione novæ quantitatis partialis, vel totalis. Resp. Subt. Doct. non loqui ibi absolute, sed determinate, & restrictè de illis duabus opinionibus, quas immediate ante retulerat; & sensus est, quod sic opinantes conveniebant in hoc quod ad salvandam maiorem

in rarefactione oportet, novam quantitatem generari; quia alioqui (in horum sententia) non posset corpus rarefactum esse nunc maius, quam prius. Non verò est loquutio ex propria sententia; nam postea. num. 13. subdit, *quod raritas, non accipitur nisi ex occupatione maioris loci*; ubi omne aliud excludit.

29 Arg. 2. In rarefactione acquiritur maior extensio, non utcumque, sed quantitativa, & impenetrabilis: sed hæc implicat sine maiori quantitate, à qua talis extensio tamquam effectus formalis secundarius provenit: ergo in rarefactione debet acquiri maior quantitas. Confirm. prim. Ratio occupandi locum impenetrabiliter est ipsa quantitas: sed in rarefactione occupatur maior locus: ergo debet ad esse maior quantitas; nam sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis. Confirm. secund. In rarefactione res quanta sit maior, in condensatione minor; ergo variatur quantitas à maiori in minorem & c. contrà.

30 Pro huius, & similium solutione nota, ex dictis in Log. substantiam corpoream præcisivè à quantitate esse rationem occupandi locum divisivè, sed penetrabiliter; quantitatem verò esse rationem occupandi locum impenetrabiliter, & per exclusionem aliorum corporum ab eodem; ubi ca-

tionem, quæ est præsentia localis, esse rationem formalem, cur res sit in loco; positionem denique de genere situs, quæ est actualis extensio partium rei locatæ in loco, esse rationem formalem, cur sit in tanto, & tanto loco. Unde cuilibet ex his formis tribuendus est effectus, & denominatio propria, & non debet fieri transitus ab una linea ad aliam; proindeque ex variatione facta circa situm non debet argui variatio circa locum; nam ut diximus, cum aqua in vase agitatur, mutatur situs, non locus. Neque ex variatione circa locum debet argui variatio circa quantitatem, quia eadem invariata quantitas mutat successivè loca. Hoc notato.

31 Resp. ad argum. dist. mai. Acquiritur maior extensio quantitativa, & impenetrabilis, maiori-
tate appellante suprà extensionem, conc. mai. si appellet suprà quantitatem, & impenetrabilitatem, neg. mai. & pariter min. Licet enim in rarefactione acquiratur maior extensio, seu situatio; non tamen maior quantitas, aut impenetratio; quia non crescit formans esse quantum, & impenetratum, sed solum forma dans esse extensum situaliter. Neque obstat, quod talis maior extensio in quantitate sit etiam impenetrabilis; quia non est talis formaliter, sed denominativè ab ipso fundamento. Unde sicut malè argueretur,

tur: Albedo inherens quantitati est quanta: ergo alb. do maior intensivè est magis quanta; quia fit transitus ab augmento formæ ad augmentum fundamenti; ita malè arguitur: extensio est quanta: ergo maior extensio requirit maiorem quantitatem, seu est magis quanta. Singula singulis tribue, & æquivocationem vitabis.

32 Ad primam confirm. conc. mai. & min. neg. conseq. Fit enim transitus ab occupatione, & impenetratione ad extensionem; locus occupatur quidem impenetrabiliter à quantitate; sed maiortas, vel minoritas huius occupationis non inde provenit, sed à situatione; ratione cuius occupatio impenetrabilis habet esse tanta, vel tanta, maior, vel minor. Sicut si argueres: Albedo fit quanta per quantitatem: sed in intensione fit quanta maior albedo: ergo ratione maioris quantitatis est maior albedo. Unde solum sequitur, quantitatem, occupationem, & impenetrationem esse maiorem, non formaliter, & in se, sed denominativè à maiori extensione quoad locum. Ad secundam confirm. dist. antec. maior, id est, magis extensa, conc. antec. magis, & minus quanta, seu maior, & minor, neg. antec. & conseq. Nam in rigore rarius dici nequit, fieri quantitativè maius; aliàs ceram, & oleum in statu raritatis liceret pluri vendere, quam in

statu densitatis; quod est falsum.

33 Replicabis: Ideo, per nos, implicat, augeri quantitatem sine augmento substantiæ; quia, cum sint invicem vnitæ, tam quoad totum, quam secundum partes; implicat, novam partem quantitatis invenire aliquam partem substantiæ cui uniantur: sed pariter, si in rarefactione non augetur quantitas, implicat, quod nova pars maioris loci inveniat novam partem quantitatis, cui coexistat, & commensuretur: ergo sicut sine augmento substantiæ repugnat augmentum quantitatis, ita sine augmento quantitatis repugnat augmentum extensionis. Confirm. vrgenter: Partes, & puncta quantitatis ante rarefactionem erant simpliciter adæquata punctis, & partibus minoris loci, & correspondebant singula singulis: sed post rarefactionem non sunt additæ novæ partes, aut puncta quantitatis: ergo non potest adæquari novis partibus, & punctis loci. Vel è contra: Sicut post rarefactionem addita sunt nova puncta, & partes loco, ita in corpore locato; aliàs eadem puncta, & partes, quæ vni palmo erant adæquata, adæquarentur simul duobus, & plurimis palmis; quod est incredibile.

34 Resp. conc. mai. & min. neg. conseq. Nova enim pars quantitatis requirit novam partem substantiæ; nova verò pars loci

non requirit novam partem quantitatis, sed eadem magis extensa sufficit. Discrimen est: Quod inherens quantitatis in substantia nova non est pura, & simplex coexistentia utriusque, sed est verà, & realis dependentia quantitatis secundum suam entitatem ad substantiam ut ad causam materialem; ideoque cum augetur quantitas, si non augetur substantia, non inveniet causam materialem, à qua dependeat. At res locata, aut temporalis non dependet secundum se, & quoad suam entitatem à tempore, & loco, sed parè, & simpliciter coexistunt. Solum ergo dependent reduplicativè ut locatæ, & ut sunt in tempore; proindeque augmentum non debet cadere supra quantitatem, quæ est independens à loco, sed supra extensionem, quæ ab illo dependet. At cum quantitas secundum suam entitatem dependeat, ideo debet augeri subiectum dependentiæ, si ipsa quantitas augetur. Quæ disparitas amplius patebit ex exemplo de motu statim apponendo.

35 Ad confirm. dist. mai. Partes quantitatis ut sub illo statu extensionis, conc. mai. ut sub alio statu rarefactionis, seu ut magis extensa, neg. mai. Et dist. min. Non sunt additæ novæ partes, nec nova extensio earundem, neg. min. novæ partes entitativè, & in se, conc. min. & neg. conseq. in sensu distinctivis. Quantitas enim ex

se solum habet tantitatem partium; id est, tot, & non plures; & in hoc sensu præscindit à tanto, vel tanto loco, cum absque detractio- ne partium possit ad punctum divinitus reduci. Sic enim est quantitas Christi D. in Eucharistia, & absque additione partium potest in loco extendi; sic enim est Christus D. in cælo.

Unde tanta, vel tanta extensio non oritur præcisè ex partibus, sed ex ipsis fundamentaliter, & formaliter ex diversa dispositione, & situ; ideoque invariata entitativè quantitate, si tamen variatur situs, erit in maiori, vel minori loco. Sicut non alia ratione motus testudinis coextenditur horæ, sicut motus aquilæ; nisi quia in motu testudinis licet sint pauciores partes, sunt tamen rariiores; in motu verò aquilæ licet sint plures partes, sunt tamen densiores. Imò ex hoc efficax argumentum pro nobis desumitur; nam si aquila velocissimè moveretur, per horam corresponderent partes, & indivisibilia motus partibus, & indivisibilibus temporis; si verò eundem motum lentè conficeret, impleret utique quatuor horas, & amplius; quomodo ergo cum æqualibus partibus, & punctis potest correspondere quatuor horis, si antea uni tantum horæ correspondebat? Certè nulla potest assignari causa nisi diversus status raritatis, vel densitatis in motu.

Et in hoc sensu intelliguntur definitiones rari, cum dici solet, quod habet parum materiæ sub magna quantitate; & densi, quod habeat multum de materia sub parva quantitate. Nam ibi per quantitatem intelligitur maior, vel minor extensio, ac dimensio localis, non autem dimensio quantitativa. Vel dici potest, quod quantitas est magna, vel parva denominativè ratione extensionis, non formalitèr, seu ratione propriæ entitatis.

36 Arg. 3. Si rarefactio sit sine additione novæ quantitatis, & condensatio sine aliqua illius deperditione; sequitur, quod eadem quantitas sine sui augmentatione occupet in rarefactione duplicem locum, & in condensatione duæ partes quantitatis in eodem penetrant loco: utrumque est absurdum: ergo. Prob. utraque seq. si corpus palmare rarefiat vsque ad alterum palmum, tunc sine amissione prioris loci acquirit de novo alium locum palmarem: ergo eadem quantitas palmaris erit in duplici spatio palmaris, ac proinde in duplici loco adæquato. Prob. altera seq. si corpus palmare condensetur, & reducat ad spatium semipalmare, quantitas palmaris occupabit spatium semipalmi: ergo duplex pars quantitatis semipalmaris erit in unico semipalmaris loco: ergo duæ partes quantitatis erunt naturalitèr penetrant in eodem loco.

Confirm. 1. Partes quantitatis nequeunt fieri, sibi invicem immediatiores, quam quod continentur per indivisibile, nisi penetrantur; nec possunt magis ad invicem distare, quam per indivisibile, nisi discontinuantur, vel replicentur: ergo nisi addatur, vel dematur aliqua pars quantitatis, nequeunt eius partes in rarefactione magis dilatari, neque in condensatione magis consilipari, seu comprimi. Confirm. 2. Duæ aquæ palmares non possunt poni simul in vno loco palmaris absque penetratione: ergo aqua rarefacta occupans duos palmos nequit per condensationem absque penetratione poni in loco palmaris. Prob. consequ. Aqua rarefacta tam continet duos palmos, & tam bene potest dividi in duplicem palmum quam duæ aquæ palmares, si continuarentur: ergo si illæ nequeant absque penetratione ad palmum reduci, pariter neque ista.

37 Resp. ad argum. (Quod larva, & terribilamentum ingeniorum est) illud virgere in omnium sententia. Virget in sententia Thomist. cum ipsi non addant quantitatem in maiori extensione locali, nec in minori detrahant; proindeque tenentur illud solve-
re, sicut de facto Complut. Ioan. à S. Thom. & alij conantur, & non assequuntur. Virget sententiam de acquisitione, & deperditione quantitatis partialis; si enim iuxta
illam

illam potest augeri, vel minui quantitas sine augmento, aut deperditione substantiæ, in qua subiectatur: ergo, & poterit augeri, vel minui extensio localis sine quantitate, in qua fundatur. Quidquid ipsi respondeant, respondemus, & nos. Urget denique sententiam de corpusculis, si non in quantitate permanenti, saltem in successiva; quomodo enim motus testudinis coextenditur horæ cum paucioribus partibus, si motus aquilæ coextenditur cum pluribus? Unde in hac re omnes in studio sumus, & laboramus equali fortuna.

38 Itaque neg. utraque seq. & ad prob. primæ conc. antec. dist. utrumque consequ. in duplici spatio, seu loco adæquato, attento statu rarefactionis, neg. consequ. attento statu condensationis, conc. consequ. Ad proq. secundæ dist. antec. occupabit spatium semipalmi servato statu raritatis, neg. antec. amisso illo, & posita in statu densitatis, conc. antec. & neg. utraque consequ. Neque enim quantitas rarefacta ponitur in duplici loco; neque addensata penetrantur eius partes. Ratio sæpius inculcata est: quia quantitas licet naturaliter non possit extendi in infinito loco, neque condensata reduci possit ad minimum; quia habet suos terminos penes minorem, & maximam extensionem; tamen intra tales terminos est indifferens, ut sit modo magis, modo minus

extensa, quoad maiorem, vel minorem locum iuxta varios status raritatis, & densitatis, maioris, vel minoris. Unde commensuratio inter locum, & locatum intra proprios limites pensari debet ex vario statu raritatis, vel densitatis; ex quo provenit, quod locus, qui erat adequatus quantitati densæ, non sit sufficiens quantitati raræ; & locus, qui quantitati rarefactæ erat equalis, est maior loco quantitati densæ. Quantitas enim est indifferens ad maiorem, vel minorem locum; determinaturque ad unum, vel alium iuxta proportionem situationis, quæ est forma commensurans ipsam cum loco. Ideoque neque in rarefactione eadem quantitas ponitur in pluribus locis, sed tantum in maiori loco, quam antea, neque in condensatione contingit penetratio partium, quia non condensatur corpus per coexistentiam vnius partis in loco alterius; alias non quælibet pars densi fieret densa, sed per compressionem singulorum partium ad minus spatium, quam antea occupabant. Sicut eadem hora capit plurimas partes motus aquilæ absque eo, quod istæ penetrarentur, & simul coexistent; & impletur paucioribus partibus motus testudinis absque eo, quod eadem pars illius motus replicetur, aut coexistat simul duplici parti temporis.

39 Ad primam confirm. dist.

antec. Nequeunt fieri immediatiores, aut magis adinvicem distare, loquendo de immedatione, & distantia partium in ordine ad se, conc. antec. in ordine ad locum, neg. antec. & conseq. Semper enim, si vè in rarefactione, si vè in condensatione, partes sunt sibi invicem immediatæ, & continuatæ per indivisibilia; neque condensatæ penetrantur, neque rarefactæ discontinuantur. Quia additio, vel subtractio non cadit suprâ quantitatem in ordine ad se, sed in ordine ad positionem de genere sitos; quæ positio, quia formalitèr extendit quantitatem, ideo ante ipsam partes illius in ordine ad locum, nec distant, nec non distant. Et licet extensio recipiatur in quantitate, & vna afferat plures partes, & indivisibilia, quam altera; non ideo quantitas eget pluribus, aut paucioribus indivisibilibus, vel partibus, ut recipiat maiorem extensionem, quam minorem; sed ipsamet eius indivisibilia, & partes sub diverso statu sufficiunt recipere ipsas.

40 Ad secundam confirm. conc. antec. neg. conseq. Ad prob. dist. antec. provt illi palmi important partes extensionis de genere sitos, conc. antec. provt important partes integrales quantitatis, neg. antec. & conseq. Fit enim comparatio inter duas aquas absolute sumptas, & sub eodem statu existentes, ad eandem aquam sub ra-

refactione respectu sui ipsius sub condensatione; quod fieri non licet, quia duæ aquæ condensatæ non solum habent equalem extensionem, sed etiam æquales partes. At aqua condensata habet æquales partes, sed maiorem extensionem in vno statu, quam in alio; ideoque duæ primæ non possunt in palmo collocari, quia supponimus hanc esse minorem extensionem, quam habere possunt. Aqua verò rarefacta est sub maiori extensione, quam potest habere; & proinde potest ad minorem reduci. Unde tam aqua rarefacta, quam illæ duæ si continuarentur, possent dividi, sed cum hac differentia: quod in utroque casu divisio esset æqualis, loquendo de palmis, ut important positionem de genere sitos; & in hac linea haberentur hinc duo palmi, & illinc alij duo; at loquendo de partibus integralibus quantitatis duplo magis essent in prima divisione, quam in secunda.

41 Arg. 4. Si rarefactio, & condensatio consistunt in maiori, vel minori extensione locali præcisè, sequeretur, quod si corpus extensum reducatur a Deo in punctum, vel in minorem extensionem, diceretur condensari; & si postea extendatur ad locum priorem, vel ad maiorem, diceretur rarefieri: hoc est falsum: ergo. Resp. neg. seq. Nam condensatio non est quæcunque reductio totius quan-

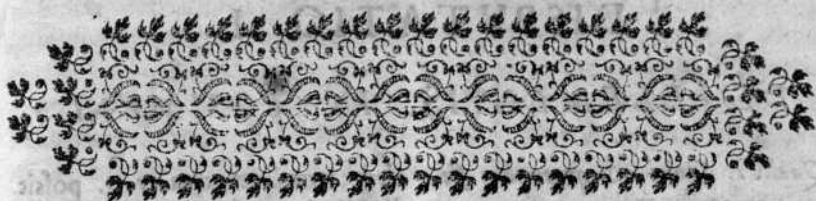
quantitatis ad minorem extensionem; sed talis ratione cuius quælibet pars reducatur ad minorem locum, non per coexistentiam vnius partis in loco alterius, quæ potius est penetratio; & rarefactio non est quæcumque extensio, quia non est extensio per replicationem, aut extractionem vnius partis à loco alterius. Deus itaque si reduceret quantitatem ad punctum, aut ad minorem extensionem, non idem condenseret; quia hoc faceret per coexistentiam omnium partium in eodem puncto, aut vnius partis in loco alterius; neque etiam rarefaceret, quia extenderet, vel per replicationem, vel per extractionem vnius partis à loco alterius, vel per discontinuationem unionis.

42 Pro quo, & aliorum solutione nota 1. tam in rarefactione, quam in condensatione, semper partes mutare omnino priorem extensionem localem, & novam omnino acquirere maiorem, vel minorem; quia in condensatione una cedit alteri locum, in quo erat; & in rarefactione una

expellit aliam à loco, quem occupabat; aliàs non quælibet pars rari esset rara, nec densi densa.

43 Nota etiam, quod quando oleum, v. g. rarefit, retinet priorem locum, & simul acquirit partem maioris; sed nihil retinet de priori situ. Ratio est: quia sicut aqua in vase agitata retinet locum, & mutat omnino situm; ita in rarefactione retinet partem loci cum omnimoda variatione situationis. Undè in rarefactione, & condensatione quantitas localiter movetur secundum partes: & partialiter, seu inadæquatè secundum totum, & hoc tantum consequenter, & secundario; nam tunc censetur aliquid propriè moveri secundum totum, cum totaliter deserit priorem locum, & aliud novum acquirit; quod non contingit in rarefactione, & condensatione, nisi solum inadæquatè, & partialiter. Quare isti motus propriè sunt ad situm, non ad ubi; & si aliquatè sunt ad ubi hoc est materialiter non formaliter.

LIBER II.

DE GENERATIONE MIXTORUM; UBI de elementis, & eorum metheoris.

HÆc secunda pars generationem, & corruptionem corporis mixti, seu mixtionem contemplatur; ideoque præcipua est, cum agat de objecto attributionis huius tractatus; quod esse corpus mixtum, in eius limine manet dictum. Corpus autem mixtum ex elementis, eorumque qualitatibus constat; ac proinde prius de elementis, quam de mixto ex ipsis compacto agere oportet. Et licet elementa possint considerari, vel sub ratione corporum simplicium, quomodo sunt partes subiectivæ corporis naturalis, pertinentque ad Lib. de Cælo; vel quatenus sunt principia mixti, qua ratione non sunt species subiectivæ, sed partes unius speciei; tamen ut quæ de ipsis oportet sciri simul inveniantur, hic de omnibus pertinentibus ad elementa agere decrevimus.

DISPUTATIO I.

DE ELEMENTIS IN COMMUNI.

*Quæst. I. Quid, & quoruplex sit
elementum? & quæ qualitates
singulis conveniant?*

1 **E**lementum nomen est officij, non naturæ; significat enim concursus ad aliquius rei compositionem; ideoque latè sumitur pro eo, ex quo aliquid componitur, & in quod tandem resolvitur; quo sensu convenit partibus essentialibus physicis; imò litteris, quæ dici solent elementa syllabarum, & orationis. Hic autem accipitur pro illis corporibus, quæ ad mixtorum generationem concurrunt.

2 Definitur autem elementum à Phylol. 3. de cœl. text. 31. sic: *Corpus, in quod alia corpora dividuntur, quod inest, aut potentia, aut actu, ipsumque est indivisibile in diversa specie.* Ly corpus ponitur loco generis; in quo convenit cum alijs corporibus. Dicitur, *in quod alia corpora dividuntur*; quia mixta tandem resolvuntur in elementa. Additur, *in quibus inest actu, aut potentia*; quia elementa manent in mixto, sive formaliter, sive virtualiter; de quo postea. Subditur denique, *ipsum esse indivisibile secundum spe-*

ciem; nam licet aqua, v. g. possit dividi in plures partes integrales, illæ tamen partes non sunt corpora specie diversa; pariter, & si dividatur in partes physicas essentielles, illæ tamen sunt principia corporum, sed corpora complete non sunt.

3 Hæc igitur elementa quatuor sunt, scilicet, ignis, ær, aqua, & terra. Cuius divisionis, potissima ratio sumitur ab experientia sensibus comprobata: nam si aliud elementum præter illa foret, aliud quod per tot sæcula aparuisse signum eius, aut vestigium; & hucusque non apparuit.

4 Pro resolutione autem quæsti notandum, quatuor esse primas qualitates, calorem, frigus, siccitatem, & humiditatem. Has autem esse formas positivas, & accidentales corporibus, nullus rationabiliter negat, præter paucos Cardano adhærentes. Istæ primæ qualitates sic in communi possunt definiri: *Quæ neque ex sese, neque ex alijs, sed ex ipsis omnes alie qualitates sunt.* Quæ definitio respectivè explicanda est, sicut illa de primis principijs in Physic. explicata, non quidem in rigore sed servata proportionem, & per quam-

quamdam analogiam. Neque enim illæ tres conditiones ita propriè ipsis conveniunt, ut non aliquas exceptiones patiantur.

5 In particulari verò definiuntur in concreto sic: *Calidum est; quod congregat homogenea, & segregat eterogenea*; id est, calor est qualitas, cuius virtute ea, quæ sunt eiusdem rationis, adveniunt; quæ verò alterius sunt rationis, dissolvuntur. Cum enim aurum purgatur igne, omnes partes eiusdem rationis simul uniuntur, & dissimiles, ut scoria, separantur; & cum cera liquifit, si habeat in se lapides, & paleas simul concretas, paleæ supernant, lapides subfident in fundo, & in medio cera remanet pura. *Frigidum est, quod congregat homogenea ac eterogenea simul*; quod aparet in aqua congelata, ubi omnia in ea reperiuntur, cuiuscumque sint generis, & conditionis, simul uniuntur; nam frigus habet virtutem condensandi, & constringendi; ideoque quod reperit, simul constringit, & condensat. *Humidum est, quod facile terminatur termino alieno, sed non proprio*; nam humiditas corpori affert quamdam fluxibilitatem, ratione cuius corpus difficulter retinet proprios terminos, & figuram, sed facilius figuræ corporis continentis accommodatur; ut patet in aqua, & aëre in vase inclusis. *Siccum denique est, quod facile terminatur termino*

proprio, sed non alieno; nam siccitas quamdam confert duritiem, & consistentiam corpori, per quam facilius propriam retinet figuram, & resistit adaptationi figuræ alienæ; ut patet in lapide, ferro, terra, &c. His notatis, sed non profundè discussis, quia brevitatis non amplius patitur.

6 Supponimus 1. Nullem elementum posse habere simul omnes quatuor qualitates. Id enim constat. Tum experientia: Quia nec ignis de se frigidus est, nec aqua sicca. Tum: Quia cum invicem temperentur pro mixtorum cōstitutione, necesse est ut aliquam contrarietatem in se habeant nam omnis transmutatio fit ratione contrarietatis.

7 Supponimus 2. Nec quodlibet elementum posse minus quam duas qualitates habere, vnam, scilicet, communem cum elemento proximo, per quam se invicem conservari possint; alteram verò contrariam, ut secum non nihil altercando ad alterationem, & compositionem mixtorum possint concurrere. Si enim vnam tantum haberent, vel hæc esse contraria qualitati elementi proximi, & sic se invicem brevi destruerent; vel esset communis utrique, & sic vnum ex illis superflueret ad finem mixtionis, & non se attemperarent per reactionem.

8 Supponimus 3. Nec ambæ illæ qualitates possunt in summo

in vno elemento reperiri. Tum: Quia formę specie diversę non possunt petere pro dispositione eandem qualitatem, & in eodem grado: ergo si vnum elementum habet vnam qualitatem in summo, non potest alteram in summo, sed solum propè summum habere. Tum: Quia si ambę qualitates aliqui elemento convenirent in summo, non posset assignari, quęnam sit primaria, & ei magis propria. Unde restat, quod singula elementa habeant duas qualitates, vnam in summo, & aliam propè summum. His suppositis.

9 Dicimus: Qualitates istas hoc ordine inter elementa esse distributas: ignis est calidus in summo, & siccus propè summum; aer est humidus in summo, & calidus propè summum; terra est sicca in summo, & frigida propè summum; denique aqua est frigida in summo, & humida propè summum. Ita communis Philosoph. sententia. Et in primis, quod ignis sit summè calidus, pater: nam experientia constat, nullum aliud extare sublunare corpus adeo calidum, & actuosum, sicut ignis; & si quis protervicō negaret, igni posset exponi, quovsq; fateatur, esse calidum. Ex consequenti autem illi convenit siccitas. Prob. Quia ignis extinguitur aqua, etiam valde calida, & ferventi: ergo non solum aqua contrariatur ei in frigiditate, sed etiam in humi-

ditate.

Deinde: Quod humiditas conveniat aëri in summo, constat: nam si proprius effectus humiditatis est reddere subiectum fluidum, liquidum, & difficulter proprijs terminis terminabile, facillè tamen alienis, ut constat ex definitione; sequitur, aërem esse humidum in summo, quia nihil aëre fluidius. Ex consequenti autem, & infra summum est calidus: nam si esset frigidus, non conservaretur, sed potius destrueretur ab igne vicino, cum ei omnino sit oppositus, non minus, quam igni aqua; & aliunde experientia constat, non esse ita calidum, sicut est ignis; ideoque est calidus, sed tantum propè summum.

Item: Quod aqua sit summè frigida, etiam experientia constat: quia nullum elementum adeo frigidum sentitur, sicut aqua; imò terra, quę frigida est, si aqua aspergatur, & imbuatur, frigidior apparet. Quod autem ex consequenti sit humida, constat ex eo: *Quod difficile terminatur proprijs terminis, & facile alienis*; non tamen est ita humida sicut aër, quia est minus fluida, & interdum proprijs terminis continetur; ut cum in pulverem labitur, tunc enim globosam, & sphericam assumit figuram; non sic aër.

Tandem: Quod terra sit sicca in summo, constat. Tum: Ex sacra script. quę hac ratione ter-

etiam

ram vocat aridam ; & licet ipsam etiam appellet *humum* , non idè est , quia ex se sit humida ; sed loquitur de ipsa provt commixta aqua , ex quibus limus effectus est ad formationem animantium. Tum etiam : ex definitione siccitatis , quæ convenit terræ præ alijs elementis. Quod autem ex consequenti sic frigida , liquet : videmus enim lapides , & metalla , quæ sunt corpora valde terrestria , frigiditate vigere ; non tamen est tam frigida ac aqua ; quia aqua plus refrigerat , quam terra : ergo de primo ad ultimum benè sic distribuuntur qualitates per elementa.

10 Arg. probando , ignem esse humidum , 1. Quia videmus metalla igne liquefieri : ergo ignis est humidus. Patet Conseq. Nam omne agens , dum agit , intendit assimilare sibi passum. Secund. Manus imposita super flammam retrahitur inde , nedum calefacta , sed etiam humectata : ergo. Tert. Humidum est , quod facile terminatur , & figuratur termino alieno , sed non proprio : hoc convenit igni , vt patet in flamma : ergo.

11 Resp. ad primum dist. antec. Liquefieri à virtute humectandi , neg. antec. à virtute rarefactiva , conc. antec. & neg. conseq. Metalla enim ex se habent humiditatem ; nam eorum materia est humida , aquea , viscosa , atque viscosa , & à frigore addensatur

cum subtili terreo ; idèdque hoc ipso , quod frigus illa connectens superatur à calore , statim liquefunt , & humida evadunt ; quia defectu frigoris nequit siccum terream amplius cohibere fluxibilitatem humidi aquei. Undè ignis per se solum caulat calorem , per accidens humiditatem ; quatenus removeret frigus , quod fluxibilitatem impediebat. Ad 2. conc. cas. Sed causa illius humiditatis non est ignis in se , sed quia secum ex lignis semper trahit aliquid humiditatis ; idèdque apud nos ignis non est in omnimoda puritate.

12 Ad tertium dist. mai. facile , id est , sponte sua , & quasi ab intrinseco , conc. mai. coactè , & ab extrinseco , neg. mai. & dist. min. in eodem sensu , neg. conseq. Humidum namque non dignoscitur ex quacumque terminatione , aut susceptione figuræ termini alieni , sed ex spontanea , & quasi intrinseca ; nam quod ægre continetur ab alio , vt lana , & stupa in vase compressæ , non spontè recipit terminos rei alienæ. Ignis itaque egrè , & quasi violenter terminos alienos suscipit , nam hue , & illuc discurrit , vt foras erumpat ; & si os clibani , v. g. claudatur , statim extinguitur ; signum evidens violentiæ. Humidum verò sponte se accommodat figuræ continentis , & in eo quiescit ; vt patet in aqua in vase , & aere in cubiculo inclusis.

Quod

Quodsi interdum humida quædam foras erumpunt, ut evenit in aqua aggeribus conclusa, & in vino in dolio; id ab humiditate non provenit, sed à gravitate, ut in aqua; vel à calore, ut in vino fervente; vel alia simili causa.

13 Deinde arg. aerem esse frigidum, aliquibus experientijs. 1. Aer deservit respirationi, & refrigerationi animalium; & motus flabello refrigerat faciem: sed si esset calidus, ad hoc esset ineptus: ergo. Second. Aer in media regione, ubi est magis depuratus à contrarijs, est intense frigidus; idèdque in ea regione generantur nives, & grandines; ex quo provenit, quod dum sumus in turri, aut cacumine montis, magis frigescimus propter propinquitatem illius regionis: ergo. Tert. Aer citius frigescit, quam aqua calida: ergo est saltem æquè frigidus cum ipsa; nam hæc recuperatio signum est frigiditatis connaturalis. Quarto. Quia aer congelat aquam; nam è puteoeducta hyeme glaciatur; & alta flumina non in imo, neque in medio, sed in parte superiori gelantur, quia hæc frigori aeris magis exposita est.

14 Resp. ad prim. Aerem deservire respirationi, & refrigerationi cordis; non quia in se frigidus sit, sed quia ultra propriam humiditatem secum fert aliquam frigiditatem terræ, & aquæ, sed temperatam, ut cor alioquin deli-

catisimum non lædatur frigore. Undè est quasi vehiculum deferens ad cor frigiditatem refractam & foras expellens calorem nimium à corde productum; & hoc iterato ingressu, & egressu, respirat animal. Undè aqua sola respirare non posset. Tum: Quia non ingreditur per pulmonem. Tum: Quia etsi ingrederetur, tamen sua densitate, & intemperato frigore ita circumobstisteret calorem, ut cor suffocaret. Idem dico de refrigeratione vultus, cum aer flabello cietur; refrigeratur enim, non tantum novi aeris successu; aliàs cum animal de vno ad alium locum movetur, eodem beneficio poteretur; sed quia flabello nedum expellitur externus aer circa faciem, sed etiam internus inclusus in poris faciei, qui præsertim molestiam affert; neque expellitur motu de ambulationis, nisi sit concitatus, sicut motus flabelli.

15 Ad secund. frigiditas illa mediæ regionis provenit à vaporibus aqueis frigore præditis, ex quibus nubes, & pluvie fiunt; oriente autem Sole, quoniam reflexio solaris ad eam partem non pervenit, purgat solam hanc infimam regionem à frigiditate nocte præcedenti contracta, remanente regione media in priori frigiditate, atque humiditate; quæ ulterius clausa duobus extremis calidis, per antiperistasis validius fortificatur; vapores enim sursum elevati

ti prohibentur contrarietate supremæ regionis vltra ascendere; & à calore reflexo è solaribus radijs pelluntur ab ima regione, & ascendere coguntur ad mediam regionem aeris. Undè non ipse aer, sed vapores illi à contrarijs hinc inde obfeli faciunt frigoris augmentum.

16. Ad tert. Aer facilè amittit calorem ob humiditatem cum raritate coniunctam; ratione quarum facilius à propinquis agentibus alteratur, quam aqua, quæ densa est; nunquam tamen omnino calorem amittit; imò experientia etiam probat, aerem esse calidum, nam etiam frigus facilè amittit. Ad quart. Aer circa nos est valdè impurus ob alterationem à contrarijs. Undè congelat aqua ratione frigoris adventitij; quod licèt non sit ita intensum ac in aqua, ramen iuvatur à mixtione exhalationum terrestrium, & siccarum; siccitas autem iuvat ad reddendum corpus solidum; ideoque illæ exhalationes convertuntur in quendam humorem, & succum veluti coagulum, & inde congelatur aqua.

17. Præterea arg. Aerem esse siccum: nam quando aer est purus, madidos pannos, & vestimenta exsiccat, vt patet ad sensum; ergo. Confirm. Quia nunquam vidimus, aerem se solo humectare; sed ab extrinseco, scilicet, ratione vaporum, & pluvia-

rum, quæ facilè immanescunt aeri ob eius tenuitatem: ergo. Secund. prob. Aerem non esse humidum saltem in summo: quia experientia constat aquam magis humectare, quam aerem; imò aqua humectat ipsum aerem, vt patet tempore pluviz: ergo.

18. Resp. Aerem non exsiccare qualitate innata, sed extranea, & peregrina aliunde accepta, vel ab influentia desiccativa cœli, vel à Sole, vel à vento aliquo vrente; quæ qualitates aliquando in ipso aere puro servantur. Ad confirm. Non experimur, aerem humectare, vt de aqua; quia ad hoc debèret corporibus adhærere ad instar aquæ; & ob eius subtilitatem, & raritatem nimis disluit, & dilabitur. Præterquam quod humectatio non sumitur hic pro irrigatione, sed pro fluxibilitate; vt postea dicemus.

19. Ad secund. humiditatem posse sumi, vel ad sensum vulgij: apud quod illud dicitur humidum quod irrigat, & madefacit corpora, eis adhærendo ratione humidi aquei, & vaporosi, quod crassum est, & aliquid viscositatis habens ob facilem adherentiam; vel philosophicè, qua ratione illud est humidum, quod de se fluidum est, nec proprijs terminis contineri potest, facilè tamen alienis. Concedimus ergo, aquam esse humidiorẽ aere in primo sensu vulgi; aerem verò esse humidiorẽ in

in sensu philosophico. Unde cum Scripsit Job. 12. ait: *Si continuerit Deus aquas omnia siccabuntur*; sensus est, per aquam omnia irrigari, & infundi; & sine aqua statim siccari siccitate opposita irrigationi.

20 Denique obijcitur, quod aqua sit calida, vel saltem non sit summe frigida. 1. Frigus intensum corrumpit aquam, quia nimio frigore Aquilonis convertitur in crystallum: ergo non est frigida, sed calida, quia simile non agit in simile. Secund. Aqua minus frigefacit, quam terra; nam loca maritima sunt mediterraneis calidiora. Tert. Humiditas difficilior removetur ab aqua, quam frigiditas: igitur est magis humida, quam frigida, ac proinde non frigida in summo.

Resp. ad prim. quod illæ mutationes aquæ in crystallum, & consimiles non sunt solo frigore, sed etiam concurrir siccum terreum, quod illius humiditati inimicum est, & ab Aquilone deferatur. Ad secundum regiones maritimæ sunt calidiores mediterraneis; quia methæora frigida, ut nix, glacies diutius morantur in terra, quam in mari, & infinitis regionibus ob siccitatem terræ; sed in mari, & circa mare ab humido aqueo citò dissolvuntur. Ad tertium causa, cur frigus, facilius removetur ab aqua, quam humiditas, non est, quia sit remissius; sed quia est minoris resistentiæ, quam

humiditas, licet sit maioris activitatis.

21 Pro aliorum solutione hanc generalem serva regulam: quod si aliquod elementum præstat effectum non proportionatum suis qualitatibus; hoc idè est, quia tale elementum non est in sua puritate, ac naturali dispositione; sed quia, ut modo elementa disposita sunt pro bono Universi, quodlibet habet qualitates extraneas, & adventitias ex vicinio alterius elementi, vel ex astrorum influxu.

Quest. II. An, & quomodo elementa possint invicem transmutari?

1 **E**lementa alia sunt symbola, alia disymbola. Symbola sunt, quæ conveniunt in aliqua qualitate; ut ignis, & aer in calore; aer, & aqua in humiditate; terra, & aqua, quæ communiant in frigiditate. Dysymbola sunt, quæ in utraque qualitate differunt; ut ignis, & aqua; terra, & aer. Quæstio ergo procedit de elementis, tam symbolis, quam dissymbolis. Et supponimus, quod elementa dissymbola regularitè non transmutantur ad invicem, nisi mediante symbolo, aut alio mixto, cum quo maiorem habet affinitatem, quam inter se; idèque ignis, dum extinguitur, communiter convertitur in fumum, vel in aerem. Unde non est difficultas, an sem-

semper ex vno elemento aliud immediate generetur? sed solum, an possit generari; seu an ex vi dispositionis, & distantie eorum repugnet vnum in aliud immediate, & naturaliter transmutari?

2. Dicimus 1. Unum elementum potest immediate in aliud elementum transmutari, siue sit symbolum, siue disymbolum. Ita communiter Philosophi cum Arist. hic text. 24. Prob. de elementis symbolis; sæpe enim videmus, ignem in terram converti; nam si terra aperiatur, extinguitur: ergo in illa materia immediate introducit forma terræ. Prob. conseq. Terra corrumpens ignem inducit proprias dispositiones: sed propriæ dispositiones terræ nequeunt aliam formam introducere: ergo. Similiter experimur, terram in ignem converti; vt constat in montibus ignem evo-mentibus, vbi verisimile est, terram in ignem converti. Constat etiam de impressionibus ignitis in sublimi apparentibus; nam exhalationes facillime accenduntur, & à terra essentialiter non differunt, secundum veriorum, & communiorum sententiam. Denique videmus, aerem in aquam converti, vt in locis subterraneis; & aquam in aerem; terram in aquam, & aquam in terram converti; vt patet præcipue in fluminibus.

Prob. etiam de elementis dis-
symbolis: si enim guttula aque in

regum magnum iniiciatur, statim ab igne consumitur, & ex illa aliquid generatur: sed non generatur aliquod mixtum; nam dispositiones ab igne introductæ non sunt dispositiones mixti, sed ignis: ergo ignis immediate generatur.

3. Dices: in tali casu immediate generatur aliquod mixtum, scilicet, fumus; non verò ignis; & ratio est, quia dispositio introductiva formæ ignis est calor vt octo. Unde antequam perveniat ad calorem vt octo, paulatim remittitur frigiditas, & humiditas per introductionem siccitatis, & caloris remissi, & attemperati; ideoque omnes illæ qualitates sic attemperatæ, & remissæ deserviunt ad tale mixtum, *sublimis mixtum*

4. Contra 1. Licet enim paulatim remittantur qualitates vnius elementi per introductionem oppositarum, tamen statim non corrumpitur elementum, & generatur mixtum; nam cum tali remissione potest adhuc suam formam retinere; vt patet in aqua nimis calefacta, quæ adhuc retinet formam elementi: ergo illæ qualitates sic remissæ & attemperatæ adhuc non erunt dispositiones sufficientes pro forma mixti. Secund. ad mixtum requiritur calor temperatus: sed in casu posito tanta est activitas ignis circa illam guttulam aquæ, quod fortiorum imprimat qualitatem, quam ad temperamentum mixti requiritur:

erg. non generatur mixtū, sed ignis

5 Arg. contra primam partem; & in primis, quod nequeat aer in ignem converti. Si aer esset pabulum ignis, semel incensus, iam ferè totus aer esset incensus. Undè, quia ignis solum perit ob defectum pabuli, nunquam extingueretur, quod est contra experientiam; si enim ligna non apponantur, etiam in fornace extinguitur. Pariter neque ignis potest converti in aerem; quia caliditas ignis deberet remitti ad caliditatem aeris; aer enim non est ita calidus, sicut ignis, vel ergo remittitur à caliditate aeris, vel ab humiditate? Non primum; nam caliditas aeris non contrariatur cum caliditate ignis. Neque secundum; quia caliditas, & humiditas non contrariantur: ergo.

Resp. ad primum, neg. seq. Licet enim aer possit esse pabulum ignis, tamen totus aer non potest incendi; quia, ut ait Subt. Doct. in 4. dist. 49. quest. 13. §. Undè à n. 4. virtutes elementorum ita sunt contemperatæ in agendo, & resistendo, ut perpetuo possint conservari; hoc tamen non impedit, quin aliqua aeris particula in pugnando vincatur, & convertatur in ignem. Ad secundum dicimus, quod licet humiditas non opponatur cum caliditate; opponitur tamen cum siccitate. Undè remissa siccitate propter humiditatem aeris inductam, remittitur poten-

tia activa ignis (nā siccitas acuit potentiam activā) quod sufficit pro introductione formæ aeris; qua introducta, destruitur prior caliditas, & alia proportionata generatur.

6 Arg. contra secundam partem, 1. Elementa disymbola valde inter se distant: ergo non potest aqua, v.g. converti in ignem. Prob. consequ. Ideò pomū, v.g. non convertitur immediatè in hominem, sed prius in chilum; & semen mediantè forma embrionis convertitur in hominem; quia maximè distant, & requirunt dispositiones dissimiles: sed elementa valde distant secundum dispositiones: ergo non poterit vnum immediatè transmutari in aliud, sed medio alio corpore mixto magis simili. 2. Quia ignis non potest immediatè converti in aquam: ergo. elementa disymbola nequeunt in vicem transmutari. Prob. antec. Si carbō accensus in fluvium mittatur, vertitur in fumum, aut ibi extinctus manet: ergo. non potest transire immediatè in aquam. 3. Terra enim nequit in aërem immediatè converti: ergo. Prob. antec. Quia terra est gravis, aer verò levis: ergo prius in exhalationes convertitur; & consequenter non convertitur immediatè in aerem.

7 Resp. ad primum, conc. antec. neg. consequ. Ad prob. dist. mai. precisè, quia maximè distant, neg. mai. quia inter extrema, & medium est ordo essentialis, & per

sè, conc. mai. & min. & neg. consequent. Disparitas est: nam viventia sunt corpora perfecta. Undè ita exigunt per tot generationes, & formas diversas transire, ut necessario, & indispensabiliter inter formam hominis mediare debeat forma embrionis. Et ratio est; quia forma embrionis est subordinata formæ hominis, & dispositio necessaria ad eam; nam ibi fit transitus ab imperfectissimo ad perfectum idèoque necessario fit transitus per medium. Et sic de exemplo allato. Elementa verò dissymbola, licèt maximè distent, tamen non sunt corpora adeò perfecta sicut viventia. Undè non exigunt ex natura sua, quod una forma sit dispositio ad aliam; & idèò etiam in elementis dissymbolis potest fieri transitus ab uno ad aliud absque transitu per medium specie diversum.

8. Ad secundum, neg. antec. Ad prob. dist. antec. Invertitur in fumum regulariter, conc. antec. necessario, neg. antec. & consequ. Ignis extinctus licèt regulariter convertatur in fumum, tamen absolute loquendo potest etiam immediate in aquam converti; & fortasse ita accideret, posito citione in flumine. Neque officit, quod carbo extinctus ibi maneat; carbo enim est quoddam mixtum prorsus ab igne distinctum. Undè manet post ignis extinctionem velut eius cadaver; non quod ignis

in ipsum convertatur, cum potius ipse convertatur in ignem; sed quia ignis depascit eius materiam.

9. Ad tertium, neg. antec. Ad prob. neg. secundam consequ. Quod enim terra non convertatur in aerem, nisi media exhalatione, non est contra nos; nam sicut vapores non sunt ab aqua substantialitèr diversi, ut patet in olla ferventi, in qua videmus vi caloris partes subtiliores aquæ per modum fumi ascendere; ita neque exhalationes sunt à terra substantialitèr diversæ; & licèt moveantur sursum, hoc est ab extrinseco, scilicèt, propter impressum calorem à Sole, & virtutem attractivam syderum. Undè si exhalationes in aerem convertuntur, etiam terra, à qua essentialitèr non distinguuntur. 10. Dicimus 2. Facilior, & citior est transitus inter elementa symbola, quam inter dissymbola. Ita Arist. hic text. 25. Probat. Quia in conversione elementi symboli una tantum qualitas transmutanda est; nam, ut aer, v.g. convertatur in aquam, sufficit, quod calor aeris transmutetur in frigiditatem aquæ: sed in conversione elementi dissymboli duæ qualitates transmutandæ sunt; ut enim ignis convertatur in aquam, necessarium est, quod caliditas, & siccitas ignis transmutentur in frigiditatem, & humiditatem aquæ: ergo facilior, & citior est

transitus inter elementa symbola, quam inter dissymbola.

11 Dices 1. In transmutatione inter elementa symbola una qualitas pugnat contra unam; in transmutatione verò inter dissymbola duæ qualitates pugnant contra duas: sed non est difficile, duas vincere duas, quam quod una vincat unam: ergo. Secund. Aqua, & ignis sunt elementa dissymbola; ignis verò, & terra sunt elementa symbola: sed gutta aquæ facilius, & citius vertitur in ignem, quam particula terræ: ergo facilius est transitus inter dissymbola, quam inter symbola.

12 Resp. ad primum, dist. mai. actione univoca, conced. mai. actione æquivoca, neg. mai. & dist. min. attenda præcisè actione univoca, conc. min. attenda etiam actione æquivoca, neg. min. & conseq. Servata enim proportionē, & attenda præcisè actione univoca qualitarum, tam citò perimitur una qualitas contraria ab alia, sicut duæ à duabus, cæteris paribus. At quia ignis non solum calore calefacit, sed etiam propria forma substantiali actione æquivoca, ut diximus lib. 2. Phisicor. disp. 4. quæst. 4. num. 15. cum elementa inter se pugnent, non tantum qualitates pugnant actione univoca, sed etiam formæ substantiales actione æquivoca. Unde forma substantialis

ignis, v. g. in aqua duas qualitates transmutat, in terra verò solum unam; ideoque citius, & facilius sortitur effectum in symbolis, quam in dissymbolis.

13 Ad secundum, conced. mai. dist. min. Cæteris paribus, neg. min. si cætera non sint paria, conc. min. & neg. conseq. Quando enim dicimus, faciliorem esse transitum inter elementa symbola, quam inter dissymbola; loquimur per se, & cæteris paribus servata, scilicet, paritate in quantitate, raritate, & alijs. Si enim elementum symbolum sit in maiori quantitate, vel densitate, absque dubio difficilius corrumpitur à symbolo, quam dissymbolum à dissymbolo, si est in minori quantitate, aut densitate. Unde particula terræ plus habet materię, quam gutta aquæ sub eadem extensione; si enim attenuaretur illa portio terræ per exhalationes usque ad tenuitatem aquæ, facilius converteretur in ignem, quam aqua.

Quæst. III. An due qualitates contraria possint esse simul in eodem subiecto.

2 **N**ON solum de primis, sed de quibuscumque alijs qualitatibus corporeis contrarijs procedit difficultas. Et supponimus, qualitates habere summum, scilicet, octo gradus, ultra quos

nequit agens naturale amplius producere. Unde cum qualitas medietatem horum graduum excedit, & pertingit quintum, est intensa; dum verò quartum non excedit est remissa. Supponimus etiam, naturaliter implicare, duas, qualitates contrarias intensas esse simul in eodem subiecto. Quod evidenter constat ex definitione contrariorum, quorum natura est, se invicem ab eodem subiecto expellere; hoc autem saltem verificari debet de illis in gradu intenso; aliis numquam se expellerent, imò nullæ qualitates essent contrariæ. Hoc supposito.

2 Dicimus 1. Duæ qualitates contrariæ in gradibus remissis possunt naturaliter simul esse in eodem subiecto. Ita Subr. Doct. sæpè, sed clarius in 1. dist. 17. q. 5. §. *contra istam opinionem.* num. 3. Et prob. 1. auctoritate Tum: D. Aug. Lib. de Nat. & grat. dicentis, contraria contempera non invicem adversari. Tum: Arist. sæpè, sed præcipuè 4. metaph. tex. 27. vbi explicans modum, quo contraria possunt esse fin ul inquit: *Si aut aliqua ex parte ambo, aut alterum quidem ex parte, alterum verò simpliciter insit.* Hoc est, si ambo sint in gradu remisso, vel si vnum sit in gradu intenso, aliud in remisso, ita ut gradus vtriusque latitudinem octo graduum non excedant.

2 Secundo prob. ratione

Doct. vbi suprà: Quando aqua calefit, non statim corrumpitur totaliter frigus aquæ; aliàs statim esset intense calida, quod experientia evidenti repugnat: ergo frigus paulatim, & successivè remittitur per aliam qualitatem: sed hæc alia nequit esse calor paulatim frigus expellens: ergo toto illo tempore, quo exercentur motus intensiōis, & remissionis, sunt simul in gradibus remissis calor, & frigus; proindeque idem de alijs qualitativis corporeis contrariis dicendum.

4 Arg. 1. Contraria sunt, quæ sub eodem genere maximè distant, & ab eodem subiecto mutuo se expellunt: sed qualitates adhuc in gradu remisso sunt contrariæ, quia non sunt tales ratione intensiōis; aliàs solum per accidens contrariarentur, quia intensio est accidens ipsarum: ergo. Confirm. prim. Duæ dimensiones minus repugnant, quam duo contraria: & tamen nequunt esse in eodem loco simul naturaliter: ergo pariter. Confirm. secund. Actus erroris, & scientiæ; assensus, & dissensus; letitia, & dolor; amor, & odium de eodem obiecto adhuc in gradu remisso nequeunt esse simul: sed hoc non est nisi ratione contrarietatis: ergo. Idem patet de sanitate, & egritudine, pulchritudine, & difformitate.

5 Resp. explic. definitionem. Ab eodem subiecto mutuo se expellunt aptitudinaliter, egn. sepeper actuan.

actualiter neg. Et conc. min. neg. conseq. Estemur, calorem, & frigus, v. g. adhuc in gradu remisso contrariari; quod male negant aliqui; sed tamen effectus per se contrarietatis est expulsio tantum aptitudinalis; actualis verò est accidens, per accidens, & separabile. Ideoque in gradu remisso hæc actualis expulsio separatur ob illimitationem subiecti; hoc enim naturaliter est capax octo graduum qualitatis; ac proinde dummodo octavus gradus non excedatur, potest habere tot vnus, & tot alterius, v. g. quatuor frigoris, & quatuor caloris, vel quinque frigoris, & tres caloris.

Ad primam confirm. conc. mai. & min. neg. conseq. Ratio enim, cur duæ dimensiones nequeunt esse simul non est contrarietas, sed adæquatio quælibet enim dimensio respicit suum locum adequatè, secus autem qualitates in gradibus remissis; quæ, si latitudinem octo graduum non excedunt, quælibet non adæquat capacitatem subiecti; ideoque istæ licet magis contrariæ, possunt esse simul, non illæ.

Ad secundam confirm. conc. mai. neg. min. Nam repugnantia passionum, & actualis impossibilitas non convenit illis actibus ex generali ratione contrarietatis, sed ex speciali ratione, quatenus, nempe, vitales sunt. Ex quo capite nequeunt simul coexistere ob contradictionem, quam includunt

ex parte obiectorum eo, quod vnus actus destruit formale obiectum alterius; nam per actum scientiæ concipitur homo, vt rationalis; per actum erroris, vt irrationalis; obiectum assensus est verum saltem apparens, obiectum verò dissensus est falsum; obiectum letitiæ est bonum, & odij malum. Itaque cum ex his actibus, quod vnus affirmat, alter negat; & quod vnus ponit, alter destruat, quia habent rationes obiectivas omnino repugnantes; ideo adhuc in gradu remisso nequeunt esse simul in intellectu, & voluntate; quod in alijs contrarijs non reperitur.

6 Adverte tamen, habitus in gradu remisso posse esse simul. Et discrimen inter actus, & habitus est: quod habitus solum sunt inclinationes ad actus. Unde non important actualem, & proximam conjunctionem cum obiectis, sicut actus, sed remotam, & potentialem. Potentiæ autem, seu inclinationes ad actus contrarios in diverso tempore eliciendos non repugnant saltem in gradibus remissis, quamvis actus ipsi simul in esse repugnent.

Ad id quod additur de sanitate, & egritudine, resp. non esse species qualitatis, sed relationes, quæ qualitates denominant; imò privativè opponuntur sanitas cum ægritudine, & pulchritudo cum difformitate; ideoque non mirum, quod

quod simul esse non possint.

capacitatem subiecti.

7 Arg. 2. Magis repugnant calor, & frigus in quocumque gradu, quam duo frigora ambobus intensis, vel vnum intensum, & aliud remissum: sed nec duo frigora in summo, nec vnum in summo, & aliud in remisso simul esse possunt in eodem subiecto: ergo nec frigus, & calor adhuc in gradu remisso. Resp. dist. mai. quoad primam partem: Magis repugnant calor, & frigus inter se, seu ex natura sua, conc. mai. in ordine ad subiectum, neg. mai. & secundam eius partem. Et conc. min. neg. conseq. Ad impossibilitatem itaque earum formarum non tam est attendenda eorum natura, quam capacitas subiecti; nam albedo, & intellectio non sunt contrariae, & tamen nec diuinitus possunt simul esse in intellectu; & ita est in presenti. Unde duo frigora in summo nequeunt esse, simul, non quia inter ipsa aliqua sit repugnantia, sed in ordine ad subiectum; quia sicut nullum est agens naturale potens duo frigora in summo producere ita nec passum, quod exigere connaturaliter possit. Negavimus tamen maiorem, loquendo de maiori, & minori frigore; hæc enim magis repugnant, quam duo contraria saltem remissa; nam minus frigus habet annexam negationem maioris frigoris; non verò vnum contrarium remissum habet annexam negationem alterius ob

8 Dicimus 2. Duo contraria in gradibus intensis possunt supernaturaliter esse simul in eodem subiecto. Hec est ferè communis, & conformior Subtr. Doct. in 4. dist. 44. q. 3. §. Dico quarto. n. 7. ubi admittit posse miraculosè damnatos torqueri summo calore, & summo frigore simul; & licet id deserto neget, non ideo est, quia iudicet, impossibile esse, sed ne dentur plura miracula sine necessitate. Et in 3. dist. 15. ubi tenet, summum gaudium, & summam tristitiam fuisse simul in voluntate Christi. D. non tantum secundum portionem inferiorem, sed etiam superiorem. De quo videatur Mastr. to. 3. Theol. disp. 5. q. 6.

9 Prob. ratione: Quod duo contraria intensa sint simul in eodem, nec repugnat ex parte subiecti, neque ex parte ipsorum: ergo ex nullo capite. Antec. quoad primam partem prob. Quia capacitas subiecti, licet sit limitata in ordine ad agens naturale, non tamen in ordine ad agens supernaturale; ab isto enim non recipit formas per potentiam passivam naturalem sed obedientialem: ergo ex quo subiectum non possit ab agente naturali duo contraria intensa suscipere, non sequitur, non posse illa suscipere ab agente supernaturali. Prob. antec. Capacitas subiecti est limitata ad octo tantum gradus caloris, v. g. ab agen-

agente naturali impressos: & tamen ab agente supernaturali potest plures, & plures in infinitum recipere, ut diximus agentes de infinito: ergo capacitas subiecti non eodem modo pensanda est respectu agentis naturalis, ac supernaturalis, & consequenter licet ab illo nequeat simul contraria intentia recipere, bene tamen ab isto.

Secunda verò pars antec. patet: Quia licet repugnet, Deum impedire effectum primum, & per se causæ formalis (qui est informatio subiecti, ipsius denominationis, & quod reddatur formaliter tale); bene tamen potest impedire effectum formalem secundarium, scilicet, actualement expulsiōem; id enim patet in duabus quantitatibus penetratis in duabus formis substantialibus positis miraculose in eadem materia, & in pluribus alijs; ergo neque ex parte contrariorum hæc similitudo repugnat.

10. Arg. ex Arist. 4. metaph. 27. ubi tenet, quod contraria in summo inferunt contradictoria, & inde infert, quod sicut contradictoria per nullam potentiam possunt esse simul, ita neque contraria in summo. Resp. Arist. Nullatenus potentiam absolutam agnovisse; ideoque cum ex positione duorum contrariorum in summo inferatur consequitivè, & secundario contradictio secundum communem naturæ cursum, ita

impossibilis apparuit ipsi coexistentia duorum contrariorum, ac duplicis contradictorijs simul; quia quod naturaliter est impossibile, ipse omnino impossibile iudicavit. At nos, qui potentiam Dei absolutam fatemur, dicimus, vnum contrarium primum, & per se non importare exclusionem alterius; quia exclusio formaliter est negatio quæ nequit esse de conceptu primo positivo. Solum ergo importatur secundario, & consequitivè, scilicet ratione effectuum incompatibilium: qui quidem effectus possunt à Deo impediri, ut patet in exemplis allatis in probatione.

11. Dices: Unum contrarium essentialiter habet annexam negationem alterius: ergo implicat, quod posito vno contrario, non excludatur aliud. Dist. antec. negationem identitatis, conc. antec. negationem composibilitatis neg. antec. & consequ. Replica solum probat, vnum contrarium non posse esse aliud; non verò, vnum non posse cum alio associari in eodem subiecto. Vide, quæ diximus lib. 1. Physic. disp. 3. q. 3.

Si autem Doct. Subt. alicubi oppositum insinuat, dic, quod, vel affert exemplum disputandi gratia, & non ex propria mente, ut in 1. dist. 2. q. 2. §. *Ostensis. v. Prima.* num. 26. vel loquitur in ordine ad potentiam naturalem, ut in 1. dist. 17. q. 5. §. *Contra istam.*

num. 3. vel tandem loquitur, non de formis contrariis; sed ait, non posse eidem subiecto esse simul calorem in summo, & calorem remissum; quia remissus importat negationem intensi, ut diximus conclus. præced. Et in hoc sensu

loquitur in 4. cit. cum ait: Quod si ponatur calor in summo in corporibus damnatorum, & adhuc qualitatem illam mixti permanere (intellige, calorem temperatum) videtur manifesta repugnantia.

DISPUTATIO II.

DE ELEMENTIS IN PARTICULARI;
eorumque metheoris.

TRactatum de elementis in genere, eorundem in specie disputatio insequitur; ubi etiam pauca de metheoris, ut stemus promissis in limine Physicæ subiungemus.

Quest. I. De igne, & eius metheoris.

PRincipem locum inter cetera elementa obtinet ignis. Tum: Quia nobilior ceteris. Tum: Quia supremam obtinet sedem in hac elementari regione; ideoque de ipso prius disputandum est.

1 Dubitabis ergo: ubinam ignis proprium obtineat locum, & sedem? Resp. Ignis elementum in concavo lunæ, ut in propria sede residere. Hæc est communis. Tum, Patrum. Tum, Philosophor. contra Cardan. & plures Astronomos Recentiores. Et prob. Ille est locus naturalis corporum simplicium, ad quem naturaliter illa, eorumque partes feruntur: sed par-

tes ignis feruntur supra aërem; videmus enim ignem hic, apud nos accensum sursum tendere, & non quiescere: ergo locus naturalis ignis est supra aërem in concavo Lunæ.

2 Arg. 1. Ex motu ignis non magis colligitur, ignem residere in concavo Lunæ, quam in terra: nam sicut flamma ignis ascendit è contrà, carbo ignis descendit; imò sæpè videmus, è sublimi flammam decidere, & aliàs in locis subterraneis consistere, nec sursum ferri: ergo. Secund. Quia ignis nequit sine pabulo conservari: sed in eo loco omni pabulo caret: ergo. Tert. Si in concavo Lunæ esset elementum ignis tantæ molis, omnia hæc inferiora destrueret: com-

activissimus, & voracissimus sit. Quart. Quia alias impediret influentias frigidas, & humidas aliorum in hæc inferiora; nam in sphaera ignis abluerentur, antequam ad nos pervenirent. Quint. Talis ignis, si ibi esset, à nobis præsertim noctu videretur, sicut videntur astra. Sext. Cum natura sit provida, certè ignem poneret in loco, in quo utilis esset ad bonum universi, & in loco ita distant non potest esse utilis: ergo.

Resp. ad 1. Carbones ignitos, & flammam deorsum labi; quia adherent materiæ gravi, & earum levitas non est sufficiens tantum elevare pondus. Unde violenter descendunt, aut detinentur superante gravitate materiæ parvitate levitatis ignis; ideoque frequenter ingenti impetu flammæ foras erumpunt, ut apparet in Ethna, & Vesuvio.

3 Dices: Lignum proiectum in aqua sursum ascendit virtute aëris in eius poris inclusi; cur ergo lignum ignitum, aut ferrum non eleventur ab igne, si motus naturalis ignis sursum tendit, ut proprium locum assequatur? Resp. Lignum in aqua immersum sursum evah, non ratione levitatis aëris inclusi præcisè, sed ratione levitatis propriæ.

4 Ad 2. Ignis in propria sphaera non indiget pabulo, bene tamen apud nos, quia hic est in continua generatione; ideoque

indiget materia ab alio composito arrepta, quia nequit novum ignem ex propria materia educere, cum nihil agat in se ipsum. Ad tert. Concedimus, superiorem a ris partem igni vicinam multum inflammari, non tamen mediam regionem; quæ quia perpetuo frigida est, eius calori resistit, ipsumque temperat, ne ulterius in hæc inferiora agat. Ad quart. neg. seq. Quia influentiæ cælorum non sunt formaliter frigide, & humide, sed tantum virtualiter. Unde per ignem transeunt illibate, quia non sunt ipsi formaliter contrariæ.

Ad 5. Ignis in statu suæ puritatis non lucet adeo, ut visionem terminare possit; vel si lucet, nequit terminare visionem ob nimiam sui raritatem, & transparentiam; sicut cælum non videtur ob eandem causam, etiam si densum & solidum sit. Imò cum elementa, pura non sint colorata, quia calor oritur ex mixtione primarum qualitatium; non mirum, quod ignis in propria regione non videatur, sicut non videtur aër. Quod si in his inferioribus videtur, ideo est, quia ratione materiæ extremeque contrahit opacitatem, & colorem aliquem sufficientem ad visionem.

Ad 6. Ignis in suo loco valde conducit ad bonum universi. Tum: Quia replet cum aëre spatium à terra ad cælum usque protensum. Tum: Quia temperat frigiditatem

secundę regionis, & frigidissimos quorundam planetarum influxus. Tum: Quia causat impressiones ignitas in suprema aëris regione; providit tamen natura ob generationem mixtorum plures partes ignis elementaris hinc inde dispersas, quas esse extra proprium locum, non est inconveniens; sicut neque est inconveniens; quod ad generationem mixtorum, & utilitatem viventium multas aquę portiones natura disperferit in flumina, fontes, & rivulos.

5 Inde inferitur contra nonnullos, ignem apud nos existentem esse verè elementarem, & eiusdem speciei cum superiori; nec refert differentia utriusque secundum varia accidentia; non enim quælibet accidentium varietas infert diversitatem specificam, sed solum illa, quę se tenet ex parte formæ. Unde licet ignis inferior, & superior differant secundum varia accidentia, v. g. raritatem, & densitatem, &c. hæc non oriuntur ex natura huius, & illius ignis, seu ratione formæ; sed ratione materiæ, in qua ignis reperitur; vel ratione loci, vel alijs ex causis accidentalibus.

6 Deveniendū iam ad methœora ignea: Primum locum obtinet *Cometa*, de quo primo dubitatur, ex qua materia fiat? Circa quod plurimę sunt sententię. Aliqui enim consent, cometas, for-

mari ex materia ipsa cœlesti, quatenus pars aliqua cœlorum addensatur nimis; & sic suscipit densiorem lucem attrorum, & reflectit eorum radios sub illa forma. Alij aiunt, quemlibet cometam esse unam stellam certis temporibus apparentem. Alij, non unam, sed convectionem plurium stellarum esse asserbant. Sed relictiis his opinionibus.

7 Dicendum est cum comæ uniōri, materiam cometarum esse exhalationes siccas, calidas, pingues, crassas, & viscosas constantesque ex partibus herē congmentatis, ascendentibus per aëris regionem, & pervenientibus usque ad spheram ignis, ibique accensib; talis enim materia faciliè incenditur, & diu inflammationem retinet ob eius pinguedinem. Et quidem talem esse materiam cometarum, Arist. inde probat, Quia communiter tempore generationis cometę magni insurgunt venti; lignum evidens, quod eleventur multę exhalationes calidę, magnaue contingit siccitas ob magnam copiam exhalationum aërem occupantium.

8 Circa locum autem ubi existant, & generentur comete, plurima etiam sunt placita. Quidam enim Astronomi iudicant, gigni, & existere in cœlo. Sed verum est, cometas, scilicet qui naturaliter fiunt, non in cœlo, sed in regione sublunari gigni, & exi-

stere. Ratio est : Quia cometa nequit formari nisi per alterationem illius regionis , in qua existit ; formatur enim de novo , ubi antea non erat : sed cœlum nequit alterari , cum sit incorruptibile : ergo. Formatur ergo cometa infra cœlum , non quidem in regione ignis , quia minus calor eius materiam dissolveret ; sed in sphaera aëris , non quidem infima , aut media , ut constat ex cometarum altitudine ab Astronomis observata ; & ex motu rapido ab Oriente in Occasum , quo simulcum aëre volvuntur , qui motus mediam regionem non pertingit ; sed in superiori regione aëris nunc altiori , nunc depriori eiusdem tractu. Dum enim exhalatio crassa , & viscosa ad hanc supremam regionem pervenit , magis condensatur à frigore medix regionis ; & in superiori accenditur , & inflammatur ; non verò tantum illustratur solaribus radijs , ut nonnulli dicebant ,

9. Triplex est differentia cometarum , iuxta variam exhalationis figuram. Quandoque enim exhalatio est circularis figuræ , densior in medio , rarior in extremitatibus , in medio maiorem recipit inflammationem , in extremitatibus minorem ; & tunc apparet ad modum stellæ undique comas spargentis , & dicitur *cometa crinitus* , vel *comatus*. Quandoque exhalatio protenditur in longum , & tunc apparet habere caudam ;

diciturque *cometa caudatus*. Sæpè etiam exhalatio habet inferiores partes quasi discontinuatas , subtiles , ac lucidas ; & tunc dicitur , *cometa barbatus*. Sæpè etiam visus est cometa absque omni coma ad modum simplicis stellæ , ac etiam sub alijs figuris ; sed assignatæ sunt frequentiores.

10. Secundo loco occurrit *Tonitruum* , cuius causa est exhalatio sicca , & calida in ventre nubis inclusa , dum per antiperistaltism rarefacta quærit exitum ; quæ quidem exhalatio elevatur conglomerata simul cum vaporibus aqueis , qui vapores in media regione convertuntur in nubes , adhuc intra se claudentes exhalationem illam. Hæc verò circumbessæ frigore nubis ambientis per antiperistaltism incalcescit , ac rarefit ; & locum ampliorem quærens discurrit hinc inde magno impetu concutiens latera nubis ; quæ cum sit crassa , & densa , edit fragorem illum.

Sæpè etiam fit talis fragor adinstar murmuris rancis ; quod contingit , cum exhalatio per concavas partes nubis discurrit , & non tanto agitur impetu , ut nubem scindat ; vel quia est nimis densa , & non sufficienter incaluit ; ideoque non semper cum tonitruum editur , fractio nubis contingit. Si verò impetus exhalationis discurreris intra nubem sufficiens est ad scissionem , tunc in egressu effi-

cit maiorem, atque clariorem sonitum ob ipsius nubis scissionem; eo modo, quo castanea ad ignem posita, incalescente spiritu intus existente frangitur cum strepitu, dum quærit ampliorem locum. Fit etiam tonitruum alijs modis absque exhalationis exitu, ex sola vehemēti ipsarum nubium ad invicem collisione; sicut ex collisione aquarum magnus fluctuum resonat fremitus, etiam si aquæ non sint corpora adeo dura. Itaque concludendum est, tonitruum esse sonitum ex repercussione exhalationis calidæ, & sicque cum nube, vel ex ipsius nubis scissione, vel duarum nubium congressu, vel alijs modis.

11. Tercio *Fulgur* est exhalatio accensa in nube; & dicitur fulgur à fulgore micante, quem exhibet; potest tamen dari fulgur, & coruscatio sine nubibus; & ita contingit, cum nocte serena calore ambientis accenduntur in æstare exhalationes; ut sæpè experimur. Fulgur plerumque cum tonitruo est connexum; sed quandoque etiam fulgurat sine tonitruo, cum, scilicet, nubes est tenuis, & facile scinditur, leviterque dissipatur; vel halitus adeo propè infimam nobis superficiem invenitur, ut absque omni strepitu erumpat. Quandoque etiam tonat sine fulgure, cum, scilicet, exhalatio per cavitates nubis volutatur, vel quia nondum est accen-

sa; vel si accensa est, à nobis non videtur, quia dirumpit nubem ex parte superiori versus cœlum; vel si eam scindit ex parte inferiori inter nubem fractam, & nos alia nubes intercedit impediens aspectum fulguris. Fulgur prius à nobis percipitur, quam tonitruum; quia visio citius sit, quam auditio; sed tamen quandoque præcedit tonitruum, cum, scilicet, prius inflammatur exhalatio calore per antepersistasim fortificato, quam moveatur per latera nubis; quandoque sunt simul, cum, scilicet, simul sit inflamatio, & motus concussivus nubis; quandoque subsequitur, nempe, cum prius moveatur exhalatio impetuosa per latera nubis, quam inflammetur.

12. Quarto *Fulmen* est exhalatio ignita è nube magno impetu erumpens. Undè eadem est materia fulguris, & fulminis; solumque differunt, quod materia fulguris est magis rara, debilior, & minori vehementia iaculata; ideoque in aere resolvitur, neque ad terram pervenit; at materia fulminis crassior est, & magis consistens, & magno impetu è nube projecta.

Sunt autem diversa genera fulminum pro diversa dispositione materie magis, vel minus dense, terrestris, & vi cossè. Sæpè enim materia est adeo tenuis, ut fulmen ex ea factum non comburat corpora, sed solum aliquatenus deni-

grer, & lambat. Sæpè itidem est adeò spisa, & benè compacta, vt integras domos destruat, & obvia quæque comminuat. Quandoque etiam materia est adeò multa, spisa, atque glutinosa, vt cum lapide decidat; qui cuneus fulminis appellatur, & scindit trabes, muros penetrat, & res fortissimas dissipat actione virtutis sulphureæ cum eo mixtæ, sicut globus è bombardâ emissus pellitur pulvere tormentario incenso; & hic lapis fulmine iaculatus dicitur *sagitta*; non autem absolutè fulmen, quia fulmen est nomen genericum, & sæpius contingit sine lapide. Undè fulmen aliud dicitur tenebrans, quod subilem habet flammam; idèdque transit per angusta foramina, & poros. Aliud dissipans, quia est conglutatum; & idèd non perforat, sed rumpit, frangit, & terit. Aliud vrens, quia habet multum grolî, terreî, & magis est igneum, quam flammæum; idèdque in rebus percussis magnas relinquit igniam notas.

13 Portentosi sunt Fulminis effectus. Primò enim regularitèr alta petit, vt turres, & arces, iuxta illud: *Feruntque summos fulmina montes*. Cuius causa est: quod motus fulminis valdè irregularis, & obliquus est; serpitque adinstar colubri; idèdque quod ei primo sit obuium, vt sunt excelsa loca, prius quoque fierit, & dissipat. Rursus quædam loca, siuè alta, si-

vè ima, idèi fulminis sunt magis obnoxia; quod referri nequit nisi in virtutem alicuius syderis illuc fulmen agentis. Vterius fulmen corpora mollia, & minus resistentia sine lèsiõne pertransit; dura verò, & benè compacta dissipat. Vndè gladium, & pecuniam dissipat, salva vagina, & crumena; quia exhalatio subtilis est, & citò penetrat corpora mollia per partes porosas, parumque commoratur ibi. At corpora solidiora, cum minus porosa sint, non facilè illam excutunt, sed ob longam moram comminuuntur ab ipso. Interdum etiam corpora dura, & solida non lædit; mollia, & fluida absorbit; exurit enim vestes, caligas, calceos, imò, & pilos ipsos, carnem intactam relinquens; quod cuidam virò nobis noto, & amico contigisse, apud Segoviam, ex plurium fama, & eius ore audivimus. Ratio huius est tenuitas, & debilitas exhalationis; quæ contumaciam rei resistentis vincere nequit, & vim suam in rebus minoris resistentiæ impendit. Alijque mirabiles effectus passim cernuntur; quos recensere, nimis molestum esset.

14 Quintum metheorum est *sidus discurrens*; & nihil aliud est, quam exhalatio longa, & parum lata sentim, & ordinatim accensa, extinctis partibus primo accensis; vel cum tota exhalatio mutat locum, & de vno ad alium discurret per inde, ac si vibrata esset; quæ

si deorsum descendit, quia pellitur à frigiditate secundæ regionis, vel alicuius nubes, dicitur *stella cadens*; si tendat sursum, quia movetur à levitate innata, dicitur *stella volans*; si ad latera movetur, quia nec levitas sursum ferens præ valet frigori deorsum impellenti, neque è contra, dicitur *stella discurrens*; re vera tamen neque est stella, neque animæ de purgatorio excurrentes, ut imperitii delirant. *Sextum est ignis fatuus*; qui est exhalatio viscosa accensa in infima regione aeris, quæ noctu ambulantes præcedit, vel comitatur. Et ratio est: quia agitato aere, faciliè impellitur, vel attrahitur; apparet sæpe in comæteis, & circa patibula, vel ubi plura corpora defunctorum iacent; nam ex illorum corporibus elewantur exhalationes vinctuosæ, ac viscosæ, aptissimæ ad generationem ignis. Undè cautus esto, cum quid huiusmodi contingat; nam pæssim mulierculas decipit, & viros magis pios, quam cautos; ut portentosa, & miracula æstimant, quæ naturaliter evenire possunt. Fertur etiam, hoc meteorum, quandoque gemitum, & querelam lenem edere; quod si verum est, id oritur ex nova inflammatione vicinæ exhalationis, quæ fit cum aliquo stridore. Dicitur autem ignis fatuus ob inconfrantiam motus ipsius; iam enim accedit, sæpè rece-

dit, movetur ad latera, saltat, inclinatur, pro diversa aeris agitatione. Dicitur etiam ducere ad præcipitia; fortasse quia materia illa, cum sit viscosa, & densa, ac proinde gravitans, paulatim ad loca decliviora tendit, & insequentes præcipitat. *Septimum est ignis lambens*; qui constat exhalatione subtili, & rara; diciturque *lambens*, quia plerumque in capillis hominum, & animalium calidiorum accenditur, quasi eos lamberet; nam talia animalia exhalant spiritus pingues, qui in capillis, & pilis sæpè detinentur. Sæpè etiam in fructu pini putrefacto idem ignis apparet, ita ut noctu illuminet non minus ac carbonēs: sed tunc exhalatio est magis viscosa, & densa, quia oritur à vinctuositate resinæ, quæ calore, & igne concepto fulgurat, & micat. Plures aliæ impressiones ignis levioris momenti ab Auctoribus præsertim Mafra. recensentur; ut *Draco volans*, *Capra saltans*, *Castor*, & *Polux*, &c. Quos consultò omittimus, quia in substantia à prædictis non differunt; sed solum in modo, ac loco, ubi apparent.

Quest. II. De aere, eiusque meteo-
ræ theoris.

Aeris elementum, quod totum spatium à terra, & aqua usque ad elementum ignis

ignis occupat, in tres dividitur regiones; infimam, quæ designatur à superficie terræ, & aquæ usque ad illam altitudinem, ad quam pervenit notabilis reflexio radiorum solarium, & suprâ, quam nubes, & pluvie gignuntur; mediam, quæ designatur ab hoc termino, usque ad alium, intra quos fiunt nubes, & pluvie; supremam, quæ occupat totum residuum spatij usque ad superficiem concavam ignis. Istæ regiones non habent certos limites, & immobiles terminos, sed variantur pro temporum diversitate; nam infima regio æstivo tempore maior est, quam in hyeme; quia reflexio caloris, & luminis solaris potentior est, & altius ascendit, & tunc media regio necessariò minor esse debet; secus verò in hyeme, ob oppositam causam.

2. Istæ regiones differunt secundum quasdam accidentales affectiones. Suprema enim ob ignis viciniam plus calida, & sicca est, quam eius natura postulet; ima regio partim est calida ob reflexionem caloris, & luminis solaris, partim frigida ex propinquitate terræ; media regio est valde frigida qua de causa altissimi montes nivem per totum annum servant. Cur autem secunda regio frigidior sit infera, cum tamen sit proximior igni, ac cælorum motui, & remotior ab aqua, & terra? diximus hic quæst. 1. §. Resp. ad

secundum argum. pro frigiditate aeris.

3. Hic occurrit abditissima natura ventorum discutienda. Ecce quidem circa materiam, ex qua fiunt venti, plurimæ sunt sententiæ. Sed communior tenet, illorum materiam esse quandoque aerem, quandoque vapores aqueos, vel exhalationes terrestres. Prob. hoc: ventus non aliud est, nisi corpus tenue, & rarum primario commotum; nam à tali commotione ventus dicitur: sed sæpè materia talis corporis est aer, vel subtilis vapor, aut etiam exhalatio: ergo quælibet ex his potest esse materia venti. Min. prob. & quidem de aere: nam cum flabello aerem impellimus, ventum excitamus; & dum folles comprimuntur, ventum emittunt: sed in his casibus nihil aliud movetur lateralitèr primo, nisi aer: ergo. De exhalationibus terrestribus etiam patet: quia verè, & autumnò, cum magna abundat exhalationum copia, frequentiores sunt venti; & in ortu solis sæpè venti cidentur, quia eius virtute multa exhalatio ascendit à terra; imò venti ut plurimum exsiccant, non alia ratione, nisi quia fieri solent ex exhalationibus calidis, & siccis. Deinde, de vaporibus constat: nam venti maximè in mari regnant, præcipuè in Oceano: ergo quia fiunt ex vaporibus è mari ascendentibus. Nec dicas, ventos è terra in mare

transire; quia licet hoc quandoque eveniat, non tamen semper; alias quo magis quis distaret à terra, lentius à ventis ageretur; cuius oppositum sæpius contingit.

4 Difficilius est invenire causam effectivam commotionis ventorum; quare, scilicet, semper lateraliter, in obliquum, & per transversum moveantur, cum exhalatio, & vapor calidus sursum tendere deberet? Cur potius ad vnum latus, quam ad aliud? Cur tanto impetu vt tenuis exhalatio sepè domos evertat, & arbores confringat? Et quidem communis sententia est motum illum procedere à duplici causa; scilicet, à levitate exhalationis, vi cuius ad mediam regionem concitato motu rapitur; & frigiditate illius regionis suo frigore illam exhalationem impellentis; quare hinc inde agitata non potens ascendere, aut descendere deflectit in obliquum, & movetur lateraliter. Sed contra: quia nequit exhalatio tanto impetu à frigiditate mediæ regionis agitari, cum frigiditas non habeat virtutem motivam. Tum: Quia non esset maior ratio, cur potius in vnam, quam in aliam partem exhalatio impellatur; & sic vnus esset ventus, non plures. Tum: Quia alias omnes venti gignerentur propè mediam regionem aeris, vbi exhalatio invenit obstaculum; & nullus propè terram.

5 Quare dicendum est cum communi Astronomorum doctrina, præcipuam commotionis ventorum causam esse influentias astrorum. Diximus, *præcipuam causam*; nam fatemur, alias concurrere, sed se solis non sufficere ad tot mirabiles effectus. Ratio est experientia ipsa, qua novimus, Iobem ventos Aquilonares excitare, Martem Australes, & Lunam Occidentales. Tum: Quia videmus ex certa syderum combinatione, ortu, & aspectu maximos fieri ventos. Tum: Quia ex impressione Solis, & Lunæ mare fluit, & refluit: ergo pariter exhalatio ventosa huc, illucque potest propelli, & agitari.

6 Proprietates ventorum possunt sumi, aut ex materia, qua constant; in quo sensu ventus, cuius materia est exhalatio, erit siccus, & frigidus, nam exhalatio talis est ex natura sua; cuius verò materia, est vapor, erit frigidus, & humidus; aut ex regionibus, per quas ad nos veniunt; aut à syderibus, à quibus excitantur. Vnde venti septentrionales frigidissimi, & sicci sunt, quia per loca nivosa, & frigida migrant; Australes è contra, sunt calidi, & humidi, quia per mare, & loca calida ad nos perveniunt; Orientales sunt calidi, & sicci, propter Solis præsentiam; & prædominium in illis regionibus; Occidentales è contra, sunt frigidi, & humidi, opposita causa. N n De-

7 Deveniendū ad metheora aeris, principem locum obtinet *Iris*, & definitur ab Arist. 2. metheor. *Est arcus discolor apparens ex receptione, & reflexione luminis Solaris in nube rorida*. Dicitur *arcus*; quia constat semicirculari figura; per quod distinguitur ab alia imagine in aere apparente cum eisdem coloribus, sed directā, non arcuata; ideoque appellatur *virga*. Dicitur *discolor*; quia *Iris* semper apparet diversis mixta coloribus, qui sunt ex multiplici mixtione lucis Solaris in nube; ideoque nubes debet esse transparent, opaca, densa, & non lucida, iuxta omnes suas partes; sic enim à Sole perfundi potest, & à nobis videri. Dicitur *apparens*; quia calores Iridis non sunt veri, sed tantum apparentes; quia *Iris* non habet mixtionem primarum qualitatum, quæ requiritur, ut veri colores resultent. Dicitur etiam *ex reflexione luminis Solaris*; per quod adnotatur eius causa efficiens, nempe; Sol; nam licet Luna suam Iridem causet, sed vno tantum colore præditam, scilicet, albicante ob debilitatem luminis reflexi. Denique dicitur *in nube rorida*; per quod iungitur eius materialis causa, seu subiectum. Verum hoc non debet ita intelligi, quasi in ipsa substantia rubis imprimatur, sed in ipsis guttulis, seu stillicidijs à nube defluentibus; ita tamen dispositus, ut nubes stillans, qua parte

nos respicit, sit cœnava, ut facilius radios Solis excipiat; perspicuaque, ut conspici possit; à parte vero posteriori sit opaca, ut possit reflectere ad modum speculi.

8 Rogabis, an *Iris* fuerit ante diluvium? Resp. affirmativè. Quia eadem causæ naturales, quæ nunc sunt, antea quoque erant. Unde post diluvium non incepit simpliciter, sed ut signum non futuri diluvij ex Divino beneplacito; quo sensu intelligitur illud. Gen. 5. *Arcum meum ponam &c.*

9 *Parelius* est imago Solis expressa in nube collateralī, quæ nubes est nimis rorida, ac sphaerica, ita radios solares excipiens, eosque ita efficaciter reflectens, ac si esset alius Sol. Ad hoc autem requiritur, quod nubes sit, non infra Solem versus terram, nec è regione, sed ad latera, scilicet, ad Austrum, vel Aquilonem in situ, & distantia convenienti; quod si Sol ex utroque latere nubes habeat, simili dispositione tres apparebunt Soles, unus verus, & alij duo in nubibus vicinis; & ita de facto sæpè tres Soles visi sunt. Idemque contingere solet, licet rarius, in plenilunio; si enim nubes hinc inde circa Lunam sint, etiam, & ipsa suos parelios efficiet.

10 *Halo*, sive *corona* est circulus apparens circa Solem, Lunam, & alia astra, cum nubes equa li densitate circa astrum spargitur; tunc enim Sol nequit ipsam

suis radijs penetrare ; idèdque tales radij circa extremitates eius orbiculares diffunduntur, & varij colores in ea resulant. Vndè à Græcis *Halon*, à Latinis verò *corona*, seu *Area* appellatur.

11 *Virga* sunt radij solares penetrantes nubem difformitèr densam, & raram ab alto vsque ad terram protensi ; qui quandoque propter variam nobis dispositionem diversos referunt colores, & quia plures simul apparere solent, idèd plurali nomine dicantur *virga*.

Quæst. III. De terra, & aqua, earumque meteoris.

DE vtraque simul agimus, quia vtraque vnum efficit globum ; nec se habent vt perfectè continens, & contentum, sicut ignis continens aerem.

1 Dubiatur 1. An terra sit altior aqua ? Resp. terram secundum montes esse altiozem, secundum planam superficiem saltem esse equalem. Est contra omnes ferè Thomistas, sed iuxta Chrysostom. Homil. 5. ad populum ; Hyeronim. in Psalm. 32 Aug. in Ps. 135. sequunturque communiter Jesuitæ. Prob. supponendo, aquam, & terram in idem centrum protendere, vel saltem centrum vnus physicè esse vnitum cum centro alterius ; aqua ex propria natura deorsum tendit, & æqualitèr se-

cundum omnes partes, petit à centro distare : ergo si ex aliqua parte esset altior terra, super ipsam se diffunderet, seu dilaberetur, illamque operiret.

2 Nec dicas, aquam à Deo detineri propter bonum Universi ; nec ob id violenter quiescere, quia hæc detentio est conformis inclinationi nature universalis. Nam contra est : quia admittitur novum, & continuum miraculum absque necessitate, cum tamen obtineri posset sine miraculo detinendi aquam contra propriam naturam. Neque hæc detentio posset non esse violenta aquæ, quamvis esset iuxta naturam universalem, vt diximus lib. 4. Phisicor. disp. 2. quæst. vnic. quæsit. 3.

3 Neque iterum dicas cum Ariaga, proprium esse aquæ gravitare linea recta versus centrum, non versus latera. Quod patet in poculo, in quo elevatior est in medio, quam versus latera. Nam contra est : quia gravia non solum directè tendunt ad centrum, sed etiam circa centrum quærunct se conglobare, & præsertim fluida, quæ secundum omnes partes equalitèr petunt à centro distare ; idèdque aqua in palude, non conglobatur in vnum quasi acervum, sed ad latera decurrit ; & quo plus augetur aqua, eò magis ad latera profunditur, & expanditur.

4 Prob. 2. Si aqua ex aliqua parte esset altior terra, secundum

istam partem esset altior aere, ut patet: sed hoc naturaliter implicat; ergo. Prob. min. Aqua, ut potè, gravior aere, exigit esse infra illum: sed aliàs cum sit fluida, nullum habet impedimentum, ut descendat, quia facile una pars aliàs potest impellere: ergo natura dilabatur, & se reducit ad inferiorem locum. Tert. Si aqua esset altior terra, hoc maximè esset in Oceano: sed tamen ibi multæ elatæ insule conspiciuntur supra aquas: ergo terra est altior. Quarto. Flumina per imas valles prono, & naturali motu decurrunt ad mare; sed si mare esset altius terra, non descenderent, sed ascenderent: ergo.

5 Arg. plura loca Sacræ Scripturæ, in quibus altum accipitur pro eodem ac mare. Psalm. 68. *Kenè in altitudinem maris.* Luc. 2. *Duc in altum.* Psalm. 103. *Super montes stabunt aqua.* Resp. per *altitudinem*, vel intelligi profunditatem maris, iuxta figuram Grammat. vel recessum, non quidem à centro, sed à littore. Ly autem *stabunt* est hæbraismus, & idem sonat, ac *stant*; loquitur enim Vates de prima elementorum conditione, quando aqua terram cooperiebat.

6 Arg. 2. Elementum gravius naturaliter petit esse inferius: sed terra est gravior aqua; hæc levior: ergo. Terr. In altissimis montibus oriuntur fontes; ergo,

aqua altior est illis, cum non possit aqua altius ascendere, quàm si sit locus à quo descendit. Resp. dist. mai. ex ea parte, qua sustentat levius, aut minus grave, conc. mai. ex omni parte, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Cum enim aqua, & terra unicum conficiant globum, & mare non cooperiat terram, ut in principio; solum sequitur, infra aquam dari terram, quæ ipsam sustentet, & sic contingit in mari; non verò sequitur, quod ex parte superficie, aut montium aqua sit altior; aliàs debèret totam terram cooperire. Ad tert. solum probat, posse aliquam terræ partem reperiri, quæ sit inferior aqua; non verò communiter. Vel dic, quod cum terra sit bibula, & quali spongiosa, attrahit solum ipsam aquam; ut passim videtur in pane ab aqua in vase madefacto. Videatur Mastr. hic disp. 4. num. 130.

7 Dubit. 2. An globus iste ex aqua, & terra compactus moveatur circulariter? Et certum est, non moveri ab Austro ad Aquilonem, aut è contrâ; aliàs idem polus respectu Martis, v.g. modò magis, modo minus elevaretur; nam quo aliquis locus magis accedit ad polum, magis elevatur polus. Quod constat, esse falsum: quia semper quilibet locus æqualitèr à polo distat; imò, quandoque videmus polum antarcticum, quod est contra experientiam. Dubium er-

go est an moveatur circulariter ab Occasu in Ortum ita vt Sol, & astra fixa maneant; & in tenum nobis occidant, & oriantur, in quantum nos ab illis recedimus, vel accedimus per motum terræ?

Resp. globum istum fixum esse, & non moveri circulariter. Est communis apud Theologos, & Philosophos; & opposita damnata à Sacra Cong. Card. ad indicem librorum deputata. Et merito: Nam hæc veritas constat expressè ex Sacra pag. 1. Paralip. 16. *Fundavit orbem immobilem.* Psal'm. 92. *Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.* Psalm. 103. *Qui fundasti terram super stabilitatem suam: non inclinabitur in sæculum sæculi. Et alibi sæpè.*

8 Ratio etiã suffragatur: Si enim terra circulariter moveretur, sequeretur prim. quod si quis sagittam arcu sursum projiceret, aut lapidem balista, non posset sagitta, vel lapis ad pedes ipsius descendere; sed post ipsum versus Occasum, nam projiciens iam discessisset per motum: hoc est contra experientiam: ergo. Confirm. Si quis equitans, aut ambulans projiciat sursum lapidem in directum, non potest lapis ad caput eius reverti, quia per motum iam à loco discessit: ergo pariter. Secund. Fila à bombardâ versus Occasum missa maiorem causeret idum, quam Ortum versus; quia versus Occasum quasi duplicaretur im-

petus, ex parte scilicet, ignis impellentis pilam, & ex occurrente parietis, v. g. occurrentis pile ob motum terræ; at versus Ortum paries aufugeret, & sic impulsus languesceret.

9 Nec dicas, hæc absurda nullatenus sequi; quia non solum movetur terræ, & aquæ globus, sed etiam omnia alia corpora in hoc elementari universo existentia; vt patet in exemplo de existentibus in navi: ibi enim non solum moventur homines, sed etiam muscæ, & alia similia. Nam contra est: Nam si quis in puteo existeret, & aliquam stellam fixam inde prospiceret, statim deberet illa stella ab oculis evanescere, si terra moveatur circulariter; nam si os putei esset vnus vlnæ, v. g. ferè in instanti deberet terra tale spatium pertransire: sed hoc est falsum, quia non nisi post multum tempus stella illa dispareret. Cuius ratio est: Quia pars cœli, quæ per os putei videtur, non est latitudinis vlnæ; sed valde maioris; & ideo plus temporis consumit stella percurrente spatium illud cœli: ergo solutio data non evitat inconvenientia.

10 Dubit. 3. Unde mare traxerit originem? De hac re varîe fuerunt sententiæ. Sed vera est, quæ d' origo maris fuit præceptum Dei, qui cum simul terram, & aquam cendidisset, vtramque separavit; & aquas in vnum locum

confluere fecit, congregationesque omnium aquarum appellavit maria. Sed rogabis: Cum aqua tam magnæ quantitatis esset, ut totam terram cooperiret; qua ratione potuit ita restringi ad vnum locum, & minus quam antea spatij occupare? Resp. vel quod aqua prius fuerit nimis rara, & per congregationem illam postea fuit condensata; vel magna pars aquæ fuit vento exlicata, aut in aliud corpus conversa.

II Dubit. 4. Unde proveniat salsedo aquæ maris? Et supponimus illam non esse aquæ maris intrinsecam; nam varijs modis potest fieri dulcis. Dubium est de causa extrinseca. Resp. causam esse, quia ibi sunt multæ exhalationes siccæ terræ, & adultæ instar cuiusdam liquoris, seu salis liquefacti. Ratio est: Quia omnis sapor provenit ex mixtione sicci, & humidii; quod si talis materia ultra humiditatem sit adusta gignitur sapor salis; ut probat Arist. secund. meteor. cap. 3. multis exemplis, ut sudore, lixivio, urina, est alijs; hæc enim omnia habent permixtum quid à calore desiccatum, adustum, non decoctum. Sed unde (rogas) in mari tanta exhalationum copia? Dicimus causam esse, quia subtus mare sunt ingentes salis minere ab Auctore nature ibi posite ob bonum univervi, scilicet, pro piscibus, ut salubriores sint; tum, propter navigationem,

nam salsedine aqua fit densior, & ita aptior ad ferendas naves; tum, ne putrescant aquæ; alijsque de causis.

12 Dubit. 5. Quænam sit causa fluxus, & refluxus maris? Mirabilis certè hic motus est; iam enim mare accedit ad terram, & tunc fluit; quandoque recedit, & quasi in se colligitur, & tunc refluit. Regulariter fluxus sex horis durat, totidem refluxus; hinc mare bis in vno die fluit, bisque refluit; observatumque est in maris fluxibus, qui durant regulariter ab hora sexta usque ad duodecimam, paucos ex egroris mori; in refluxibus plures, præsertim in illo, qui fit post medium noctis. Quænam ergo huius fluxus, & refluxus causa? Plures plura dicunt. Sed communior sententia est, causam huius motus esse influxum cœlestem, & præcipuè lunam. Ita Subt. Doct. in 2. dist. 14. q. 3. &

Probatur. Tum: Quia luna humidis præest; unde, & conchilia dilantur, & arbores maiorem habent humorem in plenilunio. Tum: Quia æstus iste variatur ad variationem motus lunæ. Tum: Quia sicut luna viginti quinque horis explet suum motum circularem, ita æstus, aut fluxus non incipit denuò nisi post viginti quinque horas. Tum: Quia sicut motus lunæ dividitur in quatuor partes, iuxta quatuor cæli quadrantes; prima est à puncto Orientis nostri

nostri Horizontis vsque ad punctum meridiei, secunda à puncto huius vsque ad punctum Occalus, tertia à puncto huius vsque ad punctum mediæ noctis, & quarta à puncto huius vsque ad punctum Horizontis Orientalis; pari passu procedit æstus maris, ita vt correspondeat fluxus, & reflexus motui lunæ; dum enim est in prima quadratura, incipit fluxus apud nos, & in parte terræ opposita, & sic refluxus in partibus medijs; & sic in alijs quadraturis, proportionē servata

13. Est autem hic æstus à luna duplici de causa. Prima: Quia auget aquas per novam generationem ex aëre, & per rarefactionem; secunda, per motum localem, seu ipsas movendo; nam super quamcunque regionem elevatur luna, aqua maris ascendit directè versùs illam: & intumescit per quandam attractionem, sicut magnēs ferrum attrahit; & quia in illo loco accurrunt aquæ ex alijs partibus, ideo ex parte, qua est luna fit fluxus, & in alijs refluxus. Sed quomodo (inquires) fit fluxus in parte directè opposita, cum potius contrarium videtur sequi? Resp. ibi fieri fluxum; quia aqua vi attractionis lune recedit à lateribus; & cum alioqui gravis sit, nequit ita ascendere, quin in parte opposita fluat vi aquarum à lateribus concurrentium, & impellentium. Unde aqua duplicem

quasi motum habet; vnum attractionis, quo partim sequitur lunam; alium gravitatis, quo defluit in partem oppositam; nam cum sit fluida, non se habet omnino ad modum ferri à magnete attracti, sed partim ascendit, & partim dilabitur. Quod, & passim cernitur, cum primò aqua per aqueductum ascendit, vt exeat per tubum; iam enim elevatur ab impetu succedentis, iam deprimatur à gravitate. Id ergo pariformiter de aqua, & eius æstu dicendum.

14. Metheora aquæ sunt, vapor, nubes, ros, pruina, nebula, nix, grando, glacies. Vapor est halitus quidam rarus, subtilis, humidus, calidus ex aquis, sive fluvialibus, sive marinis, virtute Solis, & syderum extractus; sicut videmus in olla ferventi, ex qua vi caloris partes aquæ subtiliores per modum fumi ascendunt. Probabilius est, istos vapores esse eiusdem speciei cum aqua. Ratio est: Nam vapores herbarum in distillatorio vase excepti vt plurimum non distinguuntur specie ab illis herbis, cum easdem retineant proprietates, ac virtuales qualitates: ergo multo minus isti vapores ab aqua distinguuntur.

15. Nubes est vapor aqueus in secunda regione condensatus à frigore aëreo, à propria forma substantiali aquæ, & maxime actione syderum. Si vapor est sub-

subtilis, faciliè in aërem resolvitur; & convertitur; si crassior, & humidior, convertitur in pluviam, quæ est nubes in aquam resoluta; si decidat minutissimis guttis, vocatur imber; si grandioribus, & simul cum impetu, appellatur nimbus; si mediocribus, & cum mediocri impetu, dicitur absolute pluvia; quæ diversitas guttarum oritur præsertim ex maiori, vel minori distantia nubis cadentis; quo enim altior est nubes, eò in minutiores secatur partes propter diurnam aëris divisionem. Quandoque lac, & sanguis videntur pluiere. Cuius causa est: Quia terra, à qua vapores fuerunt extracti, erat his coloribus imbuta; vel quia ex syderum peculiari actione, & varia exhalationum permixtione calores illi fuerunt producti. Quandoque ferrum, & lapides; quia, vel vento valido ex vno loco eleuantur, & in alium decidunt; vel generantur influxu astrorum propter admixtionem terrestriam halituum cum vaporibus. Quod idem dicendum, cum ranæ, mures, & pisciculi decidunt, præsertim cum sint animalia ex putri generabilia. Quodsi aliquando animalia perfecta, aut carnes decidere visæ sunt; hoc non est referendum ad influentias cœlestes, quæ nequeunt animalia perfecta generare; sed ope demonum, aut vi ventorum id accidere potuit.

16 *Nebula seu caligo* contingit, cum vapores crassi ascendentes è locis humidis non effe-runtur in sublime, sed propè terram manent; quæ etiam fit ex superfluitate nubis, quia aliquæ eius partès crassæ nimio frigore addensatæ gravitatem induunt, & in terram redeunt; donec, Sole adveniente, vel ascendunt, si sunt tenuiores, & magis ad naturam vaporis accedentes; vel descendunt, si sunt crassiores, & magis pluvie accedentes.

17 *Ros* est vapor subtilis non procul à terra elevatus nocturno, sed modico frigore versus in aquam. Si enim vapor esset crassus, aut ad secundam aëris regionem elevaretur, aut frigidissimo afficeretur frigore, non ros, sed pluvia, nix aut grando generaretur. Ex isto rore multa mixta generantur in aëre; si enim illi admisceatur ha itus terreus subtilis, accedente calore cœlesti, temperatoque noctis frigore, mixtum illud pinguescit; fitque succus prædulcis decidens super flores, & hervas, & dicitur mel; quodsi in herbas amaras deciderit, fit amarum. Unde mel in Sardinia est amarus, quia apes illud colligunt ex floribus absinthij. Quandoque verò exhalatio vaporis admixta est multum sicca, & viscosa. Unde humiditate assumpta plantis adheret instar sacchari, hinc rubigo dicitur, estque fructibus valde noxia.

xia. Manna quoque ex rore gignitur; dum, scilicet, vapor illi halitus terrestris adiungitur; & modicè humidus, caloreque Solis decoctus, fit quidam liquor candidus, & mellitis saporis, qui manna appellatur. Non tamen est eiusdem speciei cum manna Hæbreorum; nam diversitas figuræ, saporis, productionis, & conservationis oppositum suadent.

18 *Prænu* est ros congelatus; quia non temperato, sed vehementi frigore causatur. Unde solum in hyeme decedit. *Nix* gignitur ex nube, quæ antequam in aquam resolvatur, constringitur frigore mediæ regionis aëris; est siccior pluvia, quia plus exhalationis terræ, & minus de humido continet; est alba propter frigus intensum, quod causat candorem sicut calor negredinem. Nec est necesse, ut calores semper generentur à mixtione omnium primarum qualitatum; sed sufficit, quod aliquæ intercedant.

19 *Grando* est nubes in pluviam resoluta; quæ antequam perveniat ad terram, congelatur. Causa materialis huius congelationis est vapor aqueus natura sua frigidus, & humidus cum admixtione terrestrium halituum, qui valde conferunt ad soliditatem, & durtiem. Quod autem hæc exhalatio sit in nube, ex qua sit grando, patet: quia ferè semper cum grandine fulgura, & tonitrua eveniunt,

quæ ex exhalatione terrestri sunt. Causa verò efficiens grandinis est frigus extrinsecum ambientis; & quia in æstate non sæpè accidunt venti frigidi, ut in verè, & autumno; ideo frequentius sunt grandines in fine veris, & in autumno, quam in æstate. Grandini similis est *glacies*; solamque differunt, quia grando est aqua in aëre congelata; glacies verò in stagnis, & paludibus, fluvijis, & in aliqua parte maris. Ad glaciem concurrunt intensum frigus cum admixtione terrestres exhalationis, & aliquis caloris decoquentis humidum.

20 Iam de meteoris terræ aliquid agendum. Et primo occurrunt *exhalationes*, quæ virtute astrorum ab ipsa elewantur, suntque eiusdem speciei essentialis cum terra, sed accidentaliter diversæ; nam ab extrinseco habent caliditatem, & levitatem. Unde exhalatio est halitus terrestris calidus, & siccus è terra calore Solis extractus, estque materia meteororum ignitorum, si educitur ex terra crassa, & pingui; si verò ex terra arida, est materia ventorum.

21 Secundo: *Terremotus* sunt quidam veluti tremores terræ quibus hinc inde agitur, & quatitur. Horum præcipua materia est exhalationum ingens copia in cavernis, & visceribus terræ inclusa, & foras exire contendens ob levitatem propriam. Signa terre-

motuum praeficientia sunt: Si aque puteales turbide fiant, vel ebulliant, & ascendant, tetrumque essent odorem; per hoc enim apparet, multos halitus esse inclusos in visceribus terræ ima convolventes. Item tranquillitas intempestiva, & aeris siccitas denotant, halitus ornes, & ventos intra terræ sinus esse inclusos. Pariter si post occasum Solis appareat nebulula linealis, & tenuis diu persistens, significat, ventos nullos esse; & proinde eorum materiam inclusam esse. Demum cometa siccus, & adustus, quia indicat exhalationum copiam. Plura alia sunt signa, sed hæc certiora.

22 Inter metheora terræ lapides quoque recensentur. Licet enim sint mixta, tamen in visceribus terræ generantur. Eorum materia ut plurimum est quid mixtum ex vapore aqueo, & halitu terreo; neque enim aliter sufficit; non solus vapor, quia hic est fluidus, lapis autem solidus; nec sola exhalatio; cum enim sit sicca, potius abiret in pulverem, quam in lapidem. Requiritur ergo vapor humidus, glutinosus, & viscosus, ut conglutinet, & coadunet siccum; & halitus siccus, ut contineat, & frænet vaporem, ne labatur; & hæc mixtura dicitur materia proxima ad recipiendam formam lapidis.

23 Eadem ratione, qua lapides; etiam *metalla* inter me-

theora terræ computantur. Horum materia est vapor humidus exhalationi admixtus, ita tamen quod plus abundet de vapore ad differentiam lapidum in quorum materia exhalatio excedit. Ratio huius est: Nam omne liquefactibile, & ductibile est aqueum: sed metalla sunt liquefactibilia, & malleis distenduntur; ergo erunt ex humido aqueo. Hoc autem humidum debet esse viscosum, & viscosum; non quidem cremabile, & combustibile, quale est illud olei, & adipis; sed incremabile, & subtile, quod igni resistat. Satis de metheoris.

Quæst. IV. An elementa maneat formaliter in mixto?

Cognitio elementorum, eorum qualitatum, rarefactionis, & condensationis, actionis, & reactionis ad cognitionem mixti, seu mixtionis ordinantur; mixtio enim, aut mixtum hæc omnia requirit; ideoque illis cognititis, ad huius cognitionem devenire oportet.

§. I.

Non nulla supponuntur.

1 Suppone prim. in mixtione tria intervenire; scilicet, corpora miscibilia, corpus mixtum, & mixtio ipsa. Mixtum est illud substantiale

tiāle corpus, quod ex mixtione resultat. Miscilia sunt ea corpora, quę apta sunt coniungi. Unde quatuor requirunt conditiones. Prima est, vt sint adinvicem actiua, & passiva; ideoque materia, & forma, subiectum, & accidens cœlestia, & sublunaria nequeunt misceri; quia vnum tantum est activum respectu alterius, & aliud tantum passivum respectu illius. Secunda, quod faciliē possint dividi in minutas partes, vt sic faciliē adinvicem agant; ideoque lapides, & ferrum non miscentur. Tertia, quod non sint valde magna, nec multa; nam ex magna rerum mole, aut multitudine non fit faciliē mixtio, quia non faciliē alterantur. Quarta, quod habeant proportionem aliquam secundum activitatem, & resistantiam; nam si activitas vnus valde superat resistantiam alterius, non fit mixtio, sed conversio, & alterius auctio; vt ex ligno fit ignis, & ex alimento augetur, & nutritur vivens.

2 Mixtio est coniunctio plurium corporum confusa quadam ratione; & est triplex: impropria, propria, & propriissima. Impropria est, quā multa corpora, aut multę eorum particulae coniunguntur tantum secundum approximationem localem; immutatis omnino manentibus eorum substantijs, sive possint discerni adinvicem; vt cum miscetur hordeum, & triticum; sive non,

vt farina ex granis hordei, & frumenti. Mistio propria est, cum plura coniuncta per mutuam actionem, & reactionem adinvicem communicant inter se qualitates, & ad certam temperiem se reducunt; non tamen ex illis aliquod tertium substantiale resultat; vt cum miscentur saccarum vinum, aqua, & cortex mali citrei, vt fiat poctus. Propriissima est, cum ex vnione aliquorum, & mutua ipsorum alteratione resultat aliquod tertium substantiale distinctum. Et de hac mixtione agimus in presenti.

3 Ipsam definit Arist. lib. 1. de Generat. sic: *Miscibilium alteratorum unio*. Sed quia hæc definitio videtur satis obscura, imò si attendatur verborum sensus, potius est quędam simplex propositio, quam definitio mixtionis; ideo sic clarius mixtio communiter definitur: *Mixtio est mutatio substantialis ad formam mixti ex miscibilibus congregatis, & per mutuam alterationem dispositis, atque corruptis, in qua virtualiter continentur*. Ly *mutatio substantialis* ponitur loco generis. Per ly *formam mixti* excluduntur generationes elementorum, quia in ipsis non uniantur, nec continentur miscibilia. Per ly *ex miscilibus*, &c. explicatur terminus a quo; per quem differt à generatione illius mixti, quod non fit ex prævia alteratione miscibilium, sed im-

mediatè ex altero mixto produci-
tur; vt sunt viventia ex semine
genita, quia talis generatio non est
propriè, & rigoroſe mixtio. *Ly*
in qua (forma) *virtualiter con-*
tinetur explicat rationem forma-
lem mixti, nempe virtualiter in ſe
ipſo continere elementa.

4 Colliges prim. quod
licet omnis mixtio ſit generatio
mixti, non tamen omnis genera-
tio mixti eſt propriè mixtio. Ra-
tio eſt: Quia ad rationem mixti
ſufficit, quod conſtet forma ſub-
ſtantiali petente pro diſpoſitione
temperiem quatuor primarum
qualitatum, ratione quarum ele-
menta in eo maneat virtualiter;
& id contingit in generatione vi-
ventium medio ſemine; imò po-
teſt ex vno elemento generari
mixtum, vt tenet Subt. Doct. infra
cit. loquendo de piſcibus, vt con-
ſtat ex Gen. 1. *producant aqua. &c.*
Ad mixtionem verò propriè
ſumptam requiritur, quod ſaltim
duo elementa immediatè alteren-
tur, & in ipſorum materiam ſuc-
cedat forma mixti.

5 Colliges 2. Contra Pey-
nado, & alios, mixtionem non
distingui eſſentialiter à generatio-
ne aliorum mixtorum, quæ ſunt
medio ſemine; nam vt diximus
agentes de motu, ſolum distin-
guuntur motus eſſentialiter, quan-
do termini *ad quem* eſſentialiter
distinguntur; hic autem termini
ſunt eiufdem ſpeciei, nam eiufdem

rationis eſt mus ex putri genitus;
& ex ſemine generatus. Solum er-
go diſtinguantur ratione alicuius
præſuppoſiti; nam mixtio præſup-
ponit conjunctionem, & alteratio-
nem præviā mixcibilium, quæ
reſpectu illius motus eſt acciden-
tale prærequiſitum.

6 Colliges 3. Cauſam mate-
rialem rei, quæ per mixtionem ſit,
eſſe ipſa elementa, aut illorum
materiam; cauſam formalem eſſe
formam continentem virtualiter
elementa; & hanc eandem eſſe
cauſam ſinalem, cum ſit ſinis ip-
ſius mixtionis. Circa cauſam verò
effectivam certum eſt non eſſe ipſa
mixcibilia. Tum: Quia ſunt im-
perfectiora mixto, vt patet. Tum:
Quia quando ſit mixti generatio,
non ſunt mixcibilia; alias duæ for-
mæ ſimul eſſent in eodem instanti
in materia: ſed ad cauſandum re-
quiritur exiſtentia: ergo. Unde
cauſæ productivæ mixti erunt cau-
ſæ vniverſales iuxta qualitatem
illius; vt diximus loquendo de ge-
neratione viventium, & in tractatu
de Cælo. Itaque ipſa mixcibilia
ſolum concurrunt ad generatio-
nem mixti effectivè instrumentaliter,
id eſt, producendo diſpoſi-
tiones (præter ultimam) requiſi-
tas, vt mixcibilia ipſa deſtruantur,
& mixtum generetur; non ita vt
quodlibet ſe ipſum deſtruat, ſed
ita vt vnum agens in aliud ipſum
alteret producendo in illo ſuas
qualitates, vt tandem ſequatur
corrup-

corruptio media forma mixti introducenda. Sed adverte, quod in alteratione miscibilium duo contingunt, scilicet, reactio illorum adinvicem, & quædam extenuatio, & terminatio partium. Ad primum omnes quatuor qualitates activè concurrunt, teste Arist. dicente, generationem mixti esse opus harum qualitatum; ad secundum verò solum calor, & frigus activè concurrunt, aliæ verò qualitates solum passivè. Videatur Mastr. hic q. 2.

7. Suppone 2. Miscibilia (præcipuè elementa) aliquatitè manere in mixto. Id enim constat ex Aristot. definiente mixtionem per unionem miscibilium; & 3. de Cælo 31. Ubi definit elementum, quod sit corpus, in quod cætera corpora dividuntur in quibus potentia, aut actu inest, &c. Sed dubium est de modo, quo elementa in mixto maneant, an formalitèr, an virtualitèr.

§. II.

Vera sententia duplici conclusione statuitur.

8. Dicimus ergo 1. Elementa, aut formæ illorum substantiales non manent formalitèr in mixto. Hæc est communis contra nonnullos à Mastris relatos; eamque tenet Subt. Doct. in 2. dist. 15. §. Dico ergo, num. 5. D. Thom. 1. part.

quæst. 76. art. 4. quos Discipuli sequuntur. Prob. 1. ex Subt. Doct. ibi; vel formæ elementorum manent in mixto ita divise, ut una sit in una parte materiæ, & alia in altera; & hoc non, quia sic non esset mixtio, sed quædam diversarum formarum localis inmixtio; vel ita perfectè miscerentur, ut in quavis parte mixti sint omnes formæ elementorum simul; & hoc etiam repugnat, quia tunc eadem portio materiæ esset simul informata pluribus formis substantialibus adequatis, & non subordinatis, quod naturalitèr implicat: ergo. Confirm. formæ elementorum sunt naturalitèr incompatibiles in eadem materia: ergo implicat: simul esse in eadem parte mixti. Prob. antec. Si tales formæ essent naturalitèr composibiles, nonquam ex uno elemento aliud generaretur; ad hoc enim requiritur, quod una forma alteram excludat: sed ex uno elemento passim generatur aliud: ergo.

2. Secundo: plura dantur mixta, quæ specie inter se differant; sed si in mixto manerent formalitèr elementa, unum mixtum ab alio specie non differret: ergo. Prob. min. Ea specie non differunt, quæ habent formam eiusdem speciei: sed data opposita sententia, non haberent mixta formas diversæ speciei, sed unius, nimirum aggregatum formarum elementarium: ergo. Tercio; *Generatio unius non*

turaliter est corruptio alterius: sed si in mixto manent elementorum formæ, hoc esset falsum, nam generaretur mixtum absque corruptione elementorum: ergo.

10 Quarto: implicat generatio substantialis absque novo termino formali producto: sed generatio mixti est substantialis: ergo per illam debet produci novus terminus substantialis: Atqui talis terminus nequeunt esse formæ elementorum, quia iam præcesserunt in materia; nec potest esse aliquis ordo, aut symetria temperamenti, hæc enim est simplex relatio: ergo est aliqua forma distincta, quæ formaliter elementa non includat. Quinto: omne mixtum est vnum per se: sed ex elementis, aut illorum terminis, nequit vnum per se resultare; quia nullum elementum se habet ut actus, aut potentia respectu alterius: ergo.

11 Sexto: data hac sententia sequitur, motum naturalem non fore velociorem in fine, quam in principio: ergo. Prob. seq. Nam si lapis de cælo decideret, velocius moveretur per ignem, quam per aerem; quia dum moveretur per ignem, tria elementa, scilicet, aer, aqua, & terra impellerent lapidem deorsum; cum verò moveretur per aerem, solum aqua, & terra impellerent; ignis verò, & aer retardarent motum: ergo semper talis motus remitteretur, & esset remissior in fine, quam in princi-

pio; quod est contra experientiam.

12 Dicimus 2. Elementa manent solum virtualiter in mixto. Hæc est ferè communis. Ita Doct. cit. & constat ex Arist. 1. de generat. 84. & 86. ubi aperte asserit, elementa potentialiter, & secundum virtutes manere in mixto. Unde brevis pro conclusione depromitur ratio: certum est, elementa aliquomodo manere in mixto: sed non manent in eo formaliter ut probatum est: ergo manent virtualiter.

13 Sed adhuc est dubium; quomodo intelligenda sit hæc virtualis continentia? Pro quo nota, quod continentia virtualis est duplex; vna in genere causæ efficientis, qua vna forma dicitur aliam continere, quia illam potest producere; sic Sol virtualiter continet calorem; & hoc modo certum est, formam mixti non continere elementa, quia nequit ignem, terram, &c. producere. Alia est continentia in genere causæ, quasi formalis; & hæc est duplex. Prima, qua forma perfectior perficit materiam perfectiori gradu, quam forma imperfectior (non tantum per simplicem excessum; ut forma equi continet formam muris) sed in gradu formæ imperfectioris non quidem formaliter, & actualiter, sed virtualiter, & potentialiter. Secunda, qua forma continens potest operationes, & effectus al-

terius formæ causare.

14 In proposito ergo forma mixti continet formas substantiales elementorum in genere quasi formalis causæ, quia perficit materiam perfectiori gradu, quam illæ, & in gradu illarum; non formaliter, & actualiter, quia non dat formaliter, esse ignis, vel terræ; sed virtualiter, & potentialiter, quia est forma participans, & conveniens cum elementis. Exemplum aptissimum adducitur à Doct. ubi supra; nam rubor, qui est medium specie ab albedine, & nigredine distinctum, dicitur, participare de illis tanquam extremis; non quidem formali participatione, ita ut verè entitas albedinis, & ent. nigredinis sint actu in rubedine; quia rubor est entitas æquè simplex, sicut extrema; sed est medium per participationem propter naturalem quandam convenientiam, quam habet cum extremis; quam convenientiam extrema inter se non habent. Hoc modo mixtum est medium aliquod inter elementa, & illa participat; non quia ibi sint actu, & formaliter, sed quia habet quandam convenientiam cum forma cuiuslibet elementi; quatenus radicaliter exposcit pro dispositione illam qualitatem, quam postulat forma cuiuslibet elementi; quæ convenientia non est inter elementa ipsa.

15 Ex quo patet, quod etiam

secundo modo continet forma mixti virtualiter elementa; quia potest causare in aliquo gradu effectus, seu qualitates elementorum; non quidem in gradu extremo, ut ipsa elementa; sed attenuato, & quasi medio, iuxta modum formæ, à qua illi gradus dimanant. Ita Subt. Doct. quem non benè intellectum impugnant Complut. Undè colliges, exemplum de anima rationali, quo vitur Doct. Subt. non tenere in omnibus; nam anima rationalis est principium formale, & actuale, quo sentiendi, & vegetandi; at forma mixti non est principium formale, quo mixtum sit aqua, ignis, vel aer; sed solum virtualiter modo explicato.

Diluvuntur obiecta.

16 Argum. contra veramque conclusionem 1. vnumquodque resolvitur in ea, ex quibus componebatur: sed mixtum, cum destruitur, resolvitur in elementa; ergo formaliter componitur ex elementis. Min. prob. nam dum comburitur lignum, accenditur flamma, quæ est ignis; segregantur cineres, quæ sunt terra; exhalat fumus, qui est vapor aereus; effluit humor aqueus ex ligni extremitatibus. Idem apparet in cadavere, dum putrescit, & in alijs exem-

exemplis: ergo.

Resp. conc. mai. neg. min. Ad prob. dicimus, sapè in mixtis adesse quædam elementa in eorum poris, ut aerem, terram, aquositate; sed hæc non est vera mixtio, cum sint discontinuata corpora, & solum iuxta posita. Sunt etiam plures partes difformes, quarum aliquæ sunt magis terreæ, aliæ magis igneæ, &c. quia sunt naturæ ignis, aut terræ valde similes, & artificio à mixto segregabiles; qua ratione dicuntur elementa à mixto separari, id est, partes illorum naturis magis similes; quæ tamen partes sunt quædam corpora mixta. Undè nunquam mixta immediatè in elementa resolvuntur, sed in alia mixta elementis similia; vel si resolvuntur in elementa, non erit tanquam in partes componentes, sed tanquam in partes adhærentes, & inclusas in poris. Itaque in combustionem ligni flamma illa antea non erat, sed fit de novo ab agente extrinseco; nec cineres sunt terra, nec fumus aer; nam diversorum mixtorum cineres, & fumus diversas habent virtutes. Idèoque aqua stillata ex herbis non est materia baptismi, quia non est vera, & elementaris.

17 Arg. 2. quoties remanent dispositiones conservativæ alicuius formæ, quæ erat in subiecto, remanet adhuc illa forma: sed adveniente forma mixti, remanent adhuc dispositiones conservativæ for-

marum elementarium; nam in productione ranæ, v.g. ex gutta pluvie in pulverem decidentis aqua non magis calefit, quam dum fervet in olla; nec magis exsiccat, quam dum glaciatur: & tamen aqua est composibilis cum calore, quo fervet, & cum siccitate, qua glaciatur: ergo formæ elementorum sunt composibiles cum qualitatibus requisitis ad formam mixti; proindeque in illa ibi erunt formaliter.

Confirm. 1. In mixtis dantur primæ qualitates, quæ sunt propriæ elementorum: sed qualitates non possunt inveniri sine propria forma: ergo in mixto dantur formæ elementorum. Confirm. 2. Nihil est, à quo formæ elementorum destruantur, cum generatur mixtum: ergo. Prob. antec. Non corrumpuntur à forma mixti genita, quia hæc subsequitur corruptionem; non à cælo, quia quod corrumpit aliud, illud corrumpit qualitate contraria: ergo si ignis corrumpitur à cælo, hoc erit mediante frigore, & humiditate; & consequenter non corrumpet aquam, & è contra. Non denique ab ipsis elementis ad invicem: quia vel omnia sunt equalis virtutis, & sic nullum destruetur ab alio; vel inæqualis, & sic manebit fortius, & tantum corrumpetur debilius; imò non dabitur mixtio, sed unius elementi augmentatio.

18 Resp. dist. mai. si alias non adest

adest dispositio sufficiens pro alia forma generanda, conc. mai. si adest talis dispositio, neg. mai. & dist. min. in eodem sensu, neg. conseq. Licet enim gradus illi, qui manent in congressu elementorum de se sufficerent ad conservandam formam cuiuslibet; quia tamen illud temperamentum est sufficiens dispositio pro generanda forma mixti, ideo hæc introducit, & illas expellit, cūnequeant plures formæ esse simul in materia. Neque semper est necesse ad expulsionem formæ prioris, quod omnes gradus qualitatis eius destruantur; sed satis est, quod adsit ultima dispositio ad alterius formæ introductionem.

Ad primam confirm. neg. mai. Nam adveniente forma mixti, producantur novæ qualitates, quæ licet sint eiusdem speciei cum qualitatibus elementorum, non tamen sunt illæ eodem numero, quæ in elementis præfuerunt. Ad secundam confirm. neg. antec. Nam licet in mixtione nunquam vnum elementum corrumpatur ab alio, omnia tamen corrumpuntur formaliter à forma mixti, & efficienter à generante mixtum, sive hoc sit cælum, sive aliud mixtum. Nec talis corruptio fit ratione qualitatis contrariæ, sed dispositivè fit media dispositione sufficienti pro forma mixti, & formaliter media ipsa forma.

12. Arg. 3. Nihil ordinatur à

natura ad sui corruptionem: sed elementa sunt ordinata à natura ad mixtionem, tanquam ad suum præstantissimum, & optimum, ad quod possint concurrere: ergo mixtio non est destructio elementorum: ergo manent in mixto. Instatur argum. forma elementi, & seminis à natura ordinantur ad vivens, tanquam ad finem: ergo manent in vivente? prava consequutio. Dist. mai. tanquam ad finem intrinsecum, & proprium rei, conc. mai. tanquam ad finem extrinsecum, seu commune, neg. mai. & dist. min. in eodem sensu, neg. conseq. Sicut enim natura sæpè permittit, imò ordinat læsionem alicuius membri minus principalis ob conservationem principalioris; sic ordinat corruptionem elementorum propter bonum Universi, & acquisitionem perfectioris entis, quale est mixtum.

20. Arg. 4. ex absurdis: si elementa non manent formaliter in mixto, sequitur 1. non maiori ratione elementa debere dici materiam mixti, quam vnum mixtum materiam alterius; nam sicut forma mixti succedit formam elementi in eadem materia, sic forma unius mixti succedit formam alterius. Secund. Non esset maior ratio, cur mixtum debeat supponere materiam prius informatam forma elementari, & non è contra; si enim mixtum non debet informari formis elementorum, qua de

causa illas in materia præsupponere debet? Tert. Mixtum diceretur æquè simplex, ac elementum; quia solum componeretur ex materia, & forma, sicut illud. Quart. Non magis elementa manerent in mixto, quam vnum elementum in alio; nam sicut mixtum continet qualitates elementorum, ita vnum elementum continet qualitatem alterius; v. g. aqua humiditatem aeris, & æt calorem ignis.

21. Resp. ad primum, potius dici elementa manere in mixto, quam vnum mixtum in alio. Quia forma mixti est perfectior, & actualior formis elementorum, non vt cumque, & per simplicem excessum, sed tanquam medium inter ipsa elementa; & commune est omni medio continere in se extrema, non quidem actu, & formalitèr (aliàs color medius, vt rubedo, non esset qualitas simplex, nec vnum per se, sicut sunt qualitates extremæ) sed quia habet naturalem convenientiam cū extremis, quam non habent extrema inter se. At forma mixti non sic continet formam alterius mixti, nec forma vnius elementi formam alterius; quia nulla forma est in alia, tanquam in medio, in quo simul virtualitèr cum illis vniatur.

Ad secundum, neg. seq. Quia licet in perficiendo materiam forma mixti non perficiat mediante forma elementi; tamen

quoad ordinem transmutationis forma mixti præsupponit formam elementi (vel immediatè, si sit per mixtionem; vel mediatè, si sit per generationem.) Sic semen præsupponitur sanguini, sanguis carni, caro homini, vinum aceto, non tamen è contra. Ratio ergo illius præsuppositionis est indigentia primarum qualitatum, quæ resistent in elementis.

Ad tertium, quoad compositionem substantialem æquè simplex est mixtum, ac elementa; loquendo tamen de dispositionibus necessarijs, tam in generatione, quam in conservatione, elementum est simplicius, nam forma elementi tantum duas qualitates dispositivas requirit, forma verò mixti omnes qualitates primas, & etiam secundas exigit. Ad quartum, neg. seq. Quia mixtum continet omnes qualitates elementorum; vnum verò elementum tantum continet vnā qualitatem alterius.

Duplex corollarium ex dictis.

22. Ex dictis colliges 1. In mixto neque manere actualitèr formas substantiales elementorum, neque etiam easdem numero qualitates, quæ præfuerunt in ipsis; sed alias numero quidem distinctas, sed eiusdem speciei intime cum qualitatibus elementorum. Quod immeritò quidam Scollæ

tistæ negant. Tum: Quia frigus à marmore in manu productum adhuc intenditur ab aqua; & omnes calores se invicem intendunt, & coadiuvant; manus enim intra finem calefacta Soli exposita amplius incalcescit, & adhuc magis approximata igni: ergo sunt eiusdem speciei. Tum: Quia alias qualitates elementorum nullo modo ad introductionem mixti deservirent: forma enim talis speciei requirit determinatas dispositiones: sed qualitates elementorum non sunt determinatæ, per vos: ergo nulla determinata forma mixti introduceretur.

23 Nec dicas, quod forma mixti non est eiusdem speciei cum elementis: ergo nec qualitates utrorumque; nam à formis diversæ speciei diversæ in specie qualitates dimanant. Resp. enim, quod quamvis rerum specie differentium debeant esse diversæ proprietates specificæ consequentes formas ipsas substantiales, non tamen oportet, talia in nulla qualitate prorsus eadem specie convenire; alioquin albedo hominis, & parietis, potentie videndi hominis, & aquilæ non essent eiusdem speciei; contra Doct. Subt. in 2. dist. 1. q. 5. §. Dico. V. Potest, num. 5. imò tot essent calores specie distincti, quot animalia. Quod constat, esse falsum; nam sæpius idem alimentum, v.g. aqua deservit homini, & equo attemperando calorem; quod

non ita eveniret, si calores specie differrent, quia idem numero frigus non posset opponi caloribus specie distinctis.

24 Colliges 2. contra Merin. in mixto dari formalitèr quatuor primas qualitates, & non unam tantum continentem qualitates elementorum, quæ appellatur qualitas complexionalis, aut temperamentum mixti. Ratio est: quia in quolibet mixto in suo statu naturali permanente experimur sensu tactus has qualitates; nam vivens intus est calidum, metalla frigida; qualitates autem virtuales non sunt sensibiles in se ipsis; solus enim color formalis movet visum, & sonus formalis auditum, non aliquid virtualitèr continens colorem, aut sonum; ergo solus formalis calor, & formale frigus possunt movere sensum tactus: ergo.

Non tamen negamus in mixto alias qualitates virtuales, sed solum qualitates virtuales continentes primas qualitates; quibus medijs mixta in se ipsis actione immanenti producant primas qualitates formales; nam dantur aliqua mixta productiva transeunter in alienum subiectum per qualitatem virtualement calorem formalem, vt piper, & allium; vel frigus, vt succus mali citrei.

25 Dices 1. Forma substantialis mixti non est forma elementorum in gradibus remissis, sed

quædam alia forma substantialis specie distincta, & medium ipsas continens in virtute, & potentia; ergo temperamentum non sunt qualitates elementorum in gradibus remissis, sed quædam alia qualitas diversa in specie à qualitatibus elementorum, seu media continens ipsas virtute, & potentia. Secund. Color rubeus, etiam si generetur ex mixtione aliorum colorum extremorum, non continet actu, & formaliter colores extremos; alias non essent qualitates simplices, nec unum per se: ergo idem dicendum de temperamento mixtorum.

26 Resp. ad primum, conc. antec. neg. conseq. Disparitas est: nam due forme substantiales nequeunt esse simul in eodem materia; essent autem, si forma substantialis mixti formaliter ex elementis constaret. At plura accidentia, scilicet specie diversa, possunt esse simul in eodem subiecto. Nec requiritur alia quinta qualitas con-

tentiva quatuor qualitatum mixti; nam forma ipsa est sufficiens principium, unde tales qualitates dimanant absque alio medio.

Ad secundum, conc. antec. neg. conseq. Quia color rubeus est unicus color, & unicum accidens; at temperamentum non constat unico accidenti, sed pluribus attemperatis, & fectatis. Quod etiam contrarius concedere debet: quia nisi homo, v. g. haberet formales qualitates, non esset bene temperatus; qui propter quandoque medicina adhibetur, ut corrigat excessum caloris formalis, quandoque frigoris. Cum ergo morbi oriuntur ex nimio prædominio unius qualitatis; inde est, quod intemperies, aut temperies in ipsis qualitatibus formaliter sumptis consistit.

27 Hic solet disputari de temperamento mixtorum; sed questio potius medica, quam philosophica est; de qua si placet, vide Mastr. hic q. 4.

TRACTATUS

BREVIS DE COELO.

Postquam Arist. in octo lib. Physic. de corpore naturali in communi egit; ad agendum de cœlo descendit. At quia cœlum ex 12 cœli 96. sumi potest, vel pro vltima sphæra; vel pro cœlestibus corporibus, vel pro omnibus contentis ab vltima sphæra; in quo sensu cum Mundo, seu Universo convertitur; in præsentī ipsum capimus, non in tertia acceptione, nam de Mundo lib. 8. Physic. præcipua diximus; neque in prima, sed in secunda, ut scilicet supponit pro omni corpore super hanc elementarem regionem existente; quo modo astra etiam comprehendit. Sed quia de cœlo, in physic. disputata manent plura; quæ ad Philosophicum institutum spectant; hic breviter dicemus, quæ à peritis Astronomis admittuntur.

DISPUTATIO VNICA.

DE COELO.

Cœlum in veriori ethymologia à *cœlando* dicitur; vel quia omnia sublimaria continet, vel cœlestem beatitudinem occultat; in se autem est quædam substantia extensa, in qua astra resident; & si quæ alia sunt suprâ ipsam. De qua sit.

Quæst. unic.

*Quest. unic. Continens plura du-
biola circa cælum.*

DUbitab. 1. Quot sunt cæli,
& astra? Circa numerum
cælorum adhuc Patres non conve-
niunt inter se. Nam alij vnum; alij
duos, alij tres, alij plures posue-
runt cælos; imò scriptura ipsa
quandoque in singulari, quando-
que in plurali de cælis loquitur.
Sed communior; & receptissima
sententia Astronomorum est, cæ-
los omnes numero esse vndecim,
nec plures, nec pauciores; scilicet,
cælum Empyreum, immobile, &
quietum, & decem mobiles. Prob.
Totidem cæli debent admitti, quot
sunt motus diversi, & discontinua-
ti in corporibus cælestibus; quia
vnum, & idem cælum non potest
per se, & connaturaliter moveri
motibus, planè diversis, & dis-
continuatis; si enim videremus
corpus descendere velociter, &
corpus tardè descendens, rectè
colligeremus, corpora illa esse
distincta, & discontinuata: sed de-
cem diversi motus ab Astronomis
deprehenduntur: ergo. Prob. min.
Quia in primis in septem planetis
totidem deprehendimus motus di-
versos, & contrarios; ita enim
variant positionem, & aspectum,
vt nunc sint coniuncti, nunc ex dia-
metro oppositi, nunc mutuo ap-
proximati ad constellationem ali-
quam, nunc disiuncti, & ab ea

recessi; quod quidem sine diversis
motibus contingere nequit: ergo
septem planetæ habent totidem
motus diversos, & consequenter
totidem cælos; quia idem cælum
non potest à se ipso distare aut si-
bi appropinquari, seu coniungi.

Dices: Idem corpus elemen-
tale, scilicet, aër solet moveri, &
agitari in partes contrarias: ergo
idem cælum poterit etiam moveri
motibus contrariis; & consequen-
ter ex varijs, & diversis motibus
planetarum cæli non sunt multi-
plicandi. Resp. 1. conc. antec. neg.
conseq. Disparitas est: Nam aër
est corpus fluidum, ideoque pote-
rit moveri motibus diversis, &
contrariis. Cælum verò est corpus
solidum; vnde nō poterit ita moveri.

Resp. 2. dist. antec. motu na-
turali, neg. antec. motu violento,
conc. antec. & neg. conseq. Quan-
do enim aër movetur, & agitur
in partes contrarias, hoc contingit
per motum violentum vento-
rum, non verò per natura-
lem; nam in motu naturali talis
diversitas, aut contrarietas non
reperitur; motus verò planetarum
non sunt violenti, sed naturales.
Unde nequeunt esse diversi, &
discontinui; & consequenter
cæli, qui sic moventur, debent
esse plures, & non vnum; quia ne-
queunt ipsa astra moveri, nisi pa-
riter cælum ipsum, in quo sunt,
moveatur; nam cum sint miræ,
magnitudinis, & moveantur mira
velo-

velocitate, secum deferunt cælum, in quo sunt. Quod patet in vase rotundo aqua pleno: Si enim corpus aliquod solidum motu circulari veloci in eo moveatur, ipsa quoque aqua simul circulariter movetur: ergo cum astra circulariter, & velocissimè moveantur, etiam ipsum cælum debet moveri; & consequenter si motus planetarum sunt diversi, cœli debent esse distincti.

Deinde, præter hos tres, alij motus inveniuntur. Primus velocissimus, Diurnus dictus; quia per spatium unius diei, seu viginti quatuor horarum ab Oriente in Occidentem durat. Secundus, à Ptolomæo inventus ab Occidente in Orientem per aliam lineam, & supra distinctos polos; tardissimus tamen, cum ferè centum annis unum gradum pertranseat. Unde totum suum cursum triginta sex millibus annis, vel secundum alios, quadraginta novem millibus annis, conficit. Tertius trepidationis, sive accessus, & recessus ab vno ad alterum polum Mundi ab Alfonso X. Castellæ Rege detectus: ergo præter septem cœlos, in quibus sunt planetæ, dantur alij tres mobiles: ergo decem mobiles; & consequenter cœli sunt undecim, nec plures, nec pauciores. Ex quibus cælum immediatum empyreo dicitur primum mobiles; aliud huic immediatum, dicitur Glaciale, seu crystallinum; aliud

isti proximum, vocatur firmamentum eò, quod stellæ firmiter ipsi inhaerent; vel stellatum ex multitudine syderum in ipso recepta.

Circa numerum astrorum nota, quod astra alia dicuntur fixa, alia errantia, quæ etiam planetæ appellantur. Fixa sunt, quæ inter se eandem distantiam, eundem situm, eundemque motum, & figuram servant. Errantia verò; quæ neque inter se, neque à stellis fixis eque distant. Planetæ verò, seu sydera errantia septem communiter numerantur, scilicet, Luna, Mercurius, Venus, Sol, Mars, Jupiter, Saturnus. Ex quibus primus nobis vicinior est Luna, secundus Mercurius, tertius Venus, quartus Sol, quintus Mars, sextus Jupiter, septimus Saturnus. Et ex his Luna, & Venus sunt frigidi, & humidi; Sol & Mars sicci, & calidi; Jupiter calidus, & humidus; Saturnus, frigidus, & siccus; Mercurius denique accipit conditiones illius, cui adiungitur.

Astra fixa innumerabilia, ac penè infinita sunt, iuxta illud Gen. 15. *suspice cælum, & numera stellas, si potes*; & Ierem. 33. dicitur: *Sicut enumerari non possunt stellæ cœli*; quod debet intelligi de stellis omnibus in cœlo existentibus; nam quæ apparent non plus, numerantur, quam mille, & viginti duæ. Quas omnes ad quadraginta, & octo constellationes redegerunt;

gerunt; intelligunt autem per constellationem certum numerum, seu multitudinem stellarum suo ordine, & situ alicuius rei figuram exprimentem. Inter alias constellationes illustra sunt illa duodecim Zodiaci signa, scilicet: Aries, Taurus, Geminis, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornius, Aquarius, Piscis; & vocantur his nominibus, vel ob similitudinem aliquam cum rebus figuratis, vel ob aliquem effectum, vel ob aliquas aliquorum fabulas. Istorum ergo signorum tria sunt cholericæ, & ignea, ut Aries, Leo, & Sagittarius; tria ærea, & sanguinea, ut Geminis, Libra, & Capricornius; tria aquea, & flegmatica, ut Cancer, Scorpius, & Piscis; tria denique terrea, & melancholica, ut Taurus, Virgo, Aquarius.

Dubit. 2. Quæ sit figura, & magnitudo cælorum? Resp. ad primum, cælum esse sphericæ figuræ. Ita Arist. hic lib. 2. cap. 4. dicens: *Figuram autem rotundam habere cælum, necesse est.* Ita etiam Ptolom. & communiter Astronomi. Colligiturque ex Sacra Script. Eccles. enim 1. dicitur: *Oritur Sol, & occidit, & in locum suum revertitur; ibique renascens gyrat per meridiem, & flectitur ad Aquilonem, lustrans universa in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos revertitur.* Et cap. 24. eiusdem nomine Divinæ Sapientiæ

dicitur: *Gyrum cæli circumivi solas.* Sed si cælum non esset sphericæ figuræ, non diceretur, quod Sol gyretur, flecteretur, revertereturque in suos circulos; nec quod sapientia circumisset gyrum cæli; ergo. Prob. ratione: Figura sphericæ est perfectior; caret enim principio, & fine: sed alia corpora simplicia, scilicet, elementa sunt sphericæ figuræ; ergo & cælum, quod est perfectius alijs corporibus simplicibus. Unde cælum Empyrium quoad concavam superficiem est etiam sphericum, licet quoad convexam sit quadratum; in quo sensu intelligitur illud Apocal. 21. *civitas in quadra posita.*

Quoad magnitudinem autem cælorum resp. quodlibet cælum sua magnitudine terram superare excessu inenarrabili; si enim terra ex diametro interposita inter Solem, & Lunam, solum ad breve tempus causat umbram in corpore Lunæ millies, ac millies minori cælo suo, quantum excedetur ab eodem cælo? Quanto autem magis ab alijs cælis maioribus, ac maioribus, in quorum secundo (exiguo quidem comparatione aliorum) nec minimam quidem umbram efficit? Et quid dicemus de Empyreo? Cuius magnitudo soli Deo, & cælicolis nota est.

Cælorum ergo magnitudo etiam ex magnitudine stellarum concipi potest. Stellarum in sex magnitudines

nitudines dividunt Astronomi moderni. Prima continet stellas. 15. secunda 45. tertia 208. quarta 474. quinta 217. sexta 49. Quælibet stella primæ magnitudinis continet in se terræ magnitudinem centies septies; stellæ secundæ magnitudinis nonageties; Tertiæ septuagies bis; Quartæ quinquagies quater; Quintæ trigeties septies; Sextæ decies octies. Ex adeo igitur vasta tot stellarum mole, & innumerabilium aliarum, quæ nobis ignotæ sunt, potest colligi, quanta sit magnitudo cœli stellati, seu firmamenti; quantaque parvitas terræ in comparatione cœlorum.

Dubit. 3. An cœli sint fluidi, aut solidi? Per corpus fluidum intelligimus illud, per quod aliud transire potest sine penetratione; talia sunt aqua, & aër; per aquam enim pisces, & per aërem aves sine penetratione transeunt. Per corpus solidum illud intelligimus, per quod sine penetratione aliud transire non valet; vt lapis, ferrum, &c. Non est quæstio de cœlo Empyreo; hoc enim supponunt omnes, esse solidum, cæterisque excellentius; quia domus, & curia Beatorum est. Procedit ergo quæstio de alijs. Aliqui moderni Astronomi tenent, cœlos esse fluidos; vnde asserunt, astra in cœlis moveri, veluti aves in aëre, aut pisces in aqua.

Dicimus, cœlos esse solidos

quoad omnes suas partes. Ita communiter Philosophi, & Astronomi. Prob. 1. ex illo Gen. 1. vbi cælum vocatur firmamentum: *Fiat firmamentum in medio aquarum;* quod quidem nomen soliditatem denotat. Prob. 2. Iob. 37. vbi dicitur: *Tu forsitam fabricatus es cœlos, qui solidissimi quasi ære fusi sunt.* Tert. prob. ex illo ad Heb. 4. vbi Paulus ait Christi stum D. penetrasse cœlos: *Qui penetravit cœlos;* sed hoc non esset necessarium, si essent fluidi: ergo non fluidi, sed solidi sunt.

Denique prob. ratione: Quia licet Planetæ habeant inter se varios, & distinctos motus, hæc tamen distinctio est cum maxima constantia, & perseverantia; aliàs incerta prorsus esset omnis Astronomia de coniunctionibus, oppositionibus, & aspectibus Planetarum; incertæque essent prædictiones Eclypsis Lunaris, aut Solaris, quod est falsum: sed huiusmodi constantia est naturaliter impossibilis, si astra moventur per cælum fluidum, & inconstans: ergo moventur per cælum solidum, & constans. Prob. min. Quia in corpore liquido, & fluido nulla potest assignari linea constans, fixa, & immobilis: sed vbi talis nequit assignari linea, nequit etiam assignari motus constans, & invariabilis per eandem lineam: ergo.

Dubit. 4. A quo cœli locali-

ter moveantur? Supponimus cælos localiter moveri, & quidem in gyrum, seu motu circulari, iuxta illud Eccles. 1.: *Oritur Sol, & occidit, & ad locum suum revertitur, ibique renascens gyrat per meridiem.* Quo supposito.

Dicimus: Cæli non moventur ab intrinseco, seu à se ipsis, sed ab extrinseco, scilicet, ab intelligentijs. Prob. prima pars. Tum: Quia localiter se movere in proprio loco, proprium est animalium: sed cæli non sunt animati, ut tenent omnes PP. & Scolast. ergo. Tum: Quia motus localis ab intrinseco proveniens est propter acquisitionem alicuius perfectionis rem motam perficientis; sic gravia, & levia localiter moventur, ut propria loca consequantur; sic etiam animata localiter moventur, ut cibos, & alia necessaria perquirant; nam finis motus localis semper est utilitas, & bonum intrinsecum mobilis: sed cælum nullam perfectionem intrinsecam accipit per motum localem; moveretur enim solum, ut possit se effectivè communicare inferioribus, illaque conservare propter bonum Universi: ergo cæli non ab intrinseco, sed solum ab extrinseco moventur.

Prob. secunda pars: Quia naturaliter non apparet, corporeum aliquod esse tantæ virtutis, ut infinito tempore posset tam vastam cæli molem, tamque velociter

circumvolvere: ergo debet esse aliquod immateriale. Tunc sic: Sed movens cælum tali modo, & regulariter ob bonum Universi debet esse cognoscitivum finis, & mediorum ad finem, quod est proprium intelligentiarum: ergo ab intelligentijs cæli moventur; aut, scilicet, immediatè in suum cælum producendo impulsus, aut motum per potentiam exequutivam formaliter distinctam ab intellectu, & voluntate. De quo videatur Mastr. hic q. 4. n. 148.

Diximus ab intelligentijs: Nam cæli non moventur ab una intelligentia, sed quodlibet cælum suum proprium motorem assistentem habet. Tum: Quia virtus Angeli est limitata, & finita: ergo non videtur, omnes cælos posse esse adæquatam sphaeram activitatis unius Angeli propter ingentem magnitudinem, insuper propter motuum varietatem. Tum. Quia Theologi communiter docent singulis hominibus, provinciis, & urbibus præpositos esse singulos custodes Angelos, & assistentes: ergo multò magis id erit asserendum de cælis tanto maioribus, non una tantum provincia, & regno, sed tota terra.

Non ob id tamen negamus, primum, mobile cæteros inferiores cælos movere; moventur enim cæli inferiores rapto primi mobilis per impetum impressum. Ratio est: Quia corpus solidum alia corpo-

corpora perfectè continens, quibus sit contiguum, si velocissimè moveatur, rapiet secum corpora inclusa, & maxime si illa sunt etiam solida; sic enim sunt magis apta ad recipiendum impulsus: sed primum mobile est corpus solidum perfectè continens inferiores cœlos, qui etiam sunt corpora solida: ergo moventur cœli inferiores ad motum primi mobilis. Sed quia hic motus est, cum aliqua tarditate ob maximam distantiam, requiruntur etiam intelligentiæ immediatè moventes cœlos inferiores.

Dubit. 5. An motus localis cœlorum sit ipsis naturalis? Resp. nec esse naturalem, nec violentum ipsis, sed neutrum. Ita Subt. Doct. in 4. dist. 48. q. 2. §. *Ad argum. princip.* v. *Ad aliud dico.* n. 16. Prob. prima pars: Si cœlum haberet inclinationem naturalem ad motum localem, haberet etiam virtutem intrinsecam ad illum: consequens est falsum, iuxta dicta: ergo. Prob. seq. Quia gravia habent inclinationem naturalem ad motum deorsum, & levia ad motum sursum; habent quoque virtutem intrinsecam ad tales motus: ergo cœlum haberet virtutem intrinsecam ad motum localem, si haberet inclinationem naturalem ad illum. Secunda autem pars prob. Sicut enim cœlum ex illo motu nullam perfectionem intrinsecam, aut emolumentum accipit,

ita nec detrimentum: ergo illum non abhorret; & consequenter nec est illi violentus. Ex quo tertia pars infertur: Si enim nec est naturalis, nec violentus, consequenter debet esse neuter.

Attamen si loquamur non de naturalitate rigorosa, & ad unum determinata, sed de naturalitate secundum quid, & largè sumpta, motus localis erit naturalis cœlo. Licet enim non sit in cœlo propter aliquam perfectionem intrinsecam completivam sui per motum acquisibilè; est tamen in ipso propter maximam totius Universi perfectionem à natura intentam, quæ est conservatio horum inferiorum; ad quam requiritur ordinatus cœlorum influxus, qui nequit sine motu fieri; ideoque motus erit perfectio secundum quid ipsi cœlo, quatenus, scilicet, bonum totius est etiam bonum partis; & consequenter secundum quid naturalis.

Dub. 6. An cessante motu corporum cœlestium, cessarent etiam omnes motus sublunarium? Resp. negativè cum Subt. Doct. in 4. dist. 44. q. 4. & in 2. dist. 14. q. 3. §. *Ad primum argument.* v. *Tu dicis* n. 7. in fine. Prob. 1. ex Aug. 11. confes. cap. 23. dicente, quod stante cœlo, adhuc rota figuli moveretur. Adest quoque artic. Parisiens. oppositum damnanus tamquam falsum. Prob. 2. Nam quando iussu josuè sol quievit, Luna, & omnia alia sydera

pariter quieverunt; aliter inquit Doct. cit. nimia irregularitas fuisset in motibus cælorum; & tamen homines movebantur, & interficiebantur, cum tota die fuerit commissum prælium. Unde miraculum fuit factum circa Solis, & aliorum astrorum quietem, non circa homines; alias Deus miraculosè concurrisset cum hostibus, ut cum Hæbreis pugnarent; imò infinita fuissent tunc patrata miracula, quod est multiplicare miracula sine necessitate: ergo. Denique prob. Quia alias si Solis motu cessante, magnus ignis applicaretur stupe illam non combureret; similiter si iugens saxum mitteretur de turri, non moveretur deorsum; quod videretur ridiculum, quia in igne adest sufficiens virtus ad comburendum, & in saxo ad motum deorsum: ergo.

Dices: Agentia inferiora sunt essentialiter subordinata cælestibus corporibus; illa enim se habent ut causæ particulares, ista verò ut causæ universales. Unde accedente Sole videmus omnia renasci; recedente, omnia destrui: ergo cælis immotis nihil agent. Resp. neg. antec. & eius implicit. prob. Cælum enim dicitur causa universalis, quia ad plures effectus est illimitatum, quam sint inferiora; & etiam quia influxus cælestis necessarius est ad quam plures effectus agentium inferiorum præcipuè viventium; nam per Solis accessum omnia ad generan-

dum sunt vegetiora, & fortiora; ut patet in æstivo tempore; per recessum verò imbecillia, ut in hieme. Hinc 2. Physic. 26. dicitur: Sol, & homo generant hominem; quia cælum suo calore fovet, & adiuvat virtutem seminalem viventium; non autem quia concursus eius sit necessarius ad omnes effectus inferiorum; sic enim solus concursus Dei est necessarius. Sed omisso antec. neg. conseq. Nam cæli immoti etiam influerent, & concurrerent. Tum: Quia hæc inferiora, dum sunt in esse quieto, adhuc agunt: ergo multo magis cælestia, quæ perfectiorem habent potentiam activam. Tum: Quia motus localis ex sua ratione formali est forma respectiva: sed nulla forma respectiva potest esse virtus activa; respectus enim non est de genere activorum, eum sit ens imperfectissimum, & non possit aliud virtualiter continere: ergo adhuc admissa subordinatione, si cessarent motus cælestium, omnes motus sublunarium non cessarent.

Dubit. 7. Quænam cælestia corpora agent in hæc inferiora? Dicimus 1. Omnia astra influunt in hæc inferiora. Prob. in primis de Planetis: Experientia enim constat, Lunam obesse pluribus incapere, & ex eius mutationibus homines infirmos peius se habere; de Sole autem ait Phylos. cit. cum homine generare hominem, & cum arbore arborem videmusque illu-

illuminare, calefacere, &c. ex eiusque accessu, & recessu variari quatuor anni tempora, quorum vicissitudine varij producuntur effectus, alias non producerdi. Præterea ex Planetarum influxibus oritur, quod homines vehementer in hæc, aut illa obiecta inclinentur; & ideo qui noscantur in Iove, sunt alacres propter sanguinem, quem abunde illud signum communicat; qui nascuntur sub Marte, sunt habiles ad arma; qui sub Saturno, melancholici propter frigiditatem, & siccitatem communicatam ab illo. Deinde prob. de fixis: Canis enim causat calorem; Arturus frigus producit; Orion pluviam affert; Arcticus polus Magnetem attrahit, &c. ergo omnia astra influunt in hæc inferiora.

Dicimus 2. Cœli præter primum mobile, non influunt in hæc inferiora. Prob. in primis de Empyreo: quia usque modo comperit non esse, aliquam peculiarem influentiam habere; nec aliqua ratio oppositum demonstrat. Licet enim sit perfectius omnibus alijs, tamen ex hoc non colligitur, quod influat; nam perfectio in substantia non semper arguit perfectionem operationum; ut patet in Angelis, qui sunt hominibus perfectiores, nec tamen ullam possunt elicere actionem substantialem. Deinde de alijs cœlis primo mobili inferioribus, etiam prob. quia cum sint

homogenei, si aliquam influentiam haberent, iam per omnes Mundi partes æqualiter influerent, eodemque effectus causarent; quod patet esse falsum: at primum mobile continet alium Zodiacum ab illo, qui in cœlo stellato existit, ut diximus hic dub. 1. ergo secundum partes illas eterogeneas circulum Zodiaci formantes influunt in sublunaria.

Dubitab. 8. Quinam effectus producantur ab astris? Constat ex dictis, astra influere in hæc inferiora per varia accidentia à se producta. Unde difficultas est, utrum concurrant producendo etiam formas substantiales?

Dicimus 1. Astra nec principaliter, nec instrumentaliter possunt attingere productionem cuiuscumque animæ, sive vegetativæ, sive sensitivæ, tam perfectorum, quam imperfectorum. Prob. prima pars: quia nullum agens potest producere effectum perfectiorem se: sed quodlibet vivens est astris perfectius, ut patet: ergo astra non possunt effectivè concurrere ad productionem formarum viventium. Secunda pars prob. quia de ratione instrumenti est non attingere terminum principalis agentis, nec virtute propria, nec virtute ab agente de novo recepta: sed astra etiam ut elevata sunt viventibus imperfectiora, quia per elevationem non constituuntur in ratione viventium; ergo etiam, ut

fic

sic nequeunt attingere productionem animæ. Undè in oviparis, & fortè in alijs solus Deus est immediatè animarum productivus; nam Dei est supplere defectum, & imperfectiorem causarum secundarum, quando non adest sufficiens causa, vt in proposito.

Dicimus 2. Neque ad productionem formæ corporeitatis perfectorum viventium concurrunt effectivè. Prob. quia viventia perfecta constant partibus multum dissimilaribus, propter quam partium etherogeneitatem requiruntur plures alterationes, & dispositiones præviæ. Undè non statim corpus generatur, sed multum temporis consumitur; vt patet in homine, cuius corpus spatio quadraginta dierum efformatur in ventre, in quo tempore partes generantur diversæ omnino virtutis; stomacho enim inest virtus chilifica, epati virtus sanguifica, testiculis virtus prolifica; cor est calidum, cerebrum frigidum, &c. ergo ab astris non producuntur; nam impossibile videtur, tot dierum spatio in astris eandem constellationem, & aspectum durare, vt ad tam varias, & contrarias mutationes concurrant, præcipuè cum sint in continuo motu, & variatione. Formæ tamen corporeitatis viventium imperfectorum ab astris totalitèr producuntur, quia non habent partes multum dissimilares nec indigent

concurso plurium requisitorum ad generationem, brevissimoque tempore fiunt. Undè poterunt ab illis produci; quia cum non excedant in perfectione ipsa astra, non est denegandus ipsis concursus productivus. Dependent etiam ab astris vt à causis totalibus mixta imperfecta, vt pluvie, nubes, nix; & mixta perfecta, vt metalla, lapides, gemmæ; hæc enim non producuntur univocè ab alijs similibus corporibus, nec ab alijs mixtis, in quibus virtualitèr contingantur, vt patet; ergo à solis cælestibus corporibus producuntur.

Dubit. 9. Utrum astra possint in intellectum, & voluntatem influere? Dicimus, non posse directè, & per se influere; benè verò indirectè, & per accidens. Prima pars est omnium Theologorum. contra Astrologos. Iudicari; estque statuta in Conc. Bracar. 1. cap. 9. & 10. & confirmata Decretis Sixti V. & Urb. VIII. Prob. Potentiæ spirituales, vt tales, non possunt pati, nisi per receptionem accidentium spiritualium; hæc enim sola sunt proportionata subiecto spirituali; sed agens corporeum, qualia sunt astra, non possunt producere accidentia spiritualia: ergo potentiæ spirituales non possunt pati directè ab astris; & consequenter nequeunt astra in illas directè influere. Ex quo sequitur, quod nec possunt esse signa, ex quorum præcognitione certitudi-

naliter, aut probabiliter eorum effectus præcognoscantur; nam operationes intellectus, & voluntatis non habent connexionem cum stellis tanquam cum suis causis: ergo nec certò, nec probabiliter possunt cognosci ex observatione syderum, in quibus nullo modo continentur virtualiter.

Secunda pars prob. quia intellectus, & voluntas, pro hoc statu, dependent à corpore in operando; nihil enim est in intellectu, quin prius fuerit in sensu: sed astra possunt variè immutare per suos influxus dispositionem corporum; quia certum est, corpora cœlestia posse alterare organa sensitiva; ex quo oritur, quod voluntas in variis affectibus impellatur, & intellectus ad exercendas functiones suas disponatur: ergo possunt astra indirectè influere in intellectum, & voluntatem, salva tamen semper hominis libertate; quia licèt homo possit inclinari ex eorum influxibus ad aliquam operationem, non tamen necessitari.

Ex quo inferitur, quod licèt Astrologi possint ex observatione syderum cognoscere pluvias, frigus, & alios effectus purè naturales, qui ex solis causis naturalibus dependent; illos verò effectus, qui à libertate proveniunt, nullo modo possunt certò prædicere; quia licèt maxima inclinatio in illos effectus ex influxibus astrorum pro-

veniret, ei potest omninò pro libertate frustrari, cum non possit ex influxu astrorum vlla necessitas voluntati provenire.

Dubit. denique: An corpora cœlestia habeant lucem à semetipsis? Supponimus, quod lux, & lumen, licèt ab aliquibus pro eodem usurpentur, tamen differunt inter se; nam lux est illa forma, quæ reperitur in corpore lucido, vt lux in Sole, & in igne; lumen verò est illa forma, seu ille radius, qui in medio reperitur. Undè lumen non habetur à subiecto, sed ab alio recipitur; vt lumen in aere à luce alienius corporis causatum. Hoc supposito.

In hac re certum, & indubitatum est, cælum Empyreum esse ex se totum lucidum iuxta illud Apocal' ipf. 21. *Civitas non eget Sole, neque Luna, vt luceant in ea quoniam claritas Dei illuminavit eam.* A nobis autem non videtur, quia ex parte concavæ superficiæ est opacum, & quasi cortina quodam coopertum. De alijs cœlis etiam est certum ex se ipsis nullam habere lucem, sed lumen à Sole, & cæteris astris emendicare. Si enim lucem aliquam haberent, transmitterent ad nos species visibiles, Mundum illuminarent, & conspicerentur à nobis, vt via lactea, & stellæ; & experientia patet, non ita videri; quia tamen sunt diaphani, & per consequens capaces luminis, etiam in tota profunditate,

te, illuminantur à Sole, & astris.
De Luna similiter est certum,
ex se non esse lucidam, sed ab ex-
trinseco illuminari, scilicet, à Sole.
Et probari potest ex variatione
luminis quoad nos, quam habet
iuxta accessum, vel recessum à So-
le: dum enim est decrescens, non
illuminat nos, nisi secundum illam
partem, quam radij solares attrin-
gunt. Nec valet dicere, quod in
Eclipsi lunari non totaliter luna
obscuratur, sed aliquam retinet lu-
cem, quamvis exiguam; & quan-
do est cornuta, pars à Sole non il-
luminata, albi ans apparet. Non
valet: quia illud, quod apparet, est
quoddam lumen secundarium
proveniens à partibus cœli pro-
pinqrioribus à Sole illuminatis, &
à stellis proximis; cuius signum est,
quod luna magis illuminata appa-
ret in extremitatibus, quam in me-

dio, ut pote, quia propinquius exis-
tunt partibus illis cœlestibus.
Quare difficultas est circa reliqua
astra.

Dicimus: alia astra non solum
à Sole illuminari, sed etiam pro-
priam lucem habere. Probatum.
Tum experientia: in ipso enim me-
ridie ex profundissimis puteis as-
tra videri solent: sed tunc neque-
unt illuminari à Sole; nam tunc
opponitur ipsis à tergo; at ergo
autem est opacus: ergo, habent pro-
priam lucem. Tum: Quia Planetæ
apparent diversi coloris, quod in-
dicat in luce differre; sed si à Sole
illuminarentur, debèret lumen in
omnibus esse eiusdem rationis: er-
go. Tum tandem: quia ita melius
salvatur scintillatio, quæ omni-
bus stellis convenit; ad quam
requiritur, stellas ex se
lucas esse.

FINIS.

IN-

I N D E X.

LIBER QVARTVS.

- D**isp. 1. de Loco, 2.
 Quest. 1. Quid sit locus, & in quo consistat? 2.
 Dub. An locus sit respectus extrinsecus adueniens? 10.
 Quest. 2. Quibus rebus conveniat esse in loco, & quomodo? 10.
 Dub. An Deus actu sit in spatijs imaginarijs? 14.
 Quest. 3. An idem numero corpus possit esse simul in duplici loco, 16.
 Dub. An corpus in pluribus locis existens habeat verobique eadem accidentia? 32.
 Disp. 2. de vacuo, 42.
 Dub. 1. An detur vacuum in rerum natura? 43.
 Dub. 2. An naturaliter possit dari? 44.
 Dub. 3. A quo moveantur corpora ad replendum vacuum? 45.
 Dub. 4. An motus gravium sursum, & levium deorsum ad impediendum vacuum sit naturalis, 47.
 Dub. 5. An corpus possit moveri per vacuum, 48.
 Dub. 6. An talis motus foret successivus? 49.
 Disp. 3. de tempore, 50.
 Quest. 1. Quid, & quoruplex sit duratio, 51.
 Dub. Undè dicatur res plus, vel minus durare? 53.

- Quest. 2. De tempore, 55.
 Dub. 1. An partes temporis intrinseci existant ratione sui? 55.
 Dub. 2. In quo formaliter consistat tempus intrinsecum? 57.
 Dub. 3. Quid sit tempus extrinsecum? 59.

LIBER SEXTVS.

- D**isp. vnic. de continuo, 61.
 Quest. 1. Ex quibus componatur continuum? 62.
 Quest. 2. An continua habeant terminum magnitudinis, & parvitatís? 78.
 Quest. 3. Quomodo res incipiant & desinant esse? 83.
 Dub. An indivisibilia possint de potentia Dei absoluta incipere extrinsecè, & desinere intrinsecè? 88.

LIBER SEPTIMVS.

- D**isp. vnic. de distinctione inter movens, & motum, & approximatione inter agens, & passum, 91.
 Quest. 1. A quo gravia, & levia ad propria loca moveantur? 91.
 Quest. 2. De aliquibus dubijs gravium, & levium? 99.
 Dub. 1. An motus gravium, & levium debeat fieri per lineas rectas? 299.

- Dub. 2. A quo proveniat diversitas motum gravium, & levium? 99.
- Dub. 3. A quo moveantur proiecta? 100.
- Dub. 4. A quo proveniat motus resilientis? 101.
- Dub. 5. An detur quies in puncto reflexionis? 102.
- Dub. 6. An gravia, & levia in propriis locis gravitent, & levitent, 103.
- Quæst. 3. An agens possit agere in distans quin agat in propinquum? 104.

LIBER OCTAVVS.

- D**isp. vnic. de Æternitate rerum, 111.
- Quæst. vnic. An mundus potuerit esse ab Æterno? 111.
- Dub. 1. De Æternitate quoad res permanentes, 113.
- Dub. 2. De Æternitate quoad res successivas, 118.
- Dub. 3. An Philosoph. per motum sufficienter demonstraverit existentiam primi mobilis? 122.

DE GENERATIONE,

& corruptione.

LIBER PRIMVS.

- D**isp. 1. De Generatione substantiali, 125.
- Quæst. 1. Quid sit generatio substantialis, 125.
- Quæst. 2. Quodnam sit subiectum, & terminus generationis, 128.
- Quæst. 3. An generatio substantialis fiat successive, vel instanti? 134.
- Quæst. 4. De generatione conversiva, 140.
- Dub. 1. An ad veram, & realem conversionem requiratur quod terminus à quo desinat esse simpliciter, 141.
- Dub. 2. An requiratur inceptio simpliciter termini ad quem? 142.
- Dub. 3. Quæ connexio requiratur inter desitionem termini à quo, & positionem termini ad quem ad rationem conversionis? 145.
- Dub. 4. An ad conversionem substantialem requiratur aliquid commune utrique termino respectu cuius id quod definit, & id quod succedit exerciat repugnantiam, 147.
- Quæst. 5. Quid sit generatio viventium? 148.
- Dub. 1. An uterque parens active concurrat ad generationem viventium, 150.
- Dub. 2. Quomodo parentes concurrant ad organizationem proli? 153.
- Dub. 3. Quenam sit causa attingens eductionem animæ, & unionem eius cum corpore? 155.
- Dub. 4. Quenam sit causa effectiva viventium nascentium expulsi? 157.

Disput. 24

- Disput. 2. De corruptione, substantiali, 158.
- Quæst. 1. Quid sit corruptio substantialis? 158.
- Quæst. 2. An res corrupta possit naturaliter eadem numero reproduci? 160.
- Dub. 1. An corruptio sit per se à natura intenta? 172.
- Dub. 2. An in corruptione fiat resolutio usque ad materiam primam. 173.
- Dub. 3. In quo ponitur explicatio istius axiomatis generatio unus est corruptio alterius, 179.
- Dub. 4. An generatio sit causa corruptionis? 183.
- Disp. 3. De alteratione, 188.
- Quæst. 1. Quid, & quotuplex sit alteratio? 189.
- Dub. 1. An membra divisiva alterationis distinguantur essentialiter inter se? 190.
- Dub. 2. An alteratio sit motus continuus, vel descretus? 190.
- Dub. 3. Quomodo aliquid divisibile possit in instanti acquiri, 196.
- Quæst. 2. Quomodo fiat intensio qualitatis? 197.
- Dub. An partes intensive qualitatis sint homogeneæ, vel ætherogeneæ? 209.
- Quæst. 3. De actione, & reactione. 218.
- Dub. prim. An simile possit agere in sibi simile? 218.
- Dub. 2. An ad actionem inter contraria requiratur proportio maioris inæ qualitatis? 222.
- Dub. 3. An agens in agendo recipiatur? 225.
- Dub. 4. An agens possit perfectè assimilari sibi passum? 227.
- Dub. 5. An posita penetratione agentis cum passio, possit agens perfectè assimilare sibi passum? 238.
- Dub. 6. a quo agente qualitas per reflexionem intendatur? 228.
- Dub. 7. A quo agente intendatur qualitas per antiperistasis? 230.
- Disp. 4. De nutritione, augmentatione, rarefactione, & condensatione, 232.
- Quæst. 1. De nutritione 232.
- Dub. 1. Quid sit, & in quo consistat potentia nutritiva? 233.
- Dub. 2. In quo actu nutritio consistat? 234.
- Dub. 3. An per nutritionem acquiratur nova substantia? 233.
- Dub. 4. An vivens idem numero permaneat toto tempore vitæ? 236.
- Dub. 5. Quomodo identitas numerica viventis possit salvari cum acquisitione novarum partium, & deperditione antiquarum? 236.
- Quæst. 2. De augmentatione. 237.
- Dub. In quo augmentatio formaliter consistat? 237.
- Quæst. 3. De rarefactione, & condensatione, 239.

LIBER SECVNDVS.

- Disp. 1. De elementis in com-
muni, 257.
- Quæst. 1. Quid, & quoruplex
sit elementum? 257.
- Dub. Quæ qualitates singulis ele-
mentis conveniant? 257.
- Quæst. 2. An, & quomodo ele-
menta possint invicem transmu-
tari, 263.
- Quæst. 3. An duæ qualitates con-
trariæ possint esse simul in eo-
dem subiecto, 267.
- Disp. 2. De elementis in particu-
lari eorumque metheoris, 272.
- Quæst. 1. De igne, & eius me-
theoris, 272.
- Dub. Vbi ignis proprium obti-
neat locum, & sedem? 272.
- Quæst. 2. De aëre eiusque me-
theoris, 278.
- Dub. An Iris fuerit ante dilu-
vium, 281.
- Quæst. 3. De terra, & aqua ea-
rumque metheoris, 282.
- Dub. 1. An terra sit altior
aqua? 282.
- Dub. 2. Anglobus iste ex aqua,
& terra compactus moveatur
circulariter? 283.
- Dub. 3. Unde mare traxerit ori-
ginem? 284.
- Dub. 4. Unde proveniat salsedo.
aque maris? 285.
- Dub. 5. Unde in mari tanta exha-
lationum copia? 285.
- Dub. 6. Quenam sit causa fluxus,
& refluxus maris, 285.
- Dub. 7. Quenam sit causa mate-
rialis congelationis pluviae in
grandinem? 288.
- Quæst. 4. An elementa maneat
formaliter in mixto 289.
- Dub. Quomodo intelligenda sit
virtualis continentia elementor-
um in mixto? 293.
- Dub. 2. An in mixto actualiter
maneant formæ substantiales
elementorum, 394.

LAUS DEO.

3.309